

GKHP30

Organizator
Hrvatsko psihološko društvo

30. godišnja konferencija Hrvatskih psihologa održava se pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske Zorana Milanovića i gradonačelnika Grada Zagreba Tomislava Tomaševića

Organizacija 30. godišnje konferencije hrvatskih psihologa potpomognuta je sredstvima Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

30. GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA

GKHP30

Zagreb, 8.-11. studenoga 2023.

Uloga i doprinos psihologije u održivoj zajednici
Znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem

Nakladnik: Hrvatsko psihološko društvo, 2023.

Organizator
Hrvatsko psihološko društvo

30. GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA

Zagreb, 8.-11. studenoga 2023.

Uloga i doprinos psihologije u održivoj zajednici

Sažetci priopćenja

Uredništvo

Jasminka Despot Lučanin, Josip Lopižić, Marijana Matijaš, Ljiljana Mikuš, Nelija Rudolfi

Programsko - organizacijski odbor

Predsjednica/predsjednik – Jasminka Despot Lučanin i Josip Lopižić

Članovi i članice: Siniša Brlas, Slavka Galić, Zrinka Greblo Jurakić, Ivana Hanzec Marković, Aleksandra Huić, Slobodan Jović, Krunoslav Matešić, Marijana Matijaš, Ljiljana Mikuš, Ljiljana Muslić, Marlena Plavšić, Sanda Puljiz Vidović, Nelija Rudolfi, Zoran Sušan, Dubravka Svilar Blažinić, Ivana Tucak Junaković i Tena Velki

Tisak
NAKLADA SLAP

Tehnički organizator Konferencije

Vivid Original d.o.o., Zagreb,
Koma d.o.o., Dubrovnik

ISBN: 978-953-49429-4-9

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001201749

SADRŽAJ

Predgovor	5
1. SIMPOZIJ 70. GODINA HRVATSKOG PSIHOLŠKOG DRUŠTVA	7
2. PLENARNA PREDAVANJA / KEYNOTE PRESENTATIONS	43
3. SIMPOZIJI	55
4. USMENA IZLAGANJA	137
5. POSTER IZLAGANJA	177
6. OKRUGLI STOLOVI	199
7. RADIONICE	221
8. PREDSTAVLJANJE PUBLIKACIJA, PSIHOLŠKIH INSTRUMENATA	239
9. "TED TALK" I IZVAN OKVIRA	249
10. OSTALE AKTIVNOSTI (STRUČNI DOMJENAK, TRIBINA, KVIZ)	259
11. SASTANCI STRUČNIH SEKCIJA	267
Kazalo autora	283

NAPOMENA

Osim tehničkih prilagođavanja sažetaka za tisak, urednici nisu intervenirali u tekst. Jezična redakтура je autorska, samo u manjem broju slučajeva izvršene su manje korekcije koje nisu izmijenile smisao teksta.

PREDGOVOR

Drage kolegice i kolege,

Čast nam je i zadovoljstvo najaviti jubilarnu 30. Godišnju konferenciju hrvatskih psihologa, s glavnom temom: «Uloga i doprinos psihologije u održivoj zajednici». Tridesetogodišnje iskustvo u planiranju i izvedbi programa konferencije obvezuje nas da usmjerimo naša stručna znanja, vještine i znanstvene spoznaje prema razmatranju uloge i doprinosa psihologa u sve brže promjenjivom društvu, sadašnjem i budućem.

Pojave globalnih kriza, npr. pandemije, ratova, klimatskih promjena i dr., u posljednjih desetak godina postavile su nove izazove pred društvo u cjelini te povećale nejednakost pojedinaca i skupina – materijalnu (siromaštvo), rasnu i etničku, rodnu, dobnu, a potaknule su i velike migracije.

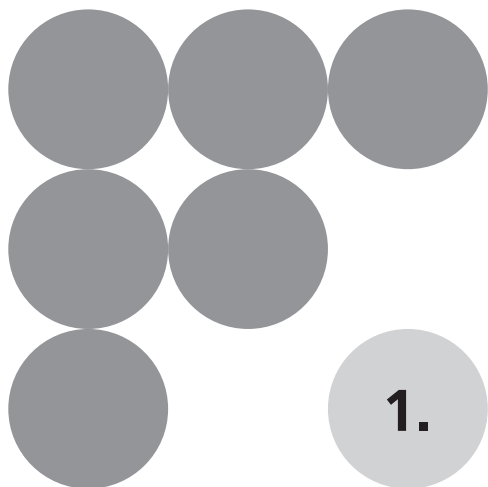
Psiholozi imaju značajnu ulogu u zajednici te mogu pružiti primjeren doprinos u cilju olakšavanja prilagodbe pojedinaca i skupina na promjene: pružanjem pomoći i podrške, jačanjem socijalne mreže, razvojem struke i stručnih usluga, lokalno i globalno, samostalno i u suradnji s drugim strukama. Kroz brojne pod teme i na različite načine razmijenit ćemo i pokazati kako se kao struka prilagođavamo novim osobnim i društvenim izazovima i potrebama te što možemo ponuditi pojedincima i zajednici.

Ipak, budućnost naše struke počiva na njejoj prošlosti. Ove godine proslavljamo još dva jubileja: 70 godina Hrvatskog psihološkog društva i 20 godina Zakona o psihološkoj djelatnosti. Obilježavamo te značajne obljetnice posebnim predkonferencijskim simpozijem u kojem će se niz izlagača ukratko osvrnuti: na početke rada društva, na osnivanje svih studija psihologije te na razvoj primijenjenih područja psihologije u praktičnom radu.

Iskusni pozvani predavači, domaći i inozemni, otvorit će neke od najavljenih tema i podijeliti svoja znanja. Pozvali smo vas, psihologinje i psihologe kao i druge zainteresirane stručnjake, da se prijavite i sudjelujete u bilo kojem od oblika rada: usmeno izlaganje, poster, simpozij, okrugli stol, radionica ili nešto drugo.

Prijavljeno je više od dvije stotine značajnih i zanimljivih priopćenja koja će ispuniti program konferencije i pokazati da je psihologija neodvojivi dio održive zajednice.

*Prof. dr. sc. Jasminka Despot Lučanin
predsjednica Programskog odbora 30. GKHP*

**SIMPOZIJ 70 GODINA
HRVATSKOG
PSIHOLOŠKOG
DRUŠTVA**

1. SEKCIJA

Razvoj psihologije u Hrvatskoj i Hrvatskog psihološkog društva

Krunoslav Matešić¹ i Josip Lopižić²

¹ Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet (u mirovini)

² Hrvatsko psihološko društvo, Švarcova 20, Zagreb

¹ kmatesic@ffzg.hr; ² josiplopizic@psihologija.hr

Današnje Hrvatsko psihološko društvo (HPD) osnovano je 14. ožujka 1953. godine kao Sekcija NR Hrvatske unutar Udruženja psihologa FNR Jugoslavije. Prvi predsjednik HPD-a je bio dr. Rudolf (Rudi) Supek (1913.-1993.), sveučilišni predavač u Odsjeku za psihologiju. Supek je studirao psihologiju u pet različitih institucija i imao je dva doktorata iz psihologije. Društvo je osnovano od strane 32 psihologinje i psihologa koji su bili iz fakultetskih, visokoškolskih i srednjoškolskih institucija te psihologa iz Zavoda za zapošljavanje. Procjenjuje se da je od pokretanja katedre za psihologiju 1929. pa do 1953. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomiralo oko 35 psihologa. Prvi diplomski ispit iz psihologije je bio 1930., a 1933. Zoran Bujas je obranio prvi doktorat.

Da bismo objasnili osnivanje današnjeg HPD-a moramo se vratiti malo u nazad. Povijesti psihologije u Hrvatskoj započinjemo s 1517., kada je naš Marko Marulić (1450.-1524.) prvi u svijetu, skovao izraz 'psihologija'. Izvorno značenje pojma koji je nastalo od grčkih izraza 'psihe', što znači 'duša' i 'logos' što znači 'znanost'. Danas Američka psihološka asocijacija definira 'psihologiju kao znanost o umu i ponašanju', uz obavezni dodatak da je 'psihologija i znanosti i struka' (science and profession'). Iz navedenoga je jasno da sadržaj aktualne definicije ne pokriva izvorno značenje pojma.

Trebalo je dvije stotine godina da bi Marulićev izraz bio prihvaćen kao jezični standard. To se događa u 1730-im nakon što je Cristian Wolf (1679.-1754.), njemački matematičar i filozof, podijelio psihologiju na empirijsku i racionalnu.

U svjetskim razmjerima duša je definitivno izostavljena iz psihologije nakon što je John Watson objavio 1913. članak 'Psihologija kako je vidi behaviorist'. On je psihologiju definirao kao 'znanost o ponašanju'. Petsto godina nakon Marulića svjedočimo da se danas sve češće javlja sintagma 'bihevioralna analiza' ili naziv 'behaviorist' za psihološke sadržaje, odnosno za psihologa.

U svjetskim pregledima povijesti psihologije dosljedno se prihvaća da je Wilhelm Wundt osnovao prvi Laboratorij za eksperimentalnu psihologiju na Sveučilištu u Leipzigu 1879. godine. Sukladno tome, povijest psihologije se dijeli na razdoblje 'pretpovijesti' i razdoblje 'povijesti'.

U Hrvatskoj je prvi laboratorij za eksperimentalnu psihologiju u osnovao Ramiro Bujas (1879.-1959.) 1920. godine, osnivač naše eksperimentalne psihologije. Bujas je studirao u Grazu, doktorirao je iz lingvistike. Slušao je tri nastavnika koji su držali kolegije, seminare

i vježbe iz psihologije: Alexiusa von Meinnonga (1853.-1920.), Stephana Witaseka (1870.-1915.) i Vittoria Benussija (1878.-1927.). Ramiro Bujas je 1929. Osnovao Katedru za eksperimentlanu psihologiju na Filozofskom fakultetu, a 1931. sudjeluje u osnivanju Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja. Ramiro Bujas je redovito predavao do 4. siječnja 1943. kada biva prisilno umirovljen.

U zimskom semestru 1945. ponovno je profesor na Filozofskom fakultetu, i predaje do prosinca 1948. nakon čega je trajno umirovljen.

Od 20. do 22. veljače 1953. održana je u Zagrebu osnivačka skupština Udruženje psihologa FNRJ, na kojoj je Ramiro Bujas izabran za predsjednika.

Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja koja je počela s radom 2. siječnja 1932. predstavljala je početak primijenjene psihologije u Hrvatskoj. Ona je bila u najvećoj mjeri servis Hrvatskog radiše. Rad Stanice/Zavoda je ukinut 1948.

Krajem 1940-ih Katedra za psihologiju prerasta u Odsjek za psihologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U 1950-ima ima pet do šest nastavnika u Odsjeku.

Godine 1952. obnavlja se služba profesionalne orijentacije. Koriste se testovi iz prethodnog razdoblja.

U 1950-ima još uvijek je prisutna slaba obrazovanost. Seljačko stanovništvo se pretvara u industrijske radnike. U poljoprivrednim kombinatima održavaju se analfabetski tečajevi, na izgradnji Autoputa omladina prolazi ubrzane poduke kako bi stekli polu kvalifikacije za cijeli niz struka, u tvornicama se dodjeljuju interne kvalifikacije.

Prepoznaje se problem pa se ove oblike neformalnog obrazovanje nastoji u određenoj mjeri standardizirati tako da se u Rijeci otvara Visoka industrijska škola koja prerasta u Studij a zatim i Fakultet industrijske pedagogije. Na kraju ove priče 1979. u Rijeci se pokreće Studij psihologije. Psiholozi u industrijskim poduzećima uglavnom se bave problemima odabira kandidata za interne kvalifikacije. Od sredine 1950-ih počinju se otvarati radna mjesta industrijskih psihologa tako da ih 1961. ima desetak

Godine 1956. uvodi se obvezno osmogodišnje školovanje. Đačke pločice odlaze u povijest, sustavno se uvode teke i olovke.

U Popisu stanovništva 1961. u Hrvatskoj ima 12,1% nepismenih.

U Jugoslaviji se 1965. provodi Privredna reforma. Dolazi do decentralizacije u privrednom odlučivanju.

U Drugoj polovici 1960-ih Odsjek za psihologiju upisuje znatno veći broj studenata, do sedamdesetak po godini.

Potkraj 1976. Izglasen je Zakon o udruženom radu. Psiholozi se zapošljavaju u OOUR-ima i SOUR-ima.

Godine 1978. pokreće se Studij psihologije na Sveučilištu u Zadru. Godinu dana poslije pokreće se i Studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Rijeci.

Reforma školstva 1975./76. omogućava veće zapošljavanje psihologa u školama.

U 1990-ima, u ranoj fazi najave agresije na Republiku Hrvatsku dio psihologa dragovoljno se prijavljuje u obranu. Za vrijeme Domovinskog rata, što u Ministarstvu obrane, što u samom HV-u bilo je angažirano oko 200 psihologa. Ukupan broj psihologa koji su na različite načine sudjelovali u obrani i psihosocijalnoj skrbi procjenjuje se na 800 do 900.

Na godišnjoj skupštini 1993. Društvo psihologa SR Hrvatske aklamacijski je preimenovalo u Hrvatsko psihološko društvo. Počinje organiziranje godišnjih konferencija hrvatskih psihologa. 1998. HPD primljeno je u EFPA-u.

Godine 1998. pokreće se Studij psihologije na Hrvatskim studijima, današnjem Fakultetu hrvatskih studija. Šk. god. 2003./2004. otvara se Studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Osijeku, 2013./2014. počinje Studij psihologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu, a 2020./2021. otvara se dodiplomski (trogodišnji) Studij psihologije na engleskom jeziku na Filozofskom fakultetu u Splitu.

Godine 2003. Hrvatski sabor donosi prvi Zakon o psihološkoj djelatnosti. Psiholozi su do tada bili, prema Nacionalno klasifikaciji zanimanja, samo slobodno zanimanje (Freie Beruf), a sa Zakonom postaju regulirana profesija. Zakon omogućava osnivanje Hrvatske psihološke komore (HPK) čiji su osnivači HPD i Ministarstvo rada i socijalne skrbi. Članstvo u HPK je obvezujuće za sve psihologe koji rade u praksi. Dio sveučilišnih nastavnika objašnjava da su oni i dalje samo nastavnici/predavači te odbijaju učlanjenje u HPK. Dio se ipak učlanjuje. Komora je vrlo brzo donijela niz svojih pravilnika, regulirana je kategorizacija i uporaba psihodijagnostičkih sredstava što je postao službeni zakonski naziv umjesto dotadašnjeg rodnog pojma psiholoških testova.

Godine 2019 donosi se novi Zakon o psihološkoj djelatnosti, a 2022. izglasan je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o psihološkoj djelatnosti.

Hrvatsko psihološko društvo ostaje dobrovoljna druga građana i kao takva član je međunarodnih asocijacija koje prema svojim statutima ne primaju udruge psihologa koje su administrativno nametnute. Rad HPD-a se odvija u dvadesetak sekcija, organizira godišnje konferencije hrvatskih psihologa, ima delegate u tijelima EFPA-e. Od 1998. sudjeluje u anketiranjima psihologa u svezi njihovih stavova o problemima testova i postupaka testiranja koje provodi EFPA. Prema Statutu dodjeljuje nagrade i priznanja prema imenima Ramira Bujasa, Zoran Bujasa (1910.-2004.) i Marka Marulića.

Od početna 32 psihologa koji su osnovali današnji HPD, u Hrvatskoj psihološkoj komori u vrijeme našeg razgovora učlanjeno je 3668 osoba. Broj psihologa će se i dalje povećavati. Nema sumnje da neće svi moći prakticirati psihologiju, ali bit će visokoobrazovni kadar.

Izlaganja su podijeljena u tri tematska bloka. Prvi se odnosi na 'pretpovijest', drugi obuhvaća pregled osnivanja studija psihologije i treći je posvećen područjima primijenjene psihologije i djelovanju HPD-a.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, povijest Hrvatskog psihološkog društva, Marko Marulić, Ramiro Bujasa, Rudi Supek

Kruno Krstić i psihologija

Bojan Marotti

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb
(u mirovini)

bojanmarotti@gmail.com

Jedan od najvažnijih filozofa u novijoj hrvatskoj filozofiji Kruno Krstić (1905. – 1987.) zadužio je hrvatsku znanost, posebice hrvatsku humanistiku, i na mnogim drugim područjima. Primjerice, kao vrstan filolog i poliglot, dao je znatnih doprinosa na području jezikoslovlja, osobito sociolingvistike, utemeljivši u nas, zajedno s Petrom Guberinom, teoriju standarda. Bio je k tomu albanolog, leksikograf i prevoditelj. Manje je međutim poznato da se bavio i psihologijom. Štoviše, i doktorirao je, 9. veljače 1937., s temom iz psihologije (danas bi se možda reklo – iz filozofije psihologije). Naslov je te disertacije bio Psihologija i njen predmet: Perspektivna polimorfnost predmeta psihologije, a u povjerenstvu su mu bili Albert Bazala, Ramiro Bujas i Stjepan Matičević. Disertacija do danas nije objavljena u cjelini, no godine je 1937. izašao njezin drugi dio Karakterizacije »psihičnoga« i određenja predmeta psihologije (ostali su dijelovi bili ovi: Predgovor, gdje se navodi i literatura, zatim 1. Uvod: Predmet znanosti uopće i njegova dijalektika, 3. Ovisnost psihičnoga od jedne epistemološke osi i perspektivna polimorfnost te osi, 4. Historijska geneza psihologijskog aspekta, 5. Zaključak). U ovome se prilogu razmatraju oni Krstićevi radovi koji se tiču psihologije. Ponajprije prikaz knjige Stjepana Zimmermanna Duševni život (1932.), koji je objavljen 1932. u Nastavnome vjesniku, kada je Krstić imao 27 godina, zatim spomenuta disertacija, potom dva članka, od kojih je prvi izašao 1943. u dnevniku Hrvatski narod (»Eksperimentalno istraživanje umnih sposobnosti«, u kojem je riječ o knjizi Inteligencija i njezino mjerenje Zorana Bujasa i Adele Ostočić, 1942.), a drugi u tjedniku Spremnost (»Behaviorizam, granični slučaj psihologije: Čovjek – reaktivni stroj J. B. Watsona«, gdje se raspravlja o poznatoj knjizi Johna Broadusa Watsona Behaviorism, objelodanjenj 1924.), te predgovor hrvatskomu prijevodu djela Andréa Lichtenbergera Mali Trott (1944., izvornik 1898.), pod naslovom Dječja duša i dječji svijet, i na kraju tri rada objavljena nakon Drugoga svjetskoga rata, od kojih prvi govori o Ramiru Bujasu (Acta Instituti psychologici Universitatis Zagrabiensis, 1961.; Imenik psihologa članova Društva psihologa u Hrvatskoj, 1973.), drugi o Marku Maruliću kao tvorcu nazivka psihologija (također u Acta 1964. i u Imeniku psihologa 1973.), a treći o razvitku psihologije u Hrvatskoj (u navedenome Imeniku psihologa 1973.). U zaključku se ustvrđuje da Krstić pripada onomu smjeru u novijoj hrvatskoj filozofiji koji između filozofije i pojedinih znanosti, u ovome slučaju između filozofije i psihologije, ne otvara nepremostiv jaz, nego među njima nastoji uspostaviti sklad, uočavajuću njihovu uzajamnu »komplementarnost«. Premda

je takav pristup promicao već prvi profesor filozofije (od 1874.) na Zagrebačkome sveučilištu Franjo pl. Marković još u XIX. stoljeću, koji je i sam predavao psihologiju, pa i Wundtovu (rukopisi se tih predavanja čuvaju u Arhivu HAZU), taj se pristup u Hrvatskoj tijekom XX. stoljeća nije uspio održati. Stoga je Krstićevo »mjesto« u povijesti novije hrvatske filozofije, upravo »hrvatske filozofije pisane hrvatskim jezikom«, iznimno visoko, a vrijednost Krstića kao filozofa nije moguće precijeniti.

Ključne riječi: Kruno Krstić, Marko Marulić, povijest hrvatske psihologije

Doprinosi naše pedagogije razvoju psihologije u Hrvatskoj

Vlatko Previšić

Filozofski fakultet, Zagreb

vprevisi@ffzg.hr

U radu se donosi pregled doprinosa naše pedagogije razvoju psihologije u Hrvatskoj u tri temeljna područja: nastavne, znanstvene i publicističko-izdavačke suradnje.

Analiziraju se nastavni planovi i programi nekih srednjih škola, visokoškolskih ustanova i fakulteta. Pritom se osobit naglasak stavlja na potrebu znanstveno-nastavnog dijaloga i suradnje između pedagogije i psihologije u području odgoja, obrazovanja i socijalizacije djece i mladih.

Dobar primjer svega ovoga nalazimo u radu Hrvatskog pedagoško-književnog zbora, najstarije udruge hrvatskih učitelja i pedagoga, tijekom preko stotinu pedeset godina njegova postojanja i neprekidnog djelovanja. Pokazatelji i sadržaji analiziraju se u pregledu tretiranih tema i problema psihologije u pedagogije i obrnuto. Zatim, zajedničko sudjelovanje pedagoga i psihologa na stručnim skupovima i znanstvenim simpozijima. Nadalje, suradnja u istraživačkim projektima, stručnim recenzijama i tijelima obrazovne politike te različitim akademskim gremijima.

Izdavaštvo i publikacije vrlo su egzaktno područje i pokazatelj doprinosa pedagoga povijesnom pregledu razvoja naše psihologije. Autori, teme, naslovi članaka, zbornički prilozi, udžbenici, knjige, monografije i drugi popularno pisani materijali u odgoju, obrazovanju, školi i drugim ustanovama kulture.

Cijeli je rad prožet kritičkim usporedbama s današnjim stanjem, koji očividno pokazuje, umjesto međusobnog inter-i-multidisciplinarnog uvažavanja, stanoviti stručni egoizam na obje strane, što nikako nije dobro!

Ključne riječi: povijest pedagogije, povijest hrvatske psihologije, povijest školstva

Gjuro Arnold i njegov udžbenik Psihologija za srednja učilišta iz 1916. godine

Ivana Skuhala Karasman

Institut za filozofiju, Zagreb

ivana@ifzg.hr

Udžbenik *Psihologija za srednja učilišta* napisao je hrvatski filozof, sveučilišni profesor i književnik Gjuro Arnold (Ivanec, 1853. – Zagreb, 1941.). Udžbenik je, po nalogu visoke vlade, prvi put objavljen 1893. te potom još 1895., 1898., 1905., 1916., 1920. i 1923. godine. U udžbeniku je Arnold, kako je sam zapisao, sabrao iskustva koja je stekao kada je radio kao učitelj u »gimnaziji zagrebačkoj«. Udžbenik se, osim »Uvoda«, »Dodataka« i »Literature«, sastoji od četiri dijela: »Pojave duši i tijelu zajedničke«, »Niže duševne tvorevine«, »Više duševne tvorevine« i »Pojave ljudske volje«. Iz popisa literature koji s nalazi na kraju knjige može se vidjeti da je Arnold bio upoznat s onodobnim kretanjima u psihologiji. U popisu, osim djela Wilhelma Wundta, navodi i djela sljedećih psihologa: Theodora Lippsa, Alfreda Bineta, Oswalda Külpea, Herberta Spencera, Édouarda Claparèdea, Gabriela Compayréa, Hansa Grossa, Bernarda Pereza, Williama Preyera i Williama Sterna. Ovaj udžbenik, koji je jedan je od prvih udžbenik za psihologiju u nas, dragocjeno je svjedočanstvo o promjenama koje su se početkom 20. stoljeća događale unutar psihologije, koja je tada još uvijek bila nova znanost te o tomu kako su se te promjene inkorporirale u obrazovni sustav na našem prostoru. U središtu izlaganja bit će peto izdanje udžbenika iz 1916. godine.

Ključne riječi: Gjuro Arnold, povijest hrvatske psihologije, povijest filozofije

Prva hrvatska psihologinja Elza Kučera – emancipacija psihologije od filozofije

Luka Boršić

Institut za filozofiju, Zagreb

luka@ifzg.hr

Nakon položenog rigorosuma iz filozofije na Sveučilištu u Zürichu, Elza Kučera (1883. – 1972.) vraća se u Zagreb 1909. godine i nedugo poslije zapošljava se kao knjižničarka u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Paralelno s radom u knjižnici, Kučera nastavlja sa znanstvenim proučavanjem koliko je to bilo moguće jednoj ženi bez mogućnosti zaposlenja na sveučilištu. U svojem stanu osniva mali psihologijski laboratorij u kojem provodi jednostavne opite (1910. – 1914.).

Do kraja svojega dugovječnog života Kučera je objavila 19 znanstvenih i stručnih radova iz područja psihologije i filozofije, a 11 većih radova ostalo je neobjavljeno u rukopisu. Za mnoge od tih radova teško je reći pripadaju li više području psihologije ili filozofije, pogotovo ako se uzme u obzir suvremena grana „eksperimentalne filozofije“. Analizirajući njezin neobjavljen tekst Karakteristika mišljenja i htijenja u vidu eksperimentalnog istraživanja iz 1952. godine, može se uočiti Kučerino stajanje na razmeđu između filozofije i psihologije: s jedne strane ona se oslanja na eksperimentiranje s kognitivnim procesima, a s druge strane veliki dio njezinih zaključaka temelji se na samopromatranju i formalnom mišljenju tipičnom za filozofiju.

Ključne riječi: Elza Kučera, povijest hrvatske psihologije, povijest filozofije

Razgovori s Pavlom Vuk-Pavlovićem

Stanimir Vuk-Pavlović

Rochester, MN, USA

vuk@mayo.edu

Pavao Vuk-Pavlović je umro 13. studenoga 1976., al zanimanje za njegovu osobu i djelo ne jenjava. Dijelom je tome zacijelo tako jer je za života Vuk-Pavlović otpio svu surovost svih prilika koje su se u prošlom stoljeću mijenjale. U svom osvrtu prisjetit ću se naših razgovora sa svojim ocem o ljudima i događajima koje su njemu bili važni i koji su utjecali na njegov život i stvaranje. Osvrnut ću se na događaje njegova djetinjstva, na njegov studij u Leipzigu, gdje je, među inim, bio studentom Wilhelma Wundta, te na njegovu sveučilišnu karijeru u Zagrebu. Između dva svjetska rata ta je karijera bila obilježena nemoći da napreduje dalje od zvanja docenta premda je već g. 1928. u dobi od 34 godine izabran u dopisno članstvo JAZU. Vuk-Pavlović je često govorio o antisemitizmu i zavisti starijih sveučilišnih kolega na njegovim međunarodnim uspjesima. Govorio je o svojoj monografiji o Franji Arnoldu i napadu Miroslava Krleže povodom toga. Po uspostavi Pavelićeva režima umirovljen je sa Sveučilišta, a pri istodobnom pretvaranju Jugoslavenske u Hrvatsku akademiju izbrisan je iz članstva. Kada se u travnju g. 1946. potvrđivalo članove iz predratne JAZU, Vuk-Pavlović je očekivao da će u njen sastav biti ponovno i prirodno uključen, no to se nije dogodilo. Igrom okolnosti, doznao je tko je to spriječio. Premda je nakon II. svj. rata vraćen na Sveučilište, tamo nije dugo trajao. U literaturu je ušao incident koji su na njegovom predavanju o Plotinu g. 1947. izazvali režimski studenti što je Vuk-Pavloviću bio znak da mu na Sveučilištu više nije mjesto. Neke interpretacije Vuk-Pavlovićeva odlaska sa Sveučilišta iznose da je mogao biti „popustljiviji“ ili da se „nije snašao“ poput onih građanskih filozofa koji su ostali na fakultetu. No, ti nisu razumjeli Vuk-Pavlovića, koji je mnogo puta javno i privatno govorio da „ako svoju filozofiju ne živim, ona ne vrijedi ništa!“.

Ključne riječi: Pavao Vuk-Pavlović, povijest hrvatske psihologije, povijest filozofije

Polemika između Stjepana Zimmermanna i Ramira Bujasa oko interpretacije Freudove i Adlerove psihologije iz 1930-ih

Stipe Kljaić

Hrvatski institutu za povijest, Zagreb

stipekljaic@yahoo.com

U prošlom stoljeću kada je riječ o mijenama u hrvatskom intelektualnom i kulturnom životu prije dolaska marxističkog pokreta najvažnija polemika se vodila između liberalizma i katolicizma. Te dvije duhovne struje htjele su oblikovati sfere znanosti, književnosti, umjetnosti i kulture uopće prema svojim svjetonazorskim parametrima. Niti psihologija nije izmakla tom svojevrsnom Kulturkampfu koji se vodio u Hrvatskoj u prva tri desetljeća prošlog stoljeća. Ramiro Bujas (1879-1959) i Stjepan Zimmermann (1884-1963) bili su predstavnici navedenih struja u području psihologije. Za razliku od Bujasa koji je slijedio pozitivizam u psihološkoj znanosti slijedeći psihologijski pravac utemeljitelja moderne eksperimentalne psihologije Wilhelma Wundta, Zimmermann je zagovarao važnost metafizike za psihologiju što je odgovaralo njegovim tradicionalnim filozofskim postavkama baziranim na skolastičkoj filozofiji o postojanju duše.

Šira polemika je otpočela između njih dvoje s objavom Zimmermannove knjige „Duševni život“ 1932. godine u izdanju tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti čiji je Zimmermann bio član. Da bi se nastavila zadobivši vrhunac narednih godina oko tumačenja Freudove i Adlerove psihologije. Ova polemika oko Adlera i Freuda ticala se i tada nastajućeg marksističkog pokreta pisaca i intelektualaca u Zagrebu okupljenih oko Miroslava Krleže. Naime, Bujas je kritizirao psihologiju ove dvojice da su zapravo sredstvo komunističke propagande. Ovo je navelo zagrebačkog fizičara i marksista Zvonimira Richtmanna da se uključi u navedenu polemiku i da paradoksalno stane na Zimmermannovu stranu iako su bili na dijametralno suprotnim ideološkim pozicijama. Polemika je završila sudskim procesom na zagrebačkom sudu u kojem je Bujas tužio Zimmermanna radi toga što je smatrao da je ovaj krivo tumačio njegov prikaz psihologije Freuda i Adlera. U tijeku suskog procesa su čak Freud, Adler i Richtmanan slali pisma podrške Zimmermannu.

Ključne riječi: Ramiro Bujas, Stjepan Zimmermann, povijest hrvatske psihologije, povijest filozofije

Moj otac Rudi Supek

Olga Supek

Zagreb

osupek@gmail.com

Iako školovanjem filozof i psiholog (doktorat na Sorbonne-i 1952. god. kod J. Piaget-a), Rudi Supek se u svom bogatom opusu s lakoćom kretao duž drugih društveno-humanističkih disciplina kao što su sociologija, antropologija i ekologija. U svakoj od njih fokusirao se na čovjeka kao stvaralačko biće jer je smatrao da je stvaralaštvo naprosto način ljudskog života, i da je slobodan razvitak svakog pojedinca pretpostavka razvitka svih drugih, odnosno društva. No nije u svom humanizmu bio naivan. Ukazivao je na to kako društvene institucije, kulturne norme, pa i prirodni resursi ograničavaju ljudske slobode. Dok se neka ograničenja nužno javljaju u biološkom/psihičkom razvitku svakog ljudskog bića, druga su povijesno i kulturno uvjetovana pa ih čovjek može i treba mijenjati svojom vizijom, inventivnošću i praksom.

Moj otac je bio izrazito društven čovjek. Ne samo da su u njegov stan i vikendicu dolazili brojni ljudi, nego je u krugu bliskih kolega stalno planirao i zajedničke projekte, radove, pa i rekreaciju (časopis Praxis, Korčulanska ljetna škola, planinarski izleti na Sljeme i u samoborsko gorje, te npr. vožnje barkama uz Korčulu i Pelješac). U stalnim zajedničkim diskusijama bio je spontan, brz i argumentiran. I svoje tekstove je pisao vrlo brzo.

U obitelji na žalost nije bilo mnogo komunikacije između mene i oca. Nakon rastave roditelja živjela sam sve do srednje škole sa bakom, očevom majkom, u Zagrebu. Pružala mi je veliku ljubav i sigurnost, a otac je povremeno dolazio u posjete. No tijekom gimnazijskih godina i početkom studija bila sam pored oca, često prisustvujući privatnim sastancima i diskusijama sa kolegama. „Načulivši uši“ upijala sam saznanja i stavove koji su mi poslužili tek godinama kasnije. Na trećoj godini studija imala sam prilike sa ocem otići na sveučilište Columbia i tamo studirati antropologiju - što je konačno i odredilo moju profesiju.

Gledajući sada, sa odmakom od mnogo godina, na osobnost svog oca, shvaćam da mi je pod-svjesno bio uzor čitavog života. Dosljedan u svojim stavovima i mišljenju, skroman u materijalnim potrebama i neopterećen njima, osjećao je „bratstvo“ s ljudima koji su mislili slično i imali slične životne vrijednosti – bez obzira od kuda su bili s ove naše male planete.

Ključne riječi: Rudi Supek, povijest hrvatske psihologije, povijest Hrvatskog psihološkog društva.

Sjećanje na djeda Rudija Supeka

Bojana Zupan

Psychological Science Department, Vassar College,
Poughkeepsie, NY, USA

bozupan@vassar.edu

Prvih deset godina mog života provodila sam svako ljeto s djedom u našoj vikendici u Orebiću na Pelješcu. U svom dnevnom rasporedu odvajao je posebne trenutke da bi ih provodio sa mnom. Bio je stalni promatrač mog razvoja, kako naprosto iz “perspektive djeda”, tako i iz perspektive psihologije razvitka djeteta.

Ukratko ću ispričati dvije anegdote. Uz moje prve crteže djed me je često ispitivao što oni predstavljaju, a neke od njih je i uvrstio u svoje radove. Isto tako i igre i pjesmice koje bih improvizirala (u zborniku “Dijete i kreativnost”, str. 57-58, te str. 60-61, Zagreb, 1987). Ti razgovori s djedom bili su za mene važni jer sam uživala u njegovoj pažnji makar nisam mogla razumjeti zašto jednog odraslog čovjeka toliko zanimaju moji crteži i čavrljanje.

Kao sportaš u mladosti i ljubitelj kretanja u prirodi u kasnijoj dobi, moj je djed želio i u meni od rane dobi razviti “zdrav duh u zdravom tijelu”. Tako su mi u sjećanju ostali “treninzi” plivanja na plaži ispred kuće. Djed bi mi sa molića komandirao koliko puta da plivam gore-dolje, no ta sesija “instrumentalnog kondicioniranja” nikad nije dugo trajala. Završavala bi djedovim pozivom “Bojana, idemo na sladoled!”. Uz sladoled u kafiću na plaži bila je naravno i bevanda za ponosnog djeda.

Ključne riječi: Rudi Supek, povijest hrvatske psihologije, osobna sjećanja

Sjećanje na 1960-te godine

Norman Sartorius

Association for the Improvement of Mental Health
Programmes (AMH), 20 chemin Colladon, 1209 Geneva,
Švicarska

sartorius@normansartorius.com

Psihologija i psihijatrija mogle bi biti bliže i korisnije jedna drugoj i time od veće vrijednosti u polju njihove primjene i u znanstvenom radu kojim se bave.

Predavanje će opisati iskustvo i korisnost stečeno izobrazbom u oba predmeta, u 1960tim godinama. Uvodno, predavanje će se osvrnuti na rivalitet i borbu za područje djelovanja te dvije struke – rivalitet koji je štetan za primjenu znanja i za znanstveni rad, zatim opisati koju je korist za javno zdravlje autor mogao pružiti radovima na polju javnog zdravstva time što je studirao psihologiju usporedno s psihijatrijom.

Ključne riječi: Norman Sartorius, povijest hrvatske psihologije, povijest psihijatrije

2. SEKCIJA

Osnivanje cjelovitih studija psihologije u Hrvatskoj

Gordana Kuterovac Jagodić¹
i Damir Ljubotina²

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

¹ gkuterovac@ffzg.hr, ² dljubotina@ffzg.hr

Prvi studij psihologije u Hrvatskoj započeo je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i njegov razvoj prožima se s općom povijesti hrvatske znanstvene psihologije. Na Mudroslovnom fakultetu, utemeljenom 1874. godine, pojedine sadržaje iz psihologije početkom 20. st. predaju filozofi i pedagozi. Filozof Albert Bazala, koji je doktorirao 1900. tezom Psihologijska nauka o apercpciji, drži predavanja pod nazivom Psihologija. Najveći značaj za pokretanje studija ima Ramiro Bujas koji 1920. postaje asistent prof. Františku Smetanki i u prostoru Medicinskog fakulteta uređuje psihologijski laboratorij i predavaonicu za psihologiju. R. Bujas 1922. habilitira se za privatnog docenta iz psihologije na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu te od ak. god. 1922./23. u okviru Medicinskog fakulteta predaje kolegije Psihologija mišljenja, Metodika psihologije i Ispitivanje inteligencije. Reformom iz 1928. Mudroslovni fakultet preimenovan je u Filozofski te je organizirano 30 studijskih grupa među kojima je XXIX. grupa Psihologija. Prijedlog za osnivanje stolice (katedre) za eksperimentalnu psihologiju usvojen je na sjednici 27. listopada 1928., a 22. lipnja 1929. R. Bujas izabran je za izvanrednog profesora na Katedri za eksperimentalnu psihologiju. Ovaj posljednji datum uzima se kao početak sveučilišnog studija psihologije u Hrvatskoj. Prvu diplomsku radnju na studijskoj grupi Psihologija obranila je Jelena Miškić, 8. listopada 1930. godine, a prvi doktorat Zoran Bujas u lipnju 1933. U nastavi do početka II. svjetskog rata uz Ramira Bujasa sudjeluju Elza Kučera i Zoran Bujas. Ak. god. 1966./1967. upisana je prva generacija studenata poslijediplomskog studija psihologije, a 1970. pokrenuti su specijalistički poslijediplomski studiji iz kliničke, industrijske i školske psihologije.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, Ramiro Bujas, studij psihologije, Katedra za eksperimentalnu psihologiju, Odsjek za psihologiju

Odjel za Psihologiju Sveučilišta u Zadru

Ana Proroković

Odjel za Psihologiju Sveučilišta u Zadru

anaprorok@unizd.hr

Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru slijednik je Odsjeka za psihologiju osnovanog 1978-e godine pri Filozofskom fakultetu u Zadru, te ove godine ponosno slavi 45-u obljetnicu svoga postojanja.

Prije 45 godina, u vrijeme osnivanja Odsjeka, psihologija je bila relativno mlada znanstvena disciplina u Hrvatskoj. Osnivanje Odsjeka predstavljalo je hrabar i vizionarski korak na ovim prostorima, vođen željom za razvojem znanja u području psihologije. Prvi koraci bili su skromni, s malim brojem profesora i studenata, ali koji su pokazali veliku odlučnost i ambiciju.

U ranim godinama, Odjel je bio usmjeren na temeljno obrazovanje studenata u području psihologije i postavljanje čvrstih temelja za psihologijsko istraživanje. S vremenom je rastao i razvijao se kadrovski, materijalno i znanstveno, te postao prepoznatljiv po svom istraživačkom radu i visokoj kvaliteti obrazovnog procesa. Kontinuirano se povećavao broj profesora i studenata, s iznimkom ratnog perioda u prvoj polovici devedesetih kad je preostalo svega nekoliko nastavnika i studenata te kada se djelovalo u iznimno teškim uvjetima rada.

Osim stvaranja generacija kvalificiranih psihologa, Odjel je ostvario brojne institucionalne suradnje nacionalnog i međunarodnog karaktera, a iza nas je i bogata izdavačka djelatnost, te organizacije velikog broja domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova, među kojima se osobito ističe naš dugovječni biennale “Dani psihologije u Zadru”.

Danas smo svjedoci postojanja istovremeno etabliranog i modernog Odjela za psihologiju koji je s vremenom postao sinonim za izvrsnost u obrazovanju i istraživanju. Naši profesori i studenti zajedno su proučavali psihologijske fenomene, razvijali nove istraživačke metode te pridonosili podjednako svim aspektima psihologije. S ponosom možemo reći da smo ostvarili mnogo tijekom ovih 45 godina, ali i da ćemo i u budućnosti zasigurno nastaviti razvijati našu instituciju, poticati istraživanje i inovacije, te oblikovati nove generacije stručnjaka koji će biti spremni odgovoriti na sve složenije potrebe društva.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, studij psihologije, Odjel za psihologiju u Zadru

Odsjek za psihologiju Filozofskoga fakulteta u Rijeci

Zoran Sušanj

Odsjek za psihologiju Filozofskoga fakulteta u Rijeci

zoran.susanj@ffri.uniri.hr

Odsjek za psihologiju u Rijeci osnovan je prije četrdeset i pet godina te ubrzo pokreće četverogodišnji diplomski studij psihologije. Danas Odsjek izvodi sveučilišni prijediplomski, diplomski i doktorski studij psihologije, poslijediplomski specijalistički studij Psihološko savjetovanje te, od nedavno, i interdisciplinarni diplomski studij kognitivnih znanosti Cognition and the Mind. Navedene je studije dosad upisalo ukupno oko tisuću i petsto studenata. Aktivni studenti djeluju u okviru udruge Psirius, a završeni su okupljeni u RiPsi Alumni Klub.

Od osnivanja do danas članovi Odsjeka, kojih je trenutno tridesetak, u svom radu surađuju s brojnim domaćim i inozemnim znanstvenicima, nastavnice i stručnjacima. Istraživački se rad provodi u okviru sveučilišnih, nacionalnih i europskih znanstvenih projekata, a radovi objavljuju u renomiranim domaćim i inozemnim znanstvenim časopisima i knjigama. Odsjek uređuje i objavljuje priznati znanstveni časopis Psihologijske teme, a članovi Odsjeka su recenzenti te urednici ili članovi uredništva različitih inozemnih znanstvenih časopisa.

U okviru Odsjeka djeluje i Laboratorij za eksperimentalnu psihologiju, koji je danas dio Centra za istraživanje uma i ponašanja pri Sveučilištu u Rijeci. Odsjek organizira Riječke dane eksperimentalne psihologije, a bio je organizator i brojnih drugih domaćih i međunarodnih znanstveno-stručnih skupova. Za svoj znanstveno-istraživački i stručni rad članovi Odsjeka primili su brojne nagrade.

Psihološko savjetovalište za studente, osnovano kao dio Odsjeka, danas je integralni dio Sveučilišnog savjetovališnog centra. U okviru Odsjeka djeluje i Centar za primijenjenu psihologiju koji provodi primijenjena istraživanja te pruža savjetodavne i druge stručne psihološke usluge. Članovi Odsjeka sudjeluju i u radu Centra za obrazovanje nastavnika pri Filozofskom fakultetu u Rijeci. Odsjek je jedan od pokretača i organizatora manifestacije Rijeka psihologije, koja u okviru Tjedna psihologije u Hrvatskoj popularizira psihologiju kao znanost i struku te ima humanitarni karakter.

Internacionalizaciju (mobilnost i inovativnost), kreativnost (žudnju za znanjem i fleksibilnost) te suradnju sa zajednicom (iskustveno učenje i otvorenost) Odsjek postavlja kao smjernice i ključne vrijednosti svog budućeg razvoja.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, studij psihologije, Odsjek za psihologiju u Rijeci

Odsjek za psihologiju na Fakultetu hrvatskih studija

Jasminka Despot Lučanin

Fakultet hrvatskih studija u Zagrebu (u mirovini)

jasminka.despotl@gmail.com

Studij psihologije na Hrvatskim studijima, danas Fakultetu hrvatskih studija, Sveučilišta u Zagrebu upisao je prvu generaciju studenata u ak. godini 1998./1999. U neovisnoj državi suočen s poslijeratnim teškoćama prilagodbe pojedinaca i društvenih skupina, ali i s mogućnošću razvoja, bili su potrebni, među ostalim stručnjacima i suvremeno obrazovani psiholozi. Studijski program izrađen je temeljem analize sličnih programa na najpoznatijim svjetskim i europskim studijima psihologije, a 2005. godine doživio je promjene u smislu još većeg usklađivanja s europskim obrazovnim okvirom, tzv. bolonjskim modelom studiranja.

Slijedilo je burno razdoblje propitivanja potrebe postojanja dva studija psihologije na Sveučilištu u Zagrebu. Zakonske promjene kojima je uveden kriterij kontrole kvalitete u visokoškolskom obrazovanju i znanosti uvele su postupke vanjske akreditacije visokoškolskih studijskih programa. Hrvatski studiji bili su najbolje ocijenjeno društveno-humanističko visoko učilište u postupku reakreditacije 2013./2014. godine. Time je potvrđena i kvaliteta programa studija psihologije kojem je 2014. godine izdana trajna dopusnica za izvođenje preddiplomskog i diplomskog studija.

Unatoč reformama i manjem broju vanjskih suradnika nego prije, u odnosu na druge programe studija psihologije u Republici Hrvatskoj, specifičnost programa Odsjeka za psihologiju Hrvatskih studija bio je u praktičnoj usmjerenosti studija na sljedeće:

- interdisciplinarnost, osobito na preddiplomskom studiju, kada studenti obavezno upisuju izborne predmete drugih studijskih programa na ustanovi;
- usmjerenost na psihologijsku praksu na diplomskom studiju, kada studenti upisuju velik broj izbornih predmeta specifičnih i profesionalnih vještina što je priprema i prijelaz prema svijetu rada.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, studij psihologije, Odsjek za psihologiju, Fakultet hrvatskih studija

Odsjek za psihologiju u Osijeku

Silvija Ručević

Odsjek za psihologiju na Filozofskom
fakultetu u Osijeku

srucevic@ffos.hr

Studij psihologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku započeo je s izvođenjem u akademskoj godini 2003./2004. godini kada je 14. travnja 2003. Senat Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku donio odluku i dao na ovlaštenje Pedagoškom fakultetu u Osijeku ustrojavanje i izvedbu sveučilišnog dodiplomskog studija psihologije. Godinu dana kasnije, odnosno 9. lipnja 2005. godine Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa izdalo je dopusnicu Filozofskome fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku za izvođenje pred-diplomskoga sveučilišnog studija u trajanju tri godine te dopusnicu za izvođenje diplomskog sveučilišnog studija psihologija.

Jedna od utemeljica studija psihologije, danas Odsjeka za psihologiju u Osijeku, uz prof. dr. sc. Vladimira Kolesarića i doc. dr. sc. Mirjanu Duran, bila je i dr. sc. Anđelka Metzing, viša predavačica, koja je svojom energijom i predanošću uvela brojne mlade ljude u svijet psihologije. Njih 15, vrsnih znanstvenika i nastavnika, su danas zaposleni na Odsjeku za psihologiju u Osijeku, od asistenata do redovitih profesora u trajnom zvanju.. Za svoj rad bila je dobitnica Psihologijske nagrade “Ramiro Bujas” kao i Društvenog priznanja Marulić:Fiat Psychologia za sveukupnu psihologijsku djelatnost.

Od 2006. godine do danas se na Odsjeku za u Osijeku održava znanstveno-stručni skup čiji su sudionici brojni istraživači iz Republike Hrvatske i drugih država, a organizatori su mu Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Osijek i Društvo psihologa Osijek. Naglasak mu je na multidisciplinarnom pristupu, odnosno prezentiranju znanstvenih i stručnih aktivnosti i istraživačkih saznanja, kao i na integraciji znanja i suradnje s ciljem najboljega preventivnoga djelovanja na različitim područjima života u zajednici.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, studij psihologije, Odsjek za psihologiju u Osijeku

Studij psihologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu

Ljiljana Pačić-Turk

Hrvatsko katoličko sveučilište u Zagrebu
(u mirovini)

ljiljanapt@gmail.com

Hrvatsko katoličko sveučilište osnovano je 2006. g. i ima status privatnog sveučilišta čiji je osnivač Zagrebačka nadbiskupija. Sukladno Statutu ono je integrirano sveučilište i njegova je zadaća provođenje i razvijanje visokoškolskog, znanstvenog i stručnog rada i odgovarajućih popratnih djelatnosti kao i doprinos široj zajednici, a u skladu s temeljenim etičkim načelima i načelima katoličkog nauka. Kampus Sveučilišta nalazi se u Zagrebu, na adresi Ilica 244.

Prva akademska godina započela je 2010./2011. s izvođenjem preddiplomskog studija Povijest. Studiji Psihologija i Sociologija pokrenuti su u 2012./2013., Komunikologija i Sestrinstvo u 2015./2016. Postupno su se počeli izvoditi i diplomski studiji. Od 2019./2020. izvode se i dva doktorska studija iz područja humanističkih i društvenih znanosti: Povijest i Sociologija: vrijednosti, identitet i društvene promjene u hrvatskome društvu, te od 2021./2022. i studij Medicina.

Poštujući sva pravila struke i naglašavajući izvrsnost znanja i nastave, studij psihologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu ima i naglašenu odgojnu dimenziju. To se prvenstveno odnosi na odgoj cjelovite osobe koja će se u svom životu i radu oslanjati na općeljudske vrijednosti – poštovanje, zajedništvo, toleranciju, empatiju, uvažavajući sve naše sličnosti i različitosti. Studije psihologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu kreiran po uzoru na studije na uglednim europskim i američkim, posebice katoličkim, sveučilištima, s kojima ima zajednička uporišta koja proizlaze iz Bolonjske deklaracije i Europske diplome iz psihologije te Kodeksa etike Hrvatskog katoličkog sveučilišta i Kodeksa etike psihološke djelatnosti Hrvatske psihološke komore.

Prijediplomski sveučilišni studij psihologije obuhvaća sadržaje iz različitih područja psihologije i znanstvenih disciplina bliskih psihologiji te stjecanja nužnih znanja, vještina i kompetencija za diplomski studij psihologije. Uključuje obvezne i izborne predmete (psihologijski, nepsihologijski, zajednički). Diplomski studij uključuje stjecanje potrebnih profesionalnih znanja i vještina nužnih za obavljanje psihološke prakse, a također uključuje obvezne i izborne predmete. Potrebno je naglasiti da se druga godina diplomskog studija sastoji uglavnom od velikog broja izbornih predmeta organiziranih u module (npr. modul kliničke i zdravstvene psihologije), a posebno treba spomenuti i tri predmeta stručne prakse (jedan obvezni i dva izborna), koja se provodi u nizu ustanova i organizacija na području Republike

Hrvatske s kojima smo potpisali sporazume o suradnji, a obuhvaća različita područja primijenjene psihologije.

Posebno treba spomenuti i Laboratorij za psihologijska istraživanja, koji je počeo s radom u rujnu 2014. To je suvremeno opremljen integrirani laboratorij za opažanje i eksperimentalnu psihologiju u kojem se također izvodi i dio nastave u okviru našeg studija, kao i studija sociologije i komunikologije, a sada je nabavljen i EEG u istraživačke svrhe.

U Centar za psihološko savjetovanje Hrvatskog katoličkog sveučilišta, čija je voditeljica nastavnica našeg Sveučilišnog odjela za psihologiju, dolaze studenti koji imaju poteškoća u svojem studentskom životu i radu, ali i problema u svakodnevnom životu općenito.

Naši nastavnici i studenti već niz godina aktivno sudjeluju u obilježavanju Tjedna psihologije i Tjedna mozga pod sloganom "Nastavnici i studenti zajedno". Sveučilišni odjel za psihologiju svake dvije godine organizira uspješne međunarodne znanstveno-stručne skupove (u prosincu 2023. već četvrti) s aktualnim temama, a Klub studenata Hexis također je veoma aktivan i organizira mnoge aktivnosti, uključujući i Noć psihologije. Važno je također spomenuti da su na Hrvatskom katoličkom sveučilištu studenti psihologije, kao i studenti svih drugih studija, uključeni u brojne organizirane vannastavne aktivnosti (volontiranje, pjevački zbor, sportske aktivnosti i drugo).

Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Marija Lebedina

Edukacijsko rehabilitacijski fakultet u Zagrebu

marija.lebedina.manzoni@erf.unizg.hr

Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (ranije pod imenom Fakultet za defektologiju) jedinstveno je mjesto visokoškolskog obrazovanja u Hrvatskoj koje obrazuje stručnjake za rad s osobama s poteškoćama u razvoju.

Kako se u XX stoljeću sve više afirmirala potreba da se stručnjaci u području poteškoća u razvoju obrazuju u više disciplina na visokoškolskoj razini, odlukom sabora Narodne republike Hrvatske od 10. srpnja 1962. osnovana je Visoka defektološka škola sa sjedištem u Zagrebu, koja „obrazuje stručnjake sa spremom višeg i visokog stupnja za rad u nastavnim ustanovama i društvenim službama u kojima se vrši odgoj i obrazovanje, zaštita i rehabilitacija djece, omladine i odraslih sa smetnjama u psihosomatskom razvitku.“

Visoka defektološka škola počinje sa radom u listopadu 1962., a 20.06. 1973. mijenja naziv u Fakultet za defektologiju, da bi konačni naziv Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet bio prihvaćen u travnju 1998. i zadržao se do danas.

Na Fakultetu se izvode 3 sveučilišna studijska programa : logopedije, edukacijske rehabilitacije i socijalne pedagogije, a trenutno na Fakultetu djeluje 7 Odsjeka:

- 1 Odsjek za oštećenja vida
2. Odsjek za motorička oštećenja, kronične bolesti i art terapije
3. Odsjek za inkluzivnu edukaciju i rehabilitaciju
4. Odsjek za oštećenja sluha
5. Odsjek za logopediju
6. Odsjek za poremećaje u ponašanju
7. Odsjek za kriminologiju

Kako se nastavni programi po pojedinim odsjecima baziraju na interdisciplinarnosti, u nastavnim i znanstvenim aktivnostima zastupljene su razne struke: medicina, pravo, sociologija, pedagogija, psihologija.

Unutar pojedinih Odsjeka psihologijska struka zastupljena je sa različitim brojem stalno zaposlenih psihologa od asistenata do redovitih profesora u trajnom zvanju (11).

Osim u nastavnoj djelatnosti psiholozi su zastupljeni i u stručnom radu unutar Nastavno kliničkog centra ERF-a.

Sveučilišni poslijediplomski specijalistički studij Upravljanje ljudskim potencijalima

Maja Parmač Kovačić

Filozofski fakultet u Zagrebu

mparmac@ffzg.hr

Upravljanje ljudskim potencijalima ima ključnu ulogu u današnjim organizacijama jer su zaposlenici postali najvažniji resurs svake kompanije. Efikasno upravljanje ljudskim potencijalima pomaže organizacijama privući, zadržati i razvijati kvalificiranu radnu snagu koja može odgovoriti na dinamične izazove i promjene na tržištu. Osim toga, pravilno vođenje ljudskih potencijala podupire stvaranje motivirane radne snage, unaprjeđuje radne odnose i doprinosi pozitivnom organizacijskom okruženju.

U prošlosti je upravljanje ljudskim potencijalima bilo pretežito usmjereno na menadžment i ekonomske aspekte, stavljajući naglasak na produktivnost i efikasnost. No, danas se psihologija sve više pozicionira kao ključan partner, pružajući dublje razumijevanje emocionalnih i motivacijskih faktora koji oblikuju ponašanje zaposlenika i doprinose uspješnom upravljanju ljudskim potencijalima. Imajući to u vidu, Filozofski fakultet (studij psihologije) i Ekonomski fakultet u Zagrebu su pokrenuli *Sveučilišni poslijediplomski specijalistički studij Upravljanje ljudskim potencijalima*. Ovaj interdisciplinarni studijski program objedinjuje ekonomske i psihologijske kompetencije kako bi se studentima pružilo dublje razumijevanje i šire znanje potrebno za učinkovito vođenje ljudskih resursa u suvremenim organizacijama. Glavne teme Studija odnose se na ulogu i aktivnosti službe ljudskih potencijala, privlačenje i odabir zaposlenika, razvoj ljudskih potencijala, praćenje radne uspješnosti, motiviranje i nagrađivanje zaposlenika te radno pravo i radne odnose. Studij traje tri semestra tijekom kojih studenti slušaju nastavu iz obveznih i izbornih kolegija, provode praktični rad te pišu završni rad. Završetkom Studija stječu akademski naziv *sveučilišni specijalist upravljanja ljudskim potencijalima*.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, upravljanje ljudskim potencijalima, poslijediplomski sveučilišni studij

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Andreja Brajša-Žganec¹,
Željko Holjevac², Stanko Rihtar³

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

¹ andreja.brajša.zganec@pilar.hr;

² zeljko.holjevac@pilar.hr,

³ Stanko.Rihtar@pilar.hr

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar utemeljen je 26. studenoga 1991. odlukom Skupštine Sveučilišta u Zagrebu kao Institut za primijenjena društvena istraživanja u sastavu Sveučilišta u Zagrebu. Stupanjem na snagu Zakona o ustanovama 1993. postao je javna ustanova, izdvojena iz sastava Sveučilišta u Zagrebu, a prema Zakonu o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti i visokom obrazovanju od 1994. javni je institut čiji je osnivač Republika Hrvatska. Upravno vijeće Instituta donijelo je 18. veljače 1997. odluku o njegovu preimenovanju u Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. Temeljni su orijentiri Instituta Pilar razvijanje javnoga znanja u hrvatskom društvu o hrvatskom društvu u službi javnoga interesa, očuvanje nacionalnoga i kulturnoga identiteta, razvoj znanstvenika i poticanje izvrsnosti, osposobljavanje mladih za kvalitetan znanstveni rad, multidisciplinarni pristup znanstvenoj praksi i istraživanjima ponajprije društvenih i humanističkih fenomena, međunarodna suradnja, mobilnost i vidljivost, nastavna djelatnost i popularizacija znanosti, usmjerenost na funkcionalnu primjenu znanja i autonomna nakladnička djelatnost. Znanstvena djelatnost Instituta Pilar ostvaruje se radom na znanstvenim projektima, organiziranjem znanstvenih skupova i sudjelovanjem na njima te ostalim znanstvenim i stručnim aktivnostima. U Institutu je zaposleno 107 djelatnika, od toga 93 u znanstvenim, suradničkim i stručnim zvanjima. Znanstvenici prema znanstvenim, suradničkim i stručnim zvanjima: 19 znanstvenih savjetnika u trajnom zvanju, 17 znanstvenih savjetnika, 18 viših znanstvenih suradnika, 9 znanstvenih suradnika, 5 viših asistenata, 19 asistenata, 4 stručnih savjetnika u znanosti i 2 stručnih suradnika u znanosti. Djelatnici prema akademskom stupnju i stručnoj spremi 68 doktora znanosti, 2 magistra znanosti, 23 djelatnika visoke stručne spreme. Zajedničkim radom sociologa, psihologa, povjesničara, demografa i ostalih znanstvenika u Institutu se njeguje prepoznatljiv multidisciplinarni pristup istraživanjima društvenih i humanističkih fenomena. Ukupno je trenutno u Institut Pilar zaposleno 29 psihologa od znanstvenih savjetnika u trajnom zvanju do asistenata, pri tome 19 doktora znanosti.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, Institut društvenih znanosti, Ivo Pilar

3. SEKCIJA

Razvoj primijenjene psihologije u Hrvatskoj i sekcija Hrvatskog psihološkog društva

Mišo Munivrana

Hrvatski sabor, Zagreb
(u mirovini)

mmunivrana@gmail.com

Devedesete godine dvadesetog stoljeća bile su uistinu turbulentne i tektonske po mnogočemu, kako u međunarodnim odnosima, tako i unutar postojećih država. Srušen je “Berlinski zid”, simbol razdvajanja dvaju svjetova, Istok-Zapad, obilježeni ideološkim razlikama i životnim standardom. Dolazi do ujedinjenja Njemačke. Uzdrman je Sovjetski savez i Varšavski pakt, do tada smatrani nedodirljivim. Baltičke države se osamostaljuju a Čehoslovačka je pred raspadom. Vjetrovi promjena osjetili su se i u Jugoslaviji. U pojedinim republikama su po prvi put organizirani višestranački izbori, na kojima su pobjedu izborile uglavnom stranke s nacionalnim predznakom i programom. U takvom ozračju je došlo do promjena i u, tada, Društvu psihologa SR Hrvatske. Naime, ovo “SR” je značilo “Socijalistička Republika”, što je trebalo odmah izmijeniti! Nakon što sam na godišnjoj skupštini Društva aklamacijom izabran za predsjednika, odmah sam predložio navedenu izmjenu, ali i još jednu jako važnu! Kao što se vidi iz naziva tadašnjeg Društva i ono je robovalo genitivu u nazivu, što nije u duhu hrvatskog jezika. Sjećam se kako sam naveo primjer nakaradanosti genitiva u nazivu “Lige za borbu protiv raka Hrvatske”. Upitao sam se koji je to “rak Hrvatske” “protiv kojeg se ta Liga treba boriti? Nakon toga je prijedlog naziva našeg Društva “Hrvatsko psihološko društvo” također aklamacijom prihvaćeno uz protivljenje nekoliko kolegica i kolega, no “nomina odiosa sunt”! Ove promjene nisu bile samo gramatičke i kozmetičke, nego su odražavale novi odnos u društvu u cjelini. Uskoro smo pokrenuli niz akcija koje je iziskivalo ratno stanje izazvano Velikosrpskom agresijom na Hrvatsku, u kojima su kolegice i kolege psiholozi dali neizmjeran doprinos, na čemu im velika hvala! Pokrenuli smo održavanje godišnje Konferencije hrvatskih psihologa, a za sjećanje navodim kako nam je na prvoj Konferenciji, kao izaslanik predsjednika dr. Franje Tuđmana, uvodno govorio ratni zapovjednik, general Janko Bobetko. Sve ove promjene su stvorile uvjete za osnivanje Hrvatske psihološke komore kao staleškog tijela za zaštitu strukovnih interesa. Držim kako smo svim ovim promjenama stvorili pretpostavke kako bi naše Hrvatsko psihološko društvo pratilo duh i tijek vremena te utjecalo na promjene koje duh i tijek vremena donose!

Razvoj profesionalnog usmjeravanja

Mirjana Zečirević

Hrvatski zavod za zapošljavanje
(u mirovini), Zagreb

mirjana.zecirevic@gmail.com

Profesionalno usmjeravanje je od velikog značaja za pojedince i društvo kao skup usluga i stručnih postupaka kojima se identificiraju mogućnosti, interesi i kompetencije korisnika, kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju i upravljali svojim profesionalnim razvojem.

Razvoj profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj neraskidivo je vezan uz doprinos psihologa, te predstavlja jedno od prvih područja primijenjene psihologije u Hrvatskoj. Godine 1931. je osnovana, a 1932. započela s radom Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja. Rad Stanice se temeljio na pružanju multidisciplinarnu stručnu podršku i predstavlja početak razvoja savjetodavnih usluga za mlade, uz razvoj psihologijskih testova za potrebe profesionalnog usmjeravanja. Utjecaj društvenih promjena imao je značajni odraz i na razvoj sustava profesionalnog usmjeravanja. U organizacijskom i stručnom smislu prvenstveno se vezuje uz ulogu Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje kao nositelja aktivnosti. Navedeno je višekratno prepoznato i od strane relevantnih europskih organizacija u području zapošljavanja, obrazovanja i profesionalnog usmjeravanja, uz isticanje primjera dobre prakse, osobito u radu s mladima. Suvremeni pristupi uključuju koncept cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoja kompetencija za upravljanje karijerom, osobito u tzv. tranzicijskim razdobljima u životu pojedinca. Nužna je suradnja svih partnera javnog, privatnog i nevladinog sektora, kako bi se omogućio razvoj usluga informiranja i savjetovanja primjerenih potrebama korisnika, uz evaluaciju i unapređenje programa profesionalnog usmjeravanja.

Razvoj kliničke psihologije u Republici Hrvatskoj

Anamarija Bogović

Klinika za psihijatriju, KBC Sestre milosrdnice
i Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko
sveučilište, Zagreb

anamarija.bogovic@unicath.hr

Početak kliničke psihologije u Republici Hrvatskoj veže se uz zapošljavanje prvog psihologa u zdravstvenom sustavu i osnivanje prve Službe za kliničku psihologiju 1949. godine u današnjem KBC Sestre milosrdnice. Prva psihologinja bila je Jelena Šimunec-Muhek Turdiu, a radila je u KBC Sestre milosrdnice od 1949. do 1963. godine. Nakon nje započinje zapošljavanje psihologa u KBC Zagreb, Klinici za psihijatriju Vrapče, domove zdravlja, psihijatrijske bolnice na Ugljanu i Popovaču. Primjena kliničke psihologije u praksi odvijala se znatno prije nego li je ona kao predmet uvedena na studij psihologije na Filozofskom fakultetu. Samostalna katedra za kliničku psihologiju na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu osnovana je 1972. godine.

Na razvoj kliničke psihologije utjecali su brojni događaji i društvene okolnosti, kako u Hrvatskoj tako i u drugim sredinama. Uz psihodijagnostiku i istraživački rad, klinički psiholozi su se počinjali educirati iz raznih psihoterapijskih pravaca.

Današnja razina kliničke psihologije u Republici Hrvatskoj odraz je obrazovanja koje uključuje nekoliko obaveznih i izbornih kolegija na studijima psihologije, kao i praksu u ustanovama gdje rade klinički psiholozi, specijalističkog studija iz kliničke psihologije, mnogobrojne dostupne literature i psihologijskih mjernih instrumenata standardiziranih na hrvatskoj populaciji, mogućnosti educiranja iz različitih psihoterapijskih pravaca, rada sekcija unutar Hrvatskog psihološkog društva i Hrvatske psihološke komore, brojnih konferencija i prilika za učenje i razmjenu iskustava.

Kratka povijest neuropsihologije u Republici Hrvatskoj

Slavka Galić

Sveučilište u Slavskom Brodu
Odjel društveno-humanističkih znanosti

slavka.galic@po.t-com.hr

Iako mi u Republici Hrvatskoj ponekad kaskamo za razvijenim zemljama, u većini slučajeva ipak uspijemo uskočiti u vlak koji velikom brzinom vozi putem napretka spoznaje i kliničke prakse, obično zahvaljujući izuzetnim pojedincima. U slučaju kliničke neuropsihologije u Hrvatskoj ta pronicljiva, ambiciozna i odvažna osoba bila je Jelena Šimunec-Turdiu koja je 1963. godine počela provoditi psihologijska ispitivanja osoba sa sumnjom na organsko oštećenje mozga. Deset godina nakon toga osnovala je Neuropsihologijski laboratorij na Neurološkoj klinici Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Unatoč tome što u to vrijeme nije bilo mnogo dostupnih testova ovaj laboratorij predstavlja temelj za usavršavanje brojnih generacija psihologa. Naime, ponajprije Valerija Hauptfeld i Ljiljana Pačić-Turk, a danas mladi kolege, su nastavile s neuropsihologijskom praksom koju je utemeljila Jelena Šimunec-Turdiu, šireći broj testova i sudjelujući u edukaciji brojnih psihologa.

U novije vrijeme klinička neuropsihologijska praksa bitno je unaprijeđena čemu bitno doprinosi i dostupnost i standardizacija testova poput novih verzija skale pamćenje (WMS-IV), Testa složenog lika i sličnih instrumenata. Prošle je godine osnovana pri Hrvatskom psihološkom društvu Sekcija za kliničku neuropsihologiju kojoj je jedan od glavnih ciljeva organizacija edukacija iz ovog područja. Iako na brojnim studijima psihologije postoje kolegiji iz neuropsihologije, njihov je sadržaj u većoj mjeri usmjeren na neuropsihologijsku procjenu a znatno manje na rehabilitaciju. U organizaciji Hrvatskog psihološkog društva svojevremeno su organizirane radionice posvećene procjeni i rehabilitaciji no sustavne edukacije još uvijek nema. Unatoč tome, brojni kolege u praksi provode neuropsihologijsku procjenu koristeći instrumente koji su standardizirani kod nas ali i one za koje nema naših normi a malobrojni ulažu napore i u rehabilitaciju. Ipak, najava standardizacije nekih instrumenata poput NEPSY-2 za neuropsihologijsku procjenu djece, te edukacija, za sada, u okviru Hrvatskog psihološkog društva i interes brojnih kolega za ovo područje te spremnost i motivacija naših kolega iz svijeta, poput Elisabeth Kera, da pomognu, ostavlja mjesta za optimistično viđenje budućnosti kliničke neuropsihologije u Hrvatskoj.

Prilozi za povijest hrvatske vojne psihologije 1991. – 2023.

Tomislav Filjak¹, Ingrid Cippico²,
Suzana Filjak², Zvonimir Knezović³,
Amalija Petrić⁴, Ida Šintić Verem⁵

¹ MORH (u mirovini), ² Ministarstvo obrane RH, Glavni stožer HV, Hrvatsko vojno učilište "dr. Franjo Tuđman"

³ Zagreb (u mirovini)

⁴ Ministarstvo obrane RH

⁵ Ministarstvo obrane RH, Glavni stožer HV

¹ filjak@yahoo.com, ingrid.cippico@gmail.com

² suzana.filjak@morh.hr

³ znhaolkf@gmail.com

⁴ acagalj@morh.hr

⁵ sintic.ida@gmail.com

Hrvatska vojna psihologija utemeljena je u studenom 1991. osnivanjem Odjela za vojnu psihologiju u Upravi za Informativno-psihološku djelatnost (IPD) Ministarstva obrane.

Ovomu je prethodilo djelovanje psihologa u MUP-u te osnivanje Kriznog stožera HPD-a u kolovozu 1991. koji je usmjeravao uključivanje hrvatskih psihologa u obranu.

Koncem 1991. i početkom 1992., u svaku brigadu HV, veću postrojbu i zapovjedništvo raspoređen je vojni psiholog, a zatim i u ustanove HV. U svakom trenutku Domovinskog rata u HV je bilo više od 80 psihologa, što se poslije smanjivalo zajedno s ukupnim smanjivanjem vojske.

Glavne djelatnosti od utemeljenja su:

- Psihička bojna spremnost, uključujući ispitivanje standardiziranim upitnicima na reprezentativnim uzorcima vojnika.
- Psihologijska selekcija za ZNG provedena je u MUP-u te je MORH 1992. preuzeo odabir za djelatni vojni sastav, kada je započela i selekcija za različite razine vojnih izobrazbi, za pojedine dužnosti te novačenje cjelokupnih godišta mladića do 2007. (od 2008. za dragovoljno vojno osposobljavanje).
- Psihološka potpora te prevencija izvanrednih događaja.
- Vojnopsihološka izobrazba u postrojbama i Hrvatskom vojnom učilištu.

Od djelatnosti uvedenih nakon Domovinskog rata ističe se potpora i sudjelovanje u međunarodnim operacijama, od 1999.

Izvan vojske, Odsjek za psihologiju u Zagrebu izvodi izborni predmet Vojna psihologija od ak. g. 1992./93., a slični kolegij je u programu još dva studija psihologije.

Provedbu svake djelatnosti pratilo je izdavanje brojnih uputa, propisa i priručnika. Posebno treba istaći izdavanje brojnih publikacija iz šireg područja vojne psihologije tijekom 1991./92. te trotomni priručnik Vojne psihologije izdan 2000.-2005., preveden 2007. na mađarski.

Strukovno usklađivanje i suradnja se odvija ponajprije kroz Razred za vojnu psihologiju HPK i Sekciju HPD. Na vojnopsihologijskim simpozijima od 1. godišnje konferencije HPD-a 1993. do 2023. izloženo je 371 priopćenje od 154 autora, uz niz drugih radova na domaćim i međunarodnim skupovima.

Od 1996. vojna psihologija ima i zakonski status zasebne struke unutar HV, članica je Međunarodne udruge za vojno testiranje od 2004., «Psihologijsku nagradu Ramiro Bujas» HPD-a dobila je 2001., a pisci Priručnika Vojna psihologija 2007. «Psihologijsku nagradu Zoran Bujas».

Sveukupno, od 1991. vojna psihologija je rasla s HV kao čvrsto ustrojena djelatnost s jasnim zadaćama, podupirala je ratne napore te pratila poratne obrambene mijene (npr. uključivanje u međunarodne operacije i NATO, zamrzavanje služenja vojnog roka, smanjenje vojске) čvrsto uvezana u hrvatsku i međunarodnu psihologiju, polazeći od prvog dana od načela o neraskidivoj povezanosti znanstveno-istraživačkog pristupa i primijenjeno vojnopsihologijskog rada, što je temelj za daljnje uspješno djelovanje.

Ključne riječi: Vojna psihologija, Krizni stožer HPD-a, Domovinski rat, Hrvatska vojska (HV)

Psihosocijalna pomoć hrvatskim braniteljima

Jasna Per-Kožnjak

Psihološki centar Putokaz, Virovitica

putokaz-psihologija@vt.t-com.hr

Završetkom Domovinskog rata suočili smo se i s velikim brojem vojnih i civilnih invalida koji uz psihičke traume nose i težak teret tjelesnog oštećenja. Učestala radna nesposobnost u populaciji hrvatskih branitelja pogodovala je socijalnom isključivanju kako samih branitelja tako i njihovih obitelji te se pokazalo kako veterani kod nas, kao i svugdje u svijetu, predstavljaju rizičnu skupinu koja zaslužuje prioritetan status u strategijama skrbi, ali i javnog zdravlja svojih zemalja, ali što većinom nije slučaj. Hrvatski branitelji suočeni su s različitim rizicima i problemima poput siromaštva, invalidnosti, nezaposlenosti, bolesti i slično, ali se mogu izdvojiti i kao posebno ranjiva skupina zbog dugotrajnih i teških posljedica proizašlih iz ratnog stradanja. U sklopu osnaživanja hrvatskih branitelja Domovinskog rata provedeni su brojni projekti kojima se osim grupnih radionica i psihološkog savjetovanja i osnaživanja provode aktivnosti koje doprinose 4 dimenzije života braniteljske populacije i njihove obitelji odnosno psihološkom osnaživanju, socijalnom osnaživanju, podizanje kvalitete života i socijalno uključivanje. Kroz razne projekte organizirana su stručna i edukativna terenska predavanja i radionice. Prošle su se teme: tjeskoba, izražavanje emocija, kontrola ljutnje. Uz psihološki aspekt, vodi se kontrola o socijalnom osnaživanju te se radilo na temi uspostavljanja i održavanja međuljudskih odnosa. U sklopu socijalnog osnaživanja izrađen je multimedijalni sadržaj u kojem se vodilo računa o osjećaju ponosa za branitelje i boljem položaju branitelja u društvu. Ovi projekti izrazito su korisni braniteljima i stradalnicima Domovinskog rata obzirom da su to osobe koje se od početka Domovinskog rata suočavaju s različitim oblicima trauma, problema, stresa, a što je kod određenog dijela osoba prouzročilo razvitak PTSP-a i drugih problema. Sustavno cjeloživotno obrazovanje predstavlja važan dio socijalne inkluzije jer pruža jednake mogućnosti i omogućuje sudjelovanje u životu zajednice. S obzirom na to da je zdravlje (i tjelesno i mentalno) jedan od najvažnijih pokazatelja i čimbenika zadovoljstva kvalitetom života pojedinca, jasno je kako se interakcijom sudionika projekta i njihovim neformalnim cjeloživotnim učenjem izravno utječe i na njihovo psihosocijalno osnaživanje te borbu protiv socijalne isključenosti. Projektima socijalnog osnaživanja branitelja, očuvanjem mentalnog zdravlja, razvijanjem komunikacijskih vještina te osnaživanja novim kompetencijama želi se : osnažiti, educirati, savjetovati te tako podići razinu otpornosti. Psihološka i psihosocijalna pomoć, a posebno uz dosadašnju problematiku hrvatskih branitelja, ratnih vojnih invalida, obzirom na starenje populacije, očekuje se da će zdravstvene potrebe hrvatskih branitelja biti sve izraženije, posebice kod onih branitelja koji se nalaze i u teškoj novčano-ma-

terijalnoj situaciji ili nemaju članova obitelji koji bi mogli za njih skrbiti. U tim slučajevima potrebna j e pomoć institucija, ali i udruga koje bi trebale svoje članove osposobiti za pružanje tih vrsta pomoći, jer će zdravstveno stanje branitelja prelaziti u palijativno i biti će neophodna suradnja sa zdravstvenim djelatnicima na zajedničkoj pomoći.

Ključne riječi: branitelji, psihološko osnaživanje, podrška, socijalno uključivanje

Osvrt na početke i razvoj zdravstvene psihologije u Hrvatskoj

Damir Lučanin

Zdravstveno veleučilište, Zagreb

(u mirovini)

damir.lucanin@zvu.hr

Zdravstvena psihologija je suvremena grana psihologije, koja se razvila kao zasebna disciplina pod utjecajem različitih izvora i okolnosti. Brojni su, često drevni, izvori koji upućuju na bliske vez između zdravlja, misli, osjećaja i ponašanja, no kao znanstvena disciplina zdravstvena psihologija oblikovana je tek 1970 -ih, a tome su značajno pridonijeli G. Stone i J. Matarazza. Zdravstvena psihologija javila se cijelo stoljeće nakon što je psihologija prepoznata kao zasebna znanstvena disciplina i poprilično nakon prepoznavanja drugih grana psihologije. Zašto se zdravstvena psihologija pojavila tako kasno na sceni, posebno s obzirom na drevne ideje koje su se javljale u različitim kulturama, a koje su jasno upućivale na povezanost psihičkih procesa i fenomena sa zdravljem i dugovječnošću? Odgovor je složen i ukorijenjen u dugogodišnjim konceptima povezanim sa zdravljem i bolešću, prije svega u relativno dugo prevladavajućem biomedicinskom modelu.

Osamnaest godina nakon Društva za zdravstvenu psihologiju Američkog psihološkog udruženja (38. Odjel za zdravstvenu psihologiju, APA 1978.) i deset godina nakon osnivanja Europskog društva za zdravstvenu psihologiju (EHPS, 1986.) i osnovana je i Sekcija za zdravstvenu psihologiju Hrvatskoga psihološkog društva (1996.), a 2003. osnovan je i Stručni razred za zdravstvenu psihologiju Hrvatske psihološke komore. Razvoj zdravstvene psihologije u Hrvatskoj nije išao pravolinijski nego je bilo brojnih oscilacija pa tako Hrvatska psihološka komora danas više nema zasebni Stručni razred za zdravstvenu psihologiju.

Ipak tijekom godina brojni istraživači i praktičari pridonijeli su rastu i razvoju zdravstvene psihologije u Hrvatskoj. U svom su se radu psiholozi bavili različitim temama iz zdravstvene psihologije uključujući zdravstveno ponašanje, učinke stresa, ulogu socijalne podrške, stilove suočavanja i druge.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, Hrvatsko psihološko društvo, zdravstvena psihologija

Analiza modela cjelodnevne osnovne škole u Republici Hrvatskoj iz perspektive suvremenih istraživanja psihologije obrazovanja

Josip Burušić

Institut društvenih znanosti
Ivo Pilar, Zagreb

Josip.Burusic@pilar.hr

U izlaganju će se izložiti osnovni elementi modela cjelodnevne škole u Republici Hrvatskoj te će se sagledati i argumentirati učinjene promjene iz perspektive suvremenih istraživanja psihologije obrazovanja i obrazovnih istraživanja. U drugom dijelu izlaganja, analizirat će se dosezi i mogućnosti učinjenih promjena u postizanju boljih školskih postignuća učenika, smanjenju socijalno uvjetovanih razlika u odgojno-obrazovnim ishodima, te u povećanju osobne dobrobiti i kvalitete života učenika i roditelja.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, cjelodnevna škola, školska psihologija

Razvoj psihodijagnostičkih sredstava u Hrvatskoj

Valentina Ružić¹
i Antonia Štefanec²

Naklada Slap Centar za edukacije
i istraživanja, Zagreb

¹ valentina@nakladaslap.com;

² antonia@nakladaslap.com

Može se reći da su psihodijagnostička sredstva temelj primijenjene psihologije i da njihovom upotrebom zapravo i nastaje i razvija se grana primijenjene psihologije. Prema dosadašnjim spoznajama, početak ove grane u Hrvatskoj pripisujemo objavljivanju prijevoda Binet-Simoneve ljestvice 1912. godine. Tijekom godina su na ovom području istaknuti doprinosi pojedinaца poput Ramira i Zorana Bujasa, te institucija poput Zavoda za zapošljavanje i Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Povećanjem broja psihologa i širenjem njihova područja djelatnosti nakon 2. svjetskog rata, upotreba testova dobiva sve veće značenje, ali su konstrukcije i adaptacije psihodijagnostičkih sredstava bile sporadične i često dostupne uskom krugu stručnjaka.

Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske pojavljuju se specijalizirani izdavači psihodijagnostičkih sredstava i stvaraju se preduvjeti za objavljivanje većeg broja psihodijagnostičkih sredstava namijenjenih različitim područjima rada psihologa. Samim time, stručnjaci imaju sve veće mogućnosti odabira i to između novokonstruiranih sredstava hrvatskih autora i adaptacija svjetski poznatih psihodijagnostičkih sredstava. Danas psiholozi u Republici Hrvatskoj imaju dostupne adaptacije nekih od najpoznatijih svjetskih instrumenata poput Wechslerovih testova za ispitivanje inteligencije i pamćenja, Minnesota multifazičnog inventara ličnosti, Ravenovih progresivnih matrica, Cattellova upitnika 16 faktora ličnosti i slično.

Stručnjaci, a i izdavači, sve više pažnje posvećuju metodologiji ispitivanja, kontroliranju vanjskih faktora, adaptaciji stranih testova na način da uzimaju u obzir specifičnosti hrvatskog jezika i kulture te normiranju na reprezentativnim uzorcima ispitanika iz Republike Hrvatske.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, psihodijagnostička sredstva, razvoj i normiranje za hrvatsku populaciju.

Hrvatsko psihološko društvo – danas i sutra

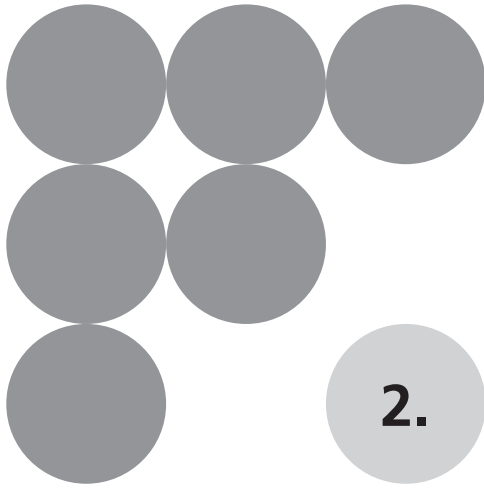
Josip Lopižić, Ljiljana Mikuš,
Nelija Rudolfi

Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb

hpd@psihologija.hr

Hrvatsko psihološko društvo (HPD) najstarija je udruga hrvatskih psihologa, danas, u godini kada obilježava 70-tu obljetnicu svojeg postojanja i djelovanja, nastavlja bogatu tradiciju razvoja, promicanje i popularizacija svih grana teorijske i primijenjene psihologije, skrbi o društvenom položaju i promidžbi psihologije kao struke i psihologa kao profesionalaca u promicanju i kvalitetnom pozicioniranju kako u znanstvenoj i društvenoj zajednici tako i u svim područjima psihologijske prakse i tržišta rada. Hrvatsko psihološko društvo djeluje kroz rad 20 stručnih sekcija i 14 županijskih društava psihologa, dakle, pokriva različita područja znanosti i prakse ali i teritorijalno povezuje djelovanja psihologinja i psihologa budući da u većini županija postoje i rade županijska društva, zajedno uvezana u krovnu strukovnu organizaciju. Hrvatsko psihološko društvo organizira svoju godišnju konferenciju, najveći psihologijski skup, s međunarodnim sudjelovanjem, a podržava, suorganizira i medijski pokriva i prati i druge psihologijske skupove u našoj zemlji. Od 2008.g. HPD organizira nacionalni Tjedan psihologije, s ciljem približavanja i predstavljanja široke uključenosti psihologijske teorije i prakse u život pojedinca i zajednice. Od 1998.g. Hrvatsko psihološko društvo redoviti je i aktivni član EFPA-e (Europske asocijacije psiholoških društava) i u najvećem dijelu radnih skupina EFPA-e ima svoje aktivne predstavnike. Pred EFPA-e HPD ima svoje aktivne predstavnike u više stručnih europskih psiholoških udruga (EHPS, FEPSAC i dr.). HPD je u sklopu svojih europskih aktivnosti ove godine završilo rad na procesu dodjele EuroPsy diplome našim psiholozima. Jedno od najvećih postignuća vrijednog rada velikog broja psihologa i psihologinja jest donošenje Zakona o psihološkoj djelatnosti (2003.) te osnivanja Hrvatske psihološke komore.

Ključne riječi: povijest hrvatske psihologije, Hrvatsko psihološko društvo, 70 godina djelovanja

**PLENARNA
PREDAVANJA /
KEYNOTE
SPEECHES**

Pozvani predavač: prof. dr. sc. Zvonimir Galić, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Dr. sc. Zvonimir Galić redoviti je profesor na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Njegovi glavni istraživački interesi vezani su uz motivaciju i donošenje odluka u organizacijskom i potrošačkom ponašanju. Poslije doktorata iz psihologije na Sveučilištu u Zagrebu, usavršavao se na Purdue University, Psychological Sciences (Fulbright's Post Doctoral Research Award) i Australian National University, Research School of Management (Endeavour Postdoctoral Fellowship). Njegova istraživanja objavljena su u uglednim međunarodnim časopisima, a i održao je niz pozvanih predavanja na stranim visokoškolskim institucijama. Bio je voditelj dva istraživačka projekta Hrvatske zaklade za znanost („Implicitna ličnost i radno ponašanje“, 2014.- 2017., „Implicitna

ličnost, donošenje odluka i vođenje u organizacijama“, 2018. – 2023.). Član je uredništva časopisa Journal of Vocational Behavior, International Journal of Selection and Assessment i Journal of Personnel Psychology. Suvoditelj je sveučilišnog poslijediplomskog specijalističkog studija Upravljanje ljudskim potencijalima koji zajednički izvode Ekonomski fakultet i Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Što čini dobrog šefa? Neke nove spoznaje i nove metode iz psihologije vođenja za održive organizacije

Zvonimir Galić

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Zagrebu

zgalic@ffzg.hr

Menadžeri/rukovoditelji u organizacijama odgovorni su za motiviranje zaposlenika, donošenje kvalitetnih odluka i izgradnju timova koji će s vremenom postizati dobre rezultate. Oni su ključni za uspjeh i razvoj tvrtki, kao i za motivaciju i dobrobit podređenih. Ipak, istraživanja pokazuju da je više od pola menadžera neuspješno u svom poslu te ili sami daju otkaz ili bivaju otpušteni. Također, neke studije ukazuju na to da čak 50% odluka koje donesu visokopozicionirani menadžeri rezultiraju neuspjehom, a čak tri četvrtine zaposlenih smatra svog neposrednog nadređenog najsnažnijim izvorom stresa na radnom mjestu. Neovisno o sektoru ili poziciji unutar organizacijske hijerarhije, razlozi za neuspjeh menadžera uglavnom su povezani s nekim njihovim psihološkim karakteristikama.

U ovom predavanju dat ću sažetak istraživanja koje smo proveli u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost „Implicitna ličnost, donošenje odluka i vođenje u organizacijama“ (2018.-2023). Rezultati naših istraživanja pokazuju da je za uspjeh u vođenju ljudi važna odgovarajuća motivacija za vođenje ljudi te skup pet osnovnih socijalnih kompetencija koje su važne za uspjeh na svakom rukovodećem mjestu (motiviranje podređenih, razvoj podređenih, uspostava odnosa, donošenje odluka i timski rad). Za ove psihološke karakteristike razvili smo nove i inovativne metode mjerenja. Spoznaje iz ovog projekta imaju važne praktične implikacije za proces selekcije i edukacije menadžera svih razina sa svrhom unaprjeđenja održivih organizacija i zajednice u cjelini.

Ključne riječi: uspjeh u vođenju ljudi, motivacija, socijalne kompetencije rukovoditelja, inovativne metode mjerenja, unaprjeđenje održivih organizacija

Keynote Speaker: Dr. Elizabeth Ćurko-Kera, Assistant Professor, Division of Psychology, Neuroscience Institute at Hackensack University Medical Center; Hackensack Meridian School of Medicine, USA

Dr. Elizabeth Ćurko-Kera is Assistant Professor and a board-certified clinical neuropsychologist with subspecialty training in neuropsychological assessment of neurologic conditions across the lifespan. She obtained her B.A. in Psychology as an Honors Scholar at New York University in 2000. In 2006, she completed her Ph.D. in neuropsychology at the Graduate School and University Center of the City University of New York. She completed her internship in neuropsychology at Long Island Jewish Medical Center, and postdoctoral fellowship in neuropsychology at Children’s Specialized Hospital of New Jersey. She currently serves as the Director of the Division of Psychology within the Neuroscience Institute at Hackensack University

Medical Center and is Assistant Professor of Neurology at the Hackensack Meridian School of Medicine. Dr. Ćurko-Kera is also the Co-Director of the North Jersey Neurodevelopmental Center. Dr. Ćurko-Kera is an active member of the American Academy of Clinical Neuropsychology, the American Psychological Association, and the International Neuropsychological Society, serving as a representative for Croatia on the Global Engagement Committee of the INS. In 2020, Dr. Ćurko-Kera was named a “Croatian Woman of Influence” based on her advocacy for the field of neuropsychology within Croatia, and research collaborations internationally. Dr. Ćurko-Kera is also active in numerous local community outreach activities, including serving as an advisory board member for PingPongParkinson, a charity organization dedicated to the rehabilitation of Parkinson’s disease through table tennis.

Integrative Care in Community Settings: Why Community Matters

Elizabeth Ćurko-Kera

Neuroscience Institute, Hackensack University Medical Center, Hackensack, NJ, USA

Elizabeth.Kera@HMHN.org

Interdisciplinary care has been a term commonly used in the medical literature to refer to the collaboration of various medical specialties in working towards shared patient goals. In this talk, we will discuss the differences between interdisciplinary and multidisciplinary care, and review data in support of interdisciplinary approaches. From there, we will discuss how

interdisciplinary approaches are woven into integrative care, which focuses on the inclusion of traditional medical treatment options with alternative/holistic therapeutic interventions. Community based programs which offer a variety of alternative therapeutic interventions often have the added benefit of circumventing many financial, geographic and cultural barriers while increasing an individual's social support network. Examples of such integrative medical programs will be given, with a review of empirical data to support such models. Finally, a review of existing community based interventions will be discussed.

Key Words: integrative care, community rehabilitation, interdisciplinary medical setting

Keynote Speaker: Dominika Kwasnicka, PhD, Senior Research Fellow, Nossal Institute for Global Health, Melbourne School of Population and Global Health, University of Melbourne, Australia; SWPS University of Social Sciences and Humanities, Wroclaw, Poland

Dominika Kwasnicka, PhD, is a Senior Research Fellow at the Nossal Institute for Global Health, Melbourne School of Population and Global Health, at the University of Melbourne, Australia and at SWPS University of Social Sciences and Humanities, Wroclaw, Poland.

She is a behavioural scientist with diverse interests in health psychology, digital health and research methods focusing on individuals. She completed her PhD in Health Psychology at Newcastle University, England. She trained in Scotland and England, then worked on digital health projects at Curtin University and Central Queensland University, in Australia as well as collaborated broadly with European colleagues in the UK, Poland, the Netherlands, Germany, and Finland.

She leads Open Digital Health initiative that promotes reusing open digital health solutions across contexts and settings www.opendigitalhealth.org. She is also passionate about science translation and dissemination and is a leader of the Practical Health Psychology blog currently translated to 30 languages: www.practicalhealthpsychology.com.

The role of digital health and behavioural science in creating healthy communities

Dominika Kwasnicka

Nossal Institute for Global Health,
Melbourne School of Population and
Global Health, University of Melbourne,
Australia

dom.kwasnicka@unimelb.edu.au

Several digital health solutions exist that improve health promotion, facilitate self-management (i.e., active participation by people in their own healthcare), and support treatment to improve health. However, most digital health solutions are not fully integrated in healthcare and do not reach patients that need them most. One of key challenges that we are facing today is implementing digital health solutions at the right time to the right people.

Healthcare practitioners lack clear guidelines as to which effective digital health tools they could recommend to patients and these tools are not effectively embedded in clinical care

pathways. However, digital health and behavioural science have a great potential to effectively improve health at the population level helping us create healthy communities. In this presentation several examples of digital health tools will be demonstrated. The Open Digital Health initiative will be introduced as one of the solutions to enable wide scale implementation of effective digital health tools. Knowledge co-creation, user engagement, and sustained use of digital health tools will be some of the key topics highlighted in this presentation. The talk aims to inspire the audience to consider how digital health is impacting individuals and communities, and how behavioural science can contribute to changing people's behaviours helping them create healthy habits and supportive environments in which they thrive.

Key words: digital health, health psychology, behaviour change, health promotion, habit formation

Pozvana predavačica: izv. prof. dr. sc. Sandra Nakić Radoš, Odjel za psihologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta, Zagreb

Dr. sc. Sandra Nakić Radoš, univ. spec. clin. psych., je izvanredna profesorica na Odjelu za psihologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta, bavi se područjem peripartalnog mentalnog zdravlja 15 godina. Doktorirala je na temi poslijeporođajne depresije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, te se usavršavala u Ujedinjenom Kraljevstvu na temi posttraumatskog stresnog poremećaja nakon porođaja. Znanje i iskustvo iz različitih tema reproduktivnog mentalnog zdravlja stekla je dugogodišnjim radom na Klinici za ženske bolesti i porodništvo u KBC Sestre milosrdnice u Zagrebu. Predaje predmete iz metodologije i kliničke psihologije, a uvela je i predmet Reproductivno mentalno zdravlje.

Ima 50-ak objavljenih znanstvenih radova i 70-ak sudjelovanja na znanstvenim konferencijama. Sudjelovala je na desetak znanstvenih projekata, a trenutno je voditeljica trogodišnjeg projekta Hrvatskog katoličkog sveučilišta; voditeljica *Projekta razvoja karijera mladih istraživača* Hrvatske zaklade za znanost; potpredsjednica COST Akcije Riseup-PPD - međunarodne interdisciplinarnе mreže istraživača i stručnjaka koja se bave peripartalom depresijom, te glavni istraživač za Hrvatsku u okviru Horizon projekta *Understanding, predicting, and treating depression in pregnancy to improve mothers and offspring mental health outcomes* (HappyMums). Su-urednica je časopisa *Journal for Reproductive and Infant Psychology*. Godine 2014. su-osnovala je Centar za reproduktivno mentalno zdravlje te je predsjednica ove udruge posvećene dobrobiti trudnica, majki i njihovih obitelji.

Mentalno zdravlje u trudnoći i nakon porođaja: trenutne spoznaje, smjernice i značaj za demografsku održivost

Sandra Nakić Radoš

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

snrados@unicath.hr

U predavanju će se iznijeti recentne spoznaje u znanstvenoj literaturi po pitanju mentalnog zdravlja u trudnoći i nakon porođaja. U prvom dijelu obradit će se neki najčešći poremećaji koji se mogu javiti u ovom razdoblju te kratko iznijeti njihova klinička slika. Spomenut će se peripartalna depresija, anksiozni poremećaji, posttraumatski stresni poremećaj nakon porođaja, opsesivno-kompulzivni poremećaj, postpartalna psihoza kao najteži poremećaj ovog

razdoblja i neki drugi. Poremećaji mentalnog zdravlja imaju višestruke posljedice, za samu majku i na njezinu narušenu dobrobit, za razvoj djeteta, ali i na oca i partnerski odnos. Drugim riječima, mentalni poremećaji koji se javljaju u trudnoći i nakon porođaja mogu utjecati na cijelu obitelj, ali i širu društvenu zajednicu te će se razmotriti i troškovi koje iziskuju peripartalni mentalni poremećaji. Drugi dio predavanja bavit će se europskim kliničkim smjernicama utemeljenim na dokazima za prevenciju, probir i tretman peripartalne depresije, kao najčešćeg poremećaja mentalnog zdravlja u trudnoći i nakon porođaja, te prikazom stanja skrbi za peripartalno mentalno zdravlje u Hrvatskoj. Konačno, u trećem dijelu razmotrit će se povezanost nacionalnih politika i mentalnog zdravlja, posebno politike roditeljskog dopusta te ishoda na majčino i dojenačko zdravlje. Također, u predavanju će biti riječi i o povezanosti nekih problema peripartalnog mentalnog zdravlja i donošenja odluka o planiranju djece. Predavanjem će se potaknuti svjesnost o važnosti problema mentalnog zdravlja u trudnoći i nakon porođaja te njihovim efektima po majku, dijete, obitelj i društvo.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, trudnoća, porođaj, smjernice, tretman

Pozvana prodavačica: izv. prof. dr. sc. Miranda Novak, Odsjek za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Dr. sc. Miranda Novak, prof. psih., je izvanredna profesorica na Odsjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Bavi se prevencijском znanosti i to područjem promicanja mentalnog zdravlja te prevencije internaliziranih problema. Trenutno vodi projekt P.R.O.T.E.C.T. financiran uspostavnim potporom Hrvatske zaklade za znanost u čijem je fokusu 5C model pozitivnog razvoja.

Tijekom 2019. godine šest je mjeseci provela na Fulbright scholar stipendiji na University of Oregon, SAD. Zbog doprinosa prevencijskoj znanosti, zajedno s kolegicama iz Laboratorija za prevencijska istraživanja dobitnica je Sloboda Medal nagrađe Europskog društva za prevencijska istraživanja 2018.

godine te nagrade za međunarodnu suradnju Američkog udruženja za prevencijska istraživanja 2022. godine.

Diplomirala je geštalt pristup psihoterapiji te je završila tri stupnja kognitivno-bihevioralne terapije. Uz nastavno-istraživački rad, aktivno radi u savjetovalištu te koordinira projekt Pukotine koju financira Ured Unicefa Hrvatska.

Kako ulagati u pozitivan razvoj adolescenata: preporuke prevencijske znanosti

Miranda Novak

Odsjek za poremećaje u ponašanju,
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

miranda.novak@erf.unizg.hr

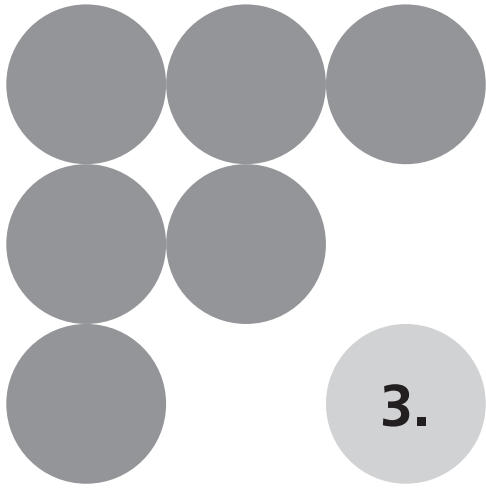
Prevencijska je znanost interdisciplinarno područje koje u zadnjih nekoliko desetljeća istražuje teorijske modele, preispituje rizične i zaštitne čimbenike te sustavno i na dokazima utemeljeno kreira, implementira i evaluira preventivne intervencije usmjerene na povećanje zdravlja i smanjivanje nejednakosti djece, mladih i obitelji. Budući da je Covid-19 pandemija uz brojne posljedice na zdravlje i dobrobit ljudi ostavila i šire ekonomske, socijalne i kulturalne efekte te time otvorila i neke prilike za zagovaranje, u fokusu javnosti sve je češće i mentalno zdravlje te dobrobit ranjivih skupina, posebice djece i mladih. Sve su sustavnija svjetska ukazala na velike nejednakosti koje su rezultat raznih ekonomskih okolnosti, ali i određenih socijalnih determinanti poput spola, stupnja obrazovanja, radnih uvjeta i dostupnih prilika. S time na umu, sve se veći broj svjetskih znanstvenika iz društveno-humanističkog područja,

praktičara pomagača te donositelja odluka slaže se da su potrebna sveobuhvatnija sustavna ulaganja u preventivne aktivnosti te se u međunarodnim krugovima taj pokret naziva razvojem kulture prevencije.

Suvremena ulaganja u promicanje mentalnog zdravlja i razvoja kvalitetnih preventivnih programa često se temelje na modelima kompetencija, snaga i prednosti tj. jačanja zaštitnih mehanizama u raznim okruženjima. Nadređeni pristup koji okuplja razne modele ulaganja u snage jest okvir pozitivnog razvoja koji obuhvaća razna interdisciplinarna istraživanja modela zdravog razvoja, uključujući i model socijalno-emocionalnog učenja, pozitivnog razvoja mladih te otpornosti.

Ovo će izlaganje predstaviti teorijske postavke pristupa pozitivnog razvoja te *policy* dokumenata na koje se ovaj pristup vezuje, kao i sustavni pregled međunarodnih istraživanja, s posebnim fokusom na pozitivan razvoj adolescenata. Temeljna perspektiva pozitivnog razvoja adolescenata jest da svaki mladi čovjek ima potencijal za pozitivan ishod pa se prema ovom pristupu dobri ishodi u odraslosti mogu njegovati kroz ulaganja u odnose u obitelji, grupe vršnjaka, škole, zajednice, susjedstva, kulturu i institucije. Pozitivnim se razvojem smatra ne samo ona razvojna putanja koja ima vidljive elemente uspjeha za samog pojedinca, već ona koja je uključila i opće dobro društva. U sklopu predavanja bit će predstavljen i 5C model pozitivnog razvoja te dio rezultata projekta „Testiranje 5C modela pozitivnog razvoja mladih: tradicionalno i digitalno mobilno mjerenje (P.R.O.T.E.C.T.)“ koji financira Hrvatska zaklada za znanost (UIP-2020-02-2852) a čiji je nositelj Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu. Uz navedeno, izlaganje će ponuditi argumente kako pristup pozitivnog razvoja može biti dobro polazište za planiranje znanstveno utemeljene prevencije te će ponuditi pregled univerzalnih preventivnih intervencija te intervencija za promicanje mentalnog zdravlja adolescenata kao i dostupne dokaze o njihovoj učinkovitosti.

Ključne riječi: pozitivan razvoj mladih, prevencija, preventivna ulaganja, promocija mentalnog zdravlja, intervencije

SIMPOZIJI

SIMPOZIJ Interdisciplinarni i međusektorski kontekst borbe protiv ovisnosti

Voditelj: Siniša Brlas

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok"
Virovitičko-podravske županije,
Virovitica

sinisa.brlas@zzjzvpz.hr

Kao društveni i javnozdravstveni problem ovisnost je biopsihosocijalni izazov u zajednici, a njegova priroda i dinamika generiraju stalno nove pojavne oblike ovisnosti. U razumijevanju ishodišta ovoga problema, a osobito u kreiranju preventivnih i tretmanskih aktivnosti kojima se problem nastoji preduhitriti ili barem držati pod kontrolom, nužno je voditi računa o biološkim, psihološkim i socijalnim aspektima kojima se bave stručnjaci različitih profila stručnosti. Zbog ove je heterogenosti u mrežu suradnje potrebno uključiti različite stručnjake kako bi se osigurala interdisciplinarnost u planiranju prevencije, suzbijanju ovisnosti i psihosocijalnoj rehabilitaciji ovisnika. S obzirom da stručnjaci različitih profila rade obično u različitim resorima ili sektorima, u mrežu suradnje nužno je uključiti i ove sektore, pa je pretpostavka učinkovite interdisciplinarnе suradnje ustvari dobra međusektorska suradnja.

Zato će ovaj simpozij pod nazivom „Interdisciplinarni i međusektorski kontekst borbe protiv ovisnosti“ afirmirati interdisciplinarnost i međusektorski pristup jer uključuje stručnjake različitih suradničkih pomagačkih/pomažućih struka iz različitih sektora. Teme pokrivaju raspon od pozicioniranja psihologije u suradničkom kontekstu borbe protiv ovisnosti, preko istraživanja pojavnosti, razumijevanja novih pojava oblika ovisnosti, implementacije psihosocijalnih intervencija u zajednici pa do rehabilitacije ovisnika. Naglašava se važnost prepoznavanja recentnih oblika ovisnosti koji su i novi izazov stručnjacima, kao što su bihevioralne ili ponašajne ovisnosti poput problematičnog i patološkog kockanja te ovisnosti u virtualnom prostoru (videoigre i slični oblici). Prepoznaje se i rizik od zamora suosjećanja i sagorijevanja u radu, što je poseban izazov za mentalno zdravlje stručnjaka-pomagača.

Ovaj će simpozij stoga obuhvatiti raznolike teme i izvoditelje:

1. Mjesto i uloga psihologije u borbi protiv ovisnosti (Siniša Brlas)
2. Obrasci uporabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske (Renata Glavak Tkalić, Josip Razum, Ines Sučić, Anja Wertag)
3. Problematično i zdravo intenzivno igranje videoigara: podaci iz kvalitativnog istraživanja na adolescentima (Josip Razum)

4. Ovisnost o kockanju – razvoj i implementacija psihosocijalnih intervencija (Dora Dodig Hundrić)
5. Uloga terapijskih zajednica u tretmanu ovisnosti (Tomislav Mišetić)
6. Zamor suosjećanja i sagorijevanje kod stručnjaka u području tretmana ovisnosti tijekom pandemije COVID-19 (Bruno Škovrlj, Renata Glavak Tkalić)

Ključne riječi: ovisnost, istraživanja, intervencije, rehabilitacija, sagorijevanje kod stručnjaka

Mjesto i uloga psihologije u borbi protiv ovisnosti

Siniša Brlas

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok"
Virovitičko-podravske županije,
Virovitica

sinisa.brlas@zzjzvpz.hr

Iz individualne perspektive ovisnika, ovisnost je kronična recidivirajuća bolest mozga, dok je iz javnozdravstvenog aspekta ona biopsihosocijalni problem. Borba protiv problema takve kompleksnosti moguća je jedino ako se kroz suradnju uključe stručnjaci različitih profila koji svojom stručnošću mogu obuhvatiti cjeloviti raspon bioloških, psiholoških i socijalnih činitelja važnih u nastanku, razvoju, održavanju, ali i suzbijanju ovisnosti. Međutim, ovi su stručnjaci obično i iz različitih resora ili sektora pa je za uspješnu borbu protiv ovisnosti (koja uključuje i prevenciju i suzbijanje ovisnosti) nužan međusektorski i interdisciplinarni pristup.

U takvom se suradničkom kontekstu psihologija posljednjih godina snažno pozicionirala kao jedna od najvažnijih pomagačkih/pomažućih struka u području prevencije i suzbijanja ovisnosti te se afirmirala kroz primijenjenu psihologiju ovisnosti. Posebno se ističe suradnja s ostalim strukama humanističkog usmjerenja (liječnicima, socijalnim radnicima, socijalnim pedagogima, učiteljima), ali i suradničkim strukama unutar sustava pravosuđa, policije i organizacija civilnog društva. Ovakav suradnički okvir ambijent je u kojemu se psihologija ovisnosti kao područje primijenjene psihologije jedino i može razvijati pa se u ovome radu objašnjava zašto je važna interdisciplinarna suradnja u stručnim timovima u onim resorima u kojima se skrbi o prevenciji ovisnosti i/ili tretmanu ovisnika te zašto je važna međusektorska suradnja kao pretpostavka interdisciplinarnosti. Prikazuje se i jedan protokol međusektorske suradnje u području prevencije i suzbijanja ovisnosti na županijskoj razini.

Ovaj rad prikazuje i područja rada i aktivnosti psihologa u okviru psihologije ovisnosti, a osobito ova područja: definiranje pojmova, istraživanje pojavnosti, organizacija i provedba prevencije, tretman ovisnika i evaluacija prevencije i tretmana.

Suradnja i metodologija u radu ključne su sastavnice učinkovite prevencije ovisnosti i tretmana ovisnika, a psihologija je u tome kontekstu jedna od stožernih struka koja snažno doprinosi borbi protiv ovisnosti.

Iskustva koja će biti prezentirana mogu biti primjeri dobre prakse kako usmjeriti, organizirati i poboljšati suradnju u području prevencije i suzbijanja ovisnosti.

Ključne riječi: ovisnost, psihologija ovisnosti, suradnja, dobra praksa

Obrasci uporabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske

Renata Glavak Tkalić,
Josip Razum, Ines Sučić,
Anja Wertag

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

Renata.GlavakTkalic@pilar.hr;
Josip.Razum@pilar.hr; ines.sucic@pilar.hr;
anja.wertag@pilar.hr

Problem ovisnosti ozbiljan je javnozdravstveni i društveni problem. Potrebna su sustavna istraživanja na reprezentativnim uzorcima kako bi se procijenila situacija, definirali prioriteta i oblikovale preventivne strategije. U ovom izlaganju bit će dan pregled istraživanja u općoj populaciji Republike Hrvatske, s naglaskom na trendove uporabe različitih sredstava ovisnosti te analizu korelata uporabe. Istraživanja u općoj populaciji provedena su na reprezentativnim uzorcima građana Republike Hrvatske u dobi između 15 i 64 godine 2011. (N=4756), 2015. (N=4992) i 2019. godine (N=4994), a u tijeku je novo istraživanje koje će dati uvid u stanje u postpandemijskim uvjetima (planirano je oko 5000 sudionika). Između 2011. i 2019. godine utvrđen je uzlazni trend pušenja, konzumacije alkohola, uporabe bilo koje ilegalne droge kao i kanabisa (najčešće korištena ilegalna droga), ecstasyja, amfetamina i kokaina i to i na razini cijelog uzorka (15-64 godine) i uzorka mlađih odraslih (15-34 godine). Analizirane su i razlike po sociodemografskim obilježjima. U odnosu na istraživanje iz 2011. godine, stav prema uporabi kanabisa postao je liberalniji, a rizik povezan s njegovom uporabom percipira se kao sve manji. Najistaknutiji motiv za uporabu kanabisa bio je motiv podizanja raspoloženja. Rezultati regresijske analize pokazali su da objašnjenju varijance učestalosti uporabe kanabisa u posljednjih 30 dana najviše pridonosi motiv suočavanja. Spoznaje iz navedenih istraživanja mogu biti osnova za osmišljavanje preventivnih intervencija.

Ključne riječi: uporaba sredstava ovisnosti, opća populacija, trendovi uporabe, kanabis

Problematično i zdravo intenzivno igranje videoigara: podaci iz kvalitativnog istraživanja na adolescentima

Josip Razum

Institut društvenih znanosti
Ivo Pilar, Zagreb

Josip.Razum@pilar.hr

Prethodna istraživanja pokazuju da intenzivno igranje videoigara nije štetno za većinu igrača. Cilj ovog istraživanja je bio istražiti iskustva visoko angažiranih adolescentskih igrača videoigara, fokusirajući se na to kako oni uklapaju videoigre u svoj život i što ih motivira da igraju videoigre. Istraživanje je provedeno polustrukturiranim intervjuima na uzorku N=37 hrvatskih adolescentskih igrača videoigara (35 mladića i 2 djevojke), koji su imali od 15 do 18 godina i igrali su videoigre prosječno 23.8 sati tjedno. Podaci su analizirani tematskom analizom. Rezultati pokazuju da većina igrača videoigara uspijeva uklopiti videoigre u svoje živote i da većina postavlja spavanje i školske obaveze kao prioritete. Igrači su spomenuli pozitivne učinke videoigara, kao što su učenje engleskog jezika i stjecanje vještina vezanih uz kompjutersku tehnologiju. Druženje im je bio posebno važan motiv za igranje videoigara, a neki su pričali i o motivima natjecanja, suočavanja s (neugodnim) emocijama i maštanja. Nekoliko adolescentskih igrača je opisalo svoja iskustva s problematičnim igranjem videoigara, navodeći moguće razloge. Među njima su bili osobni razlozi poput gubitka kontrole nad igranjem u mlađoj dobi, manjka socijalnih vještina, snažne i rigidne kompetitivnosti, i situacijskih čimbenika poput negativnih životnih događaja (npr. razvoda roditelja, preseljenja u drugu državu). Ipak, igrači su prepoznali da imaju problem s igranjem videoigara i uspjeli su se vratiti zdravom igranju. Rezultati pokazuju da problematično igranje videoigara može biti prolazno i da neki adolescenti mogu promijeniti i prilagoditi svoje ponašanje. U tome je važna pravovremena reakcija i potpora ljudi iz njihovog neposrednog okruženja, poput roditelja, braće i sestara i nastavnika u školi. Također, važno je da adolescenti imaju i drugih aktivnosti osim igranja videoigara u kojima zadovoljavaju svoje osnovne psihološke potrebe za autonomijom, kompetencijom i povezanošću te da ne koriste igranje videoigara kao jedini način suočavanja s neugodnim emocijama. U sklopu izlaganja će biti ponuđena i šira rasprava o zdravom intenzivnom i problematičnom igranju videoigara, uz dodatno kratko predstavljanje reprezentativnih populacijskih podataka na hrvatskim građanima.

Ključne riječi: igranje videoigara, adolescenti, problematično igranje, zdravo intenzivno igranje

Ovisnost o kockanju – razvoj i implementacija psihosocijalnih intervencija

Dora Dodig Hundrić

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za poremećaje u ponašanju, Zagreb

dora.dodig@erf.unizg.hr

Tržište igara na sreću u Republici Hrvatskoj vrlo je liberalno te je stoga dostupnost i pristupačnost kockanja izražena, posebno otkada se igre na sreću organiziraju i u online modalitetu. Posljedično, naša je zemlja u europskom vrhu kada je riječ o zastupljenosti problematičnog kockanja i ovisnosti o kockanju. Ovaj je trend zamjetan i u populaciji odraslih i među mladima, što stvara veliku potrebu za razvojem i implementacijom znanstveno-utemeljenih intervencija u području, od onih preventivnih do tretmanskih i post-tretmanskih.

Sljedeći standarde učinkovitih psihosocijalnih intervencija, a kroz osiguravanje transfera znanosti u praksu te interdisciplinarnu suradnju, do danas je razvijeno nekoliko intervencija na različitim razinama intervencijskog spektra, te usmjerenih različitim populacijama u riziku ili s već razvijenim problemima povezanim s kockanjem.

U ovom će izlaganju biti prikazane sljedeće intervencije: (1) Program univerzalne prevencije kockanja mladih „Tko zapravo pobjeđuje?“; (2) Psihosocijalni tretmanski program za adolescente „Ulažem u sebe“; (3) Psihosocijalni tretman ovisnika o kockanju u sustavu pravosuđa – TOK (grupna i individualna verzija) te (4) Tretman ovisnika o kockanju u dnevnoj bolnici Klinike za psihijatriju „Sv. Ivan“.

Uz prikaz i analizu ključnih obilježja ovih intervencija, poseban naglasak bit će stavljen na rezultate znanstvene evaluacije kratkoročnog učinka, subjektivne dobiti sudionika te procesa implementacije.

Zaključno će biti argumentirana potreba te ponuđene smjernice za daljnji razvoj znanstveno-utemeljenih interdisciplinarnih intervencija u ovom aktualnom i kompleksnom području.

Ključne riječi: ovisnost o kockanju, igre na sreću, psihosocijalne intervencije, prevencija, tretman

Uloga terapijskih zajednica u tretmanu ovisnosti

Tomislav Mišetić

Udruga za borbu protiv ovisnosti
Ne-ovisnost, Osijek

tomislav@ne-ovisnost.hr

Terapijske zajednice za ovisnike su kroz više od šezdeset godina djelovanja prošle transformaciju od samoorganiziranih mjesta za suživot pa sve do stručnih i strukturiranih organizacija čije se djelovanje temelji na znanosti. Iako se terapijska zajednica koristila kao metoda još početkom 20. stoljeća u obliku sastanaka malih grupa pacijenata oboljelih od tuberkuloze, temelji današnjih terapijskih zajednica za ovisnike su postavljeni krajem pedesetih godina osnivanjem Anonimnih alkoholičara i Synanon-a.

U Republici Hrvatskoj razvoj terapijskih zajednica kreće 1992. osnivanjem prve terapijske zajednice za ovisnike pod okriljem „Zajednice Susret“ iz Splita, a do danas je ukupno devet organizacija osnovalo jednu ili više terapijskih zajednica. Organizacije čije terapijske zajednice financira država ispunjavaju uvjete iz pravilnika o tehničkim uvjetima i zaposlenicima za pružanje usluga iz domene socijalne skrbi. Takve organizacije imaju verificirane programe psiho-socijalne rehabilitacije za osobe ovisne o drogama, alkoholu i kockanju. Propisani stručni tim uključuje psihologa, socijalnog radnika, radnog terapeuta i asistente u terapiji, a u širi tim su uključeni vanjski suradnici – liječnik obiteljske medicine, psihijatar i dr.

Program terapijske zajednice podrazumijeva korisnikovo prihvaćanje odgovornosti za razvoj ovisnosti kao i za vlastiti oporavak koji se odvija prema jasnom osobnom terapijskom planu. Ciljevi terapijskog plana ostvaruju se kroz sudjelovanje korisnika u grupnom i individualnom radu, radnoj terapiji te interakciji s djelatnicima i drugim korisnicima. Program je podijeljen u faze, a svaka faza ima specifične terapijske ciljeve. Uspješnost ispunjavanja terapijskih ciljeva prati se tijekom cijelog trajanja programa kroz različite načine evaluacije. Kao alat za promjenu stavova i ponašanja koristi se i precizno razrađeni sustav terapijskih intervencija i nagrađivanja. Kao rezultat aktivnog sudjelovanja u programu korisnici napreduju u psihološkom, socijalnom, emotivnom, duhovnom i tehničkom smislu.

Terapijske zajednice su postale poželjan partner medicinskim ustanovama u tretmanu ovisnosti o drogama, alkoholu i kockanju. Jedan pristup ne isključuje drugi nego se međusobno nadopunjavaju. Jačanje međusektorske suradnje dovesti će do boljih rezultata u uspostavljanju stabilne apstinencije kod naših korisnika. Znanstveno utemeljene metode koje se koriste u terapijskim zajednicama jamac su da će korisnik dobiti kvalitetnu uslugu. Briga za čovjeka i odgovorna ljubav bili su i ostali u središtu programa svih terapijskih zajednica.

Ključne riječi: terapijska zajednica, psihosocijalna rehabilitacija, oporavak, skrb

Zamor suosjećanja i sagorijevanje kod stručnjaka u području tretmana ovisnosti tijekom pandemije COVID-19

Bruno Škovrlj,
Renata Glavak Tkalić

Institut društvenih znanosti
Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

bskovrlj@gmail.com; renata.
glavaktkalic@pilar.hr

Stručnjaci pomagačkih zanimanja u svom radu nerijetko iznova proživljavaju iznimno stresne i traumatske trenutke iz života svojih klijenata te jedan dio njihovog emocionalnog tereta preuzimaju na sebe. To ih čini ranjivima za zamor suosjećanja i sagorijevanje. Navedeno se odnosi i na stručnjake koji sudjeluju u tretmanu ovisnosti, bolesti koja je često povezana s traumatskim događajima kao i posttraumatskim stresnim poremećajem. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razine zamora suosjećanja i sagorijevanja kod stručnjaka u području tretmana ovisnosti te mogućnost predviđanja navedenih pojava na temelju izvora stresa na poslu i doživljenog stresa zbog promjena u uvjetima rada tijekom pandemije COVID-19. Ispitano je i postojanje moderatorskog učinka zadovoljstva suosjećanjem na odnos između izvora stresa i zamora suosjećanja. U istraživanju je sudjelovalo 126 stručnjaka (79,7% žena) zaposlenih u području tretmana ovisnosti (psihijatri, medicinske sestre/tehničari, psiholozi i socijalni radnici). Najveći udio sudionika bio je zaposlen u bolnicama te su u najvećoj mjeri radili s ovisnicima o alkoholu i drogama. Korišteni su Skala stresa za radnike u mentalnom zdravlju (Cushway, Tyler i Nolan, 1996), Upitnik profesionalne kvalitete života (Stamm, 2010), Oldenburški upitnik sagorijevanja (OLBI; Demerouti i Bakker, 2008) i Upitnik percipiranog stresa zbog promjena u uvjetima rada tijekom pandemije COVID-19, konstruiran za potrebe ovog istraživanja. Rezultati su pokazali da je zamor suosjećanja (sekundarni traumatski stres i sagorijevanje) bio određen teškoćama vezanim uz klijente, sukobom između radne i obiteljske uloge, sukobima s drugim radnicima i obilježjima organizacijske strukture. Najvažniji prediktor sagorijevanja (OLBI) bio je pritisak zbog opterećenja na poslu. Zadovoljstvo suosjećanjem djelovalo je kao moderator u odnosu između izvora stresa na poslu i zamora suosjećanja. Stres zbog promjena u uvjetima rada tijekom pandemije COVID-19 imao je značajan doprinos u predviđanju sekundarnog traumatskog stresa i sagorijevanja. Dobiveni rezultati mogu biti korisni pri planiranju preventivnih aktivnosti i intervencija za stručnjake pomagačkih zanimanja.

Ključne riječi: zamor suosjećanja, sagorijevanje, stres, tretman ovisnosti, COVID-19

SIMPOZIJ

9. Simpozij penološke psihologije

Voditeljica: Bernardica Franjić-Nadž

Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odgojni zavod u Turopolju, Velika Gorica

bernardica.franjicnad@ozt.pravosudje.hr

Rad u zatvorskom sustavu i probaciji postavlja visoke zahtjeve na službenike svih kategorija radnih mjesta, kao i položaja u strukturi upravljanja te je Uprava za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa i uprave sustavno i kontinuirano usmjerena na podršku i osnaživanje službenika kroz aktivnosti prevencije stresa i sagorijevanja, psihološku potporu i psihološke krizne intervencije te superviziju i edukativne aktivnosti. S druge strane, unaprjeđivanje postupka procjene rizičnosti zatvorenika u svrhu individualizacije tretmanskog rada s njima također pridonosi jačanju kompetencija službenika i u konačnici štiti zajednicu. Stoga Simpozij penološke psihologije okuplja izlaganja radova koji se odnose na podršku psihičkoj dobrobiti službenika zatvorskog sustava i probacije te zaštitu zajednice kroz unaprjeđivanje preduvjeta za učinkoviti tretman zatvorenika, s obzirom da adekvatna procjena rizičnosti zatvorenika te optimalni pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora smanjuje izloženost službenika rizičnim i nepredvidljivim situacijama, pridonosi sigurnosti službenika, zatvorenika i zajednice u cjelini.

Ove godine obilježavamo pet godina djelovanja Tima za psihološke krizne intervencije u Upravi za zatvorski sustav i probaciju te će u prvom radu biti predstavljeni ustroj i organizacija psihološke potpore službenicima zatvorskog sustava i probacije te iskustvo petogodišnjeg djelovanja Odjela za psihološku potporu službenicima zatvorskog sustava i probacije i Tima za psihološke krizne intervencije.

U radu „Doživljaj i potreba za supervizijom kod djelatnika tretmana u kaznenim tijelima u Republici Hrvatskoj“ autorice ispituju motive i očekivanja djelatnika tretmana u kaznenim tijelima za uključivanjem u superviziju i njihovih očekivanja od supervizije.

Potrebe netretmanskog osoblja u superviziji iz perspektive supervizora te izazove u provedbi supervizije za netretmansko osoblje, prikazat će Iva Prskalo u radu „Iskustva, potrebe i prepreke supervizije u radu s netretmanskim osobljem u zatvorskom sustavu“.

U izlaganju „Izloženost psihičkom stresu rukovodećih državnih službenika zatvorskog sustava i probacije“ predstavljeni su izvori psihičkog stresa kod upravitelja kaznenih tijela i voditelja probacijskih ureda, kao i sadržaj radionice koja je provedena s ciljem prevencije i ublažavanja psihičkog stresa rukovodećih državnih službenika.

U radu „Procjena rizičnosti zatvorenika u Centru za dijagnostiku u Zagrebu predstavljeno je djelovanje i funkciju kaznenog tijela Centra za dijagnostiku u Zagrebu u procesu provođenja procjene rizičnosti zatvorenika.

U izlaganju „Ljudska prava u zatvorskom sustavu i Zajednica UZOR“, predstavljen je način na koji se zatvorski sustav odnosi prema zaštiti prava zatvorenika s posebnim naglaskom na Zajednicu UZOR, oblik organizacije svakodnevnog života zatvorenika koji omogućuje postizanje kvalitete života slične onoj na slobodi u kojoj ključno mjesto ima upravo uzajamno poštivanje dostojanstva i aktivno zauzimanje za ljudska prava.

Redoslijed izlaganja:

1. Pet godina djelovanja Tima za psihološke krizne intervencije u Upravi za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske – Zoran Šimić, Bernardica Franjić-Nađ (izlaže Bernardica Franjić-Nađ)
2. Doživljaj i potreba za supervizijom kod djelatnika tretmana u kaznenim tijelima u Republici Hrvatskoj - Marta Cifrek-Kolarić, Maja Laklija (izlaže Marta Cifrek-Kolarić)
3. Iskustva, potrebe i prepreke supervizije u radu s netretmanskim osobljem u zatvorskom sustavu - Iva Prskalo
4. Izloženost psihičkom stresu rukovodećih državnih službenika zatvorskog sustava i probacije - Zoran Šimić, Bernardica Franjić-Nađ (izlaže Bernardica Franjić-Nađ)
5. Procjena rizičnosti zatvorenika u Centru za dijagnostiku u Zagrebu - Danijela Ivanović, Bojana Martić, Đulijana Badurina-Sertić (izlažu Danijela Ivanović i Bojana Martić)
6. Ljudska prava u zatvorskom sustavu i Zajednica UZOR – Bernardica Franjić-Nađ, Đulijana Badurina-Sertić (izlaže Bernardica Franjić-Nađ)

Ključne riječi: zatvorski sustav i probacija, službenici, psihološke krizne intervencije, supervizija, zatvorenici, procjena rizičnosti, ljudska prava, Zajednica UZOR

Pet godina djelovanja Tima za psihološke krizne intervencije u Upravi za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske

Zoran Šimić¹,
Bernardica Franjić-Nadž²

¹ Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odjel za psihološku potporu službenicima zatvorskog sustava i probacije

² Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odgojni zavod u Turopolju, Velika Gorica,

¹ zoran.simic@mpu.hr; ² bernardica.franjicnad@ozt.pravosudje.hr

Službenici koji rade u zatvorskom sustavu i probaciji često su izloženi visoko stresnim i potencijalno traumatskim situacijama. To nije iznenađujuće obzirom da gotovo svakodnevno dolaze u kontakt s rizičnom populacijom i potencijalno su izloženi različitim vrstama ugroza kao što su samoozljeđivanje zatvorenika, međusobni sukobi zatvorenika, pokušaji suicida i suicidi, prijetnje i napadi na službenike pravosudne policije, prijetnje probacijskim službenicima i sl. U Upravi za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa i uprave 2018. godine je utemeljen Tim za psihološke krizne intervencije kojim koordinira Odjel za psihološku potporu službenicima zatvorskog sustava i probacije, Uprave za zatvorski sustav i probaciju. U radu će biti predstavljeni ustroj i organizacija psihološke potpore službenicima zatvorskog sustava i probacije te iskustvo petogodišnjeg djelovanja Odjela za psihološku potporu službenicima zatvorskog sustava i probacije i Tima za psihološke krizne intervencije.

Ključne riječi: zatvorski sustav, probacija, psihološke krizne intervencije, državni službenici

Doživljaj i potreba za supervizijom kod djelatnika tretmana u kaznenim tijelima u Republici Hrvatskoj

Marta Cifrek-Kolaric¹,
Maja Laklija²

¹ Zatvor u Zadru, Zadar

² Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet,
Studijski centar socijalnog rada, Zagreb

¹ marta.cifrekkolaric@zsd.pravosudje.hr;

² maja.laklija@pravo.unizg.hr

Cilj rada je prikazati razlike u motivima i oče kivanjima od supervizije s obzirom na sociodemografska obilježja i neke aspekte radnih uvjeta te korelate koji doprinose objašnjenju motiva i spremnosti djelatnika tretmana u kaznenim tijelima u Republici Hrvatskoj za uključivanjem u superviziju i njihovih očekivanja od supervizije (N=60). U istraživanju su korišteni Upitnik socio-demoografskih obilježja, Upitnik emocionalnih odgovora na posao, Upitnik intenziteta sagorijevanja na poslu, Upitnik o motivima za uključivanje u superviziju i iskustvu sa supervizijom te Upitnik o očekivanjima od supervizije djelatnika tretmana.

Rezultati pokazuju da su najznačajniji motivi za uključivanje u superviziju: unapređenje vlastitih kompetencija i kvalitete rada, smanjenja profesionalne odgovornosti i profesionalne usamljenosti, znatizelje i odmaka od profesionalne rutine i nalog i/ili uputa nadređenih. Žene značajno češće od muškaraca kao motive za uključivanje u superviziju navode unaprjeđenje kompetencija i kvalitete rada te smanjenje profesionalne odgovornosti i usamljenosti. Ispitnici koji izvještavaju o doživljavanju ambivalentnih stavova po pitanju opterećenosti poslom općenito češće kao motiv navode smanjenje profesionalne odgovornosti i profesionalne usamljenosti. Djelatnici tretmana očekuju da supervizija ima obrazovno-podučavajuću funkciju, funkciju unaprjeđenja kvalitete rada i smanjenja profesionalnog stresa i podržavajuće-osnažujuću-pomažuću funkciju što pokazuje na potrebu uvođenja razvojno-integrativne i methodske supervizije. Žene te ispitanici s manje godina radnog staža značajno češće od ispitanika s više godina radnog staža izražavaju podržavajuće-osnažujuće-pomažuća očekivanja od supervizije. Nisu utvrđene razlike u očekivanjima od supervizije s obzirom na različite aspekte radnih uvjeta. Utvrđena je značajna pozitivna povezanost između doživljavanja negativnih emocija povezanih s poslom, doživljavanja bihevioralnih i tjelesnih simptoma stresa, izbjegavanja i povlačenja od drugih ljudi i intenziteta sagorijevanja na poslu s jedne strane i smanjenja profesionalne odgovornosti i usamljenosti kao motiva za uključivanje u superviziju s druge strane. Utvrđena je i značajna pozitivna povezanost između doživljavanja negativnih emocija povezanih s poslom, bihevioralnih simptoma stresa i izbjegavanja/povlačenja od drugih ljudi s jedne strane i naloga i/ili upute nadređenih kao motiva za uključivanje u superviziju s druge strane. Rezultati istraživanja pridonose boljem razumijevanju motivacije i očekivanja

od supervizije djelatnika tretmana u kaznenim tijelima te daju smjernice za implementaciju supervizije unutar sustava pravosuđa. Supervizija bi trebala postati pravo i profesionalni standard djelovanja stručnjaka, te je nužno da postane sastavni dio stručnog usavršavanja i napredovanja službenika tretmana te način osiguravanja kvalitete njihovih usluga

Ključne riječi: supervizija, zatvorski sustav, probacija, stres, sagorijevanje

Iskustva, potrebe i prepreke supervizije u radu s netretmanskim osobljem u zatvorskom sustavu

Iva Prskalo

Ministarstvo pravosuđa i uprave,
Uprava za zatvorski sustav i probaciju,
Centar za izobrazbu

iva.prskalo@czi.pravosudje.hr

Supervizija u današnje vrijeme predstavlja jedan od oblika podrške u radu sa stručnjacima i ima svrhu unapređenja profesionalnih kompetencija, a važna je i kao jedan od oblika podrške u očuvanju mentalnog zdravlja. Unazad nekoliko godina je prepoznata njezina važnost i stoga je uvedena u različite sustave.

U zatvorskom sustavu je proces uvođenja supervizije kao oblika podrške započeo tijekom 2019. godine, iako je povremenog provođenja supervizije za dio službenika odjela tretmana bilo organizirano i ranije. Budući da se tijekom 2020. godine prvi put u superviziju u zatvorskom sustavu uključuje i netretmansko osoblje, istraživanjem se htjelo opisati:

1. Potrebe netretmanskog osoblja u superviziji iz perspektive supervizora,
2. Opisati izazove i prepreke u provedbi supervizije za netretmansko osoblje iz perspektive supervizora,
3. Opisati prijelomne trenutke (tehnike i pristupe) za otvaranje članova grupe,
4. Opisati odgovarajući tip supervizije za netretmansko osoblje,
5. Opisati organizacijske prepreke prilikom provedbe supervizije i
6. Opisati efikasan način prezentiranja supervizije prema Ministarstvu pravosuđa i uprave, kaznenim tijelima (zatvorima i kaznionicama).

Kvalitativnim istraživanjem je obuhvaćeno 10 sudionika, supervizora (8 žena i 2 muškaraca). Rezultati su pokazali da su se potrebe netretmanskog osoblja tijekom vremena mijenjale, ali je rasterećenje te dijeljenje iskustava i dobivanje podrške ostalo kao kontinuirana potreba. Tijekom provedbe supervizije postojali su različiti izazovi i prepreke, na organizacijskom nivou i osobnom nivou supervizora. Pokazalo se da iskazivanje suosjećanja i osjećaja grupne kohezije ima velik utjecaj na otvaranje supevizanata, te da se kao najprimjereniji tip supervizije za netretmansko osoblje navodi razvojno – integrativna supervizija.

Pokazalo se da je daljnji razvoj supervizije za netretmansko osoblje zajednička odgovornost Ministarstva pravosuđa i uprave, koje bi trebalo iz svoje uloge dati podršku za dobrovoljno uključivanje netretmanskog osoblja u superviziju i supervizora unutar sustava koji bi trebali odgovorno zagovarati i prezentirati superviziju.

Ključne riječi: netretmansko osoblje zatvorskog sustava, potrebe u superviziji, prijelomni trenuci otvaranja grupe, tipovi supervizije, organizacijske prepreke,

Izloženost psihičkom stresu rukovodećih državnih službenika zatvorskog sustava i probacije

Zoran Šimić¹, Bernardica Franjić-Nadž²

¹ Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odjel za psihološku potporu službenicima zatvorskog sustava i probacije

² Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odgojni zavod u Turopolju, Velika Gorica

¹ zoran.simic@mpu.hr; ² bernardica.franjicnad@ozt.pravosudje.hr

Upravljačka (menadžerska) funkcija je sama po sebi psihički stresna bez obzira o kakvoj instituciji ili poduzeću se radi. Ako promatramo rukovodeće državne službenike unutar zatvorskog sustava i probacije, djelovanju psihičkog stresa su posebno izloženi upravitelji kaznenih tijela i voditelji probacijskih ureda. U radu će biti analizirani izvori psihičkog stresa kod upravitelja kaznenih tijela i voditelja probacijskih ureda te prikazan sadržaj jednodnevne radionice koja je provedena s ciljem prevencije i ublažavanja psihičkog stresa kod spomenute razine rukovodećih državnih službenika. U okviru rada bit će prikazani i rezultati provedene evaluacije.

Ključne riječi: zatvorski sustav, probacija, upravljački stres, rukovodeći državni službenici

Procjena rizičnosti zatvorenika u Centru za dijagnostiku u Zagrebu

**Danijela Ivanović, Bojana Martić,
Đulijana Badurina-Sertić**

Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Centar za
dijagnostiku u Zagrebu

danijela.ivanovic@czd.pravosudje.hr;
bojana.martic@czd.pravosudje.hr;
djulijana.badurina-sertic@czd.pravosudje.hr

U suvremenim društvima i zajednicama sigurnost njihovih članova je od velike važnosti posebice od težih oblika kriminala. Za smanjivanje kriminala i recidivizma od značaja su procjena kriminogenih rizika te važnost tretmanskog i resocijalizacijskog pristupa odnosno načela individualizacije u izvršavanju kazne zatvora (Šarić, 2006). S druge strane, očekivanja javnosti u većini slučajeva su da se kriminogeni rizici u potpunosti eliminiraju u smjeru strožih kazni zatvora u zatvorenim uvjetima, po mogućnosti dugotrajnim ili doživotnim zatvorom posebice kod teških kaznenih djela i opasnih počinitelja (Padfield, 2010; Rittossa, 2018). Drugim riječima, percipirana sigurnost zajednice je na što strožem i ujednačenijem kažnjavanju počinitelja kaznenih djela kroz penalizaciju. Međutim, rezultati istraživanja ukazuju na neučinkovitost kazne zatvora u pogledu smanjenja kriminalnog recidivizma (Gendreau, Goggin i Cullen, 1999). Stoga se nameće kao zaključak da je za postizanje ciljeva svrhe kažnjavanja od izrazitog značaja individualizacija kazne u smislu specijalne prevencije uz izricanje različitih vrsta a i mjera kazni.

U ovome radu prikazat ćemo djelovanje i funkciju kaznenog tijela Centra za dijagnostiku u Zagrebu u procesu provođenja procjene rizičnosti zatvorenika. Navedeno kazno tijelo ustrojeno je radi obavljanja poslova medicinske, socijalne, psihološke, socijalno-pedagoške i kriminološke obrade zatvorenika u svrhu procjene kriminogenih rizika i tretmanskih potreba, njihove klasifikacije, predlaganja orijentacijskog programa izvršavanja te predlaganja kaznionice/zatvora u kojoj će zatvorenik nastaviti izdržavati kaznu. Sveobuhvatna interdisciplinarna dijagnostička obrada zatvorenika, utvrđivanje specifičnih kriminogenih rizika i tretmanskih potreba na samom početku izdržavanja kazne zatvora te klasifikacija zatvorenika na osnovu dobivenih rezultata značajno doprinosi dinamičkoj sigurnosti kaznenih tijela i zajednice u cjelini te smanjenju stope kriminalnog recidiva.

Rezultati dijagnostičke obrade 450 zatvorenika procijenjenih tijekom 2023. godine pokazuju da se u pravilu rizik za neprilagođeno ponašanje za vrijeme izdržavanja kazne, rizik od zlouporabe pogodnosti češćih dodira s vanjskim svijetom, rizik od ozbiljne štete za druge izvan penalnih uvjeta te rizik za kriminalni povrat kod tih zatvorenika procjenjuje kao srednji – C (gdje je A vrlo visoko rizični, a D nisko rizični). Pri tome, 14% od procjenjivanog

broja zatvorenika procjenjuje se visoko ili vrlo visoko rizičnim za neprilagođeno ponašanje za vrijeme izdržavanja kazne, 15% u visokom ili vrlo visokom riziku od zlorabe pogodnosti češćih dodira s vanjskim svijetom i riziku od počinjenja ozbiljne štete, a 33% visoko ili vrlo visoko rizičnima za kriminalni povrat. Od navedenih zatvorenika 77% ih je upućeno na daljnje izdržavanje kazne u zatvorene sigurnosne uvjete, 19% u poluotvorene (procijenjeni nisko rizičnima po svim vrstama rizika osim kriminalnog povrata koji se procjenjuje srednjim) i 4% u otvorene uvjete (po svim vrstama rizika procijenjeni nisko rizičnima).

Ključne riječi: izvršavanje kazne zatvora, kriminogeni rizici, procjena rizičnosti, Centar za dijagnostiku u Zagrebu, percipirana sigurnost zajednice

Ljudska prava u zatvorskom sustavu i Zajednica UZOR

**Bernardica Franjčić-Nadž¹,
Đulijana Badurina-Sertić²**

¹ Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odgojni zavod u Turopolju, Velika Gorica

² Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Centar za dijagnostiku u Zagrebu

¹ bernardica.franjicnad@ozt.pravosudje.hr;

² djulijana.badurina-sertic@czd.pravosudje.hr

Primjena psihologije zauzima posebno mjesto u zaštiti i promociji ljudskih prava u zatvorskom okruženju, s obzirom na ranjivost proizašlu iz činjenice da je zatvorenima, odlukom suda, ograničena sloboda kretanja i prikraćeni su u pravu na privatnost, pri čemu je, uz poznavanje psiholoških karakteristika zatvorenika, kao i psihičkih posljedica njihovog zakoni- tog ograničavanja u osnovnim pravima, važno poznavati učinke koje na psihičku dobrobit i moguće obrasce ponašanja zatvorenika ima kršenje drugih ljudskih prava zatvorenika, s jedne strane te, s druge, poznavati učinke koji unutar zatvorskog sustava mogu proizaći iz kreiranja konteksta koji podržava osvješćivanja prava i aktivno zauzimanje zatvorenika za vlastita prava. Ukratko ćemo prikazati način na koji se zatvorski sustav odnosi prema zaštiti prava zatvo- renika s posebnim naglaskom na Zajednicu UZOR, oblik organizacije svakodnevnog života zatvorenika koji omogućuje postizanje kvalitete života slične onoj na slobodi u kojoj ključno mjesto ima upravo uzajamno poštivanje dostojanstva i aktivno zauzimanje za ljudska prava. Ovakav oblik organizacije svakodnevnog života zatvorenika pridonosi dinamičkoj sigurnosti kaznenog tijela i sigurnosti društvene zajednice, s obzirom da polazi od snaga i prednosti zatvorenika kreirajući uvjete za njihov puni razvoj i, po izlasku na slobodu, realizaciju u soci- jalno prilagođenom ponašanju.

Ključne riječi: ljudska prava, zatvorenici, Zajednica UZOR

SIMPOZIJ Uloga i doprinos psihologije u podržavanju dobrobiti članova obiteljske zajednice

Voditeljica: Ivana Hanzec Marković

Sveučilište u Slavanskom Brodu, Odjel
društveno-humanističkih znanosti,
Slavonski Brod

ihmarkovic@unisb.hr

Iako se suvremene obitelji međusobno razlikuju više nego ikada prije, obiteljska zajednica i dalje je temeljni kontekst razvoja svakog pojedinca. Strukturalni aspekti i dinamika obiteljskih odnosa u svakoj fazi obiteljskog ciklusa imaju važnu ulogu u dobrobiti i individualnom razvoju članova obiteljske zajednice. Uloga psihologije je znanstvenim istraživanjima utvrditi koji čimbenici, individualni i kontekstualni, doprinose dobrobiti pojedinih članova obiteljske zajednice, od djece, roditelja, pa do baka i djedova, kao i obiteljskoj dobrobiti u cjelini. Osim toga, zadatak je psihologa na osnovi rezultata provedenih znanstvenih istraživanja ponuditi svoj doprinos u određivanju smjera psihosocijalnih intervencija za (p)održavanje dobrobiti, kako pojedinih članova, tako i cijelih obitelji. Iz tog razloga, ovaj će simpozij prikazati rezultate istraživanja nekih odrednica različitih pokazatelja dobrobiti pojedinih članova obitelji u različitim fazama obiteljskog ciklusa te pokušati ponuditi smjernice za njihovu praktičnu primjenu.

U prvom izlaganju govorit će se o čimbenicima dobrobiti kod žena koje tek pokušavaju postati majke, u procesu potpomognute oplodnje (Jurić Vukelić, Kušević). Drugo izlaganje donosi prikaz nekoliko istraživanja u kojima su identificirane odrednice doživljaja roditeljstva majki djece u predškolskoj dobi, uz analizu razlika s obzirom na (ne)pohađanje dječjih vrtića (Delale, Košćec Bjelajac, Jurić, Malina, Despot Lučanin). U trećem izlaganju govorit će se o međusobnom odnosu subjektivne dobrobiti djece, majki i očeva tijekom vremena, u obiteljima s djecom osnovnoškolske dobi (Hanzec Marković, Brajša-Žganec, Džida, Kaliterna Lipovčan, Brkljačić). Četvrto izlaganje prikazat će odnos roditeljskih karakteristika s kvalitetom roditeljskog ponašanja i mentalnim zdravljem adolescenata (Novak, Maglica, Mihić, Roviš, Vrdoljak, Gačal, Šutić). Konačno, peto izlaganje govorit će o uključenosti djedova i baka u različite oblike pomoći i podrške svojim obiteljima s djecom u ranom i srednjem djetinjstvu te prikazati odnos te uključenosti sa psihosocijalnim karakteristikama i dobrobiti djedova i baka (Despot Lučanin, Hanzec Marković, Delale, Košćec Bjelajac, Lučanin).

Ključne riječi: dobrobit, djeca, majke, očevi, bake i djedovi

Čimbenici dobrobiti kod žena u procesu potpomognute oplodnje

Dunja Jurić Vukelić¹,
Zorana Kušević²

¹ Sveučilište u Slavskom Brodu,
Odjel društveno-humanističkih znanosti,
Slavonski Brod

² Medicinski fakultet, Sveučilišta u
Zagrebu, Zagreb

djuricvukelic@unisb.hr

Dominantno obilježje suvremenog pristupa zdravlju integracija je bioloških, psiholoških i socijalnih čimbenika u istraživanjima etiologije ne samo psihijatrijskog, nego i somatskog morbiditeta, te razvoju i unaprjeđenju preventivnih, dijagnostičkih, terapijskih i rehabilitacijskih postupaka. Premda je broj istraživanja ishoda metoda potpomognute oplodnje s obzirom na psihosocijalne osobitosti ograničen, brojna su se istraživanja usmjerila na deskriptivne karakteristike žena u tom procesu – osobine ličnosti, simptomi psihopatologije, religioznost i sociodemografske karakteristike. Očekivana i dobivena od partnera, obitelji i prijatelja, socijalna podrška može značajno umanjiti negativan utjecaj velikog broja životnih stresora. Također, brojna su istraživanja pokazala da religioznost može biti zaštitni čimbenik u suočavanju s različitim stresnim situacijama. Cilj istraživanja bio je ispitati povezanost socijalne podrške, religioznosti i psihopatoloških teškoća kod žena u procesu potpomognute oplodnje. U istraživanju je sudjelovalo 200 žena uključenih u proces potpomognute oplodnje. Primijenjeni su Upitnik za ispitivanje općih psihopatoloških teškoća CORE-OM, Upitnik socijalne podrške i Upitnik religioznosti. Rezultati istraživanja odnosa religioznosti i psihopatoloških teškoća kod žena u procesu potpomognute oplodnje pokazali su da su razine psihopatoloških teškoća – problema, svakodnevnog funkcioniranja, rizičnih ponašanja, anksioznosti i somatizacije – značajno niže kod religioznijih sudionica u odnosu na sudionice niže razine religioznosti, dok u području subjektivne dobrobiti, depresivnosti i traumatizacije nije bilo značajnih razlika s obzirom na religioznost. Također, sudionice koje su svoju socijalnu podršku procijenile višom, u prosjeku su manje depresivne, procjenjuju pojavnost problema nižom, kao i sklonost rizičnim ponašanjima. Prema rezultatima, i religioznost i socijalna podrška mogu se smatrati zaštitnim čimbenicima pri suočavanju s dijagnozom smanjene plodnosti ili neplodnosti i s procesom potpomognute oplodnje.

Ključne riječi: religioznost, potpomognuta oplodnja, psihopatološke teškoće, socijalna podrška

Neke odrednice doživljaja roditeljske kompetentnosti majki predškolske djece (ne)uključene u vrtić

Eva Anđela Delale¹, Adrijana Košćec Bjelajac²,
Antonija Jurić³, Silvija Malina⁴,
Jasminka Despot Lučanin⁵

¹ Institut za antropologiju, Zagreb

² Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

³ Dječji vrtić Medvjedići Rugvica, Jalševac Nartski

⁴ Hrvatski zavod za socijalni rad, Područni ured Trešnjevka, Zagreb

⁵ Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb

eadelale@inantro.hr

Subjektivni doživljaj roditeljstva djeluje na učinkovitost roditeljskog ponašanja i roditeljskih postupaka, na kvalitetu roditeljstva i ima pozitivan utjecaj na razvojne ishode djeteta. Doživljajni aspekti roditeljstva podložniji su promjeni od drugih odrednica roditeljskog ponašanja. U Hrvatskoj je proteklih godina sve više istraživačkih podataka o tome kako se roditelji osjećaju u roditeljskoj ulozi i njihovom doživljaju sebe kao roditelja. U ovom radu će biti prikazano nekoliko istraživanja u kojima su identificirani neki prediktori doživljaja roditeljstva majki djece u predškolskoj dobi te će biti istaknute razlike s obzirom na način na koji su djeca socijalizirana (jesu li pohađala vrtić tijekom djetinjstva ili su bila uključena u predškolu). Vodeći se Belskyjevim procesnim modelom roditeljstva cilj ovih istraživanja bio je istražiti doprinos različitih obilježja majki, konteksta te obilježja djeteta u objašnjavanju roditeljskog doživljaja kompetentnosti majki, izraženog kroz roditeljsku samoefikasnost i zadovoljstvo roditeljstvom. Istraživanjima su obuhvaćene majke djece u redovnim programima vrtića Grada Zagreba te majke djece koja tijekom djetinjstva nisu socijalizirana u vrtiću, a godinu dana prije osnovne škole pohađaju predškolu (obuhvaćeno je od 105 do 171 majke), pri čemu su djeca dobi od tri do sedam godina. Rezultati prikupljeni na različitim uzorcima majki ukazuju na procijenjeno umjereno zadovoljstvo majki u ispunjavanju roditeljske uloge i procijenjenu umjerenu efikasnost majki u ulozi roditelja u podacima prikupljenim 2007. - 2008. te na procijenjenu visoku efikasnost i zadovoljstvo u podacima prikupljenim 2018. i 2019. godine. Majke predškolske djece koja nisu socijalizirana u vrtiću i pohađaju program predškole, u spomenutim kasnijim istraživanjima osjećale su se značajno efikasnijima u roditeljskoj ulozi od majki djece socijalizirane u vrtiću, dok u zadovoljstvu roditeljskom ulogom nisu utvrđene značajne razlike. Primjenom hijerarhijskih regresijskih analiza u različitim uzorcima objašnjeni su različiti postotci varijance kriterija zadovoljstva roditeljstvom majki (maksimalno 41,4%) te roditeljske samoefikasnosti (maksimalno 27%), pri čemu se odabranim varijablama dosljedno objašnjava veća količina zadovoljstva roditeljstvom. Rezultatima su djelomično potvrđena početna očekivanja i model Belskoga koji pretpostavlja kako obilježja roditelja

predstavljaju najvažnije odrednice doživljaja roditeljske kompetentnosti, nakon čeka slijede socijalni kontekst i obilježja djeteta. Navedeno je potvrđeno za zadovoljstvo roditeljstvom, ali ne i za samoeфикаsnost. Roditeljsku samoeфикаsnost i zadovoljstvo roditeljskom ulogom je moguće samo djelomično uspješno predvidjeti jednakim regresijskim modelom što potvrđuje da se radi o dva različita konstrukta. S obzirom na prediktore koji uključuju primjerice, opće psihičko stanje majke, socijalnu podršku, kvalitetu spavanja majki i negativnu afektivnost djeteta, osvrnut ćemo se na praktične implikacije ovih istraživanja, naročito s osvrtnom na (ne) uključenost djece u vrtiće.

Ključne riječi: roditeljski doživljaj kompetentnosti, vrtić, predškola, psihičko stanje majke, socijalna podrška, kvaliteta spavanja

Longitudinalna perspektiva odnosa subjektivne dobrobiti roditelja i njihove djece osnovnoškolske dobi

Ivana Hanzec Marković¹,
Andreja Brajša-Žganec², Marija Džida²,
Ljiljana Kaliterna Lipovčan²,
Tihana Brkljačić²

¹ Sveučilište u Slavanskom Brodu,
Odjel društveno-humanističkih znanosti, Slavonski Brod

² Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

ihmarkovic@unisb.hr

Subjektivna dobrobit odnosi se na način na koji pojedinci vrednuju vlastiti život, pri čemu se najčešće sagledava kroz kognitivnu (zadovoljstvo životom i/ili pojedinim domenama života) i afektivnu (pozitivne i negativne emocije) komponentu. (Subjektivna) dobrobit svakog člana obitelji ovisi o mnogim aspektima obiteljskog okruženja. Iako se obično istražuju karakteristike roditelja i obitelji kao prediktori dječje dobrobiti, zbog međuovisnosti članova obitelji važno je istražiti i obrnuti smjer odnosa, odnosno ovisi li, i u kojoj mjeri, dobrobit roditelja o dječjoj dobrobiti. Cilj ovoga rada bio je stoga ispitati međusobni odnos subjektivne dobrobiti djece, majki i očeva tijekom vremena, odnosno ulogu subjektivne dobrobiti pojedinih članova obitelji u predviđanju njihove dobrobiti mjerene u narednoj godini. Podaci su prikupljeni u okviru projekta Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji (CHILD-WELL), financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost, koji je uključivao longitudinalno prikupljanje podataka od djece i njihovih roditelja s razmakom od godinu dana. U istraživanju je sudjelovalo 1548 djece (49% dječaka) u dobi od 9 do 12 godina, te njihove majke/skrbnice i očevi/skrbnici.

Za potrebe ovoga rada analizirani su podaci o subjektivnoj dobrobiti djece i njihovih roditelja prikupljeni u prvoj i drugoj točki mjerenja. Subjektivna dobrobit operacionalizirana je kao latentna varijabla s mjerama sreće i zadovoljstva životom (afektivna i kognitivna komponenta). Sreća je kod svih članova obitelji ispitana jednom česticom samoprocjene na skali Likertova tipa, dok je zadovoljstvo životom kod djece mjereno Skalom učeničkog zadovoljstva životom (SLSS), a kod roditelja Skalom zadovoljstva životom (SWLS). Rezultati su obrađeni strukturalnim modeliranjem.

U prvoj točki mjerenja roditeljske procjene subjektivne dobrobiti bile su značajno pozitivno povezane i međusobno i s dječjom dobrobiti. Što se tiče mogućnosti longitudinalnog predviđanja, značajni prediktori majčine dobrobiti bile su samo njihove vlastite samoprocjene dobrobiti iz prve točke mjerenja. S druge strane, dječju dobrobit u drugoj točki mjerenja značajno su predviđale njihove vlastite procjene dobrobiti iz prve točke mjerenja, ali i majčine samoprocjene dobrobiti (iako uz niski efekt), dok su očevu dobrobit u drugoj točki mjerenja

značajno predviđale procjene dobrobiti svih članova obitelji iz prvog mjerenja (najviše vlastite samoprocjene, a zatim uz niski efekt samoprocjene majki i djece). Nalazi su komentirani s obzirom na postavke Bronfenbrennerovog bioekološkog modela ljudskog razvoja i Newlandičine teorije promjene te je analizirana mogućnost praktične primjene dobivenih rezultata u podržavanju dobrobiti pojedinih članova obitelji.

Ključne riječi: subjektivna dobrobit, dječja dobrobit, dobrobit majke, dobrobit oca, longitudinalno istraživanje

Utječu li karakteristike roditelja na dobrobit adolescenata?

Miranda Novak¹, Toni Maglica², Josipa Mihić¹, Darko Roviš³, Gabrijela Vrdoljak⁴, Hana Gačal¹, Lucija Šutić¹

¹ Laboratorij za preventivna istraživanja, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

² Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split

³ Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci i Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, Rijeka

⁴ Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta J.J.Strossmayera u Osijeku, Osijek

miranda.novak@erf.unizg.hr

Postoji niz dokaza koji ukazuju na to da stabilno i podržavajuće obiteljsko okruženje, pozitivni odnosi, otvorena komunikacija, roditeljska toplina, ali i roditeljski nadzor i zadovoljstvo obitelji čine zaštitno okruženje koje promiče zdravi razvoj mladih. Cilj ovog rada je istražiti kako sociodemografski čimbenici i roditeljske karakteristike utječu na kvalitetu roditeljskog ponašanja kod roditelja adolescenata te ispitati kako karakteristike mentalnog zdravlja i dobrobiti roditelja predviđaju mentalno zdravlje adolescenata. U ovom će se izlaganju predstaviti rezultati prve točke mjerenja provedenog u sklopu šireg longitudinalnog projekta: Testiranje 5C modela pozitivnog razvoja mladih, P.R.O.T.E.C.T., Hrvatske zaklade za znanost (UIP-2020-02-2852). Uzorak je činilo 1714 roditelja ($M_{\text{dob}} = 44,54$) od čega su samo 13,5% bili očevi te 3559 adolescenata, učenika prvih razreda srednje škole ($M_{\text{dob}} = 15,12$, $SD = 0,39$), od čega je 54% djevojaka, a 3% se nije željelo izjasniti oko spola. Sudionici su ispunili online upitnik koji je, osim demografskih podataka, sadržavao Skalu roditeljskog nadzora, Kratku Warwick-Edinburgh skalu mentalne dobrobiti te Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa. Prelimirane hijerarhijske regresijske analize pokazale su da su viši simptomi depresije, anksioznosti i stresa kod roditelja povezani s nižim socioekonomskim statusom i ženskim spolom, a predviđa ih percepcija manjka informacija o svojoj djeci, niži stupanj samootkrivanja adolescenata te viši rezultati na dimenziji roditeljske kontrole. Što se tiče percepcije adolescenata, pokazalo se da adolescenti koji izvještavaju da su iz socioekonomski najugroženijih obitelji istovremeno izvještavaju o boljim roditeljskim praksama. Više problema mentalnog zdravlja i sniženu dobrobit iskazuju oni adolescenti koji percipiraju da su roditelji previše kontrolirajući te oni adolescenti koji obiteljsku komunikaciju ocjenjuju lošijom. Nalazi sugeriraju značajan utjecaj sociodemografskih čimbenika na roditeljska ponašanja i dobrobit adolescenata i samih roditelja. Može se zaključiti da bi donositelji odluka trebali osigurati odgovarajuću podršku i resurse za sve obitelji kako bi osnažili kvalitetno roditeljstvo te direktno i indirektno podržali mentalno zdravlje svih članova obitelji.

Ključne riječi: roditeljstvo, dobrobit, roditeljske karakteristike, roditeljski nadzor, adolescencija

Uključenost i dobrobit djedova i baka u obiteljima s djecom u ranom i srednjem djetinjstvu

Jasminka Despot Lučanin¹,
Ivana Hanzec Marković², Eva Anđela Delale³,
Adrijana Košćec Bjelajac⁴, Damir Lučanin⁵

¹ Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb

² Sveučilište u Slavanskom Brodu, Odjel društveno-humanističkih znanosti, Slavonski Brod

³ Institut za antropologiju, Zagreb

⁴ Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

⁵ Zdravstveno veleučilište, Zagreb

jasminka.despotl@gmail.com

Iako su proširene (više generacijske) obitelji u suvremenom društvu sve manje prisutne, djedovi i bake važan su izvor podrške svojim obiteljima (djeci i unucima). Istraživanja pokazuju značajan doprinos percipirane pomoći djedova i baka dobrobiti zaposlenih roditelja, dok istovremeno uključenost u živote djece i unučadi može djelovati pozitivno i negativno na dobrobit djedova i baka, ovisno o obliku i učestalosti, tj. intenzitetu te uključenosti. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati uključenost djedova i baka u različite oblike pomoći i podrške svojim obiteljima s djecom u ranom i srednjem djetinjstvu te istražiti povezanost te uključenosti sa psihosocijalnim karakteristikama i dobrobiti djedova i baka. U istraživanju je sudjelovalo 124 baka i djedova, u dobi od 50 do 87 godina ($M = 64,55$, $SD = 8,12$), koji imaju unuke u dobi od 3 do 10 godina. Podaci su prikupljeni individualno, primjenom strukturiranog intervjua, u domovima sudionika. Intervju je, uz sociodemografske podatke, uključivao pitanja o samoprocjeni zdravlja, funkcionalnih sposobnosti, socijalne participacije, zadovoljstva životom te pitanja o obliku i učestalosti pomoći/podrške koju bake i djedovi pružaju svojoj obitelji (djeci i unucima). Rezultati su ukazali na povremenu uključenost djedova i baka u skrb o unucima, te povremeno pružanje materijalne/financijske pomoći i pomoći u kućanstvu svojoj djeci, dok su drugi ispitani oblici pomoći koje pružaju svojoj obitelji manje zastupljeni. Nadalje, rezultati su pokazali značajnu pozitivnu povezanost pojedinih oblika pomoći i podrške koju bake i djedovi pružaju svojoj obitelji sa samoprocjenama zdravlja, funkcionalnih sposobnosti, socijalne participacije i zadovoljstva životom djedova i baka. Prepoznavanje uloge i važnosti djedova i baka za dobrobit obitelji, ali i uključenosti u život obitelji za njihovu vlastitu dobrobit, važno je za razumijevanje obiteljske dinamike i planiranje mogućih intervencija za poboljšanje dobrobiti svih članova obitelji.

Ključne riječi: bake i djedovi, dobrobit, uključenost, pomoć u obitelji

SIMPOZIJ

Peripartalno mentalno zdravlje u Hrvatskoj: od istraživanja do prakse

Voditelj: Sandra Nakić Radoš

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko
sveučilište, Zagreb

snrados@unicath.hr

Iako je razdoblje trudnoće za većinu majki jedno pozitivno razdoblje, ono je također ispunjeno raznim promjenama na biopsihosocijalnom planu, od kojih neke mogu biti i zdravstveni problemi, poput gestacijskog dijabetesa ili trudničke hiperemeze, koje mogu predstavljati opterećenje i za mentalno zdravlje. Izazovi se također nastavljaju i nakon porođaja s dolaskom novorođenčeta i daljnjim promjenama u životu roditelja. U ovom simpoziju usmjeravamo se na teškoće mentalnog zdravlja tijekom trudnoće i nakon porođaja sa znanstveno-istraživačkim spoznajama, prikazom novog mjernog dijagnostičkog instrumenta, ali i s prikazima iz prakse.

U prvom izlaganju Žutić i suradnice izlažu o hiperemezi - rijetkom poremećaju koji se javlja u trudnoći praćen izrazitim povraćanjem, te nosi brojne izazove po mentalno zdravlje i svakodnevno funkcioniranje. Nakon toga, Štefulj i suradnice izlažu o povezanosti šećerne bolesti koja se specifično javlja u trudnoći te problema mentalnog zdravlja. Blažević prikazuje slučaj žene sa strahom od porođaja nakon prethodnog neugodnog iskustva porođaja, na što se nastavlja prikaz slučaja Lovrić o klijentici s poslijeporođajnom depresijom. U posljednjem izlaganju Matijaš i suradnice prezentiraju novi dijagnostički instrument za mjerenje depresije u trudnoći i nakon porođaja na temelju posljednjih dijagnostičkih kriterija.

Nadamo se da će ovaj simpozij pridonijeti povećanju svjesnosti o izazovima peripartalnog razdoblja te brojnim povezanim zdravstvenim stanjima i izazovima po mentalno zdravlje. Kako je ovogodišnje geslo Svjetske zdravstvene organizacije povodom Svjetskog dana mentalnog zdravlja koji se obilježava 10. listopada „*Mental health is a universal human right*“, nadamo se da će ovaj simpozij pomoći u isticanju važnosti mentalnog zdravlja kao sastavne i neodvojive komponente cjelokupnog zdravlja i ljudske dobrobiti na koje svi imaju pravo, pa tako i trudnice i majke – one koje na svijet donose ono najdragocjenije – ljudski život. Štiteći majke štitimo djecu, a time i budućnost i prosperitet našeg društva.

Ključne riječi: peripartalno mentalno zdravlje, trudnoća, porođaj, roditeljstvo

Mučnine i trudnička hiperemeza: narušeno mentalno zdravlje i svakodnevno funkcioniranje u trudnoći

Maja Žutić¹, Marijana Matijaš¹,
Maja Brekalo¹, Jasminka Štefulj^{1,2},
Sandra Nakić Radoš^{1*}

¹ Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

² Zavod za molekularnu biologiju, Institut Ruđer Bošković, Zagreb

* snrados@unicath.hr

Trudnička hiperemeza (eng. *hyperemesis gravidarum*, HG) zdravstveno je stanje koje karakterizira jaka mučnina i prekomjerno povraćanje te pogađa otprilike do 3% trudnica. HG se povezuje s različitim tjelesnim posljedicama poput gubitka težine, dehidracije i nutritivne neravnoteže koje često mogu dovesti do hospitalizacije. Novija istraživanja povezala su HG s narušenim psihološkim zdravljem poput povišene depresivnosti i anksioznosti. Budući da su istraživanja HG-a prilično oskudna, a u domaćoj literaturi i ne postoje, velikim je dijelom i dalje nepoznato koliko HG utječe na cjelokupno mentalno zdravlje te svakodnevno funkcioniranje trudnica. Cilj istraživanja bio je ispitati (1) prevalenciju HG-a u Hrvatskoj, (2) koliko i koji su aspekti svakodnevnog funkcioniranja najviše pogođeni HG-om, te (3) postoje li razlike u mentalnom zdravlju (depresivnost, opća anksioznost, anksioznost specifična za trudnoću i stres) kod trudnica koje su u trudnoći bolovale od HG ili imale izrazite mučnine koje ometaju svakodnevno funkcioniranje u usporedbi s trudnicama bez mučnina.

Sudionice su putem online poveznice ispunile Edinburški upitnik poslijeporođajne depresivnosti (EPDS), Upitnik depresije, anksioznosti i stresa (ljestvice anksioznost i stres, DASS), Ljestvicu zabrinutosti u trudnoći (LJZT) te upitnik općih i opstetričkih podataka s dodatnim pitanjima vezanim uz HG.

U istraživanju su sudjelovale 503 trudnice u trećem tromjesečju trudnoće, od čega 384 bez ikakvih mučnina i 119 s HG-om ili izrazitim mučninama u trudnoći. Ukupno je 2,8% (N=14) trudnica imalo dijagnozu HG-a, a 20,9% (N=105) izrazite mučnine koje ometaju svakodnevno funkcioniranje, ali bez dijagnoze HG. Sudionicama je HG u prosjeku najviše problema izazivao u radnom i kućanskom funkcioniranju, a nešto manje na tjelesnom, psihičkom i društvenom planu funkcioniranja te su se trudnice općenito vrlo teško nosile s problemima uzrokovanim HG-om. Kada je riječ o mentalnom zdravlju, skupina trudnica s HG-om i izrazitim mučninama imala je značajno višu opću anksioznost i stres u usporedbi s trudnicama bez mučnina, dok nije bilo razlike u depresivnosti ni anksioznosti specifičnoj za trudnoću.

HG je relativno rijetko zdravstveno stanje u Hrvatskoj, ali je po kliničkoj slici vrlo zahtjevno i po učestalosti u skladu s podacima iz strane literature. HG se povezuje narušenim svakodnevnim funkcioniranjem u brojnim aspektima života trudnica. Osim toga, budući da je mentalno zdravlje trudnica s HG-om i izrazitim mučninama značajno narušeno u vidu povišene anksioznosti i stresa, važno je osigurati odgovarajuću i pravovremenu zdravstvenu skrb te stručnu podršku. Cjelovit biopsihosocijalni klinički pristup usmjeren na poboljšanje i fizičkih i psiholoških aspekata zdravlja trudnica s HG-om i izrazitim mučninama neophodan je za promicanje dobrobiti i visokokvalitetne zdravstvene skrbi.

Ključne riječi: trudnička hiperemeza, mučnine, trudnoća, mentalno zdravlje, funkcioniranje

Gestacijski dijabetes u Hrvatskoj: prevalencija, antropometrijski korelati i povezanost s pokazateljima mentalnog zdravlja trudnica

Jasminka Štefulj^{1,2}, Maja Žutić¹,
Maja Brekalo¹, Marijana Matijaš¹,
Sandra Nakić Radoš^{1*}

¹ Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

² Zavod za molekularnu biologiju, Institut Ruđer Bošković, Zagreb

*snrados@unicath.hr

Gestacijski dijabetes melitus (GDM) je metabolički poremećaj koji se javlja u trudnoći, a karakteriziran je povišenim razinama glukoze u krvi. Učestalost GDM-a raste na globalnoj razini, ali znatno varira među regijama, s rasponom od 1% do preko 30%. GDM nosi ozbiljne kratkoročne i dugoročne rizike za tjelesno zdravlje majki i njihovih potomaka, a novija istraživanja sugeriraju da može imati značajne implikacije i na majčino mentalno zdravlje. Cilj ovog istraživanja bio je procijeniti prevalenciju GDM-a u Hrvatskoj i istražiti njegovu povezanost s antropometrijskim mjerama i aspektima mentalnog zdravlja trudnica.

Podaci su prikupljeni putem online upitnika od žena u trećem tromjesečju trudnoće. Sudionice su klasificirane kao trudnice s normalnom tolerancijom glukoze, s GDM-om ili s drugim tipovima dijabetesa. Psihološka procjena uključivala je Edinburški upitnik poslijeporođajne depresije (EPDS), Ljestvicu depresije, anksioznosti i stresa (DASS), Ljestvicu zabrinutosti u trudnoći (LJZT) i Ljestvicu procjene socijalne podrške (SS-A).

Od ukupno 851 sudionica, njih 91 (10,7%) imalo je GDM. U većini slučajeva (80,2%), dijagnoza GDM-a je postavljena u drugom tromjesečju trudnoće. Terapijski tretmani uključivali su samo prilagođenu prehranu (63,7%), samo tjelovježbu, oralne antidijabetičke lijekove ili inzulinsku terapiju (5,5%) i kombinaciju prilagođene prehrane s tjelovježbom (16,5%), oralnim antidijabetičkim lijekovima (3,3%) ili inzulinskom terapijom (2,2%), dok 8,8% sudionica nije koristilo nikakvu terapiju. Značajan broj trudnica s GDM-om (23% do 42%) ocijenio je različite poteškoće povezane s GDM-om kao umjeren do ozbiljan problem. Nadalje, sudionice s GDM-om imale su više razine depresivnosti mjerene DASS-om i zabrinutosti mjerene LJZT-om nego sudionice s normalnom tolerancijom glukoze. Što se tiče antropometrijskih parametara, sudionice s GDM-om imale su viši pred-gestacijski indeks tjelesne mase, a niži prirast tjelesne mase tijekom trudnoće u odnosu na sudionice s normalnom tolerancijom glukoze. Zadovoljstvo izgledom tijela nije bilo povezano s dijagnozom GDM-a, ali je negativno koreliralo s pred-gestacijskim indeksom tjelesne mase, prirastom tjelesne mase tijekom trudnoće te mjerama depresivnosti i anksioznosti, a pozitivno s percipiranom socijalnom podrškom.

Zaključno, GDM je učestao poremećaj u Hrvatskoj i povezan je s mentalnim zdravljem trudnica. Ovi nalazi naglašavaju potrebu za personaliziranim i holističkim pristupom skrbi za trudnice, koji bi obuhvatio aspekte i tjelesnog i mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: trudnoća, šećerna bolest, mentalno zdravlje, depresivnost, tjeskoba

Strah od porođaja: prikaz slučaja

Martina Blažević

Centar za reproduktivno mentalno zdravlje, Zagreb

martinablazevic13@gmail.com

Strah od porođaja može varirati od manjih briga i anksioznosti vezanih uz sam porođaj, do tokofobije - veoma intenzivnog straha od porođaja koji značajno utječe na svakodnevno funkcioniranje te na daljnje reproduktivne odluke žene. Strah od porođaja može se javiti kod žena koje nisu rodile te može proizaći iz prethodnog lošeg iskustva tijekom porođaja, što se povezuje s posttraumatskim stresnim poremećajem (PTSP) nakon porođaja.

Intenzivan strah od porođaja često je povezan s izbjegavanjem trudnoće, a trudnice s izraženim strahom od porođaja češće zahtijevaju porođaj carskim rezom. Intenzivan strah od porođaja može utjecati na dobrobit majke i djeteta tijekom trudnoće, otežati prijelaz u roditeljstvo, odgoditi povezivanje s dojenčecom što dovodi do poteškoća s dojenjem i povećava rizik od poslijeporođajne depresije. Istraživanja pokazuju da 5 do 15% žena izvješćuje o intenzivnom strahu od porođaja.

Kroz ovo izlaganje prikazat će se studija slučaja klijentice koja je uslijed prethodnog traumatskog iskustva porođaja razvila visoku razinu anksioznosti i strah od porođaja. Posljedično tome odgađa sljedeću trudnoću i izvješćuje o slabijem povezivanju s djetetom. Na temu porođaja, izvješćuje o ubrzanom radu srca, preplavljenosti neugodnim emocijama te osjećaju usamljenosti. S klijenticom je nakon inicijalnog intervjua provedeno psihološko savjetovanje temeljeno na kognitivno-bihevioralnim principima, kroz ukupno 12 susreta. Ovaj slučaj ima za cilj naglasiti važnost podrške tijekom trudnoće, tijekom porođaja, ali i nakon njega te istaknuti značaj prepoznavanja te pravodobne intervencije u slučaju anksioznih smetnji tijekom peripartalnog razdoblja.

Ključne riječi: tokofobija, perinatalna anksioznost, peripartalno mentalno zdravlje

“Nisam dobra majka“: prikaz slučaja poslijeporođajne depresije

Barbara Lovrić

Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo,
branitelje i osobe s invaliditetom; Centar za
reproduktivno mentalno zdravlje, Zagreb

barbara.lovric235@gmail.com

Rođenje djeteta predstavlja važno i složeno životno iskustvo, koje se smatra pozitivnim događajem. Međutim, iskustva nakon rođenja djeteta predstavljaju veliki izazov u životu roditelja i za njihovo mentalno zdravlje. Poznato je da porođaj, barem za majke, predstavlja vrijeme velike ranjivosti za poslijeporođajne poremećaje te su učestali simptomi poslijeporođajne depresije (PPD) i anksioznosti. Procjenjuje se da će jedna od deset žena u prvoj godini nakon porođaja imati simptome depresije. PPD je niz emocionalnih promjena i promjena u ponašanju majke koje se mogu javiti nakon porođaja, a pripisuju se mnogim biokemijskim i psihološkim promjenama povezanim s rađanjem djeteta. Klinički tijek PPD-a može biti sličan depresiji, koja se može pojaviti u bilo kojem životnom razdoblju žene, a razlikuje se po aspektima fizioloških promjena i vremenu u kojem se pojavljuje. Ukoliko se ne prepozna i ne liječi, ovo stanje ima negativan utjecaj ne samo na majku i dijete, već na obiteljske i društvene odnose, funkcionalni status, sposobnost majke da skrbi o djetetu i samoj sebi te značajno povećava mogućnost samoozljeđivanja i/ili ozljeđivanja djeteta. Majka može osjećati da je nesposobna i da joj nedostaje „majčinskih osjećaja“. Uočeno je i da djeca, čije majke imaju PPD, imaju povećani rizik za razvojne, kognitivne i zdravstvene poteškoće.

Cilj ovog rada je prikazati slučaj klijentice, majke dviju kćeri, koju su stručnjaci identificirali zbog misli o samoozljeđivanju. Osim misli o samoozljeđivanju, klijentica navodi kako je muči osjećaj tjeskobe. Nemirna je i plačljiva, ima problema s fokusiranjem i koncentracijom, izgubila je interes za aktivnosti u kojima je ranije uživala te teško kontrolira emocije ljutnje i bijesa. Ima poteškoće u spavanju i jelu, što ometa njezino svakodnevno funkcioniranje pri čemu je stalno umorna, bez energije i motivacije. Osjeća se bezvrijedno i da nije dobra majka, što utječe na stvaranje odnosa s novorođenom kćeri. Klijentica ima nisko samopoštovanje i samopouzdanje; prisutan je osjećaj manje vrijednosti; traži potvrdu i odobravanje drugih. Nema društveni život te ima narušen partnerski odnos, što su česti čimbenici rizika za razvoj PPD-a. Ranije je bila psihijatrijski liječena i uključena u tretman. Nakon inicijalnog intervjua, s klijenticom je provedeno psihološko savjetovanje temeljeno na biheavioralno-kognitivnim principima. S vremenom se uočava napredak u suočavanju s negativnim automatskim mislima i kontroli emocija, te je klijentica sigurnija

u sebe. Pronalazi svoje prvo zaposlenje, vraća se aktivnostima u kojima uživa, ostvaruje socijalne kontakte te asertivnije razgovara s partnerom. Ovaj prikaz slučaja ističe kako je prepoznavanje PPD-a i upućivanje žena na pravovremeno liječenje prvi korak u smjeru liječenja PPD-a.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, poslijeporođajna depresija, misli o samoozljeđivanju, čimbenici rizika

Razvoj i validacija Skale peripartalne depresije

Marijana Matijaš, Maja Brekalo,
Maja Žutić, Sandra Nakić Radoš*

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište,
Zagreb

* snrados@unicath.hr

Peripartalna depresija (PPD) je najčešći peripartalni problem mentalnog zdravlja. Međutim, nijedan od dostupnih upitnika ne procjenjuje simptome depresije prema najnovijoj klasifikaciji poremećaja DSM-5-TR. Skala peripartalne depresije nova je mjera peripartalne depresije razvijena u skladu s kriterijima DSM-5-TR i simptomima specifičnim za poslijeporođajno razdoblje opisanim u literaturi. Cilj ovog istraživanja bio je validirati novu ljestvicu depresije u trudnoći i poslijeporođajnom razdoblju provjerom faktorske strukture, valjanosti i pouzdanosti skale.

U ovom online kros-sekcijskom istraživanju sudjelovale su 1264 žene, od kojih je 513 trudnica, a 751 majki koje su rodile u prethodnih 12 mjeseci. Sudionice su ispunile novu skalu koja se sastoji od 43 čestice sa simptomima PPD-a iz kriterija A, te sedam čestica koje obuhvaćaju preostale kriterije iz DSM-5-TR. Također, ispunile su i Edinburšku ljestvicu postnatalne depresije (EPDS), Ljestvicu depresije, anksioznosti i stresa (DASS) i upitnik općih podataka.

I kod trudnica i majki, uzorci su podijeljeni na dva jednaka dijela te su provedene konfirmatorne faktorske analize na prvom poduzorku kako bi se utvrdila najbolja faktorska struktura koja je onda testirana na drugom poduzorku. Konfirmatornim faktorskim analizama utvrđeno je da 10-faktorski model s faktorom višeg reda na verziji skale od 36 čestica dobro odgovara podacima i u poduzorku trudnica i majki. Od devet DSM-5-TR kriterija A, psihomotorna agitacija i umor čine jedan zasebni faktor skupa sa simptomima anksioznosti specifičnim za peripartum. Preostala dva faktora su ljutnja i opsivne misli kao sastavni dio simptoma peripartalne depresije. Pouzdanost skale bila je vrlo visoka na oba poduzorka ($\omega = 0,96$). Također, utvrđena je zadovoljavajuća konvergentna i diskriminativna valjanost, međutim, korelacije sa skalom stresa bile su visoke.

Skala peripartalne depresije je ljestvica od 36 čestica koja se pokazala valjanom i pouzdanom mjerom za procjenu simptoma depresije tijekom trudnoće i nakon porođaja prema kriterijima DSM-5-TR i trenutnoj literaturi o simptomima specifičnim za peripartum.

Ključne riječi: peripartalna depresija, trudnoća, skala, dijagnoza, validacija.

SIMPOZIJ

Djeca s poremećajem iz spektra autizma - perspektiva roditelja

Voditeljica: Sanja Šimleša

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu

sanja.simlesa@erf.unizg.hr

Poremećaj iz spektra autizma (PSA) obilježavaju odstupanja u socijalnoj komunikaciji i interakciji te netipičnosti u obilježjima općeg ponašanja i interesa. Premda se ranije smatrao rijetkim poremećajem, najnovija izvješća Centra za kontrolu i prevenciju bolesti Sjedinjenih Američkih Država pokazuju da prevalencija PSA-a u osmogodišnje djece iznosi jedno dijete s dijagnozom PSA-a na 36 djece. U praksi se, prosječno, dijagnoza PSA-a postavlja poslije treće godine života djeteta. Navedeno je odraz složenosti dijagnostičkog procesa, nedovoljno dostupnih usluga dijagnostike, ali i smanjenog prepoznavanja PSA-a u ranoj predškolskoj dobi. Razvojne, ponašajne i komunikacijske osobitosti djece sa PSA-om dovede do povećanog stresa roditelja djece sa PSA-om u odnosu na roditelje djece tipičnog razvoja, ali i u odnosu na roditelje djece s drugim razvojnim poremećajima. Različiti oblici socijalne podrške usmjerene obiteljima, poput emocionalne i materijalne podrške, imaju pozitivan utjecaj na način nošenja sa stresom. Zanimljiv je nalaz kako se neformalna socijalna podrška, pružena od strane obitelji i prijatelja, pokazala učinkovitijom od formalne podrške stručnjaka. Ovakav rezultat navodi na potrebu stručnjaka za preispitivanjem podrške koju pružaju obiteljima, kako bi usluge koje pružaju u što većoj mjeri zadovoljile potrebe obitelji. Simpozij Djeca s poremećajem iz spektra autizma - perspektiva roditelja obuhvatit će teme koje se odnose na dostupnost usluga dijagnostike i podrške djeci i roditeljima djece sa PSA-om, faktore koji utječu na zadovoljstvo roditelja postupkom dijagnostike, prediktore stresa majki djece sa PSA-om te na kraju jednu nedovoljno zastupljenu temu majčinstva iz perspektive autističnih žena. Kroz 6 predavanja obuhvatit će se sljedeće teme:

1. Ponavljajuća ponašanja djece s poremećajem iz spektra autizma – predstavljaju li izazov roditeljima? (Ivona Mršić Runtas, Sanja Šimleša)
2. “Vaše dijete ima poremećaj iz spektra autizma”- što roditeljima (ne) pomaže u procesu priopćavanja dijagnoze? (Sanja Šimleša, Anamarija Jurin, Maja Cepanec)
3. Koliko ste čekali na razvojnu procjenu i stručnu podršku? – iskustva obitelji djece s poremećajem iz spektra autizma u Krapinsko-zagorskoj županiji (Marina Šimanović)
4. Kako se suočavaju sa stresom roditelji djece s poremećajem iz spektra autizma? (Matea Zovko, Marina Olujić Tomazin)

5. Metode podrške kod djece s poremećajem iz spektra autizma – perspektiva roditelja (Jasmina Ivšac Pavliša, Klara Popčević)
6. Majčinstvo iz perspektive autističnih žena (Matea Begić Alić, Ana Marić, Jasmina Stošić)

Ključne riječi: autizam, dijagnostika, podrška, stres, majčinstvo

Ponavljajuća ponašanja djece s poremećajem iz spektra autizma – predstavljaju li izazov roditeljima?

Ivona Mršić Runtas¹,
Sanja Šimleša²

¹ Nastavno-klinički centar, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

² Odsjek za logopediju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

ivona.mrsic@erf.unizg.hr

Ponavljajuća ponašanja su prisutna kod različitih neurorazvojnih i psihičkih poremećaja, a najčešće ih se povezuje s poremećajem iz spektra autizma. Uz odstupanja u obilježjima komunikacije i socijalne interakcije, ponavljajuća ponašanja su dodatni kriterij za postavljanje dijagnoze poremećaja iz spektra autizma. Ponavljajuća ponašanja se pojavljuju i kod djece tipičnog razvoja, no manje učestalo i u užem rasponu nego kod djece s autizmom. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati prisutnost, učestalost i ozbiljnost ponavljajućih ponašanja predškolske djece s autizmom u odnosu na predškolsku djecu tipičnog razvoja. U istraživanju je korištena Revidirana ljestvica ponavljajućih ponašanja koju su ispunili roditelji 42 djece s autizmom i 51 djece tipičnog razvoja u dobi od 2 do 4 godine. Rezultati istraživanja pokazali su prisutnost ponavljajućih ponašanja u obje skupine djece, no s većom učestalošću ponašanja kod djece s autizmom. Najznačajnije razlike pronađene su u stereotipnim senzoričko-motoričkim ponašanjima. Roditelji djece s autizmom također su izvijestili o izraženijoj uznemirenosti kada se ponašanja prekinu i češćem ometanju u svakodnevnim situacijama u odnosu na izvještaje roditelja djece tipičnog razvoja. Iako navedeni rezultati ukazuju na veće izazove s kojima se mogu nositi roditelji djece s autizmom, u prosjeku su navodili da ponavljajuća ponašanja sveukupno ne predstavljaju ozbiljan problem za svakodnevni obiteljski život. Doprinos istraživanju je u boljem razumijevanju ponavljajućih ponašanja kod djece s autizmom s ciljem unaprjeđivanja dijagnostike te pružanja odgovarajuće podrške djetetu i roditeljima u nošenju sa svakodnevnim izazovima.

Ključne riječi: ponavljajuća ponašanja, poremećaj iz spektra autizma, tipičan razvoj

“Vaše dijete ima poremećaj iz spektra autizma” - što roditeljima (ne) pomaže u procesu priopćavanja dijagnoze?

Sanja Šimleša¹, Anamarija Jurin², Maja Capanec¹

¹ Odsjek za logopediju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

² Opća bolnica Zadar, Ul. Bože Peričića 5, Zadar

sanja.simlesa@erf.unizg.hr

Kao prvi važan faktor u procesu suočavanja roditelja s postavljenom dijagnozom poremećaja iz spektra autizma (PSA), ističe se upravo postupak priopćavanja dijagnoze. Situacija u kojoj se roditelju izriče sumnja ili dijagnoza PSA-a zasigurno je jedan od najstresnijih trenutaka za roditelje, ali i visoko stresna situacija za samog stručnjaka. Dosadašnja istraživanja ukazala su na niz čimbenika koji utječu na pozitivnost iskustva roditelja - obilježja samog prostora i vremenske organizacije, obilježja ponašanja stručnjaka i kvalitete i količine dobivenih informacija. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati iskustva roditelja u postupku priopćavanja sumnje ili dijagnoze PSA-a u Republici Hrvatskoj. U istraživanju su sudjelovala 52 roditelja djece sa PSA-om rane i predškolske dobi (0 do 7) kojoj je dijagnoza postavljena u prethodnih 18 mjeseci. Za potrebe istraživanja konstruiran je Upitnik za ispitivanje iskustva roditelja u postupku dijagnostike PSA-a koji su roditelji popunjavali virtualnim putem. Rezultati su pokazali relativno visok stupanj zadovoljstva roditelja postupkom priopćavanja dijagnoze PSA-a. Utvrđeno je kako postoji značajna povezanost između zadovoljstva roditelja i prisutnosti pozitivnih obilježja u postupku dijagnostike i priopćavanja dijagnoze. Međutim, roditeljska iskustva također ukazuju da u Republici Hrvatskoj postoji veliki prostor za poboljšanje uvjeta i načina izricanja ove neželjene vijesti. U radu će se navesti konkretni primjeri poboljšanja pojedinih odrednica ovog procesa. Dobiveni podaci ostavljaju prostor za razmišljanje stručnjacima o promjenama koje mogu uvesti u svoj način priopćavanja sumnje/dijagnoze PSA-a, kako bi postigli veće zadovoljstvo roditelja te im omogućili lakše prihvaćanje i suočavanje s dijagnozom.

Ključne riječi: poremećaj iz spektra autizma, dijagnoza, priopćavanje, roditelji

Koliko ste čekali na razvojnu
procjenu i stručnu podršku?
Iskustva obitelji djece s
poremećajem iz spektra autizma u
Krapinsko-zagorskoj županiji

Marina Šimanović

Hrvatska udruga za ranu
intervenciju u djetinjstvu – HURID

marina.simanovic@hurid.hr

Rana intervencija u djetinjstvu je sustav individualiziranih i djelotvornih usluga koje stručnjaci različitih profesija (liječnici, logopedi, pedagozi, psiholozi, edukacijski rehabilitatori, socijalni radnici i dr.) pružaju u djetetovom prirodnom okruženju kad ono ima razvojne teškoće ili rizik, od rođenja do polaska u školu. Hrvatska nema uspostavljen kvalitetan sustav rane intervencije te on slabije funkcionira u ruralnim, udaljenim i manje razvijenim sredinama. Uspostava sustava traži socijalni dijalog i suradnju dionika iz različitih sektora i profesija te lokalnih, regionalnih i nacionalnih donositelja odluka. U okviru projekta „Koalicija za ranu intervenciju u djetinjstvu“ provedena su, metodom društveno korisnog učenja, istraživanja u suradnji sa studentima psihologije Filozofskog fakulteta, studentima Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu i udrugama te su tako prikupljeni podaci za zagovaranje utemeljeno na dokazima koji će biti predstavljeni u okviru izlaganja. Kvantitativno istraživanje provedeno je putem online upitnika, dok je kvalitativno istraživanje provedeno putem polustrukturiranih intervjuja. Kvantitativno istraživanje obuhvatilo je 50 roditelja djece s razvojnim teškoćama, od kojih su najbrojnija djeca bila ona s dijagnozom poremećaja iz spektra autizma, zatim 27 stručnjaka iz sustava zdravstva i 63 stručnjaka iz sektora predškolskog odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi i civilnog društva. Kvalitativno istraživanje obuhvatilo je intervjuje s četiri roditelja, 12 zdravstvenih djelatnika i 25 stručnjaka iz ostalih sektora. Rezultati istraživanja pokazali su nisku razinu zadovoljstva roditelja pravodobnošću i dostupnošću intervencije, kao i nezadovoljstvo nedostatkom informacija, stručnjaka i pristupom usmjerenim obitelji. Nalazi istraživanja upućuju i na nisku razinu zadovoljstva stručnjaka organizacijom sustava, međusektorskom suradnjom, dodatnim edukacijama i dostupnošću usluga rane intervencije u djetinjstvu.

Ključne riječi: rana intervencija u djetinjstvu, obitelj, djeca s razvojnim rizicima i teškoćama, poremećaj iz spektra autizma

Kako se suočavaju sa stresom roditelji djece s poremećajem iz spektra autizma?

Matea Zovko¹, Marina Olujić Tomazin²

¹ Nastavno-klinički centar, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

² Odsjek za logopediju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

matea.zovko@erf.unizg.hr

Roditeljski stres se odnosi na psihološki stres kojeg doživljavaju roditelji dok nastoje izvršiti zahtjeve svoje roditeljske uloge. Iako je svaki roditelj izložen roditeljskom stresu, istraživanja pokazuju da roditelji djece s poremećajem iz spektra autizma (PSA) doživljavaju višu razinu stresa od roditelja djece tipičnog razvoja, ali i od roditelja djece s drugim razvojnim poremećajima (npr. intelektualne teškoće, cerebralna paraliza, gluhoća, i dr.). Kako u Republici Hrvatskoj postoji vrlo malo podataka o razini stresa roditelja djece sa PSA-om te čimbenicima koji su s njim povezani, cilj ovog istraživanja bio je opisati razinu i obilježja roditeljskog stresa, roditeljske strategije suočavanja sa stresom te mogućnost predviđanja razine roditeljskog stresa na temelju: strategija suočavanja, percipirane socijalne i profesionalne podrške, težine djetetovih simptoma te nekih sociodemografskih karakteristika roditelja. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 80 majki (24 do 45 godina) predškolske djece s dijagnozom ili sumnjom na PSA. Za procjenu roditeljskog stresa korišten je Parenting Stress Index, Fourth Edition Short Form; strategije suočavanja procijenjene su s Brief Coping Orientation to Problems Experienced Inventory; dok su ostale varijable procijenjene upitničkim mjerama konstruiranim u svrhu istraživanja. Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako svaka peta majka predškolskog djeteta sa PSA-om ili sumnjom na PSA doživljava klinički značajnu razinu stresa. Majke najviše koriste strategije problemskog suočavanja sa stresom, nešto manje strategije emocionalnog, a najmanje strategije izbjegavajućeg suočavanja sa stresom. Prediktori roditeljskog stresa su objasnili 42,6% varijance ukupnog roditeljskog stresa, pri čemu su se značajnim prediktorima pokazali podrška prijatelja i težina djetetovih simptoma. Identificiranje uzroka i prediktora stresa od ključne je važnosti za mogućnost planiranja i pružanja odgovarajuće podrške obitelji djeteta sa PSA-om.

Ključne riječi: poremećaj iz spektra autizma, roditeljski stres, strategije suočavanja, podrška, težina simptoma

Metode podrške kod djece s poremećajem iz spektra autizma – perspektiva roditelja

Jasmina Ivšac Pavliša, Klara Popčević

Odsjek za logopediju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

jivsac@erf.hr

Prevalencija djece kod koje je utvrđen poremećaj iz spektra autizma (PSA) raste iz godine u godinu te samim time autizam postaje česta istraživačka tema, ali i tema o kojoj se raspravlja kako u stručnim tako i u roditeljskim krugovima. Porast broja djece s PSA-om posljedično utječe na raznolikost i kvalitetu metoda podrške koje su roditeljima dostupne na tržištu. U Hrvatskoj se metode podrške za obitelj djeteta sa PSA-om vežu uz sustav odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi, zdravstva te uz nevladin, ali i privatni sektor. Dostupne metode podrške su raznovrsne, ali često i upitne razine znanstvene utemeljenosti. Temeljem rezultata istraživanja koja su provedena u Hrvatskoj u izlaganju će se predstaviti očekivanja roditelja djece sa PSA-om od stručnjaka, ali i vrste metoda podrške u koju su uključena djeca sa PSA-om (učestalost pohađanja, profil stručnjaka, povezanost stručnjaka, sustav u kojem se podrška pruža, mjesečni izdaci i sl.). Primjerice, većina ispitanih roditelja smatra kako će njihovo dijete bolje napredovati ukoliko oni nisu prisutni za vrijeme rada sa stručnjakom te da su stručnjaci ti koji svojim radom mogu najviše utjecati na razvojni ishod djeteta. Nadalje, roditelji nerijetko izvještavaju o samosnalaženju i dugotrajnoj potrazi za stručnom pomoći što upućuje na nepovezanost stručnjaka koji pružaju usluge odnosno o nedovoljno učinkovitom sustavu rane intervencije u nas. Ukupno 62,7% roditelja se o različitim metodama podrške informira kroz razgovor s drugim roditeljima i/ili pretraživanjem internetskih izvora. Roditelji najčešće odabiru metode podrške koje se temelje na dokazima (National Standards Report, 2015) te 74,6% od ukupno 67 roditelja koji su ispunili upitnik koriste usluge koje se pružaju u okviru privatnog sustava. Djeca sa PSA-om uključena su istovremeno u više različitih metoda podrške (87,6%) te su česte promjene stručnjaka i metoda podrške na inicijativu roditelja. Dobiiveni podaci će se kritički komentirati u kontekstu načela rane intervencije u djetinjstvu te će se izdvojiti glavni izazovi vezani uz odabir metoda podrške za djecu sa PSA-om u Hrvatskoj.

Ključne riječi: praksa koja se temelji na dokazima, autizam, metode podrške, roditelji

Majčinstvo iz perspektive autističnih žena

Matea Begić Alić¹, Ana Marić², Jasmina Stošić¹

¹Odsjek za inkuzivnu edukaciju i rehabilitaciju,
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište
u Zagrebu, ²OŠ Julija Kempfa, Požega

matea.begic@erf.unizg.hr

Suvremeni pristup roditeljstvu odbacuje tradicionalnu ideju o roditeljstvu kao jednosmjernom procesu i naglašava međuovisnost između članova obitelji i šire zajednice. Uzima se u obzir utjecaj roditelja na dijete, ali isto tako i utjecaj djeteta na roditelja. Doživljaj i iskustvo roditeljstva određeni su karakteristikama i potrebama kako roditelja, tako i djeteta. Mali je broj dosadašnjih istraživanja bio usmjeren na roditeljstvo autističnih osoba uzimajući u obzir njihovu perspektivu kao aktivnih sudionika istraživanja. Cilj ovog participativnog istraživanja bio je dobiti uvid u utjecaj majčinstva na autistične žene te utvrditi pozitivne aspekte roditelja i izazove s kojima se u roditeljstvu susreću. U istraživanju je sudjelovalo 6 autističnih žena u dobi od 41 do 55 godina koje imaju dijete s dijagnozom poremećaja iz spektra autizma. Podaci su prikupljeni polustrukturiranim intervjuom, a analizirani tematskom analizom. Identificirana su tri tematska područja te pripadajućih 10 kategorija. Autistične žene bile su uključene u određivanje ciljeva, formuliranje pitanja te su dale doprinos i analizi podataka. Rezultati su pokazali da je majčinska uloga značajno utjecala na život sudionica. One su izvijestile o osobnom rastu i razvoju koji su postigle kroz majčinstvo, doživljavajući ispunjavajućim iskustvom koje donosi brojne pozitivne emocije. Ipak, majčinstvo i iscrpljuje te može biti izvor određenih emocionalnih izazova poput osjećaja preplavljenosti, umora te frustracije. Identificirane su i prednosti autističnog majčinstva koje se očituju u odnosu između majke i djeteta te u obiteljskom okruženju. Autistične majke bolje razumiju i prihvaćaju ponašanja i potrebe svog autističnog djeteta te pružaju sigurnu okolinu unutar obitelji. Također su dobivene informacije o izazovima autističnog roditeljstva, poput teškoća u socijalnim situacijama, organizaciji, planiranju te nošenju s djetetovim problemima. Rezultati su ukazali i na nedostatak podrške stručnjaka te potrebu za podrškom članova obitelji i prijatelja.

Ključne riječi: autizam, majčinstvo, roditeljstvo

SIMPOZIJ XXX. Vojnopsihologijski simpozij “Profesor Želimir Pavlina”

Voditeljica: Ida Šintić Verem

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

sintic.ida@gmail.com

U okviru godišnje konferencije hrvatskih psihologa tradicionalno se svake godine održava i Vojnopsihologijski simpozij u kojemu hrvatski vojni psiholozi prezentiraju svoje znanstveno-stručne radove tematski vezane uz njihovo područje rada.

Ove godine se održava jubilarni 30. Vojnopsihologijski simpozij u okviru 30. Godišnje konferencije hrvatskih psihologa, u godini u kojoj obilježavamo 70 godina Hrvatskog psihološkog društva i 30 godina Sekcije za vojnu psihologiju HPD-a. Obzirom na navedeno, Simpozij ćemo započeti osvrtom na prethodno održane simpozije. U sljedećem izlaganju će biti prikazani rezultati ispitivanja uloge društvenih mreža u psihološkoj prilagodbi kandidata za vojne pilote tijekom selekcijskog letenja. U trećem priopćenju će se prikazati rezultati ispitivanja radnog stresa prije i za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. Nadalje, u četvrtom priopćenju će biti prikazan program očuvanja mentalnog zdravlja Nacionalne Garde Minnesote u američkom ministarstvu obrane. U petom priopćenju će biti prikazani suvremeni psihoterapijski pristupi traumi u kojemu će autor kroz primjere vlastitog rada s osobama izloženima traumatskim događajima prikazati primjenu generalnih smjernica za rad s traumom u suvremenoj psihoterapijskoj praksi. U drugom dijelu Simpozija biti će prezentirano još pet radova. U prvom izlaganju će biti prikazani rezultati povezanosti materijalnih i nematerijalnih kompenzacija sa zadovoljstvom i motivacijom. U sljedećem priopćenju će biti prikazano ispitivanje povezanosti nekih crta osobnosti i rezultata na psihomotornom testu. Nadalje, u trećem priopćenju će se prezentirati rezultati ispitivanja povezanosti vremena zadavanja testa općih kognitivnih sposobnosti i visine postignutih rezultata. U idućem, četvrtom, priopćenju će biti prezentirani rezultati ispitivanja utjecaja udisanja komprimiranog zraka na pažnju ronioca. U zadnjem priopćenju će biti prikazano razmatranje vezano za donošenje odluke o ruskom napadu na Ukrajinu.

Teme radova prate određena područja rada vojnih psihologa koja su međusobno povezana u funkciji što boljeg psihičkog funkcioniranja svakog pripadnika u obrambenom sustavu.

Ključne riječi: vojna psihologija, psihološka prevencija i potpora, psihologijska selekcija, privlačenje ljudskih potencijala

30 vojnopsihologijskih simpozija

Ida Šintić Verem, Amalija Petrić, Sanja Radica

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

sintic.ida@gmail.com; acagalj@morh.hr;

sanja.radica@morh.hr

Ove godine održava se jubilarna 30. godišnja konferencija hrvatskih psihologa te, u okviru nje, i jubilarni 30. vojnopsihologijski znanstveno-stručni skup, kojeg su redovito, od početka održavanja godišnjih konferencija hrvatskih psihologa, organizirali vojni psiholozi. Naziv Vojnopsihologijski znanstveno-stručni skup je s 15. godišnjicom održavanja promijenjen u Vojnopsihologijski simpozij na inicijativu jednog od utemeljitelja hrvatske vojne psihologije, pukovnika Želimira Pavline, renomiranog sveučilišnog profesora te iznimnog čovjeka i časnika, po kojemu ovaj skup od 24. vojnopsihologijskog simpozija i nosi ime.

Vojnopsihologijske simpozije zajednički organiziraju Sekcija za vojnu psihologiju Hrvatskog psihološkog društva i nadležna ustrojstvena jedinica Ministarstva obrane. U organizaciji ranijih simpozija aktivno je sudjelovala i Katedra/Odsjek vojne psihologije Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“.

Hrvatski psiholozi su već desetljećima sudjelovali na znanstveno-stručnim skupovima, ali je sa stvaranjem države Republike Hrvatske i u jeku Domovinskog rata 1993. godine održana prva godišnja konferencija hrvatskih psihologa u sklopu čega su i vojni psiholozi održali prvi znanstveno-stručni skup na temu „Psiholozi u vojnim postrojbama“ sa sudjelovanjem 32 psihologa i 18 priopćenja radova iz različitih područja vojne psihologije.

U radu svih 30 vojnopsihologijskih simpozija sudjelovalo je ukupno 154 sudionika s ukupno 371 priopćenja. U priopćenjima su obuhvaćena istraživanja i stručni radovi iz raznih područja vojne psihologije. Uz vojne psihologe, na simpozijima su sudjelovali i psiholozi iz drugih područja psihologije te predstavnici drugih struka, što je doprinijelo znanstvenoj i stručnoj suradnji te povezivanju s civilnim društvom.

Priveđene su različite izložbe i poster prikazi (primjerice izložba o ratnom i poratnom hrvatskom psihologijskom tisku, poster izložba o sudjelovanju hrvatskih vojnih psihologa u UN misiji na Haitiju - MINUSTAH 2004.-2009. te o uspostavi vojne psihologijske računalne testiraonice), kao i više okruglih stolova i radionica te vojnopsihologijski domjenak. S osobitim ponosom izdajamo priručnik Vojna psihologija objavljen u tri knjige (u razdoblju od 2000. do 2005.), iznimno dobro prihvaćen i visoko vrednovan od psihološke struke i vojnih stručnjaka. Hrvatsko psihološko društvo priručnik je proglasilo „osobito vrijednom psihologijskom knjigom godine“, a autori su nagrađeni „Psihologijskom nagradom Zoran Bujas“.

U priopćenju se daje kratak osvrt na 30 vojnopsihologijskih simpozija, uz pregled priopćenja u pojedinim područjima vojne psihologije te slikovne priloge o radu vojnopsihologijskih simpozija. Naglašava se vrijednost održavanja vojnopsihologijskih simpozija za kontinuirani razvoj znanstvenog i stručnog rada u vojnoj psihologiji. Osobito se ističe značenje i vrijednost vojnopsihologijskih znanstveno-stručnih skupova za razvoj postrojbene psihologije, kao i uvođenje novih područja, metoda i tehnika rada u vojnoj psihologiji općenito.

Ključne riječi: vojna psihologija, vojnopsihologijski simpozij, znanstveno-stručna djelatnost

Internet generacija u pilotskoj kabini – uloga društvenih mreža u psihološkoj prilagodbi kandidata za vojne pilote tijekom selekcijskog letenja

Stela Ferić-Živaljić, Elizabeta Stipčević

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

zstela@yahoo.com; elizabeta_stipcivic@yahoo.com

Interakcija čovjeka i digitalne tehnologije obilježava gotovo sve aspekte života suvremenog čovjeka. U svijet rada ulaze generacije digitalnih urođenika koji ne poznaju svijet bez digitalne tehnologije i za koje društvene mreže predstavljaju temeljni alat komuniciranja te važan čimbenik interakcije s vršnjacima i izgradnje njihova identiteta.

Kako prema transakcijskom modelu stresa (Lazarus i Folkman, prema Wolfers, L.N. i Utz, S.: Social media use, stress, and coping) digitalni društveni mediji mogu predstavljati izvor stresa, resurs u procjeni stresnosti situacije te alat u sučeljavanju sa stresom, ovim istraživanjem želimo ispitati neke aspekte korištenja društvenih mreža u funkciji prilagodbe i sučeljavanja sa stresom kandidata za vojne pilote tijekom selekcijskog letenja - obuke tijekom koje stječu prva iskustva u zrakoplovu kao budućem mjestu rada te se prvi put susreću s osobitostima života i rada u vojnom sustavu. Kandidati za pilote su tijekom selekcijskog letenja ispunjavali dva anketna upitnika o korištenju digitalnih medija, oba sačinjena za potrebe ispitivanja, a u ispitivanju su korišteni i pokazatelji uspješnosti u letačkoj obuci te prilagođavanju uvjetima života i rada u vojarni.

Rezultati pokazuju da su ispitanicima društvene mreže važan komunikacijski alat, izvor informacija i sredstvo zabave. Većina prosječno provodi 2-4 sata dnevno na Internetu, a preko 70% izjavljuje da su u nekom trenutku života pokušali i uspješno smanjili vrijeme provedeno na Internetu. Premda vrlo malo ispitanika izjavljuje kako putem društvenih mreža ostvaruje socijalnu potporu u teškim situacijama, većina u nekoj mjeri društvene mreže koristi za odvratanje pažnje od problema. Za kandidate za vojne pilote kao pripadnike Internet-generacije aktivnost na društvenim mrežama tako predstavlja važan aspekt psihološke dobrobiti te alat koji može doprinijeti uspješnosti prilagodbe tijekom selekcijskog letenja.

Ključne riječi: kandidati za vojne pilote, selekcijsko letenje, društvene mreže, sučeljavanje sa stresom

Stres na radnom mjestu prije i tijekom pandemije COVID-19

Jakov Karin, Stanka Limov

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

jakov.karin@morh.hr, stanka.limov@morh.hr

Stres je odnos između osobe i okoline u kojem osoba procjenjuje situaciju kao prezahtjevnu u usporedbi sa svojim mogućnostima ili je procjenjuje prijetećom za vlastitu dobrobit. Drugim riječima, stres je bilo kakva promjena ili izazov s kojim se ljudski sustav (mišljenje, emocije i tijelo) mora suočiti i na njega odgovoriti. Stres je općenito sveprisutan, kako na privatnom, tako i na profesionalnom planu. S pojavom virusa SARS-CoV-2, odnosno s pandemijom COVID-19 došlo je do značajnih promjena kojima smo se morali prilagoditi (morali smo se pridržavati odluka Stožera civilne zaštite RH za sprječavanje širenja zaraze virusom SARS-CoV-2) i općenito je došlo do porasta razine stresa. Navedene promjene odrazile su se i na profesionalnom planu (rad u turnusima, rad on-line od kuće često ometan obiteljskim obvezama, zatim pojačan opseg posla uzrokovan radom u turnusima i apsentizmom zbog samo/izolacije kolega, itd), što je moglo utjecati na pojačanu razinu stresa na radnom mjestu. Stres radnog mjesta je rezultat konflikta između zadaća i mogućnosti djelatnika, s obzirom na njegove sposobnosti, psihofizičko stanje, uvjete rada i opseg posla. Ova vrsta stresa također je okarakterizirana nedostatkom kontrole nad uvjetima rada.

Cilj ispitivanja je bio usporediti rezultate na upitniku stresa primijenjenog u sklopu provedbe Antistresne radionice prije i tijekom pandemije. Također smo nastojali utvrditi postoji li razlika među djelatnicima u izraženosti stresa na radnom mjestu, s obzirom na spol i bračni status.

Ispitivanje je provedeno na uzorku od 150 djelatnika OS RH (100 muških i 50 ženskih ispitanika). Nisu utvrđene statistički značajne razlike u ukupnoj razini stresa na radnom mjestu te po ljestvicama pojedinačno (Osobna organiziranost, Uvjeti rada i radna atmosfera, Međuljudski odnosi i izgaranje na poslu) prije i tijekom pandemije COVID-19. Utvrđene su statistički značajne razlike između spola u razini stresa na ljestvici Uvjeti rada i radna atmosfera te na ukupnom rezultatu stresa (kod žena je stres na radnom mjestu izraženiji). S obzirom na bračni status, utvrđena je najviša razina stresa na radnom mjestu kod razvedenih (i po ljestvicama pojedinačno i ukupno), a nakon toga kod neoženjenih/neudanih. Navedeno potvrđuje važnost obitelji i skladnih obiteljskih odnosa u prevenciji stresa općenito, pa tako i stresa na radnom mjestu.

Ključne riječi: stres na radnom mjestu, COVID-19, spol, bračni status

Prikaz programa očuvanja mentalnog zdravlja Nacionalne Garde Minnesote

Višnja Livajić Pezer

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

vlivajic@morh.hr

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, problemi mentalnog zdravlja su u porastu. Svjetske studije pokazuju da se samo manji dio problema mentalnog zdravlja prepoznata na vrijeme. Više od 50% osoba kojima je potrebna pomoć stručnjaka tu pomoć ne traži. Većina pripadnika vojne organizacije zbog prethodno provedenog odabira otporniji su na stres te se lakše suočavaju i prevladavaju krize na koje nailaze. Međutim, osim kvalitetne selekcije nužno je kontinuirano prevenirati moguće psihičke poteškoće kao što su primjerice posttraumatski stresni poremećaj, depresija, poremećaji u ponašanju povezani s prekomjernom konzumacijom alkohola ili lijekova, problemi u međuljudskim odnosima, obiteljsko nasilje, nesreće i dr., a koje se mogu pojaviti s obzirom na razne okolnosti života i rada u vojnom i privatnom okruženju. Pojam mentalnog zdravlja se u zadnje vrijeme sve više koristi i obuhvaća mjere primarne prevencije usmjerene na očuvanje i unaprjeđenje mentalnog zdravlja pripadnika, a obuhvaća združeno djelovanje stručnjaka različitih profila.

Cilj ovog izlaganja je prikazati Program procjene mentalnog zdravlja pripadnika vojske (eng. *Mental Health Evaluations of Members of the Military Services*) Nacionalne Garde Minnesote (NGM) koji je u travnju 2020. g. usvojen u američkom ministarstvu obrane. Iz navedenog programa proizlazi i Program Prevencije suicida koji se temelji na jedanaest elemenata koji naglašavaju ulogu zapovjednika i uključenost vojne organizacije u prevenciju suicida. Uključenost zapovjednika se vidi u cijelom nizu propisanih mjera, radnji i postupaka, kao i u obaveznom programu vojnog školovanja. Najvažniji element odnosi se na organizacijsku kulturu. Dobri međuljudski odnosi, kao i voljnost što ranijeg traženja pomoći uz prepoznavanje rizičnih čimbenika kod sebe i drugih omogućavaju pravodobnu zaštitu. Poboljšavanje kvalitete rada u zaštiti mentalnog zdravlja na primarnoj razini rezultiralo je očuvanjem i unaprjeđenjem zdravlja na radu, prevenirale su se teže posljedice, pridonijelo se smanjenju ukupnog broja indikacija za hospitalizaciju pacijenata u specijaliziranim psihijatrijskim ustanovama, a time su se smanjili i troškovi bolničkog liječenja.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, prevencija, stres

Suvremeni psihoterapijski pristupi traumi

Ivan Vračić

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

ivan.vracic@gmail.com

Suvremeni psihoterapijski pristupi traumi, bez obzira o kojoj psihoterapijskoj školi se radi, danas su dosta suglasni o osnovnim obilježjima efikasne psihoterapije u radu s traumatiziranim osobama, bilo da se radi o ranim traumama ili pak traumama iz kasnijeg života. Ono što se danas neizostavno nalazi u svim tim pristupima jest da počinju od izgradnje unutarnje stabilnosti, stvaranja „sigurnog prostora“ za klijenta u psihoterapiji te odnosa povjerenja između terapeuta i klijenta. Nakon procesa stabilizacije klijenta, prelazi se na intervencije usmjerene na integraciju traumatskog iskustva, a zatim se naglasak stavlja na doživljavanje i izgradnju novih iskustva koja mogu dovesti do prilika za rast i oporavak.

Proživljena traumatska iskustva oblikuju način na koji pojedinac vidi i doživljava sebe i svijet oko sebe, što ima izravan utjecaj na odnose, samopoimanje, vještine suočavanja, samopoštovanje, identitet i dr. Unutarnji osjećaj sebe, vlastite vrijednosti i ljudskosti ovisi o povezanosti s ljudima. Zato se presudnim čimbenikom u terapiji smatra terapijski odnos, kroz koji se osjećaj usamljenosti i napuštenosti klijenta pretvara u osjećaj pripadanja, dok se osjećaj srama i stigme zamjenjuju prihvaćanjem, a poniženje poštovanjem.

Susresti se s klijentom koji je kaotičan, fragmentiran, rigidan, disociran, neorganiziran te održati terapijski odnos s njime, nekad može biti vrlo zahtjevno i teško, ali za klijenta nezamjenjivo i snažno korektivno iskustvo promjene.

U ovom radu će autor kroz primjere vlastitog rada s osobama izloženim traumatskim događajima prikazati primjenu generalnih smjernica za rad s traumom u suvremenoj psihoterapijskoj praksi.

Ključne riječi: trauma, psihoterapija, psihoterapijski odnos

Povezanost materijalnih i nematerijalnih kompenzacija sa zadovoljstvom i motivacijom

Dijana Sedinić, Zrinka Ćorić

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

dijana.sedinic@gmail.com; zcoric@gmail.com

U suvremenom, nepredvidivom i zahtjevnom globalnom okruženju, motivacija i zadovoljstvo pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske (OSRH) postaju sve važniji za efikasno i uspješno obavljanje njihovih zadataka. Ključna pitanja koja proizlaze iz ovog okruženja odnose se na to kako različiti faktori, poput materijalnih i nematerijalnih kompenzacija, utječu na njihovu motivaciju i zadovoljstvo. Stoga je cilj ovog istraživanja istražiti i razumjeti odnos između ovih kompenzacija i razine zadovoljstva i motivacije pripadnika OSRH. Naše ključno istraživačko pitanje glasi: “Kako materijalne i nematerijalne kompenzacije utječu na zadovoljstvo i motivaciju pripadnika OSRH?” Ovo istraživačko pitanje proizlazi iz pretpostavke da odnos između pruženih materijalnih i nematerijalnih kompenzacija i zadovoljstva, odnosno motivacije pripadnika OSRH, može biti ključan faktor u njihovoj odluci o ostanku unutar vojnog sustava. S obzirom na sve veću konkurenciju za visoko kvalificirano i motivirano osoblje u vojsci, nužno je razumjeti ovaj odnos kako bi se razvile strategije koje će omogućiti vojsci da ostane atraktivna za trenutne i potencijalne pripadnike. Razumijevanje kako se različite vrste kompenzacija odražavaju na motivaciju i zadovoljstvo pripadnika OSRH može pružiti dragocjene uvide koji mogu informirati o tome kako najbolje oblikovati kompenzacijske pakete.

Za prikupljanje podataka koristili smo strukturirane upitnike koji su distribuirani među pripadnicima OSRH. Upitnik je sadržavao niz pitanja koja se odnose na različite aspekte materijalnih i nematerijalnih kompenzacija, kao i na subjektivne percepcije zadovoljstva i motivacije ispitanika. Uzorak za istraživanje sastojao se od pripadnika OSRH (N=219) iz različitih područja unutar vojnog sustava, kako bi se osigurala reprezentativnost uzorka.

Rezultati ispitivanja pokazuju pozitivnu povezanost prosječne ocjene nematerijalnih i materijalnih kompenzacija, a što ukazuje na važnost uravnoteženog pristupa u dizajniranju kompenzacijskih paketa. Nadalje, mlađi ispitanici su imali tendenciju davati više ocjene kompenzacijama u usporedbi sa starijim ispitanicima. Ovo naglašava važnost razumijevanja različitih prioriteta među različitim dobnim skupinama. Također, analiza podataka otkrila je raznolike motive za pridruživanje vojsci, uključujući domoljublje, siguran posao, obiteljski utjecaj i izazovnost posla.

Ključne riječi: materijalne i nematerijalne kompenzacije, zadovoljstvo, motivacija

Povezanost nekih crta osobnosti i rezultata na psihomotornom testu

Marina Kovačić, Ivana Selak,
Anamarija Malada

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

marinapejic2003@yahoo.com; a.malada93@gmail.com;
selak.ivana85@gmail.com

Ispitivanjem osobnosti u psihologijskoj selekciji kandidata za postrojbe ili neke specifične dužnosti nastoji se dobiti što preciznije predviđanje ponašanja, prilagodbe i reagiranja pojedinca, a u svrhu predviđanja funkcioniranja i učinkovitosti pojedinca u skupini i postrojbe u cjelini. U tom se postupku koriste upitnici samoprocjene, stoga je prisutna tradicionalna dvojba koliko je njima moguće dobiti podatke neovisne o manipulaciji odnosno sklonosti davanju socijalno poželjnih odgovora. Bolje rečeno, koliko je moguće dobiti pouzdane podatke, unatoč evidentnom i neizbježnom davanju socijalno poželjnih odgovora. Ovaj problem pokušavalo se riješiti na različite načine: pomoću kontrolnih ljestvica, davanjem specifične upute, povećanjem ljestvica za procjenu i sl. No, ti postupci nisu uspješno riješili problem socijalno poželjnog odgovaranja. Druga istraživanja pokazala su kako su neke dimenzije osobnosti povezane s rezultatima na testovima za ispitivanje psihomotornih sposobnosti. Obzirom na problem socijalno poželjnog odgovaranja, ovi testovi predstavljaju vrijedan potencijal u ispitivanjima osobnosti.

U ovom radu zanimalo nas je možemo li reproducirati povezanost nekih crta osobnosti s rezultatima na testu psihomotornih sposobnosti. U istraživanju su sudjelovali pripadnici Oružanih snaga RH (N=60) koji su ispunjavali EPQ i Gibsonov spiralni labirint. Ispitivana je povezanost rezultata na upitniku osobnosti i rezultata na testu za mjerenje psihomotornih sposobnosti.

Rezultati ukazuju na povezanost nekih dimenzija osobnosti na EPQ s rezultatima na Gibsonovom spiralnom labirintu. Sudionici s višim rezultatima na dimenziji psihoticizma, neuroticizma i na ljestvici kriminaliteta bili su brži i neprecizniji na psihomotornom testu. Ispitanici s višim rezultatima na ljestvici laži bili su sporiji i precizniji, dok se dimenzija ekstraverzije nije pokazala povezanom s rezultatima na psihomotornom testu. Ostali rezultati će biti prikazani u priopćenju.

Ključne riječi: Gibsonov spiralni labirint, osobnost, selekcija

Ispitivanje povezanosti vremena zadavanja Testa općih kognitivnih spособnosti i visine postignutih rezultata

Sebastijan Kuprešak,
Marina Bajs Pribisalić,
Marcela Kovačić Tomac

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

sebastijan.kupresak@gmail.com;
marina.bajs@gmail.com;
marcela.kovacic@gmail.com

Jedan od osnovnih uvjeta adekvatne radne učinkovitosti su sposobnosti: tjelesne, psihičke i zdravstvene. U Oružanim snagama RH psihologijska selekcija je prisutna od najranijih početaka i danas se provodi za različite svrhe (prijam kandidata, upućivanje na različite razine školovanja, upućivanje u operacije potpore miru i dr.). Iz navedenog proizlazi, između ostalog, i potreba za neprestanim radom na provjeravanju trenutnih postupaka testiranja, kao i njihovim eventualnim poboljšanjima. Valjanost testovnih rezultata kod mjerenja kognitivnih sposobnosti može biti pod negativnim utjecajem raznih faktora. Utjecaj nekih faktora je, na žalost, nemoguće eliminirati, dok je na neke, poput utjecaja redoslijeda zadavanja testova, doba dana kada su testovi zadani, cirkadijalnog ritma ispitanika, itd., u većoj ili manjoj mjeri moguće utjecati. Cilj ovoga istraživanja je ispitati ovisi li variranje postignutih prosječnih rezultata na kognitivnom testu o vremenu zadavanja testa. Postoje brojni radovi koji istražuju utjecaj vremena zadavanja kognitivnih testova na testovni rezultat. Neki od njih govore u prilog postojanju značajnih razlika ovisno o cirkadijalnom ritmu ispitanika, dok kod nekih te razlike nisu utvrđene.

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 600 kandidata u selekciji, prosječne dobi 24,57 godina. Kandidati su u svrhu testiranja bili podijeljeni u dvije grupe: ranojutarnju (302 kandidata) i kasnojutarnju (298 kandidata). 88% kandidata je muškog spola, a 12% ženskog. 98,3% kandidata je srednje stručne spreme, 1,2% kandidata je više stručne spreme, dok je 0,5% kandidata visoke stručne spreme. Dobiveni rezultati ukazuju na postojanje razlike u rezultatima ovisno o vremenu početka testiranja, što je suprotno očekivanju autora. Studentovim t – testom utvrđeno je kako postoji statistički značajna razlika na razini $p < 0.05\%$ između ranojutarnje i kasnojutarnje grupe.

Ključne riječi: TN20, testovi kognitivnih sposobnosti, psihologijska selekcija

Utjecaj udisanja komprimiranog zraka na pažnju ronionca

Marija Bajić, Lolita Cikojević, Teo Rako

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

mare.bajic@gmail.com; pikulica18@gmail.com;
teo.rako@gmail.com

Dosadašnja istraživanja su pokazala kako se porastom tlaka odnosno dubine ronjenja pojačava „narkotički učinak dušika“ koji se u literaturi često naziva i dušikova narkoza, odnosno pokazalo se kako dolazi do promjena u mentalnim i psihomotornim funkcijama. Kako bi utvrdili postoji li utjecaj udisanja komprimiranog zraka u hiperbaričnoj komori na pažnju ronionca provedeno je ispitivanje testom pažnje kod dvije skupine ronionca pri tlaku okoline od 1 bara te pri tlaku okoline od 4 bara (30 m) i 6 bara (50 m). S obzirom na prostorno i vremensko ograničenje hiperbarične komore ispitivanje je provedeno na 2 skupine po 7 ispitanika. Polaznici Naprednog tečaja ronjenja su najprije rješavali test pažnje na 0 m u kabinetu, a sljedeći dan su test pažnje rješavali u hiperbaričnoj komori udišući komprimirani zrak pri tlaku od 4 bara (30 m). Druga skupina ronionca je bila sastavljena od instruktora vojnog ronjenja te je prvi dan rješavala test pažnje na 0 m u kabinetu, a sljedeći dan u hiperbaričnoj komori pri tlaku od 6 bara (dubina 50 m).

Rezultati pokazuju kako nema razlike u uspješnosti na testu pažnje kod ronionca koji su test pažnje rješavali u kabinetu pri tlaku od 1 bara u odnosu na rješavanje testa u hiperbaričnoj komori ni kod polaznika Naprednog tečaja ronjenja (dubina 30 m), niti kod iskusnijih instruktora ronjenja koji su test rješavali pri tlaku od 6 bara (50 m). Međutim, rezultati pokazuju značajno veći broj pogrešaka u obje skupine ronionca kad test rješavaju udišući komprimirani zrak u hiperbaričnoj komori i na 4 bara i na 6 bara. Nalaz je u skladu s dosadašnjim rezultatima istraživanja te ukazuje kako s porastom tlaka odnosno dubine ronjenja može doći do promjena u nekim aspektima kognitivnog funkcioniranja. Ova saznanja je potrebno uvrstiti u programe osposobljavanja ronionca u svrhu prevencije ronilačkih incidenata. S obzirom na mali broj ispitanika ove rezultate je potrebno tumačiti s oprezom i oni predstavljaju samo temelj za buduća istraživanja.

Ključne riječi: ronjenje, hiperbarična komora, test pažnje

Odluka o ruskom napadu na Ukrajinu u veljači 2022. – primjer “jednoulja” u odlučivanju?

Suzana Filjak¹, Tomislav Filjak²

¹ Ministarstvo obrane RH, Zagreb

² Zagreb

¹ suzana.filjak@morh.hr; ² tomlav_filjak@yahoo.com

Nakon što je Rusko – ukrajinski rat zagazio duboko u drugu godinu, već je pomalo potisnuta činjenica kako je većina analitičara početno očekivala različite oblike ruskog pritiska na Ukrajinu, ali ne i otvoreni klasični rat. Ove su analitičke pretpostavke polazile od podataka o nedostatnoj ruskoj vojnoj sili prikupljenoj na ukrajinskim granicama i na raščlambama koje su upućivale da Rusija ima neusporedivo veće, dijelom zajamčene dobitke, nastavkom političkog i “hibridnog” djelovanja te na pretpostavci o ruskom slijeđenju “Gerasimovljeve doktrine”.

Budući ruskom napadu na Ukrajinu nije prethodio nikakav događaj koji bi razumski opravdao napad, uzrok napada možemo tražiti samo u postupku donošenja odluka u najužem i najvišem političkom i vojnom ruskom rukovodstvu.

Tijek događaja je pokazao da je odluka o otpočinjanju rata donijeta na temelju niza pogrešnih procjena, a uzrok takvoj gradnji krive odluke može ležati samo u ozračju koje je zavlдалo u krugu donositelja odluka.

Ozračje u kojem se donose odluke koje prethode takvom vojničkom, a zatim i političkom promašaju u stranoj socijalnopsihološkoj i drugoj literaturi obično se naziva “Group Thinking”, a na hrvatskom se koriste doslovni prijevodi “skupno” ili “grupno mišljenje” dok je prikladniji pojam “jednoulja”. U socijalnoj psihologiji takva tendencija prilagođavanja stavova, uvjerenja te u konačnici i ponašanja uslijed stvarnog ili zamišljenog pritiska drugih ljudi, bilo autoriteta ili skupine, podvodi se i pod termin „konformizma“.

Za to kako je točno tekao ruski postupak donošenja odluke još nije moguće imati podatke, ali se iz otvorenih izvora može razabrati dinamika odnosa u ruskom rukovodstvu i njihove vjerojatne pretpostavke koje su pridonijele odluci o napadu, na temelju čega su u radu prikazani pokazatelji “jednoulja” ili “skupnog mišljenja” pri njihovom odlučivanju. Također, prikazana je matrica odlučivanja po ključnim čimbenicima vodeći se racionalnim, analitičkim pristupom. Takav pristup bi vodio zaključku kako na svakom bitnom području Rusija otvorenim ratom više gubi no što dobiva. Ovakva analitička matrica uspoređena je s pretpostavljenom implicitnom matricom odlučivanja ruskog rukovodstva na kojoj su pojedini čimbenici prosuđivani u vjerojatnom ozračju “jednoulja”, što je dovelo do odluke o pokretanju općeg vojnog napada.

Ključne riječi: “Group Thinking”, jednoulja, konformizam, Rusko-ukrajinski rat

SIMPOZIJ

Starije osobe u zajednici

Voditeljica: Ivana Tucak Junaković

Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju

itucak@unizd.hr

Ljudski vijek se od početka 20. stoljeća značajno produžio, ljudi sve veći dio života provedu u relativno dobrom zdravlju, a starije osobe postaju društveno sve aktivnije. Zbog toga, kao i zbog svoje brojnosti, starije osobe postaju sve važniji akteri u društvu, premda su problemi dobrih predrasuda i diskriminacije starijih osoba još uvijek izraženi, ograničavajući njihovu veću participaciju i društvenu vidljivost. Simpozij uključuje pet izlaganja koja se bave različitim temama koje se odnose na starije osobe u zajednici, obuhvaćajući različita područja njihova života i funkcioniranja. Prvo izlaganje (Kalebić Maglica i sur.) bavi se efektom stereotipne prijetnje kod starijih osoba na izvedbu na zadatku pamćenja riječi. U njemu će također biti prikazani rezultati istraživanja moderatorskog efekta međugeneracijskog kontakta i medijacijskog efekta anksioznosti u odnosu između stereotipne prijetnje i izvedbe na zadatku pamćenja riječi. Drugi rad (Martinčević i Vranić) bavi se intervencijama, poput kognitivnih treninga, kojima se nastoji usporiti slabljenje kognitivnih sposobnosti u starijoj dobi. Autorice će prikazati rezultate ispitivanja učinkovitosti treninga ažuriranja pamćenja za osnaživanje različitih aspekata pamćenja i fluidnog rezoniranja starijih osoba. U središtu je interesa trećeg izlaganja (Lučanin i Despot Lučanin) socijalna podrška kao važan čimbenik u procesu starenja koji utječe na kvalitetu života starijih osoba. U njemu će biti prikazani rezultati istraživanja čiji je cilj bio provjeriti razlike i povezanosti socijalne podrške i socijalne participacije u odnosu na dob i spol starijih osoba koje žive u domovima za starije osobe. Četvrti rad (Ambrosi-Randić i sur.) problematizira odnos tzv. uspješnog starenja i straha od smrti i odnosa prema umiranju, te prikazuje rezultate istraživanja odnosa subjektivnih i objektivnih pokazatelja uspješnog starenja i straha od smrti u starijih osoba. Zadnje izlaganje (Tucak Junaković i sur.) u okviru simpozija bavi se prediktorima zadovoljstva životom starijih osoba kao jednim od ključnih pokazatelja uspješne psihološke prilagodbe u starijoj dobi. U izlaganju će biti prikazani rezultati istraživanja doprinosa različitih skupina potencijalnih prediktora (sociodemografskih, zdravstvenih, funkcionalnih, psiholoških i socijalnih) objašnjenju zadovoljstva životom starijih osoba iz različitih dijelova Republike Hrvatske.

Ključne riječi: pamćenje starijih osoba, socijalna podrška i participacija, stereotipna prijetnja, strah od smrti, zadovoljstvo životom

Efekt stereotipne prijetnje na zadatku pamćenja kod starijih osoba

Barbara Kalebić Maglica¹, Petra Anić¹,
Adriana Posedel-Frančić²

¹ Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Rijeci

² Centar za rehabilitaciju Pula

barbarakm@ffri.uniri.hr

Cilj je ovog istraživanja bio ispitati efekt stereotipne prijetnje kod starijih osoba na izvedbu na zadatku pamćenja riječi s obzirom na dob i spol. Osim toga, ispitan je moderatorski efekt međugeneracijskog kontakta i medijacijski efekt anksioznosti u odnosu između stereotipne prijetnje i izvedbe na zadatku pamćenja riječi. U istraživanju je sudjelovalo 111 ispitanika (55 muškaraca i 56 žena) prosječne dobi 73,14 godina. Korišten je upitnik međugeneracijskog kontakta i anksioznosti, u eksperimentalnoj grupi priča za aktivaciju stereotipne prijetnje, a u kontrolnoj neutralni tekst te lista riječi za pamćenje. Rezultati trosmjernje analize varijance ukazuju na postojanje efekta stereotipne prijetnje na zadatku pamćenja riječi kod starijih osoba. Ispitanici su zapamtili veći broj riječi u kontrolnoj grupi nego u eksperimentalnoj te su muški ispitanici zapamtili manji broj riječi nego ženski. Osim toga, dobiveno je da su osobe koje su mlađe starije dobi zapamtile veći broj riječi od osoba starije stare dobi u kontrolnoj grupi. Međutim, osobe mlađe starije dobi zapamtile su manji broj riječi od osoba starije stare dobi u eksperimentalnoj grupi što pokazuje da je efekt stereotipne prijetnje na izvedbu pronađen samo kod mlađih ispitanika. Nije dobiven moderatorski efekt međugeneracijskog kontakta u odnosu između stereotipne prijetnje i broja zapamćenih riječi. Međutim, međugeneracijski kontakt ima glavni efekt na broj zapamćenih riječi pri čemu ispitanici s rjeđim međugeneracijskim kontaktom pamte manji broj riječi. Također nije dobiven medijacijski efekt anksioznosti u odnosu između stereotipne prijetnje i izvedbe na zadatku pamćenja. O rezultatima će se raspravljati u kontekstu smanjivanja stereotipne prijetnje kod starijih osoba.

Ključne riječi: stereotipna prijetnja, pamćenje, međugeneracijski kontakt, anksioznost, starije osobe

Učinkovitost treninga ažuriranja pamćenja za osnaživanje kognitivnih sposobnosti

Marina Martinčević i Andrea Vranić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu

Email adresa: mmartincevic@ffzg.hr

Starija životna dob razdoblje je koje karakterizira slabljenje velikog broja kognitivnih funkcija, a jedna od njih je pamćenje. Istraživači su se stoga usmjerili na intervencije, poput kognitivnih treninga, kojima se nastoji usporiti slabljenje sposobnosti pamćenja. Pritom se najčešće istražuje učinkovitost treninga ažuriranja pamćenja, odnosno treninga u kojem sudionici trebaju istovremeno pamtit i nadopunjavati ih novima. Rezultati treninga ažuriranja pokazuju njegovu učinkovitost za uspjeh u treniranom zadatku, no transfer stečene vještine na druge slične zadatke i sposobnosti nije uvijek potvrđen. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati učinkovitost treninga ažuriranja za osnaživanje različitih aspekata pamćenja i fluidnog rezoniranja. U ovom istraživanju je sudjelovalo $N = 60$ sudionika starije životne dobi ($M = 70,75$, $SD = 6,025$), urednog mentalnog statusa ($MMSE-2:KV \geq 12$), koji su po slučaju podijeljeni u tretmansku ($n = 30$) i aktivnu kontrolnu skupinu ($n = 30$). Tretmanska skupina prolazila je kroz adaptivni trening ažuriranja rješavajući n -unatrag zadatak, dok su sudionici kontrolne skupine sudjelovali u treningu komunikacijskih vještina. Oba treninga odvijala su se *online*, kroz 20 susreta. Prije i nakon završetka treninga, sudionici su rješavali zadatak n -unatrag, zadatak ažuriranja pamćenja (MU), zadatak raspona operacija (OSPA) te ispunili Ravenove progresivne matrice (RPM). Rezultati analiza varijance za ponovljena mjerenja pokazali su značajnu interakciju točke mjerenja i skupine samo za n -unatrag zadatak. Sudionici tretmanske skupine pokazali su značajno bolju izvedbu u n -unatrag zadatku nakon treninga u odnosu na kontrolnu skupinu. Za ostale korištene mjere nije pronađena značajna interakcija točke mjerenja i skupine. Rezultati ovog istraživanja pokazuju učinkovitost treninga ažuriranja pamćenja u osnaživanju trenirane vještine, no ograničeni transfer na druge zadatke i sposobnosti.

Ključne riječi: trening ažuriranja, kognitivni trening, pamćenje, starija životna dob

Socijalna podrška i socijalna participacija starijih osoba - dobne i spolne razlike

Damir Lučanin i Jasminka Despot Lučanin

U mirovini, Zagreb

dlucanin@gmail.com; jasminka.despotl@gmail.com

Socijalna podrška važan je čimbenik u procesu starenja koji može imati značajan utjecaj na kvalitetu života starijih osoba. Izvori socijalne podrške mogu biti različiti, a najčešće uključuju obitelj, prijatelje, susjede i širu zajednicu. Ovisno o kulturi i društvenom kontekstu, različite generacije odnosno pojedinci različite dobi mogu imati različita razumijevanja i očekivanja od socijalne podrške, a slične se razlike mogu pokazati i u uključivanju u socijalne aktivnosti. Starije generacije obično se više oslanjaju na tradicionalne izvore socijalne podrške i socijalne interakcije, kao što su obitelj i zajednica. Sa starenjem se tipično smanjuje socijalna mreža te slabi svakodnevno funkcioniranje bitno za održanje aktivnosti svakog pojedinca. Prilagodbi pojedinca na te promjene mogu doprinijeti individualna obilježja, ali i okolina, kroz stručnu podršku i primjerene usluge skrbi. Cilj ovoga istraživanja bio je provjeriti razlike i povezanosti socijalne podrške i socijalne participacije u odnosu na dob i spol starijih osoba koje žive u domovima za starije osobe. Sudionici su bili 534 korisnika 11 domova za starije osobe u Zagrebu, 158 (29,6 %) muškaraca, 376 (70,4 %) žena, u dobi od 56-96 godina (prosječno 79), očuvanih funkcionalnih sposobnosti. Promatrane su varijable: demografska obilježja (dob i spol), socijalna podrška i socijalna participacija. Podaci su prikupljeni individualno, u domovima, uz pomoć uvježbanih intervjuista. Utvrđene su statistički značajne spolne i dobne razlike u izvorima socijalne podrške te u socijalnoj participaciji. Muški sudionici navodili su najčešće supruge kao izvor sva tri mjerena oblika podrške: emocionalne, instrumentalne i druženja. Ispitane žene češće su navele prijatelje i sustanare kao izvore sva tri oblika socijalne podrške. Stariji sudionici (80 i više godina) kao izvore podrške češće su naveli djecu i druge osobe, a mlađi sudionici (manje od 80 godina) suprugu. U socijalnoj participaciji, žene su bile značajno češće od muškaraca uključene u sve promatrane aktivnosti. Stariji sudionici bili su značajno češće od mlađih uključeni samo u neke društvene aktivnosti (proslave, natjecanja).

Utvrđene razlike mogu se pripisati životnim okolnostima sudionika, među kojima je bilo dvostruko više žena, većinom udovice ili udovci, osobito starije ili stariji među njima. Stoga su podršku primali iz onih izvora koji su im bili dostupni. Veća uključenost žena u socijalne aktivnosti može značiti da ponuđene aktivnosti nisu primjerene za muškarce, zbog raznih razloga. Gubitci socijalne mreže i smanjenje socijalne interakcije zahtijevaju prilagodbu same starije osobe, ali i prilagodbu podrške u zajednici koja može poboljšati kvalitetu života i dobrobit starijih pojedinaca.

Ključne riječi: starije osobe, socijalna podrška, socijalna participacija, zajednica, prilagodba

Strah od smrti i uspješno starenje

Neala Ambrosi-Randić¹, Marina Nekić²,
Ivana Tucak Junaković²

¹ Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

² Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru

nambrosi@unipu.hr

Jedan od važnih razvojnih zadataka starije dobi priprema je na vlastitu smrt, a pitanja vezana uz smrt i umiranje intimna su i vrlo složena. Doživljavanje smrti općenito, a posebno vlastite, uključeno je u razne psihološke teorije, a kognitivne teorije smatraju da strah od smrti ima ključnu ulogu u ostalim anksioznim poremećajima. Među razlozima zbog kojih se strahuje od smrti obično se navodi: zabrinutost zbog gubitka sebe i nepoznatog nakon smrti, strah od boli i patnje, spoznaja o izgubljenim prilikama za pomirenje i spasenje te zabrinutost za preživjele članove obitelji. Dosadašnja istraživanja pokazuju da je strah od smrti manji kod osoba s pozitivnijim pogledom na život, dok su očajanje, niska percepcija socijalne podrške i pesimizam povezani s izraženijim strahovanjem od smrti. Zanimljivo je istraživačko i praktično pitanje može li se strahovanje od smrti smanjiti te tako unaprijediti zadovoljstvo i kvaliteta života u starijoj dobi. Novija meta analiza (Otto i sur., 2023) koja se usmjerila na utvrđivanje opsega i načina na koji se u istraživanjima uspješnog, aktivnog i zdravog starenja uključuju smrt ili umiranje, pokazala je da se oni uopće ne uključuju te se čini da je tema smrti (za sada) nespojiva s uspješnim starenjem. No, rezultati nekih istraživanja pokazuju da strah od smrti mogu ublažiti varijable poput dobrog mentalnog zdravlja i zadovoljstva životom, a one su često sastavne komponente uspješnog starenja. Stoga je osnovni cilj ovoga rada bio ispitati odnos straha od smrti te uspješnog starenja. Na prigodnom uzorku starih osoba (N= 167) u dobi od 65 do 93 godine ispitane su negativne misli i osjećaji o smrti i umiranju te objektivni (broj kroničnih bolesti, razina poteškoća u funkcionalnim sposobnostima, doživljaj boli) i subjektivni indikatori uspješnog starenja (samoprocjena uspješnosti starenja, dobrog starenja i ocjena trenutnog života). Dobiveni rezultati podržavaju važnost dimenzija uspješnog starenja u kontekstu straha od smrti s obzirom na to da su utvrđene značajne korelacije između straha od smrti i nekih objektivnih te svih subjektivnih dimenzija uspješnoga starenja. Negativne korelacije ukazuju da su viša procjena uspješnog starenja, dobrog starenja i pozitivnija ocjena života te manji ukupni broj bolesti povezani s nižim strahom od smrti, pri čemu nije utvrđena povezanost s funkcionalnim sposobnostima i doživljajem boli. Ovakvi rezultati ukazuju na neophodnost uključivanja straha od smrti i odnosa prema umiranju u buduća istraživanja i razvoj modela uspješnoga starenja. Istraživanje je provedeno u okviru institucionalnog projekta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli „Demografske i biopsihosocijalne odrednice uspješnoga starenja“ (ffpu-20-2020-3).

Ključne riječi: strah od smrti, starije osobe, uspješno starenje

Prediktori zadovoljstva životom starijih osoba: ključna uloga mentalnog zdravlja i financija

Ivana Tucak Junaković¹, Neala Ambrosi-Randić²,
Marina Nekić¹

¹ Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru

² Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

itucak@unizd.hr

Zadovoljstvo životom ili opća procjena vlastitog života utemeljena na činiteljima koje pojedinac smatra ključnima jedan je od glavnih pokazatelja uspješne psihološke prilagodbe u starijoj dobi, kada se osoba suočava s brojnim promjenama i zdravstvenim, tjelesnim, socijalnim i drugim gubicima. U kontekstu kontinuiranog porasta udjela starijih osoba u populaciji, kvaliteta i zadovoljstvo životom u starijoj dobi postaju sve važnije teme, ne samo za starije osobe i njihove obitelji, nego i teme u središtu interesa javnih politika. Stoga je od sve većeg značaja otkrivanje ključnih odrednica zadovoljstva životom, posebno onih na koje se može djelovati u svrhu njegovog očuvanja ili unaprjeđenja. Na zadovoljstvo životom utječu brojni čimbenici, od bioloških, preko psiholoških i društveno-strukturalnih faktora, do promjenjivih životnih okolnosti i vanjskih događaja. Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati relativni doprinos različitih skupina potencijalnih prediktora (sociodemografskih, zdravstvenih, funkcionalnih, psiholoških i socijalnih) objašnjenju zadovoljstva životom starijih osoba. U istraživanju je sudjelovao prigodni izvaninstitucionalni uzorak od 790 starijih osoba (od čega 460 žena), u dobi od 65 do 98 godina ($M = 73,97$ godina, $SD = 6,58$), iz različitih područja Hrvatske. Istraživanje je provedeno u sklopu institucionalnog projekta Sveučilišta u Zadru *Uspješno starenje: razvoj i validacija integriranog višedimenzionalnog modela* (IP.01.2021.21). Upitnici koji su uključivali relevantne mjerne instrumente primjenjivani su putem individualnog intervjua. Rezultati regresijskih analiza pokazali su da je zadovoljstvo životom starijih osoba određeno djelovanjem većeg broja različitih čimbenika, od financija preko funkcionalne sposobnosti i mentalnog zdravlja, do unutarnjih psiholoških resursa (optimizma i otpornosti) te socijalnih resursa poput socijalne podrške. Uvjerljivo najboljim prediktorima zadovoljstva životom ispitanih starijih osoba pokazali su se mentalno zdravlje i percipirano financijsko stanje. Preventivni i interventni javnozdravstveni i psihosocijalni programi te javne politike trebali bi uključiti ove i druge čimbenike koji olakšavaju prilagodbu starijim osobama te doprinose njihovoj kvaliteti života.

Ključne riječi: zadovoljstvo životom, mentalno zdravlje, financije, socijalna podrška, starije osobe

SIMPOZIJ

Posljedice digitalizacije tijekom pandemije COVID-19 na kvalitetu života učenika

Voditeljica: Tena Velki

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta
Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek

tena.velki@gmail.com

Jedna od najznačajnijih promjena koja je nužno proizašla tijekom pandemije bolesti COVID-19 je povećano korištenje digitalnih tehnologija u svakodnevnom životu djece i mlade. Iako su djeca i mladi tijekom pandemije bolesti COVID-19 bili primorani koristiti digitalnu tehnologiju i medije u obrazovne i komunikacijske svrhe, digitalni mediji i dalje su ostali jedan od glavnih izvora zabave i relaksacije. U domaćoj i stranoj literaturi vode se brojne rasprave o potencijalnim prednostima i nedostacima korištenja digitalnih medija, odnosno njihovom utjecaju na dobrobit učenika, odgojno-obrazovne ishode, način na koji učenici provode slobodno vrijeme, njihove stavove i preferencije prema korištenju medija, a posebice na njihovo mentalno zdravlje. S obzirom na ubrzanu digitalizaciju svih područja naših života možemo s velikom vjerojatnošću zaključiti kako će se i u budućnosti ovaj trend sve većeg uključivanja digitalnih tehnologija i medija u različite aspekte života djece i mladih samo nastaviti stoga je nužno raspraviti o potencijalnim pozitivnim i negativnim posljedicama istog.

Tijekom simpozija bit će prikazan dio podataka prikupljen u sklopu projekta *Promjene u organizaciji procesa odgoja i obrazovanja uzrokovane COVID-19 pandemijom: učinci na obrazovna iskustva, dobrobit i aspiracije učenika u Republici Hrvatskoj (EWACHange)* kojeg je financirala HRZZ. Cilj simpozija je detaljnije ispitati pozitivne i negativne posljedice povećanog korištenja digitalnih medija koji su se nametnuli kao nužno rješenje za ispunjenje prvenstveno odgojno-obrazovnih i socijalizacijskih ishoda tijekom COVID-19 pandemije. Razmotrit će se njihov utjecaj na različite aspekte života učenika, kao i na njihovo mentalno zdravlje, usporedit će se učeničke, učiteljske i nastavničke perspektive po pitanju prednosti i mana korištenja digitalnih tehnologija te će se dodatno ispitati potencijalni učinci učeničkih stavova i preferencija o korištenju digitalnih medija na njihovu dobrobit.

Ključne riječi: digitalne tehnologije, mediji, pandemija COVID-19, mentalno zdravlje, učenici

Utjecaj digitalnih tehnologija na aspekte života učenika – učenička te učiteljska i nastavnička perspektiva

Jana Šimon, Marija Klara Sedlar

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu,
Zagreb

jana@idi.hr

Digitalne tehnologije su snažno zastupljene u svakodnevici djece i mladih, ali i odraslih. Pri tome se u znanstvenoj i stručnoj zajednici vode polemike o potencijalnim pozitivnim i/ili negativnim utjecajima digitalne tehnologije na dobrobit učenika, njihovo učenje te način na koji provode slobodno vrijeme. Različite pogledi na pitanje utjecaja digitalnih tehnologija na živote djece i mladih nam mogu pomoći da bolje razumijemo i na prikladniji način pristupamo ovoj temi. U ovom radu smo željeli ispitati kakvim učenici, ali i njihovi učitelji i nastavnici procjenjuju utjecaj digitalnih tehnologija na aspekte života učenika.

Podaci su prikupljeni u sklopu projekta *Promjene u organizaciji procesa odgoja i obrazovanja uzrokovane COVID-19 pandemijom: učinci na obrazovna iskustva, dobrobit i aspiracije učenika u Republici Hrvatskoj* (EWACHange) kojeg je financirala HRZZ. Istraživanjem je obuhvaćen nacionalno reprezentativan uzorak 84 škole iz svih dijelova Hrvatske. U istraživanju je sudjelovalo 3706 učenika petih razreda (50.8 % učenica), 3866 učenika sedmih razreda osnovne škole (49.5 % učenica) te 8815 učenika trećih razreda srednje škole (52.9 % učenica). U ukupnom uzorku od 3634 učitelja i nastavnika je sudjelovalo 664 učitelja razredne (96.4 % učiteljica) i 1042 učitelja predmetne nastave u osnovnoj školi (81.4 % učiteljica) te 1928 srednjoškolskih nastavnika (73.8% nastavnica). Učenici/ce su tijekom redovne nastave ispunjavali upitnike tipa papir-olovka, dok su učitelji/ice i nastavnici/ce ispunjavali *online* upitnik. Učitelji/ice, nastavnici/ce te učenici/ce su pitani kako učeničko korištenje digitalnih tehnologija utječe na kvalitetu njihovih prijateljskih odnosa, odnose s članovima obitelji, kvalitetu provođenja slobodnog vremena, informiranost o trenutnim zbivanjima, učenje, zdravlje te kvalitetu života. Sudionici su odgovarali na skali od 1 („Izrazito negativno“) do 5 („Izrazito pozitivno“).

Dobiveni rezultati ukazuju da učenici/ce svih dobnih skupina u prosjeku pozitivnim procjenjuju utjecaj digitalnih tehnologija na informiranost o trenutnim zbivanjima. U ostalim aspektima postoje značajne razlike koje ukazuju na tendenciju procjene utjecaja digitalne tehnologije sve negativnijim s porastom dobi. Nadalje, učenici/ce najnegativnijim procjenjuju utjecaj digitalnih tehnologija na njihovo učenje. Kod djevojčica se na gotovo svim aspektima u svim dobnim skupinama dobivaju negativnije procjene utjecaja digitalnih tehnologija. Učitelji/ice i nastavnici/ce utjecaj digitalne tehnologije na živote učenika u svim aspektima

procjenjuju negativnijim od učenika/ca. Pri tome, predmetni učitelji/ice i nastavnici/ce utjecaj digitalne tehnologije na učenje, mentalno i fizičko zdravlje te kvalitetu života procjenjuju negativnijim od učitelja/ica razredne nastave. Rezultati ukazuju na različite perspektive učenika i učitelja/nastavnika o utjecaju digitalnih tehnologija na aspekte života učenika, pri čemu iskazi učenika/ca ukazuju na njihovu svijest o negativnom utjecaju digitalnih tehnologija, posebice u obrazovnom kontekstu.

Ključne riječi: digitalne tehnologije, dobrobit, učenje, učenici, učitelji i nastavnici

Učiteljski i učenički stavovi o zabrani korištenja mobitela u hrvatskim osnovnim školama

Boris Jokić, Zrinka Ristić Dedić,
Jana Šimon

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

boris@idi.hr

Digitalne tehnologije te njihovo mjesto u svakodnevnom životu i obrazovanju djece i mladih su tema brojnih stručnih i javnih rasprava, kako u Hrvatskoj tako i u širem kontekstu Europske unije. Pitanje korištenja mobitela tijekom boravka učenika/ca u školama postaje sve značajnije, s raznolikim pogledima na prednosti i mane uključivanja mobitela kao sredstva za rad u odgojno-obrazovnom procesu. Pojavljuje se i sve veća zainteresiranost, ali i zabrinutost vezano uz povezanost korištenja mobitela sa socio-emocionalnim te fizičkim razvojem djece i mladih. Cilj ovog rada je ispitati perspektive učitelja/ica i učenika/ca o zabranama korištenja mobitela u školi.

Podaci su prikupljeni u sklopu projekta *Promjene u organizaciji procesa odgoja i obrazovanja uzrokovane COVID-19 pandemijom: učinci na obrazovna iskustva, dobrobit i aspiracije učenika u Republici Hrvatskoj* (EWAchange) kojeg je financirala HRZZ. Tijekom svibnja i lipnja 2022. godine su prikupljeni podaci nacionalno reprezentativnog uzorka učitelja/ica (N = 1705; 87.2 % učiteljica) te učenika/ca petih (N = 3706; 50.8 % učenica) i sedmih razreda (N = 3866; 49.5 % učenica) iz 84 osnovne škole. Učenici/ce su ispunjavali upitnike tipa papir-olovka, dok su učitelji/ice ispunjavali mrežni upitnik. Učitelji/ice i učenici/e su pitane: „U nekim zemljama Europske unije škole su nedavno uvele zabranu korištenja mobitela u školskoj zgradi za učenike. Kakvo je Vaše/tvoje mišljenje o tome?“. Sudionici su odgovor davali na ljestvici od 1 – „Izrazito se protivim zabrani“ do 4 – „Izrazito podržavam zabranu“.

Rezultati ukazuju na raznolikost stavova prema zabrani korištenja mobitela u školama. Učitelji/ice dominantno podržavaju ideju zabrane korištenja mobitela u školama, s vrlo malim razlikama ovisno o regionalnoj lokaciji škole, predaju li u razrednoj ili predmetnoj nastavi te ovisno o predmetu koji predaju u predmetnoj nastavi. Međutim, učeničke perspektive se razlikuju ovisno o dobi učenika/ca – dok su mlađi učenici podijeljeni oko pitanja zabrane korištenja mobitela u školama, učenici sedmih razreda se većinski protive ideji zabrane. Pri tome nisu uočene rodne, regionalne i razlike ovisno o obrazovnom statusu oca. S obzirom na dobivene različite perspektive, sveprisutnost mobitela u svakodnevnom životu učenika/ca te sve češće zahtjeve za korištenjem digitalnih tehnologija u nastavnom procesu, postavlja se pitanje o potrebi i načinu korištenja mobitela u osnovnim školama. Dobiveni rezultati pozivaju na raspravu o pitanju korištenja mobitela u školama između svih dionika uključenih u život škole.

Ključne riječi: digitalne tehnologije, zabrana mobitela, odgojno-obrazovni proces, osnovna škola

On-line ili uživo: mentalno zdravlje osnovnoškolskih učenika s različitim preferencijama socijalnog okružja

Tena Velki¹ i Gordana Kuterovac Jagodić²

¹ Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta
Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek,

² Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

tena.velki@gmail.com

Tijekom pandemije bolesti COVID-19 djeca i mladi suočavali su se s brojnim stresorima i iskustvima koja ugrožavaju njihov razvoj: karantene i zatvaranje škola uzrokovali su prekide svakodnevnih školskih i životnih rutina i zahtijevali promjene, posebice one koje se odnose na učenje na daljinu i nedostatak socijalne povezanosti s vršnjacima što je posljedično dovelo do povećanja problema s mentalnim zdravljem kod adolescenata. Cilj je ovog istraživanja bio provjeriti, nakon više od dvije godine online nastave i online aktivnosti, preferiraju li učenici osnovne škole uživo ili online okružje te u kakvom je to odnosu s njihovim mentalnim zdravljem.

U istraživanju je sudjelovao 6743 učenika 5. razreda ($N = 3,314$, 51.2% djevojčica) i 7. razreda ($N = 3,429$, 50.2% djevojčica) hrvatskih osnovnih škola. Podaci su prikupljeni upitnicima papir-olovka u sklopu projekta *Promjene u organizaciji procesa odgoja i obrazovanja uzrokovane COVID-19 pandemijom: učinci na obrazovna iskustva, dobrobit i aspiracije učenika u Republici Hrvatskoj* kojeg je financirala HRZZ. Mentalno zdravlje učenika procijenjeno je na temelju dva indikatora, psihološke dobrobiti pomoću 5 čestica na WHO-5 Well-Being Indeksu (WHO, 1998) te za ovu svrhu konstruirane skale internaliziranih simptoma koja se sastojala od 5 pitanja (1 čestica o usamljenosti, Snape i Martin, 2018; 2 čestice o depresivnosti, adaptacija Patient Health Questionnaire-2, PHQ-2, Kroenke i sur., 2003; 2 čestice o anksioznosti, adaptacija Generalized Anxiety Disorder 2-item, GAD-2, Kroenke i sur., 2007). Za potrebe istraživanja konstruirana je i Skala preferencije okružja (online ili uživo) na kojoj su učenici na 11 čestica procjenjivali vrijedi li navedeno više za njih online ili uživo.

Rezultati istraživanja pokazali su kako učenici općenito preferiraju više uživo u odnosu na online okružje. Također su dobivene rodne i dobne razlike, pri čemu mlađi učenici i djevojčice više preferiraju uživo okružje. Dobivene su i razlike u odnosu na preferenciju socijalnog okružja po pitanju mentalnog zdravlja učenika, pri čemu učenici koji preferiraju uživo socijalno okružje pokazuju i bolje mentalno zdravlje, odnosno veću psihološku dobrobit i manje internaliziranih simptoma. Mlađi dječaci koji preferiraju uživo socijalno okružje pokazuju najveću psihološku dobrobit te općenito dječaci koji preferiraju uživo socijalno okružje po-

kazuju manje internaliziranih simptoma. Zaključno, rezultati ukazuju na činjenicu da iako je online okružje bilo jedina moguća alternativa za učenike tijekom pandemije, pokazalo se kako učenici i nakon pandemije više preferiraju uživo okružje i aktivnosti i interakciju koje se odvijaju uživo, a ne online, pri čemu uživo socijalno okružje može poslužiti kao svojevrsni zaštitni čimbenik za mentalno zdravlje učenika.

Ključne riječi: socijalno okružje, mentalno zdravlje, post-pandemijsko razdoblje, osnovnoškolski

Vrijeme provedeno uz medije i dobrobit adolescenata nakon pandemije COVID-19: MEDIJACIJSKA uloga stavova adolescenata prema učincima medija

Gordana Kuterovac Jagodić¹,
Tena Velki², Boris Jokić³

¹ Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

² Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

³ Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

gkuterovac@ffzg.hr

Pandemija bolesti COVID-19 poremetila je živote adolescenata i ugrozila njihov razvoj i psihološku dobrobit. Tijekom pandemije adolescenti nisu više koristili digitalne medije samo u svrhu zabave nego su bili primorani povećati korištenje digitalnih medija u obrazovne i komunikacijske svrhe. Ovaj rad ispitao je moguću posredujuću ulogu stavova adolescenata prema učincima medija na različite aspekte njihova života u odnosu između percipiranog post-pandemijskog povećanja vremena na medijima i aktualnog vremena provedenog u različitim medijskim aktivnostima s jedne strane i njihove opće psihološke dobrobiti s druge strane. U istraživanju je sudjelovao 6743 učenika 5. razreda ($N = 3,314$, 51.2% djevojčica) i 7. razreda ($N = 3,429$, 50.2% djevojčica) hrvatskih osnovnih škola. Podaci su prikupljeni upitnicima papir olovka u sklopu projekta *Promjene u organizaciji procesa odgoja i obrazovanja uzrokovane COVID-19 pandemijom: učinci na obrazovna iskustva, dobrobit i aspiracije učenika u Republici Hrvatskoj* kojeg je financirala HRZZ. Percipirana promjena u ukupnom vremenu provedenom na medijima nakon pandemije, kao i dnevno vrijeme provedeno u rekreacijskim, pasivnim, socijalnim i kreativnim medijskim aktivnostima ispitano je upitnicima kreiranima za ovo istraživanje. Konstruirana je i primijenjena *Skala stavova adolescenata prema učincima medija* koja ispituje percipirani utjecaj medija na kvalitetu odnosa s članovima obitelji i prijateljima, kvalitetu provođenja slobodnog vremena, na informiranost o aktualnostima, na učenje, zdravlje i kvalitetu života. Psihološka dobrobit procijenjena je *WHO-5 Well-Being Indeks* upitnikom (WHO, 1998). Rezultati pokazuju povezanost percipiranog post-pandemijskog povećanja vremena korištenja medija s lošijom psihološkom dobrobiti, dok je aktualno dnevno vrijeme provedeno u različitim medijskim aktivnostima na različit način povezano s dobrobiti, ovisno o vrsti aktivnosti. Više vremena provedenog u pasivnim i socijalnim medijskim aktivnostima povezano je s lošijom dobrobiti, dok je više vremena provedenog u rekreativnim medijskim aktivnostima povezano s boljom dobrobiti. Nadalje, učenici imaju diferencirane stavove prema utjecaju različitih medijskih aktivnosti na njihov život, razvoj i zdravlje. Zaključno, rezultati sugeriraju kako stavovi adolescenata prema tome kako mediji utječu na njih i njihovo zdravlje, razvoj i funkcioniranje mogu u određenoj

mjeri objasniti vezu između vremena provedenog na medijima i opće psihološke dobrobiti adolescenata te kako zato trebaju biti razmatrani kada se proučava utjecaj medija na dobrobit i razvoj adolescenata.

Ključne riječi: psihološka dobrobit, post-pandemijsko razdoblje, medijske aktivnosti, adolescenti

1. SIMPOZIJ Sekcije za ljudska prava i psihologiju HPD-a

Voditeljica: Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

iva.zegura@bolnica-vrapce.hr

Ljudska prava pronašla su svoje mjesto u psihologiji kao znanosti i praksi tek nedavno. Povijest ljudskih prava i društvene pravednosti te psihologije imaju vrlo različitu i razdvojenu povijest, no odnedavno su ova dva područja prepoznala potrebu za povezivanjem. Pravilo „prvo ne čini štetu“ predstavlja važan temelj psihološke djelatnosti u svakodnevnom profesionalnom radu kojim se nastoji optimizirati funkcionalnost i dobrobit korisnika i korisnica psiholoških usluga. Iz ove perspektive razmotrit će se važnost promocije i zaštite ljudskih prava u psihologiji, edukaciji psihologa, te u posebnim područjima kao što su rad s djecom, prevencija rodno uvjetovanog nasilja, seksualnosti, u radu sa seksualnim i rodnim manjinama, s osobama starije životne dobi, osobama lišenim slobode u psihoterapijskom i tretmanskome radu.

Ključne riječi: društvena pravednost, edukacija, ljudska prava, prevencija, promocija, psihologija

Prepoznavanje potrebe za uključenost psihologije i psihologa u zaštitu ljudskih prava u svijetu i u Hrvatskoj

Iva Žegura¹, Ivana Vrbat²

¹ Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb,

² Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež
Kukuljevićeva, Zagreb

iva.zegurav@bolnica-vrapce.hr;
ivana.vrbat@gmail.com

Poštivanje ljudskih prava te njihova promocija neizostavan je dio posla psihologa u praktičnom i znanstveno-istraživačkom radu. Slijedom ovoga, mnoge profesionalne organizacije u Europi i svijetu implementirale su temelje ljudsko pravaških vrijednosti u svoje zakone i etičke kodekse. Iznesen je pregled razvoja svijesti o zaštiti i promociji ljudskih prava unutar psihologije na međunarodnoj razini kroz primjere dobrih praksi profesionalnih organizacija u SAD-u te na području Europske unije (EU). Prikazana je razina znanja i prepoznavanje uključenosti psihologa i psihologinja u Republici Hrvatskoj na individualnoj razini te u okviru profesionalnih organizacija na zaštiti i promociji ljudskih prava, a kako bi se unaprijedio doprinos profesije po tome pitanju. Kao rezultat ovih promjena stvorila se potreba za osnivanjem zasebne sekcije za zaštitu i promociju ljudskih prava unutar profesionalnih društava kao platforme za edukaciju, interdisciplinarnu i međuresornu suradnju kod donošenja zakonskih regulativa unutar zemlje te internacionalno. Prioritetna aktivnost jest potreba uvođenja obaveznih kurikuluma iz područja ljudskih prava na svim razinama studija psihologije. Posebno se uočava potreba educiranja već diplomiranih psihologa po pitanjima promocije i zaštite ljudskih prava. Uzevši u obzir da su psihološko i somatsko zdravlje usko povezani s poštivanjem, odnosno kršenjem ljudskih prava te sve većih migracija stanovništva (uslijed dominantno ekonomskih i političkih razloga) na globalnoj je razini od presudne važnosti da budući naraštaji psihologa kao građana i građanki svijeta znaju, razumiju i poštuju vrijednosti povezane s ljudskim pravima i društvenom pravednosti.

Ključne riječi: edukacija, ljudska prava, promocija, psihologija, zaštita

Obrazovanje psihologinja i psihologa za ljudska prava

Marlena Plavšić

Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula

marlena.plavsic@unipu.hr

Iako sama po sebi mogu biti cilj poučavanja, ljudska su prava i put za postizanje drugih ciljeva, kao što su bolji suživot, veća kvaliteta života ili bolje mentalno zdravlje. U ciljevima koji se jasno isprepliću s onima iz primijenjene psihologije, obrazovanje za ljudska prava može psihologinjama i psiholozima pomoći da se dodatno osnaže u povećanju dobrobiti ljudi, kako na individualnoj, tako i na široj, društvenoj razini. Sustavnije obrazovanje za ljudska prava intenzivira se zadnjih četrdesetak godina kroz formalne i neformalne kontekste. Danas se govori o tome da se ono odnosi na obrazovanje o ljudskim pravima, kroz ljudska prava i za ljudska prava. Iako nema dovoljno dugotrajnih evaluacija, mnoga praćenja i vrednovanja programa obrazovanja za ljudska prava pokazuju njihov doprinos u aspektima znanja, vrijednosti i ponašanja. Moguće je identificirati nekoliko modela obrazovanja za ljudska prava: socijalizacijski, model profesionalnog razvoja i transformacijski (Tibbitts, 2017). Svaki od njih prikladan je u obrazovanju psihologa i psihologinja, bilo u inicijalnom obrazovanju, bilo u profesionalnom usavršavanju. Više je učinkovitih metoda i tehnika poučavanja, a dominantno su visoko participativne te obuhvaćaju kognitivni, afektivni i konativni segment. Osobe koje poučavaju o ljudskim pravima, pokazuje se, i same trebaju biti subjekti prava te svojim modelom podržavati, promicati, štititi i ljudska prava. U novije vrijeme više je strukovnih inicijativa u kojima se psiholozi i psihologinje povezuju da bi promovirali zaštitu ljudskih prava u psihologiji.

Ključne riječi: EFPA, Global Network of Psychologists for Human Rights, ljudska prava, obrazovanje, psihologija

Mudrost i stavovi budućih nastavnika i nastavnica prema pravu na obrazovanje

Marlena Plavšić¹, Marina Diković²

¹ Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula,

² Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula

marlena.plavsic@unipu.hr;
marina.dikovic@unipu.hr

Studentice i studenti nastavničkih studija trebaju biti spremni u odgojno-obrazovnome procesu promicati ljudska prava kako bi učenice i učenici mogli usvojiti znanja o njima, razvijati sposobnosti i vještine za njihovo promicanje i zaštitu te se ponašati u skladu sa zaštitom ljudskih prava. Mudrost se često povezuje s promocijom dobrobiti društva pa je cilj istraživanja bio provjeriti postoji li povezanost između mudrosti studentica i studenata odgojno-obrazovnih smjerova i njihovih stavova prema promicanju prava na obrazovanje. U istraživanju je sudjelovalo 215 studentica i studenata. Primijenjena je ljestvica samoprocjene mudrosti (The Self-Assessed Wisdom Scale – SAWS) s dimenzijama: iskustvo, emocionalna regulacija, reminiscencija/refleksivnost, humor i otvorenost te su ispitani stavovi prema šest članaka Opće deklaracije o ljudskim pravima koji se odnose na promicanje prava na obrazovanje. Nije utvrđena značajna korelacija, no u podjeli studentica i studenata na one s najvišim i one s najnižim rezultatima na ljestvici mudrosti, skupina s najvišim rezultatima na ukupnoj skali mudrosti i posebno na emocionalnoj regulaciji u prosjeku ima pozitivnije stavove prema promicanju prava na obrazovanje. Procjenjujući elemente stavova: razumljivost; provedivost na razini vlade; jasnoću odgovornosti pojedinca; mogućnost podrške političkih stranaka; važnost; vlastiti angažman za poštivanje tog prava; slaganje; te spremnost na sudjelovanje u promicanju, na većinu ih se pozitivnije odrazio viši rezultat na subskali humora. Spremnost za sudjelovanje u promicanju prava na obrazovanje pokazala se najosjetljivijom na pojedine dimenzije mudrosti: veća je bila kod studentica i studenata s najvišim rezultatima na dimenzijama iskustva, reminiscencije, humora i otvorenosti. Mudrost, čini se, može utjecati na oblikovanje pozitivnijih procjena i stavova prema promicanju i zaštiti ljudskih prava.

Ključne riječi: mudrost, ljudska prava, gospodarska i socijalna prava, kulturna prava, pravo na obrazovanje

Doprinos i utjecaj psihologa u području ljudskih prava iz perspektive zaposlenih u uredima pravobranitelja

Maja Gabelica Šupljika,
Davorka Osmak Franjić

Pravobranitelj za djecu, Zagreb

gabelica@dijete.hr, davorka.osmakf@dijete.hr

Većina zemalja u Europi i svijetu ratificirala je međunarodne dokumente koji obvezuju državu na zaštitu ljudskih prava, donijela niz programa i akcijskih planova te se strateški opredijelila za vladavinu prava i poštivanje ljudskih prava. No u praksi se odredbe ovih dokumenata različito učinkovito primjenjuju i ugrađuju u pravne i operativne sustave. Među onima koji se bave ljudskim pravima osobe su različitih struka. Dominiraju pravnici no ima i psihologa. Pretpostavka je da ih nema dovoljno jer širina fenomena kojima se bave institucije ljudskih prava zahtijevaju multidisciplinarni pristup, a posebno zahtijevaju prisutnost psihologa jer se najčešće radi o ljudskom ponašanju, što je predmet bavljenja upravo psihologije kao znanosti i kao praktične discipline i struke. U institucijama za ljudska prava očekuje se da svi stručni djelatnici, pa i psiholozi zagovaraju, promoviraju, štite i istražuju ljudska prava uključujući prava djece, da utječu na one koji donose odluke, prezentiraju rezultate istraživanja o ljudskim pravima te utječu na promjene. Autorice teksta provele su istraživanje kojim su željele saznati nešto više o percepciji uloge psihologa u području ljudskih prava i socijalne pravde, posebno u aktivnostima i poslovima vezanima uz institucije za ljudska prava kao što su Pravobranitelji/Ombudsmani. Unatoč malom broju prikupljenih podataka vidljivo je da u nezavisnim institucijama za ljudska prava radi mali broj psihologa, ali se ipak prepoznaje potreba uključenosti i uloge psihologa u području ljudskih prava.

Ključne riječi: ljudska prava, psihologija, psiholozi, institucije za ljudska prava

2. SIMPOZIJ

Sekcije za ljudska prava i psihologiju HPD-a

Voditeljica: Marlena Plavšić

Filozofski fakultet Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

marlena.plavsic@unipu.hr

Ljudska prava pronašla su svoje mjesto u psihologiji kao znanosti i praksi tek nedavno. Povijest ljudskih prava i društvene pravednosti te psihologije imaju vrlo različitu i razdvojenu povijest, no odnedavno su ova dva područja prepoznala potrebu za povezivanjem. Pravilo „prvo ne čini štetu“ predstavlja važan temelj psihološke djelatnosti u svakodnevnom profesionalnom radu kojim se nastoji optimizirati funkcionalnost i dobrobit korisnika i korisnica psiholoških usluga. Iz ove perspektive razmotrit će se važnost promocije i zaštite ljudskih prava u psihologiji, edukaciji psihologa, te u posebnim područjima kao što su rad s djecom, prevencija rodno uvjetovanog nasilja, seksualnosti, u radu sa seksualnim i rodnim manjinama, s osobama starije životne dobi, osobama lišenim slobode u psihoterapijskom i tretmanskome radu.

Ključne riječi: društvena pravednost, edukacija, ljudska prava, prevencija, promocija

Nasilje nad ženama: pitanje ljudskih prava

Maja Mamula

Ženska soba, Zagreb

majam@zamir.net

Nasilje nad ženama i djevojčicama nije samo jedan od najtežih oblika diskriminacije, već je i najrašireniji i sveprožimajući oblik kršenja ljudskih prava u svijetu (UN, 2022). Uključuje iznimno veliki broj različitih oblika nasilja, kojima su izložene djevojčice, djevojke i žene širom svijeta. Jedna od tri žene doživjet će fizičko i/ili seksualno nasilje, najčešće od partnera (Vijeće Europe, 2011; UN 2019; WHO, 2021). U ovom poglavlju bit će opisano zašto je ključno razumjeti da je nasilje nad ženama kršenje ljudskih prava, ekstremni oblik diskriminacije žena kao i što nam takav način razumijevanja ovog fenomena donosi u pristupu problemu, razvoju javnih politika, a i prije svega u direktnom radu sa ženama koje su preživjele nasilje. Iako je u velikom broju međunarodnih i nacionalnih dokumenata, od kojih su neki i pravno obvezujući za Hrvatsku, jasno navedeno da je nasilje nad ženama kršenje ljudskih prava i da je manifestacija povijesno nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca, svjedočimo tome da je i danas u praksi prisutan pogled na nasilje nad ženama kao na pojedinačan problem žene, najčešće kao izolirani pojedinačni incident nasilja, bez razumijevanja dinamike i strukturalne uvjetovanost takvog nasilja. Takva praksa ima za rezultat da se žrtvama pristupa s nerazumijevanjem i neuvažavanjem konteksta, izjednačujući moć žrtve i počinitelja, tražeći su-odgovornost žrtve, bez razumijevanja mehanizama koji žrtvama otežavaju i/ili onemogućavaju izlazak iz nasilnih odnosa. Također, neprepoznavanje nasilja nad ženama kao kršenja ljudskih prava dovodi do umanjivanja odgovornost države, čija je osnovna zadaća zaštita osnovnih ljudskih prava svojih građanki i građana.

Ključne riječi: ljudska prava, nasilje nad ženama i djevojčicama, rodna ravnopravnost, rodno uvjetovano nasilje

Ljudska prava i društvena pravednost u praktičnom i znanstvenom radu psihologa s pripadnicama i pripadnicama seksualnih i rodni manjina u Hrvatskoj

Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Zagreb

iva.zegura@bolnica-vrapce.hr

Ljudska prava su temeljna prava koja štite osnovne ljudske slobode i ljudsko dostojanstvo svih osoba, bez obzira na njihovu nacionalnost, spol, rod, etničku pripadnost, religiju, jezik i ostale društvene statuse. Ljudska su prava nedjeljiva, međuovisna, univerzalna i neotuđiva na način da ih se ne može poreći te su dodijeljena individuama jednako kao i skupinama. Upravo zato mnoge psihološke organizacije i društva eksplicitno navode ljudska prava kao temelj svoga profesionalnog rada. Tekst stavlja naglasak na specifična kulturološka obilježja koja su moderirala dosadašnju edukaciju mladih naraštaja psihologa i psihologinja o seksualnosti; razinu informiranosti psihologa o ljudskim pravima; pitanja razvoja i integracije identiteta seksualnih i rodni manjina; profesionalne, etičke i zakonske regulative kojima podliježu psiholozi. Na kraju se navode smjernice i preporuke za profesiju koje naglašavaju kontinuirano stručno usavršavanje o znanstvenim činjenicama te etičke aspekte psihologije koja prepoznaje potrebe seksualnih i rodni manjina. Ovime se nastoje prevenirati mogući rizici vezani za uključivanje psihologa bilo u istraživački rad s LGBT+ populacijom (lezbijkama, gejevima, biseksualnim, transrodnim i transspolnim osobama), bilo u praktični rad koji može dovesti do pristranosti prema LGBT+ osobama, metodološki upitnih rezultata, štete po mentalno zdravlje LGBT+ klijenata (npr. u slučaju prakticiranja tzv. reparativne ili konverzivne „terapije“) ili pak djelovanjem psihologa temeljem vlastitih uvjerenja koje dodatno može naštetiti položaju LGBT+ osoba u pojedinom društvu sa specifičnim kulturološkim i društveno - političkim obilježjima. Zadatak psihologa jest da se usmjere na ovaj fenomen i pomognu prevladati moguće negativne kontra reakcije onih koji čine diskriminaciju i opresiju LGBT+ osoba, poričući njihova ljudska prava.

Ključne riječi: LGBT+, ljudska prava, rodni identitet, seksualnost, seksualna orijentacija

Psihoterapija i ljudska prava

Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

iva.zegura@bolnica-vrapce.hr

U suvremenim društvenim uređenjima uspostavljen je koncept kako je svaka osoba osnažena i ovlaštena za svoje jedinstveno postojanje između polariteta autonomije i potrebe za pripadanjem, što je osnovno polazište i psihoterapije kao profesije. Često dolazi do toga da osobe zahtijevaju ostvarivanje različitih vrijednosti kako bi se osigurala njihova individualna i kolektivna dobrobit i postigao ekvilibrij ravnopravnog dostojanstva. No, ove tvrdnje ili zahtijevanja prava često su osporavana kroz iskorištavanje, opresiju i progon u mnogim zemljama svijeta. Čak i nakon 75 godina od donošenja Opće deklaracije o ljudskim pravima kršenja ljudskih prava nisu se smanjila te nailazimo na mnogobrojne primjere kršenja ljudskih prava kroz cenzuru, političko zatvaranje, mučenje, ropstvo, nejednakosti, diskriminaciju seksualnih i rodničkih manjina te žena i djece, ubojstva, siromaštvo, progonstva i migracije, genocid. Ljudska prava, iako naizgled nerazdvojna od psihoterapije, rijetko se izriječkom navode u psihoterapijskim udžbenicima, znanstvenim radovima i publikacijama. Etički kodeksi psihoterapijskih pravaca te krovni psihoterapijskih i savjetodavnih organizacija i društava na nacionalnoj razini uglavnom obrađuju teme koje se odnose na promociju i zaštitu ljudskih prava te društvene pravednosti. Tek odnedavno, ljudska prava postaju pojam o kojemu se diskutira unutar psihoterapijskih profesionalnih krugova i to kroz teme anti-opresivnih praksi, afirmativnih praksi, reflektivnih praksi, interseksionalnosti i interkulturalnih kompetencija. Paradigma interseksionalnosti omogućava da se različiti identiteti klijentica poput rasnog, nacionalnog, vjerskog, rodnog, seksualne orijentacije razmotre zajedno i time prošire teorijski uvidi i diskursi politika identiteta, smještajući procese formacije selfa i interakcija s razlikama i različitostima u relaciji prostor psihoterapije, umjesto unutar individualne dinamike. Jasno pozicioniranje ljudskih prava u psihoterapiju esencijalno je i neprocjenjivo za psihoterapiju u trenutku kada počinje prihvaćati i analizirati izazove analiziranja društvenih, povijesnih i političkih konteksta koji organiziraju psihološko iskustvo osoba koje se javljaju u psihoterapiju, posebno što se tiče učinaka kolektivne traume i njezinog transgeneracijskog prijenosa. Važan je i moment početka kritičkog sagledavanja rezultata istraživanja i metodologije znanosti u podlozi teorije psihoterapijskih pravaca koju razvijaju zapadnjački profesionalci znanstvenici, bijelci, muškarci, heteroseksualni i cisrodni pri čemu je i njihov fokus istraživanja temeljen na bjelačkoj, zapadnjačkoj populaciji. U psihoterapiji kao suvremenoj profesiji i znanstvenoj disciplini postaje sve važnije osvještavanje potrebe integracije perspektive koja prepoznaje faktore koji utječu na psihološko funkcioniranje, a koji se međusobno prožimaju kroz različite identitete

u intersekciji rase, roda, društvenog statusa, etniciteta, nacionalnosti, religije, seksualne orijentacije, rodnog identiteta. Reflektivna pozicija psihoterapeutkinje i znanstvenice koja ima interkulturalne kompetencije omogućava poniranje u intersekciju identiteta putem kojih su formirani i psihoterapeutkinja i klijentica te načina na koji one izražavaju utjecaj društva i socijalizacije na psihološko funkcioniranje i na kliničku praksu.

Ključne riječi: ljudska prava, interkulturalne kompetencije, intersekcionalnost, psihoterapija, refleksivnost

Monitoriranje ljudskih prava starijih osoba u institucionalnoj skrbi

Ksenija Bauer

Pučki pravobranitelj, Zagreb

[ksenija.bauer@ombudsman.hr](mailto:kсенija.bauer@ombudsman.hr)

Ne samo da ljudska prava predstavljaju važan opći okvir za djelovanje psihologa, već i psihologija ima važno mjesto u zaštiti ljudskih prava općenito. Posebice je to naglašeno u zaštiti ljudskih prava, posebno ranjivih skupina, kao što su to, na primjer, starije osobe u institucionalnoj skrbi. U zaštiti ljudskih prava starijih osoba u institucionalnoj skrbi nisu važna samo specifična znanja o psihološkim karakteristikama starijih osoba, već su važna i znanja o mogućim načinima reagiranja te posljedicama kršenja njihovih ljudskih prava.

U ovom izlaganju daje se kratak prikaz pristupa Nacionalnog preventivnog mehanizma za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja u monitoriranju ljudskih prava starijih osoba u institucionalnoj skrbi, s naglaskom na ulozi psihologa.

Područje ljudskih prava je multidisciplinarno područje i od psihologa, koji se bave tim područjem, zahtijeva i poznavanje kako međunarodnih konvencija tako i nacionalnih propisa, te je stoga potrebna njihova dodatna edukacija. Budući da psiholozi malo takvih informacija stječu tijekom prijediplomskog i diplomskog studija, predlaže se da se takve edukacije organiziraju u okviru stručnog usavršavanja psihologa.

Ključne riječi: ljudska prava, starije osobe u institucionalnoj skrbi, Nacionalni preventivni mehanizam, psiholozi

Ljudska prava u zatvorskom sustavu i zajednica uzor

Đulijana Badurina-Sertić¹,
Bernardica Franjić-Nadž²

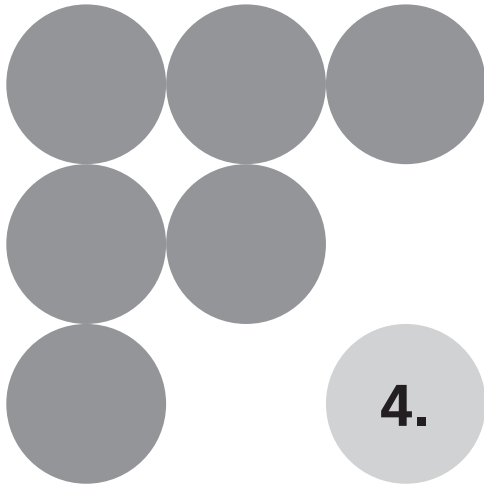
¹ Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Centar za dijagnostiku u Zagrebu

² Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odgojni zavod u Turopolju

¹ djulijana.badurina-sertic@czd.pravosudje.hr;
² bernardica.franjicnad@ozt.pravosudje.hr

Primjena psihologije zauzima posebno mjesto u zaštiti i promociji ljudskih prava u zatvorskom okruženju, s obzirom na ranjivost proizašlu iz činjenice da je zatvorenicima, odlukom suda, ograničena sloboda kretanja i prikraćeni su u pravu na privatnost, pri čemu je, uz poznavanje psiholoških karakteristika zatvorenika, kao i psihičkih posljedica njihovog zakonitog ograničavanja u osnovnim pravima, važno poznavati učinke koje na psihičku dobrobit i moguće obrasce ponašanja zatvorenika ima kršenje drugih ljudskih prava zatvorenika, s jedne strane te, s druge, poznavati učinke koji unutar zatvorskog sustava mogu proizaći iz kreiranja konteksta koji podržava osvješćivanja prava i aktivno zauzimanje zatvorenika za vlastita prava. Ukratko ćemo prikazati način na koji se zatvorski sustav odnosi prema zaštiti prava zatvorenika s posebnim naglaskom na Zajednicu UZOR, oblik organizacije svakodnevnog života zatvorenika koji omogućuje postizanje kvalitete života slične onoj na slobodi u kojoj ključno mjesto ima upravo uzajamno poštivanje dostojanstva i aktivno zauzimanje za ljudska prava.

Ključne riječi: ljudska prava, zatvorenici, Zajednica UZOR

USMENA IZLAGANJA

ChatGPT - kako rješava Eysenckov inventar ličnosti?

Antunović, Daniel

Udruga UZOR, Rijeka

denzel73@hotmail.com

ChatGPT nije “prava” umjetna inteligencija, već napredni jezični model. Može biti koristan alat koji olakšava rad na jednostavnim, ali i složenim zadacima svih vrsta. Što bi se dogodilo kada bi u razgovoru sa ChatGPT-em primijenili test osobnosti?

EPI - Eysenckov inventar ličnosti, odabran je zbog toga što je već dostupan na Internetu, u upotrebi je dugo i jednostavan je za upotrebu. Sastoji se od po 24 tvrdnje na skalama ekstroverzija-introverzija i neuroticizam-emocionalna stabilnost, te 9 tvrdnji na skali laganja. „Testiranje“ je provedeno na engleskom jeziku, a sastojalo se od postavljanja 57 pitanja na koji bi ChatGPT odgovarao sa „da“ ili „ne“. Test je primijenjen u više navrata, bez posebnih uputa, te sa uputama da daje odgovore kakve bi davala osoba koja ima nizak/prosječan/visok/ekstremno visok rezultat na skalama.

Pokazalo se da, uz pažljivo davanje uputa, ChatGPT može uspješno simulirati davanje odgovora u skladu sa zadanom zamišljenom osobnošću, te postizati rezultate koji izgledaju uvjerljivo. Bolje razlikuje pitanja na skali neuroticizma nego na skali ekstroverzije, te može paziti da ne pretjera na skali laganja.

Cilj ovog pokusa nije bio dobiti odgovore na pitanja, nego otvoriti nova. Kakve su posljedice toga i na što psiholozi moraju obratiti pozornost u budućnosti (koja je već stigla)? Trebamo li odustati od online ispunjavanja upitnika, te vjerovati isključivo starim tehnologijama papir-olovka, bez ikakvih elektroničkih uređaja u prostoriji u kojoj se provode testiranja? Da li ova razina AI, koja nije prava umjetna inteligencija, ipak pokazuje znakove inteligentnog ponašanja? Zbog čega ChatGPT bez posebnih uputa rješava EPI kao flegmatik (emocionalno stabilna introvertna osoba)?

Ključne riječi: AI, umjetna inteligencija, ChatGPT, test osobnosti, EPI

Pravo vrijeme za
dobre odluke – Škola
nepušenja Zavoda
za javno zdravstvo
Međimurske županije

Berta Bacinger Klobučarić¹, Diana Uvodić-Đurić¹,
Nikola Petričević¹, Barbara Lončarić¹,
Nikola Barat¹, Marina Payerl-Pal²

¹ Djelatnost za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije, Čakovec

² Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije, Čakovec

psiholog1@zzjz-ck.hr

Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije je ustanova koja štiti i unapređuje zdravlje cjelokupnog stanovništva preventivnim aktivnostima. Jedan je od ciljeva Zavoda prepoznavanje aktualnih javnozdravstvenih potreba našeg stanovništva te osiguravanje očuvanja i unapređenja zdravlja populacije, a također i zdravstveno prosvjećivanje s promicanjem zdravlja i prevencije bolesti.

Djelatnost za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti prevenira razvoj mentalnozdravstvenih problema i provodi programe prevencije kojima se promiču zdravi životni stilovi i potiče briga i za fizičko i za mentalno zdravlje. Godinama putem programa primarne prevencije promičemo i nepušenje, a ove godine odlučili smo djelovati proaktivnije imajući na umu da je pušenje najveći sprječivi uzročnik bolesti i smrti. Oko 40% pušača pokuša prestati pušiti barem jednom svake godine te smo odlučili podržati takve odluke i olakšati ispunjenje tog cilja otvarajući Školu nepušenja. U procesu odvikavanja dragocjena je stručna pomoć, stoga su se škole nepušenja pokazale kao dobar način motivacije i podrške pušačima za realizaciju dobre odluke – prestanka pušenja.

Škola nepušenja realizira se formiranjem grupe podrške. Za prestanak pušenja mogu biti učinkovite kratke terapijske intervencije, savjet liječnika, individualne konzultacije, ali su još učinkovitije intenzivne intervencije kao što su grupna terapija, sa svrhom međusobnog pružanja podrške i dijeljenja iskustava. Osnovni cilj rada Škole nepušenja bio je ojačati motivaciju i stvoriti uvjete za donošenje odluke o prestanku pušenja, a osobama koje su uspostavile apstinenciju od pušenja pružiti podršku i osnažiti ih da u tome ustraju. Škola nepušenja Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije besplatna je i dostupna svim osobama koje su motivirane prestati pušiti.

U izlaganju prikazuju se rad i učinci Škole nepušenja.

Ključne riječi: škola nepušenja, prevencija bolesti, grupe podrške

Što nam donosi nova klasifikacija poremećaja ličnosti

Fani Bašić

Privatna psihološka praksa Fons, Zagreb

info@savjetovanje-fons.hr

Izlaskom Međunarodne klasifikacije bolesti 11 (MKB-11) došlo je do značajnih promjena u klasifikaciji poremećaja ličnosti. Sa siječnjem 2022. godine počeli smo primjenjivati dimenzionalnu klasifikaciju. Od dijagnostičara se očekuje fokus na generalna oštećenja na području osobnosti i interpersonalnog funkcioniranja, kroz kognitivne, bihevioralne i emocionalne manifestacije. Poremećaji ličnosti se klasificiraju prema općoj razini ozbiljnosti i prema jednoj ili više domena osobnosti. Klasifikacija se odnosi na globalne i dijeljene karakteristike svih poremećaja ličnosti. Razina ozbiljnosti kreće se kroz tri stupnja: blagog, umjerenog i ozbiljnog poremećaja ličnosti. Uveden je subdijagnostički kod "Poteškoće s osobnošću", što ne predstavlja poremećaj za sebe, obzirom da MKB-11 prepoznaje entitete koji nisu povezani s bolešću. Domene osobnosti čine specifični uzorak osobina, stilove, koji doprinose općoj disfunkciji nečije osobnosti. Osobnost opisujemo kroz pet domena i to negativan afekt, izdvojenost, otkočenje (dezinhibiciju), nedruštvenost i anankastiju. Kako bi opisali pojedinca možemo koristiti jednu domenu osobnosti, kao i svih pet te njihove kombinacije. Dijagnostičar može prikazati 31 uzorak osobina s barem jednom navedenom domenom. Koristeći tri razine ozbiljnosti poremećaja ličnosti, dijagnostičar opisuje čak 93 moguće varijacije poremećaja ličnosti. Izuzetak čini dijagnosticiranje Graničnog poremećaja ličnosti. Međunarodna klasifikacija bolesti-11 donosi upute za prepoznavanje ovog poremećaja koje odgovaraju obilježjima istog u Dijagnostičkom i statističkom priručniku za duševne poremećaje 5, Američke psihijatrijske udruge (DSM-5). Granični poremećaj ličnosti će se dijagnosticirati kao i ranije zahvaljujući Europskom udruženju za proučavanje poremećaja ličnosti, na čiji zahtjev su postojeće upute za dijagnosticiranje Graničnog poremećaja ličnosti postale dio međunarodne klasifikacije. Ovo je značajna i ozbiljna promjena za sve zdravstvene djelatnike, terapeute, istraživače, osiguravajuća društva, socijalne i pravne službenike, pacijente i njihove obitelji. Kratko usmeno izlaganje pokušati će predočiti iskustva psihologa u praksi, kao i prijedloge kako olakšati buduću dijagnostičku i terapijsku rad. Pokušat će predstaviti prednosti i nedostatke ovog klasifikacijskog pristupa. S ovim pristupom dolazi do promjene poimanja poremećaja ličnosti na koju nismo naviknuti, iako nam je već od ranije poznata. Nedostatak dijagnostičkih instrumenata i slaba dijagnostička pouzdanost mogu zbunjivati dijagnostičara, ali detaljniji opis pojedinih karakteristika osobnosti kroz razine ozbiljnosti poremećaja može biti dobrodošao za terapeuta.

Ključne riječi: poremećaji ličnosti, Međunarodna klasifikacija bolesti 11, razine ozbiljnosti poremećaja, domene osobnosti

Izvršne funkcije kod predškolske djece s perinatalnim oštećenjem mozga

Snježana Bilac¹, Meri Tadinac²

¹ Specijalna bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama, Zagreb

² Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: snjezana.bilac@gmail.com

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati kakve su izvršne funkcije (IF) kod djece predškolske dobi koja su pretrpjela perinatalno oštećenje mozga različitog stupnja težine.

IF su kontrolne funkcije višeg reda koje se odnose na svrhovito, cilju usmjereno ponašanje u novim i složenim situacijama. Ovdje koristimo empirijski model IF Gioie i sur. (2003), prema kojem IF reguliraju kogniciju, ali i emocionalne reakcije, socijalne odnose i vidljivo ponašanje. Dosadašnja istraživanja su pokazala da su djeca s perinatalnim oštećenjem mozga rizična za teškoće u IF, pri čemu odnos između stupnja lezije i funkcionalnog ishoda nije jednoznačan.

Ispitano je 162 djece u dobi od 3 do 4 godine - 55 djece urednoga razvoja (usporedna skupina), 55 djece s manjim i 52 djece s većim stupnjem oštećenja mozga normalnog općeg razvoja. Stupanj oštećenja mozga je ustanovljen u neonatalnoj dobi na osnovi ultrazvučne snimke mozga. IF su ispitane primjenom testova iz NEPSY-II baterije, Leiter-R Kognitivno/Socijalne ljestvice za ispitivača (ispitivačeve procjene) i BRIEF-P inventara za procjenu IF – predškolski oblik (majčine procjene).

Rezultati su djelomično potvrdili postavljene hipoteze. Za IF inhibicije i promjene je pronađen značajan efekt stupnja oštećenja mozga. Za pažnju i radno pamćenje je važna sama prisutnost lezije, bez obzira na njezin stupanj. Ovo potvrđuje prethodna istraživanja prema kojima težina oštećenja mozga nije uvijek direktno povezana s funkcionalnim ishodima za funkcije koje aktiviraju široke neuralne mreže.

Zaključno, psihologijskim praćenjem je potrebno zahvatiti i nisko i visoko rizičnu djecu s perinatalnim oštećenjem mozga već od najranije dobi. To omogućuje prevenciju teškoća, a jedan od preventivnih postupaka je npr. psioh edukacija roditelja.

Ključne riječi: djeca, perinatalno oštećenje mozga, izvršne funkcije, prevencija

Povezanost korištenja pametnog telefona s problema u ponašanju i emocionalnim problemima kod adolescenata

Matea Bodrožić Selak, Marina Merkaš,
Ana Žulec Ivanković, Vanesa Varga,
Katarina Perić Pavišić,
Marina Kotrla Topić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Institut društvenih
znanosti Ivo Pilar, Zagreb

matea.selak@unicath.hr

Svrha ovoga rada bila je provjeriti u kojoj su mjeri i kako određena obilježja korištenja pametnog telefona povezana s problemima u ponašanju i emocionalnim problemima kod adolescenata. Specifično, cilj rada je bio ispitati kako vrijeme korištenja pametnog telefona, učestalost korištenja društvenih mreža i problematično korištenje pametnog telefona pridonose objašnjenju problema u ponašanju i emocionalnih problema kod adolescenata.

Kako bi se odgovorilo na postavljeni cilj rada, korišteni su podatci prikupljeni od djece koja su sudjelovala u opsežnijoj dvogodišnjoj longitudinalnoj studiji provedenoj u okviru HRZZ UIP projekta „Digitalna tehnologija u obitelji: obrasci ponašanja i učinci na razvoj djece“ (D.E.C.I.D.E.). Za potrebe ovoga rada korišteni su podatci četvrtoga vala ispitivanja u kojem je sudjelovalo 204 djece u dobi od 10 do 15 godina (58,3% djevojčica). Djeca su na mjerama konstruiranim za potrebe projekta procjenjivala svoje dnevno vrijeme korištenja pametnog telefona – vremenska lenta, te učestalost korištenja i posjećivanja društvenih mreža na Skali aktivnosti na pametnom telefonu. Kao indikator problematičnog korištenja pametnog telefona korištena je Skala ovisnosti o pametnom telefonu (eng. *Smartphone Addiction Scale*, SAS-SV; Kwon i sur., 2003), a za mjerenje problema u ponašanju i emocionalnih problema Sistem poboljšanja socijalnih vještina (eng. *Social Skills Improvement System*; Gresham i Elliott, 2008).

Rezultati su pokazali kako su veće dnevno vrijeme korištenja pametnog telefona, više problematičnog korištenja pametnog telefona i učestalije korištenje društvenih mreža povezani s više problema u ponašanju i emocionalnih problema, odnosno više eksternaliziranih i internaliziranih problema kod adolescenata. Rezultati nadalje pokazuju da djevojčice češće nego dječaci koriste društvene mreže putem pametnog telefona. Kao značajni i pozitivni prediktori emocionalnih problema pokazali su se ženski spol i veće problematično korištenje pametnog telefona, a kao značajan i pozitivan prediktor problema u ponašanju kod adolescenata njihovo veće problematično korištenje pametnog telefona. Nalazi rada raspravljaju se iz perspektive rizičnih čimbenika vezanih uz korištenje pametnog telefona za javljanje međusobno povezanih internaliziranih i eksternaliziranih problema u adolescenata te vjerojatne dvosmjernosti utjecaja tih problema i problematičnog korištenja pametnog telefona tijekom adolescencije.

Ključne riječi: pametni telefon, problemi u ponašanju, emocionalni problemi, adolescenti

Bipolarni afektivni poremećaji

Gordan Bošković

Insula – županijska specijalna bolnica
za psihijatriju, Rab

gordan_boskovic@outlook.com

Bipolarne poremećaje karakteriziraju, u pravilu, ekstremne promjene raspoloženja u rasponu od povišenog, ekspanzivnog i euforičnog do krajnje niskog, tužnog i depresivnog raspoloženja. Kliničke značajke bipolarnog poremećaja mogu uvelike varirati među pojedincima, ali općenito spadaju u dvije glavne kategorije: manične epizode i depresivne epizode. Neki pojedinci s bipolarnim poremećajem također mogu imati stanja stabilnog raspoloženja između ovih epizoda, kod drugih se raspoloženja mogu smjenjivati postupno u određenom vremenskom razdoblju, kod trećih se promjene raspoloženja događaju relativno brzo itd. Etiologija ovih poremećaja nije u potpunosti rasvijetljena, ali se vjeruje da predstavlja rezultat kombinacije genetskih, okolišnih i neurobioloških čimbenika. Brojne i vrlo raznolike kliničke značajke kao npr. oluja misli, reducirana potreba za spavanjem, logoroičnost, zabludne ideje, impulzivnost i razdražljivost, pogreške mišljenja, poteškoće u rasuđivanju, nedostatak uvida, sniženo raspoloženje, gubitak interesa, osjećaj iscrpljenosti i umora, osjećaj krivnje, ideje opće propasti, i brojne druge mogu pojaviti, kako u dijagnostici, tako i u tretmanu ovih poremećaja. Bipolarni poremećaji, u pravilu, dijele simptome i sličnosti s nekoliko drugih mentalnih poremećaja, a upravo je njihovo razlikovanje ključno u dijagnostici i odgovarajućem liječenju odnosno planiranju treatmenta. Iako je farmakološki pristup liječenju ovih poremećaja gotovo neizostavan, kognitivno-bihevioralni tretman može biti koristan osobito u smislu pomoći osobama s bipolarnim poremećajima da samostalno prepoznaju i upravljaju simptomima svoje bolesti i poboljšavaju kvalitetu života razumijevanjem obrazaca mišljenja i ponašanja koji mogu doprinosti promjenama raspoloženja, kao i učenjem novih obrazaca.

Ključne riječi: bipolarni afektivni poremećaj, dijagnostika, kognitivno-bihevioralni tretman

Šiza kriza - psiholozi na radiju

Davorka Čavar-Lovrić¹, Vesna Jerković²,
Jelena Radić³, Jelena Rukavina⁴

¹ OB "Dr. J. Benčević"

² Zlatni cekin - centar za rehabilitaciju i odgoj djece

³ Hrvatski zavod za zapošljavanje

⁴ Gimnazija Matija Mesić, Slavonski Brod

dacavar@gmail.com

U srpnju 2020. prijateljska skupina stručnjakinja za društveni marketing, psihologinja i radijskih zaposlenika pokrenula je inicijativu za pokretanje radijske emisije o mentalnom zdravlju. Tada aktualna korona kriza usmjerila nas je na podršku i ublažavanje negativnih posljedica pandemije na mentalno zdravlje i jačanje psihološke otpornosti stanovnika Brodsko-posavske županije. Cilj je bio omogućiti povezivanje članova naše zajednice u vrijeme lock-downa, kroz pokretanje radijske emisije u koju će se ljudi moći javljati i sa stručnim osobama razgovarati o svojim iskustvima.

S emitiranjem emisije započeli smo 28. listopada 2020. na Radiju 92FM i od tada redovito srijedom u 17 sati kreće naša jednosatna emisija Šiza kriza u kojoj obrađujemo teme iz psihologije. Suurednice emisije su psihologinje, a naši gosti su građanke i građani, kolege psiholozi koji su stručni za određena područja i stručnjaci drugih struka. Do sada je objavljeno više od 125 emisija. Na poslovima uređivanja emisija Šize krize do sada je radilo 6 psihologinja, trenutno se izmjenjuju četiri. Broj kolega psihologa/inja koji je podijelio s nama svoja znanja i iskustva je veliki, kao i broj drugih stručnjaka (nastavnika, odgajatelja, pravnika, liječnika, med. sestara, soc. pedagoga i drugih). U emisijama su sudjelovali i gosti koji su kroz svoja životna iskustva mogli govoriti o određenim temama npr. roditelji, bračni partneri, osobe koje se liječe od nekih bolesti. Teme emisija su bile npr. panični poremećaj, žalovanje, komunikacija, asertivnost, psihološka otpornost, emocionalna inteligencija, odgojni stilovi, problemi sa spavanjem, prilagodba na vrtić, mobbing, priprema za razgovor za posao, povijest psihologije, stres, starenje, inteligencija, introverzija, pretilost kod djece, psihodermatologija, ovisnosti.... Šiza kriza ima svoju Facebook stranicu, emisije objavljujemo na Youtube kanalu Šiza kriza a, od nedavno, i web stranicu.

Zahvaljujemo svima koji su s nama spremno podijelili svoja znanja i životna iskustva. A što smo mi dobile od Šize? Izašle smo iz zone komfora kroz učenje novih vještina, proširivanje znanja iz psihologije te kontakte s kolegama. Iskustvo uređivanja emisija izuzetno je dinamičan i kreativan ali i timski rad. Kroz suradnju i međusobno nadopunjavanje smo se međusobno približile i naučile da smo tu jedna za drugu. Pripremajući se za emisije, širile smo i obogaćivale i svoje vlastito znanje i razumijevanje različitih psihologijskih ali i životnih tema. Uređivanje i snimanje emisija potvrdilo nam je da radeći nešto dobro za zajednicu, i mi sami rastemo a upravo je u tome ljepota bavljenja psihologijom kao strukom.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, radijska emisija, Youtube

Nema cjeloživotnog obrazovanja bez obrazovanja starijih

Jasna Čurin

Hrvatsko psihološko društvo, Sekcija za psihologiju starenja,
Zagreb, Hrvatska

jasna.curin@gmail.com

Znamo da je umirovljenje jedna od većih životnih promjena, koja uključujući i gubitke zahtjeva prilagodbe. Ponekad je osobi po umirovljenju dovoljno da se većim angažmanom u obitelji potpuno ostvari. Neki se ponovo zaposle. Nekima je samoća odabir i životni stil, razlike među starijim osobama su velike. Uključenje u aktivnosti klubova i udruga, gerontoloških centara, knjižnica, volontiranje, mogu popuniti vrijeme i stvoriti nove socijalne kontakte. Dio starijih osoba uključit će se u neke od tih programa, dok će drugi u kreiranju slobodnog vremena potražiti i dodatne mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja, oblike koji više „slične na pravu školu“. Iako se učiti može na različite načine Sveučilišta za treću životnu dob nude mogućnost sustavnoga i strukturiranog usvajanja novih obrazovnih sadržaja. Možemo ih definirati kao obrazovno kulturne centre u kojima osobe treće životne dobi usvajaju nova znanja ili utvrđuju postojeća, u ugodnom ambijentu, u društvu osoba sličnih interesa, uz educirane mentore u skladu s jednostavnim i prihvatljivim metodama prenošenja znanja. Brojne su specifičnosti obrazovnog rada sa starijim polaznicima koja proizlaze iz psihologije, gerontologije i gerontogogije. A sam obrazovni proces neformalan, prilagodljiv i kreativan, temeljen na intrinzičnoj motivaciji polaznika. Može li takvo obrazovanje biti opcija koja će dati smisao kasnijem periodu čovjekova života? Od kada je na Sveučilištu u Toulouseu u Francuskoj 1973.g. nastalo prvo Sveučilište za treću životnu dob ideja o organiziranim oblicima obrazovanja osoba treće životne dobi počela se širiti diljem Europe i svijeta. Ugrubo, postoje dva osnovna modela, francuski koji je više vezan uz akademsku razinu i britanski model koji je neformalniji. Danas u mnogim zemljama postoje Sveučilišta za treću životnu dob od kojih neka djeluju i na razini nacionalnih mreža. Zanimljiva su iskustva koja u obrazovanju starijih nalazimo u Sloveniji, Slovačkoj, Njemačkoj, Austriji, Francuskoj, Poljskoj, Italiji ... pa do onih na drugim kontinentima npr. Australiji i Kini. Iznoseći primjere, prošetat ćemo „svijetom“ cjeloživotnog obrazovanja koje ne *guši*, nego *potiče*. Kod nas, na Pučkom otvorenom učilištu u Zagrebu Sveučilište za treću životnu dob postoji od 1992.g., a od 2007.g., Sveučilište za treću dob djeluje i pri Sveučilištu u Rijeci. Hrvatska se u dokumentima opredijelila za dostupnost cjeloživotnog obrazovanja „za sve“, pa postoji okvir za razvoj sličnih programa i u drugim gradovima. Istraživanja pokazuju da starije osobe potrebe za aktivnošću i samoaktualizacijom vežu uz kvalitetu života, a upravo njih mogu zadovoljiti kroz programe cjeloživotnog obrazovanja. Možda bi mi, kao struka koja dobro zna što te potrebe ljudima znače, mogli biti poticaj za širenje i povezivanje takvih programa!

Ključne riječi: starije osobe, cjeloživotno obrazovanje, sveučilište za treću dob

Validacija upitnika
emocionalne
kompetentnosti UEK-
42 na hrvatskom i
portugalskom uzorku
upotrebom EGA analize

Ana Ćosić Pilepić¹, Tamara Mohorić¹,
Vladimir Takšić¹, Luisa Faria²
i Ana Costa²

¹ Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet,
Odsjek za psihologiju, Rijeka

² Sveučilište u Portu, Fakultet psihologije i
obrazovnih znanosti, Porto, Portugal

acosic@uniri.hr

Cilj ovog istraživanja bio je testirati valjanost teorijske trofaktorske strukture Upitnika emocionalne kompetentnosti (UEK-42, Takšić i sur., 2009) na hrvatskom i portugalskom uzorku upotrebom eksplorativne grafičke analize (EGA), nove metode za procjenu dimenzionalnosti latentne varijable iz područja mrežne psihometrije. Rezultati su pokazali različitu strukturu u hrvatskom i portugalskom uzorku. Ovi rezultati odstupaju od očekivanja temeljem teorije, s obzirom da je EGA u hrvatskom uzorku identificirala petofaktorsku strukturu dok je u portugalskom uzorku ponudila rješenje s četiri faktora. Raspoređivanje čestica unutar dobivenih dimenzija također ne prati teorijsku strukturu upitnika. Provjeren je i stabilnost dimenzija/faktora i čestica, kao i mrežna opterećenja, te ova dva pokazatelja sugeriraju potrebu za doradom upitnika odnosno eliminacijom određenih čestica. No, potrebna su dodatna istraživanja kako bi se ovi rezultati mogli generalizirati.

Ključne riječi: eksplorativna grafička analiza, EGA, upitnik emocionalne kompetentnosti, kros-kulturalna validacija

Potrebe i izazovi psihologa/inja

Vanja Prvulović¹, Tihana Fontana²,
Petra Brnić³

¹ Sinapsa Centar d.o.o., Bale

² Sinapsa Centar d.o.o., Fažana

³ TOS Novigrad - SEI Cittanova, Poreč

vanja@sinapsa.com.hr; tihana.fontana@gmail.com;
pbrnic@gmail.com

Unazad 4 godine pod utjecajem smo COVID-19 pandemije, potresa, blizine rata u Ukrajini, straha od energetske krize, inflacije te ubrzane digitalizacije. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije 1 od 5 osoba suočava se s teškoćama mentalnog zdravlja. U takvim situacijama u “spotlight-u” su upravo stručnjaci pomažućih profesija, od kojih postoje povećana očekivanja. Istovremeno, i psiholozi/inje ti koji su također izloženi istim okolnostima te osjećajem nesigurnosti, kao i ostali građani. I zato, u Društvu psihologa Istre smo pokrenuli anketni upitnik s ciljem identifikacije najčešćih izazova te potrebe za podrškom kod članica i članova Društva psihologa Istre. U anketi je, uz sociodemografske podatke, korištena i Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS) te Oldenburški upitnik sagorijevanja. Provela se kvantitativna i kvalitativna analiza kako bi se pristupilo problemu povećane potrebe za (sustavnom) podrškom pomagačima na području Istre. U anketi je sudjelovalo 55 osoba, od čega 54 članica i 1 član, od kojih 40% ima radni staž između 5 i 15 godina i od kojih najveći broj radi u odgojno-obrazovnim ustanovama (54,5%) te socijalnoj skrbi (18,2%). Rezultati pokazuju da su najveći izazovi oni u vezani uz organizaciju rada i specifičnosti posla, ali i izazovi na razini sustava, kao i osobni izazovi. Izazovi s usklađivanjem osobnog i poslovnog života te financijama također su prisutni, a oni se mogu rješavati jednako na sustavnoj, organizacijskoj, kao i osobnoj razini. Dobiveno je da postoji izražena potreba za sustavnim poboljšanjem uvjeta rada te podrškom u vidu dostupnijih i pristupačnijih supervizija i edukacija, kao i potreba za druženjem i razmjenom iskustva s kolegama. Zaključujemo da postoji povećana potreba za (sustavnom) podrškom pomagačima na području Istre. Ulogu Društva psihologa Istre, kao i drugih strukovnih društava, vidimo u tome što može biti spona između potreba članica i članova s donositeljima odluka te tako predlagati i podržati sustavne promjene, ali i osigurati sredstva kako bi se omogućila podrška kroz plaćene supervizije i edukacije te programe razvijanja osobnih i poslovnih vještina.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, psiholozi, izazovi, podrška, potrebe

Je li moguća procjena učinkovitosti radnika odlikaša u javnom sektoru?

Jozo Dubravac

Nastavni zavod za javno zdravstvo
dr. Andrija Štampar, Zagreb, Hrvatska

jozo.dubravac@stampar.hr

Procjena radnog učinka je jedan od temelja upravljanja ljudskim potencijalima i odnosi se na niz metoda koje procjenjuju radnikovu učinkovitost i kvalitetu rada u cilju realizacije postavljenih zadataka. Cilj ovog rada je istražiti primjenu procjene radne učinkovitosti selektiranih kandidata za odabir osoba koje će biti stipendirane za upis na fakultet. Radnici su selektirani jer su pokazali ambiciju za daljnjim obrazovanjem i postizanjem višeg akademskog stupnja.

Metoda je obuhvatila anketiranje rukovoditelja koji su dobili zadatak procijeniti radnike kroz prigodni upitnik, osmišljen za ocjenu radne uspješnosti, kompetencija i timskog rada putem ljestvice procjene. Radnici su procijenjeni temeljem 10 tvrdnji koje obuhvaćaju ponašanje i kompetencije na radnom mjestu, primjerice „Samostalno i kvalitetno obavljanje dodijeljenih zadataka“, koristeći Likertovu skalu od 5 stupnjeva. Postupak nije bio anonimn. Pitanja upitnika su se doticala različitih aspekata kao što su samostalnost u zadacima, pridržavanje rokova, kompetentnost, proaktivnost, transparentnost i suradnja s kolegama.

Ispitanici su uključivali 139 radnika iz hrvatske javne službe, procijenjeno od strane 69 direktno nadređenih. Statističke analize potvrđuju visoku unutarnju konzistentnost ljestvice (Cronbach alfa = 0,962), primjerenu mjeru uzorka (Kaiser-Meyer-Olkin faktor = 0,935) i značaj Bartlettovog testa sfericiteta ($\chi^2 = 1444,475$, $p < 0,01$), što ukazuje na prikladnost korištenih varijabli za faktorsku analizu. Analiza glavnih komponenata potvrdila je jedan faktor koji objašnjava značajan postotak varijance (74,79%). Prosječna ocjena skale iznosila je 4,61, dok je Koglomorov-Smirnov test pokazao značajnost (KS = 0,25, $p < 0,001$) i negativnu asimetriju distribucije rezultata. Došlo je do metodološkog problema, gdje je 58 osoba ocijenjeno prosječnom ocjenom 5,0, što je dodatno kompliciralo donošenje odluka zbog ograničenih mogućnosti razlikovanja radnika po postignutim ocjenama.

Zaključci istraživanja ističu da su na mjerenje radnog učinka utjecali različiti čimbenici. Poznajući našu kulturu, treba biti svjestan mogućih prijateljskih odnosa s procijenjenim radnicima, straha od konflikta ili negativnih reakcija ako se da niža ocjena, zatim mogući nedostatak vremena i resursa za procjenu. Preporuka je unaprjeđenje obrazaca ocjenjivanja, odabir kompetentnih procjenitelja i razvijati svijest o psihološkim pristranostima koje utječu u procesu. Preporučuje se uvođenje objektivnih kriterija i više procjenjivača kako bi se prevladali spomenuti nedostaci.

Izrazito je otežana selekcija radnika odlikaša i ovo istraživanje ima potencijal potaknuti daljnja istraživanja vezana uz procjenu radne učinkovitosti u javnom sektoru. Bitno je istaknuti važnost održavanja povjerenja s radnicima, održavanja njihovog angažmana i motivacije putem poštenih i objektivnih procjena rezultata rada jer svako odstupanje narušava organizacijsku klimu.

Ključne riječi: procjena radne uspješnosti, organizacijska psihologija, javnih sektor, procjena radnika, subjektivni i objektivni kriteriji

Podrška roditeljstvu kroz projekt “Rastimo zajedno u svakoj obitelji”

Tena Erceg Milković¹, Sanja Mihetec²,
Ivana Sošić Antunović³

¹ Dječji vrtić Konavle, Cavtat

² Centar za podršku roditeljstvu Rastimo zajedno, Zagreb

³ Dječji vrtić Sušak, Rijeka

sanja@rastimozajedno.hr

Projektom „Rastimo zajedno u svakoj obitelji“ nastojalo se odgovoriti na (1) potrebu za povećanjem roditeljske uključenosti očeva u svakodnevnu brigu i odgoj djece rane i predškolske dobi, kao i na (2) potrebu za djelotvornom međusektorskom suradnjom u osiguravanju dostupnosti odgovarajućih programa podrške roditeljstvu. Projekt je trajao od rujna 2022. do kolovoza 2023. godine te je u njemu sudjelovalo ukupno 13 dječjih vrtića i 13 podružnica Obiteljskog centra kao partneri Centru za podršku roditeljstvu Rastimo zajedno.

Brojna novija istraživanja u području razvojne psihologije i neuroznanosti otkrivaju velik značaj očeve uključenosti u brigu o djetetu od najranijih dana koja se odražava na kasniji djetetov razvoj. Utvrđena je pozitivna povezanost očeve osjetljive interakcije s djetetom u prvim godinama života s djetetovim kognitivnim i socio-emocionalnim razvojem u djetinjstvu i adolescenciji, kao i s boljom očevom i majčinom dobrobiti. No, s druge strane istraživanja pokazuju relativno manju uključenost očeva u aktivnosti s djecom rane i predškolske dobi u odnosu na majke, kao i njihov doživljaj slabije roditeljske kompetentnosti. Kako bi se očeve podržalo u njihovoj roditeljskoj ulozi, Centar za podršku roditeljstvu Rastimo zajedno je 2015. godine razvio, a 2019. nadogrudio univerzalni program podrške očevima djece rane i predškolske dobi pod nazivom „Klub očeva Rastimo zajedno“. Evaluacija programa pokazuje da se očevi nakon radionica osjećaju sigurniji i ojačani u roditeljskoj ulozi; prisutniji su u djetetovom životu, ostvaruju kvalitetniju interakciju roditelj-dijete te imaju više razumijevanja za dijete. Kvalitativni podaci upotpunjuju sliku o percipiranim dobicima programa za očeve i djecu te donose preporuke za njegovo poboljšanje.

Međuresorna suradnja prepoznata je kao jedan od ključnih čimbenika u povećanju dobrobiti djece, jer ju je nemoguće cjelovito zahvatiti unutar jednog sustava, jer roditelji i djeca imaju raznolike potrebe, jer suradnja ubrzava intervenciju kod ugrožene dobrobiti djeteta i jer izostanak iste vodi do slabe učinkovitosti u zaštiti dobrobiti djece. Osnaživanjem partnerstva između dječjih vrtića i podružnica Obiteljskog centra nastojalo se unaprijediti komunikaciju te povećati znanje stručnjaka o programima Rastimo zajedno, kao i kamo i kako uputiti ro-

ditelje u odgovarajuće programe podrške. S tim su ciljem u okviru projekta organizirani županijski stručni skupovi na kojima su se sudionici međusobno umrežili te usvojili smjernice za međuresornu suradnju za povećanje dostupnosti i veću uključenost roditelja u programe podrške.

U izlaganju će se prikazati osnovni ciljevi i rezultati projekta Rastimo zajedno u svakoj obitelji te će se raspravljati o izazovima njegove provedbe, kao i održivosti međuresorne suradnje.

Ključne riječi: program podrške roditeljstvu, Rastimo zajedno, međuresorna suradnja, očevi, djeca rane i predškolske dobi

Karakteristike i specifičnosti policijskih pregovarača

Ivana Glavina Jelaš¹, Elizabeta Vovko², Franjo Filipović³,
Ines Matec Mamuzić⁴, Krešimir Šimić⁵

¹ Veleučilište kriminalistike i javne sigurnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

² Specijalna jedinica, Generalna policijska uprava, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ljubljana, Slovenija

³ Zapovjedništvo za intervencije, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

⁴ Ured glavnog ravnatelja, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

⁵ Jedinica interventne policije, PU Brodsko-posavska, Ministarstvo unutarnjih poslova, Hrvatska

ivana.glavinajelas@gmail.com

Istraživanja kao i svakodnevna policijska praksa dosljedno pokazuju kako je krizno pregovaranje jedan od najučinkovitijih policijskih alata za rješavanje svih kriznih intervencija (primjerice otmica, pokušaja samoubojstva, talačkih kriza itd.). Policijsko pregovaranje vrlo je specifična i iznimno zahtjevna vrsta policijskog posla, stoga je selekcija kandidata koji posjeduju potrebne osobine za njegovo obavljanje izrazito važan korak u kontekstu ostvarivanja prethodno navedene učinkovitosti samog pregovaranja. Prvi hrvatski policijski pregovarači regrutirani su iz redova specijalne policije, a danas se regrutiraju putem natječaja na koji se javljaju pripadnici interventne i specijalne policije koji prolaze pomno osmišljeni i vrlo intenzivan tečaj za pregovarače. Tečaj je i svojevrsno selekcijsko sredstvo jer se tijekom obuke evaluira tko zadovoljava kriterije za obavljanje pregovaračkog posla. Iako policijski pregovarači nisu populacija koja je lako dostupna istraživačima, u pregledu literature nailazi se na manji broj publikacija koje se bave karakteristikama policijskih službenika koji su odabrali, odnosno koji su odabrani za ovu vrstu policijske djelatnosti. Kao najvažnije osobine uspješnog policijskog pregovarača ističu se sposobnost empatiziranja, samokontrola, regulacija emocija, skromnost i sposobnost prihvaćanja bez osuđivanja. S obzirom na zakonitosti samog pregovaračkog procesa, teško je izdvojiti koja je od navedenih vještina istaknutija odnosno važnija. Jednostavnije rečeno - svaka je jednako važna, ali u različitim fazama pregovaranja, s tim da je njihova učinkovitost uvjetovana i ciljem pregovaranja kao i vrstom intervencija. Cilj ovog izlaganja je prikaz specifičnih karakteristika i osobina pregovarača potrebnih za kvalitetno odnosno uspješno obavljanje ove iznimno zahtjevne vrste policijske djelatnosti.

Ključne riječi: policija, policijski pregovarači, selekcija, ličnost

Rad psihologa s policijskim pregovaračima

Ivana Glavina Jelaš¹, Elizabeta Vovko²,
Franjo Filipović³, Mario Burazer⁴, Josip Kosantek⁴

¹ Veleučilište kriminalistike i javne sigurnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

² Specijalna jedinica, Generalna policijska uprava, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ljubljana, Slovenija

³ Zapovjedništvo za intervencije, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

⁴ Jedinica specijalne i interventne policije, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska

ivana.glavinajelas@gmail.com

Policijski posao spada u najstresnije i najteže na svijetu, a posao pregovarača pak među najstresnije vrste policijskih poslova. Općenito se policijski stresori dijele na organizacijske (primjerice teškoće sa suradnicima i rukovoditeljima; birokratske teškoće; neadekvatna oprema itd.) i operativne (primjerice rizik od ozljeđivanja i pogibelji; izloženost ljudskoj patnji; prijetnje od strane počinitelja itd.). Činjenica da su policijski službenici češće izloženi organizacijskim stresorima, koje ujedno i procjenjuju težima često bude iznenađujuća za javnost. Naime, osim što su učestaliji, na njih se tijekom obuke ne pripremaju - za razliku od operativnih, stoga je jasno zašto ih doživljavaju gorima. No za razliku od većine policijskih službenika, uz standardne organizacijske stresore, policijski pregovarači su učestalo izloženi uistinu visoko rizičnim i iznimno stresnim operativnim stresorima. Njihove intervencije odnosno postupanja podrazumijevaju rad u kriznim situacijama poput primjerice pregovaranja s počiniteljem koji prijeti aktivacijom određenog eksplozivnog sredstva. Stoga je kontinuirana briga za mentalno zdravlje policijskih pregovarača vrlo važna. Iako je korist rada psihologa s pregovaračima u vidu tretmana nakon odrađenih intervencija neupitna, naglasak u brizi za njihovo mentalno zdravlje je na stvaranju i održavanju psihološke otpornosti, odnosno pripremi na postupanja u visoko rizičnim situacijama kojima će neminovno biti izloženi. Treninzi koncentracije te općenito mentalni treninzi bazirani na vježbanju koncentracije i osviještenosti poput MBCT-a (*Mindfulness Based Cognitive Therapy*) idealni su za ovu populaciju - ne samo u svrhu brige za mentalno zdravlje već i u svrhu treniranja kognitivnih vještina neophodnih za posao policijskih pregovarača i sam pregovarački proces. Primjerice, aktivno slušanje kao jedna od istaknutih pregovaračkih tehnika zahtijeva izrazitu sposobnost usmjeravanja pažnje uz ne osuđujući i prihvaćajući stav pregovarača. Stoga je cilj ovog izlaganja, osim brige za mentalno zdravlje, detaljniji prikaz rada psihologa s policijskim pregovaračima.

Ključne riječi: policija, policijsko pregovaranje, stres

Problemi mentalnog zdravlja djece i mladih: mogu li psihološki tretmani dati više od psihoterapije?

Marina Gulin

Zavod za javno zdravstvo Šibensko-kninske županije, Šibenik

marina.gulin101@gmail.com

U posljednje vrijeme primjetan je porast problema vezanih uz mentalno zdravlje i rizična ponašanja djece i mladih u školskoj dobi: od ranog konzumiranja alkoholnih pića i droga, kockanja, ranih rizičnih spolnih odnosa do vršnjačkog nasilja. Porastu doprinosi situacija koju je uvjetovala pandemija, kao i kultura zabavljanja djece i mladih uz opijanje, konzumiranje droga, „otkačeno“ ponašanje i vršnjačko nasilje, što uz lako dostupne sadržaje putem mobitela i interneta postiže sve snažnije i okrutnije oblike. Kvalitetnim preventivnim programima nastoji se ovladati trend porasta rizičnih ponašanja djece i mladih, a zadnjih nekoliko godina znatno je dostupnija i psihoterapijska pomoć, kako u javnim ustanovama, tako i u privatnoj praksi. Unatoč provođenju preventivnih programa i sve većoj dostupnosti i korištenju psihoterapijske pomoći, bilježimo snažan trend porasta problema mentalnog zdravlja i rizičnih ponašanja, što nameće potrebu traženja učinkovitijih rješenja.

Prezentira se kliničko psihološko iskustvo rada s djecom i mladima s problemima mentalnog zdravlja i visokog rizika za razvoj nepoželjnih oblika ponašanja po interakcijskom, biopsihosocijalnom pristupu. Kvalitativno se analizira učinkovitost psihološkog tretmana usmjerenog jačanju osobnog potencijala za napredovanje, odnosno, učinkovitost psiholoških intervencija usmjerenih osnaživanju u vještinama koje su potrebne za savladavanje aktualnih problema i pružanju potpore u primjeni istih u stvarnoj situaciji u obiteljskom i/ili školskom okolišu. Učinak ovog psihološkog tretmana analizira se u odnosu na mogući učinak individualne psihoterapije s obzirom na vrijeme potrebno za postizanje pozitivnog pomaka i učinak na psihosocijalno funkcioniranje djeteta ili mlade osobe.

Iskustvo pokazuje da se psihološkim tretmanom usmjerenim jačanju osobnog potencijala za napredovanje može brže postići iskustvo pozitivne promjene kod djeteta ili mlade osobe te podrška pozitivnoj promjeni u obiteljskom ili školskom okolišu. Na taj način može se postići i trajnija pozitivna promjena u obitelji, kao i u školskom okolišu, što u praksi može dopunjavati učinak preventivnih programa usmjerenih razvoju roditeljskih kompetencija ili jačanju mentalnozdravstvene pismenosti učitelja i nastavnika u školi.

Ključni pojmovi: mentalno zdravlje djece i mladih, rizična ponašanja, psihološki tretmani, psihoterapija

Provjera metrijskih karakteristika upitnika “Motivi i vrijednosti u poslu”

Neda Jagmić

Selekcija d.o.o., Split

neda.jagmic@selekcija.hr

Motivacija je važno područje interesa u upravljanju ljudskim resursima i nastojanjima za kreiranjem konkurentne prednosti organizacije. Kao psihološki proces, motivacija tumači svrhu i smjer ponašanja, odnosno djeluje kao unutarnja sila koja osobu pokreće na ostvarenje osobnih i organizacijskih ciljeva. U radnom kontekstu se često proučava uzimajući u obzir koncepte potreba, vrijednosti, kognicija, afekata i ponašanja, kao i različitih kontekstualnih faktora i podudaranja značajki pojedinca i radnog mjesta. Kroz godine rada i istraživanja motivacije u poslovnom okruženju, izdvojilo se nekoliko bitnih faktora. Dok su nekim pojedincima važniji aspekti poput plaće, zarade ili sigurnosti, drugi mogu stavljati veći naglasak na mogućnosti napredovanja u poslu, pomaganja drugima ili dobivanja priznanja. Informacija o tome što je pojedincu važno i kojim aspektima on pridaje značaj, može pomoći pri razumijevanju problema u organizaciji ili ukazati na izvore nezadovoljstva i područja koja se mogu poboljšati. Polazeći iz praktične potrebe za prepoznavanjem individualnih razlika u aspektima motivacije, konstruiran je instrument koji zahvaća motive i vrijednosti u poslu. Početna verzija instrumenta sastojala se od 63 tvrdnje samoprocjene, osmišljene i revidirane od strane stručnjaka u području istraživanja motivacije i upravljanja ljudskim resursima. Test je potom višestruko primjenjivan na prigodnim uzorcima kandidata za zaposlenje u Hrvatskoj te su analizama prikupljenih odgovora i pregledom utvrđenih psihometrijskih karakteristika eliminirane pojedine tvrdnje jer nisu dovoljno jasno i nedvosmisleno opisivale odgovarajuće aspekte. U konačnici je formiran kraći instrument, s ukupno 41 tvrdnjom. Eksploratorna (n=467) i konfirmatorna faktorska analiza (n=624) ukazale su na grupiranje tvrdnji oko 12 faktora, na temelju čega su definirane i skale zadovoljavajuće pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije. Riječ je o kratkim skalama motiva: zarade, moći-statusa, moći-upravljanja, samousmjerenosti, priznanja, poznanstva, altruizma, estetike, stimulacije, hedonizma, sigurnosti te konformizma-pravila. Validacijskim istraživanjima utvrđeni su prilozi konvergentno-divergentnoj valjanosti instrumenta, jer su utvrđene logične korelacije skala novokonstruiranog instrumenta sa skalama upitnika ličnosti (Upitnik radne savjesnosti i stabilnosti, Upitnik kooperativnosti i suradnje) i sa skalama jednog upitnika koji zahvaća karijerne ciljeve, sklonosti i vrijednosti pojedinca u radnom kontekstu (Upitnik profesionalnih stilova). Sa svrhom preciznijeg normiranja, provjereni su i efekti nekih osnovnih socio-demografskih značajki (spol, dob, stručna sprema) na postignuće koje pojedinci ostvaruju na svakoj od skala upitnika.

Dakle, budući da je psihometrijska analiza polučila niz nalaza koji govore u prilog nekim aspektima valjanosti i pouzdanosti instrumenta (faktorska analiza, konvergentno-divergentna valjanost, unutarnja konzistencija), a njegova praktična primjena se pokazala jednostavnom i brzom, upitnik Motiva i vrijednosti u poslu dostupan je u platformi online.selekcija.hr za različite situacije organizacijskih procjena.

Ključne riječi: motivi, procjena, validacija, aspekti motivacije

Psiholog kao dio stručnog tima u CPRZ-u – prikaz slučaja profesionalne rehabilitacije

Ana Juras¹, Sandra Žitković Bunčić²

Centar za profesionalnu rehabilitaciju "Zagreb",
Zagreb

ana.juras@cprz.hr

Glavna zadaća Centra za profesionalnu rehabilitaciju „Zagreb“ je uključivanje osoba s invaliditetom na tržište rada, odnosno olakšavanje njihovog integriranja u sve aspekte društva. Profesionalna rehabilitacija je skup aktivnosti namijenjenih osobama s invaliditetom u svrhu profesionalnog usmjeravanja, osposobljavanja, zapošljavanja na prikladnom radnom mjestu, zadržavanja posla ili napredovanja na poslu. Početna faza i temelj procesa profesionalne rehabilitacije je rehabilitacijska procjena koja ima za svrhu utvrđivanje trenutnog stanja, odnosno sveobuhvatnu dijagnostiku osobe s invaliditetom, organiziranu kroz multidisciplinarnе timove koje čine psiholog, socijalni radnik, edukacijski rehabilitator, reha-tehnolog, trener, specijalist medicine rada te prema potrebi i ostali specijalisti (neurolog, psihijatar...).

Nakon rehabilitacijske procjene, a sukladno zaključku stručnog tima, korisnici se upućuju u različite usluge profesionalne rehabilitacije – Radni centar, Virtualna radionica, Radno osposobljavanje na konkretnom radnom mjestu i Obrazovanje, osposobljavanje ili usavršavanje s kraćim obrazovnim programom – s ciljem podizanja radnih i radno-socijalnih kompetencija, usvajanja novih i usavršavanje postojećih vještina kroz praktični rad (učenje kroz rad), povećanje efikasnosti i kvalitete rada te uspješnu prilagodbu na radnu okolinu uz stručnu podršku CPRZ-a i mentorstvo od strane poslodavca.

Kroz primjer iz prakse prikazat ćemo vam uspješno provedenu profesionalnu rehabilitaciju nezaposlene osobe s invaliditetom s naglaskom na ulogu psihologa u različitim fazama cjelokupnog procesa.

Ključne riječi: osobe s invaliditetom, profesionalna rehabilitacija, interdisciplinarni tim

Femicid u Europi i u Hrvatskoj: analiza trendova iz baze podataka Svjetske banke

Bojan Klapčić

Hrvatska udruga za ravnopravno roditeljstvo,
Zagreb

bojan.klapcic.12345@gmail.com

Femicid je najekstremniji oblik na rodu zasnovanog nasilja. Radi donošenja informiranih odluka o prevenciji i tretmanu nasilja koriste se pri izradi javnih politika različite javne baze podataka, a za femicid je aktivna baza Svjetske banke (unutar „World Bank Open Data“) „Intentional homicides, female (per 100,000 female)“ / „Namjerna ubojstva, žene (na 100.000 žena)“.

Podaci iz baze su grafički reprezentirani (putem linearnih trendova) i komparativno analizirani s obzirom na (1) 27 država članica EU, (2) regiju Jugoistočne Europe (države s kojima RH graniči), i (3) Hrvatsku za period 1995.-2022., godine, koju dodatnu analitiku ta baza ne prikazuje. Linearni trend se analizira skupno i pojedinačno s obzirom na parametre trenda (početnu točku i nagib trenda). Analizom rangova dobivaju se pokazatelji o varijabilnosti pojave u pojedinim državama u promatranom periodu. Rezultati pokazuju jesu li javne kampanje u Hrvatskoj na temu femicida, koje upućuju na opći trend (rast ili pad), rang pojedinih država (uključujući Hrvatsku) i ukupan broj žrtava (u nekom periodu), a koje emitiraju podatke koji se višekratno ponavljaju u sredstvima javnog priopćivanja, utemeljeni na *evidence-based* pristupu.

Analize i reprezentacije se predstavljaju i raspravljaju s obzirom na: (a) normativni okvir (konvencije, zakoni, protokoli), (b) javne kampanje i podatke koji se u njima emitiraju, (c) metodološke preporuke mjerenja (ažurnost, višeznačnost) te pojave (EIGE preporuke) i (d) nužne postupke prevencije nasilja.

Ključne riječi: femicid, Svjetska banka, linearni trend, prevencija nasilja

Stres roditelja djece s teškoćama u razvoju: možemo li bolje?

Mirna Kostović Srzentić,
Ivana Folnegović

Katedra za zdravstvenu psihologiju,
Zdravstveno veleučilište, Zagreb

mirna.kostovic-srzentic@zvzu.hr

Djeci s teškoćama u razvoju potrebna je visoka razina roditeljske skrbi od najranije dobi. Zahtjevnost roditeljske uloge često dovodi do visoke razine roditeljskog stresa koji može ometati razvoj privrženosti, osjećaj sigurnosti malog djeteta te je povezan s lošijim razvojnim ishodom. Roditelji često imaju nižu kvalitetu života i viši stupanj depresije i teškoća mentalnog zdravlja. Čimbenici o kojima ovisi stres roditelja vezani su uz osobine djeteta (temperament i bihevioralna obilježja), zdravstveno stanje, roditeljske kognicije, vanjske okolnosti i socijalnu podršku.

Cilj rada bio je istražiti izvore i intenzitet roditeljskog stresa kod roditelja djece s cerebralnom paralizom. Istraživanje je provedeno anonimno online pomoću *Upitnika izvora i intenziteta roditeljskog stresa* (13 subskala). Sudjelovalo je 48 roditelja djece s cerebralnom paralizom u dobi od tri do osam godina. Analizirana je povezanost ukupne razine roditeljskog stresa s dobi, stručnom spremom roditelja, dobi djece, brojem braće i sestara, roditeljskom procjenom djetetovog zdravlja i motoričkim funkcijama djeteta te rezultatima na pojedinim subskalama upitnika.

Rezultati su pokazali da roditelji u prosjeku doživljavaju nisku do umjerenu ukupnu razinu stresa uz veliko raspršenje i individualne razlike (neki roditelji osjećaju i vrlo visoke razine stresa). Najveći izvor stresa roditeljima su materijalna situacija te ograničenje roditeljske uloge. Utvrđena je značajna korelacija između ukupne razine roditeljskog stresa i materijalne situacije, kao i korelacija s osjećajem ograničenja roditeljske uloge. Zahtjevnost djeteta bila je povezana s rezultatima na mnogim drugim subskalama. Razina stresa nije bila značajno povezana s drugim čimbenicima (dobi djece, brojem braće, trenutnim zdravstvenim stanjem djeteta, procjenom razine grubih motoričkih funkcija djeteta s cerebralnom paralizom, brojem pridruženih smetnji djeteta, dobi i stručnom spremom roditelja).

Pružene su neke smjernice za buduća istraživanja i poboljšanje psihosocijalne podrške i rane intervencije roditeljima djece s teškoćama u Hrvatskoj. Veća dostupnost stručnjaka za mentalno zdravlje trebala bi biti prisutna od najranije dobi (jedinice za intenzivno liječenje novorođenčadi i primarna zdravstvena zaštita), preko predškolske dobi (primarna zdravstvena skrb, specijalne ustanove za rehabilitaciju, dječji vrtići) do školske i adolescentske dobi, posebice u razdobljima tranzicije što zahtjeva učinkovitiju međuresornu povezanost zdravstvenog, socijalnog i obrazovnog sustava. Roditeljski stres se kao temu preporučuje istaknuti prije rane intervencije i uključivanja djece u terapijske programe.

Ključne riječi: roditeljski stres, djeca s teškoćama u razvoju, cerebralna paraliza, ograničenje roditeljske uloge

Znanje i stigma odgojitelja prema poremećaju iz spektra autizma

Zrinka Lovrinčević¹, Sanja Šimleša²

¹ Dječji vrtić Osijek

² Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

zrinka.lovrincevic@gmail.com

Danas se djeca s poremećajem iz spektra autizma nerijetko uključuju u redovne odgojne-obrazovne ustanove, stoga je važno stvoriti optimalne uvjete za provođenje inkluzivne prakse. Stavovi odgojitelja i njihov osjećaj spremnosti za rad glavne su odrednice uspješne inkluzije. Odgojitelj koji je spreman i osposobljen za rad s djecom s poremećajem iz spektra autizma omogućava prikladno zadovoljavanje njihovih potreba, učenje socijalnih i komunikacijskih vještina i povećava osjećaj pripadnosti u skupini.

Cilj ovog rada bio je ispitati kakvo je znanje i postoji li stigma odgojitelja prema poremećaju iz spektra autizma te u kakvom su oni odnosu s obzirom na kronološku dob odgojitelja, neposredno radno iskustvo s djetetom s poremećajem iz spektra autizma te stručna usavršavanja. Također, ispitivala se percepcija odgojitelja o vlastitim sposobnostima za rad s djecom s poremećajem iz spektra autizma te njen odnos sa znanjem i stigmom prema poremećaju. U istraživanju je sudjelovalo 266 odgojitelja iz različitih predškolskih ustanova u Republici Hrvatskoj. Podaci su prikupljeni pomoću *Upitnika o socio-demografskim podacima*, *Upitnika o samoprocijenjenoj kompetentnosti za rad s djecom s poremećajem iz spektra autizma* koji je kreiran u svrhu ovog istraživanja te pomoću *Upitnika o znanju i stigmati prema poremećaju iz spektra autizma (Autism Stigma and Knowledge Questionnaire – ASK-Q; Harrison i sur., 2017)* koji je preveden i prilagođen hrvatskom jeziku.

Rezultati su pokazali kako svi odgojitelji imaju dobro znanje i nemaju stigmatu prema poremećaju iz spektra autizma te da razlika između odgojitelja postoji samo u odnosu na kronološku dob. Razlike se na ostalim čimbenicima nisu potvrdile. Na procjeni vlastite kompetentnosti za rad s djecom s poremećajem iz spektra autizma odgojitelji su davali neutralno do blago negativne odgovore. Korelacija između samoprocjene i znanja i stigme nije potvrđena. Dobiveni rezultati pružaju uvid u kvalitetu provođenja inkluzivne prakse u Hrvatskoj te ukazuju na potrebu pružanja dodatne podrške odgojiteljima.

Ključne riječi: znanje i stigma, djeca s poremećajem iz spektra autizma, inkluzija, odgojitelji

Pružanje podrške darovitim učenicima u školama – iskustva iz RH i BiH

Lorelaj Lukačin, Mislav Sudić,
Ana Majić

Centar izvrsnosti Splitsko-dalmatinske
županije

lorelajlukacin@ci-sdz.hr

Darovitim učenicima, kao učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, potrebna je podrška tijekom školovanja kako bi ostvarili vlastite potencijale. Ovo istraživanje je provedeno među odgojno-obrazovnim djelatnicima u tri hrvatske županije: Splitsko-dalmatinskoj (SDŽ, N=248), Osječko-baranjskoj (OBŽ, N=191) i Virovitičko-podravskoj (VPŽ, N=44) te u dvije županije u Bosni i Hercegovini: Zapadnohercegovačkoj (ŽZH, N=408) i Hercegbosanskoj (HBŽ, N=179). Cilj je bio utvrditi trenutno stanje u školama tih županija vezano za rad s darovitim učenicima, specifično po pitanju njihove identifikacije i podrške. U SDŽ je bio najveći udio škola koje se bave identifikacijom učenika (68 %), a u ŽZH najmanji (3 %). Sličan udio djelatnika je imao iskustva s identifikacijom darovite djece (38-44 %) s iznimkom VPŽ (16 %). Među djelatnicima koji ne provode identifikaciju u školama, najčešći navedeni razlog je nedovoljno edukacije u radu s darovitimima (33-55 %) i činjenica da se identifikacija ne provodi u njihovoj školi (25-58 %) dok je u ŽZH posebno visok udio djelatnika kao razlog naveo prekratak staž (26.4 %), a u VPŽ jer su fokusirani na učenike s teškoćama (27.3 %). Na pitanje kako identificiraju darovite učenike, djelatnici su najviše izvještavali prema iskustvu u redovnoj nastavi (30-82 %), prema sudjelovanju u dodatnoj nastavi (18-48 %), prema sudjelovanju u natjecanjima (21-43 %) i pomoću zadataka za provjeru znanja i sposobnosti (16-43 %). U županijama BiH su u puno većem udjelu identificirali prema iskustvu na nastavi (78-82 %) nego u RH (30-46 %). Bez obzira provode li identifikaciju ili ne, 75-88 % djelatnika je izjavilo da pruža neku vrstu podrške djeci za koju smatraju da bi mogla biti darovita. Tri načina podrške se najčešće navode: uključivanje u dodatnu nastavu u području interesa i uključivanje u natjecanja u području interesa. Međutim, u RH županijama češće uključuju učenike u dodatnu nastavu (75-88 % vs. 26-27 % u BiH) i češće uključuju djecu na natjecanja (52-77 % vs. 28-37 % u BiH). Ovi nalazi upućuju na to da su RH i BiH relativno slični u pristupima identifikacije darovitih učenika, ali da je stupanj podrške darovitimima u nekim aspektima veći u RH.

Ključne riječi: darovitost, identifikacija, podrška

Rizični čimbenici dugotrajne nezaposlenosti

Lara Majnarić, Valerija Kramar Mihalić

Hrvatski zavod za zapošljavanje,

Područni ured Križevci

lara.majnarić@hzz.hr; valerija.kramar@hzz.hr

Hrvatski zavod za zapošljavanje još tijekom 2018. godine započeo je s provedbom Aktivacijskog programa za dugotrajno nezaposlene osobe. Aktivacijski program je dvomjesečni program namijenjen nezaposlenim osobama koje su u evidenciji Zavoda duže od 12 mjeseci, koje nemaju prepreke za zapošljavanje, ali imaju smanjenu motivaciju za prihvaćanje zaposlenja, nerealna očekivanja i sliku tržišta rada ili pak nedovoljno razvijene vještine traženja posla.

Cilj aktivacijskog programa je osvijestiti vlastite mogućnosti, otkriti prepreke za zapošljavanje, te definirati što realniju sliku o sebi i vlastitim mogućnostima zapošljavanja, kao i načinima kako prevladati eventualna ograničenja za ulazak na tržište rada.

Predviđeno trajanje programa je do 2 mjeseca, odnosno dok se osoba ne zaposli ili uključi u neki oblik aktivnosti koja će pomoći povećanju zapošljivosti (npr. osposobljavanje) ili oduстане od aktivnog traženja posla, odnosno prestane biti nezaposlena osoba.

Prva evaluacija aktivacijskog programa napravljena je godinu dana nakon početka programa, a rezultati su ukazivali na visoku učinkovitost provedbe te se program nastavio provoditi sve do početka 2020.g., kada je obustavljen radi pandemije virusa COVID-19. Tijekom pandemijskih godina te obustave učioničkih oblika rada s nezaposlenima, uočeni su problemi prilagodbe pojedinaca novim načinima funkcioniranja u društvu općenito, a također i na tržištu rada. Na području Koprivničko-križevačke županije program je ponovno pokrenut na proljeće 2023. godine, a novi je ciklus nadopunjen novim komponentama te grupnim i individualnim aktivnostima.

U populaciji dugotrajno nezaposlenih osoba najzastupljenije su osobe niže i srednje razine obrazovanja, srednje i starije životne dobi, nepovoljnog socioekonomskog statusa, s određenom vrstom tjelesnog oštećenja te s generalno nerealnom slikom o sebi u odnosu na tržište rada.

S ciljem što boljeg razumijevanja problematike dugotrajne nezaposlenosti te identificiranja rizičnih čimbenika te njihovog doprinosa u objašnjenju radne stagnacije, nastavljeno je longitudinalno praćenje polaznika aktivacijskog programa te su njegovi dugoročni rezultati prikazani u radu.

Ključne riječi: dugotrajno nezaposlene osobe, aktivacijski program, motivacija, rizični čimbenici

Rad obiteljskog centra u zagrebačkom zelenom prstenu

Marija Markotić,
Natali Sergio Kozumplik

Obiteljski centar, Područna služba Zagrebačka,
Zagreb

mmarkotic@socskrb.hr

Zagrebačka županija, popularno zvana i „Zagrebački zeleni prsten“, smještena je u središnjem dijelu sjeverozapadne Hrvatske. Površinom je šesta, a naseljenošću druga po veličini hrvatska županija. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, u županiji živi 301.206 stanovnika. S obzirom na potrebu osiguravanja usluga koje imaju za cilj podizanje kvalitete obiteljskog života i pružanje podrške odgovornom roditeljstvu te preventivnih aktivnosti, sukladno tadašnjim zakonskim propisima, u ožujku 2020. godine s radom je započela Podružnica Obiteljski centar za Zagrebačku županiju, kao dio Centra za socijalnu skrb Zagreb. U siječnju 2023. godine, s ciljem razdvajanja kontrolne uloge i ovlasti Centara za socijalnu skrb, od preventivne/tretmanske uloge Obiteljskih centara i jačanja usluga za korisnike na razini lokalne zajednice, Obiteljski centar postaje samostalna ustanova, a Područna služba Zagrebačka predstavlja jednu od sveukupno dvadeset i jedne područne službe.

Rad naše službe organiziran je na tri lokacije s obzirom na prstenasti oblik županije te je ostvarena suradnja s lokalnim područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, kao i obrazovnim te zdravstvenim ustanovama na području županije. Stručne poslove u Obiteljskom centru obavljaju socijalni radnici, psiholozi i socijalni pedagozi, s odobrenjem nadležne komore za samostalni rad i dodatnim edukacijama iz savjetodavnog rada i/ili terapijskog rada te obiteljske medijacije, kao i psihosocijalnog tretmana radi prevencije nasilničkog ponašanja. Tijekom prvih šest mjeseci ove godine, djelatnice Područne službe Zagrebačke provele su 1051 sat u neposrednom radu s korisnicima. Korisnici su većinom bili upućeni u našu službu putem uputnica područnih ureda HZSR ili njihovom preporukom. Najčešće su upućeni našoj službi zbog teškoća i pitanja vezana za odgoj i roditeljstvo, zatim sukoba i nesuradnog roditeljstvo nakon razvoda braka te obiteljske medijacije.

Kroz izlaganje će se detaljnije prikazati savjetodavne i preventivne djelatnosti, kao i ostali stručni poslovi koji se provode u Obiteljskom centru (obiteljska medijacija, grupni programi i sl.). Također, opisati će se suradnja s nadležnim područnim uredima i kreiranje usluga koje su preventivnog i tretmanskog karaktera, a u skladu s potrebama korisnika u pojedinim dijelovima županije.

Ključne riječi: dostupnost skrbi o mentalnom zdravlju, jačanje otpornosti zajednice, podržavanje dobrobiti svih članova obiteljske zajednice

Prikaz dobre prakse - akcijsko istraživanje samopoštovanja, psihološke otpornosti, zadovoljstva tijelom i korištenja interneta kod učenika 8. razreda osnovne škole

Mia Masnjak Kalčik

Osnovna škola Alozija Stepinca, Zagreb

mia.masnjak.skole@gmail.com

Iskustvo rada s djecom ukazuje na to da djeca sve više provode slobodno vrijeme na internetu koristeći razne medije. Socijalna komunikacija se sve više odvija putem interneta i društvenih mreža te time društvene mreže poprimaju značajnu ulogu u stvaranju vrijednosti, formiranju stavova i mišljenja, stilova ponašanja i ostalih psiholoških procesa u vrijeme adolescencije. Prekomjerno provedeno slobodno vrijeme na internetu i medijima postupno dovodi do pojave brojnih zdravstvenih problema i ovisnosti uključujući tjelesne i psihološke znakove ovisnosti. Provedeno je akcijsko istraživanje u okviru rada školskog psihologa i u svrhu preventivnog rada i edukacije učenika, ali i roditelja. Glavni cilj istraživanja je utvrditi razinu samopoštovanja, psihološke otpornosti, zadovoljstva tijelom i vremena provedenog na internetu kod učenika 8. razreda (N=101). Za procjenu razine samopoštovanja korištena je Rosenbergova skala samopoštovanja (Rosenberg, 1979) koja se sastoji od 10 tvrdnji na koje se od ispitanika traži odgovor na skali od 1 (uopće se ne odnosi na mene) do 5 (u potpunosti se odnosi na mene). Psihološka otpornost procjenjivana je korištenjem skale „Child and Youth Resilience Measure“ (CYRM, Jefferies, McGarrigle i Ungar, 2018) koja se sastoji od 17 tvrdnji na koje se od ispitanika traži odgovor slaganja s tvrdnjom na skali od 1 (ne) do 3 (da). Skala daje ukupan rezultat te rezultate na dvije subskale: osobna otpornost i otpornost koja ovisi o skrbnicima. Za procjenu zadovoljstva tijelom korištena je skala „Body Esteem Scale for Adolescents and Adults“ (BESA, Mendelson, White i Mendelson, 1997, 2001) koja se sastoji od 23 tvrdnje za koje se od ispitanika traži odgovor na skali od 0 (nikad) do 4 (uvijek). Skala se sastoji od tri subskale i njihovih rezultata: izgled, težina i atribucija te ukupnog rezultata. Za procjenu vremena provedenog na internetu u korištenju društvenih mreža i igrica korišteno je otvoreno pitanje te su odgovori raspoređeni u dvije kategorije, manje od 3 sata dnevno i više od 3 sata dnevno. Usmenim izlaganjem biti će prikazan primjer dobre prakse provođenja ovakvog istraživanja u školskom kontekstu te uloge psihologa u edukaciji učenika, učitelja i roditelja.

Ključne riječi: BESA, otpornost, samopoštovanje, internet, zadovoljstvo tijelom

Zadovoljstvo tijelom i vrijeme provedeno na internetu k od učenika 8. razreda osnovne škole

Mia Masnjak Kalčik

Osnovna škola Alozija Stepinca, Zagreb

mia.masnjak.skole@gmail.com

U današnje vrijeme djeca slobodno vrijeme provode na internetu a mediji postaji glavni faktori socijalizacije potiskujući školu i obitelj. Pritom, preuzimaju utjecaj na formiranje stavova, vrijednosti i stilova ponašanja mladih i na kreiranje slobodnog vremena djece. Prekomjerno provedeno vrijeme na internetu i medijima u slobodno vrijeme postupno dovodi do krize u odgoju i vrijednostima, ali i do pojave brojnih zdravstvenih problema i ovisnosti uključujući tjelesne i psihološke znakove ovisnosti. U najširem smislu, utjecaj medija obuhvaća procese ponašanja i doživljavanja kod djece. Prema Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, tijekom 2015. godine je u RH zabilježeno najviše ovisnika o internetu u dobi između 20 i 30 godina i procjenjuje se da taj broj iznosi oko 130 000 osoba. U okviru rada školskog psihologa i u svrhu preventivnog rada i edukacije učenika, ali i roditelja, provedeno je istraživanje.. Glavni je cilj istraživanja bio utvrditi povezanost vremena provedenog na internetu i zadovoljstva tijelom kod učenika 8. razreda (N=101). Za procjenu zadovoljstva tijelom korištena je skala „Body Esteem Scale for Adolescents and Adults“ (BESA, Mendelson, White i Mendelson, 1997, 2001) koja se sastoji od 23 tvrdnje za koje se od ispitanika traži odgovor na skali od 0 (nikad) do 4 (uvijek). Na skali se dobiva rezultat na pojedinim subskala za izgled, težinu i atribuciju te ukupni rezultat. Za procjenu vremena provedenog na internetu u korištenju društvenih mreža i igrica korišteno je pitanje otvorenog tipa te su odgovori raspoređeni u dvije kategorije, manje od 3 sata dnevno i više od 3 sata dnevno. Rezultati ukazuju na snižene razine zadovoljstva tijelom kod učenika koji dnevno koriste internet više od 3 sata, a detaljniji rezultati će biti prikazani tijekom usmenog izlaganja.

Ključne riječi: zadovoljstvo tijelom, internet, BESA

Povezanost korištenja pametnog telefona s tjelesnim zdravljem, dobrobiti i školskim uspjehom djece osnovnoškolske dobi

Marina Merkaš, Matea Bodrožić Selak,
Ana Žulec Ivanković, Katarina Perić Pavišić,
Marina Kotrla Topić i Vanesa Varga

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

matea.selak@unicath.hr

Svrha rada bila je ispitati kako su neka obilježja korištenja pametnog telefona povezana s dobrobiti, školskim uspjehom i tjelesnim zdravljem djece. Konkretnije, cilj rada bio je ispitati povezanost vremena i problematičnog korištenja pametnog telefona sa školskim uspjehom, zadovoljstvom životom, pozitivnim i negativnim afektima te tjelesnim zdravljem i aktivnostima kod djece osnovnoškolske dobi. Za potrebe odgovora na postavljeni cilj, analizirani su podaci 4. vala (travanj-lipanj, 2023. godine) trogodišnjeg longitudinalnog istraživanja s djecom od 5. do 8. razreda osnovne škole i jednim njihovim roditeljem provedenog u okviru projekta „Digitalna tehnologija u obitelji: obrasci ponašanja i učinci na razvoj djece“. Djeca (N = 197; 119 djevojčica) su vrijeme korištenja pametnog telefona procijenila na vremenskoj lenti korištenja pametnog telefona izrađenoj za potrebe projekta, problematično korištenje pametnog telefona na *Skali ovisnosti o pametnom telefonu* (Kwon i sur., 2003), zadovoljstvo životom na *Kratkoj multidimenzionalnoj skali zadovoljstva životom za studente* (Seligson i sur., 2003), pozitivne i negativne afekte na *PANAS skali* (Mackinnon I sur., 1999), fizičke posljedice prekomjernog korištenja mobitela na novokonstruiranoj *Skali fizičkih posljedica prekomjernog korištenja mobitela* te su u upitnik upisala svoj školski uspjeh. Rezultati su pokazali da djeca fizičke posljedice prekomjernog korištenja pametnog telefona doživljavaju u domeni: (a) poteškoća sa spavanjem, (b) fizičke pasivnosti, (c) bolova u vratu, leđima i glavi, (d) bolova u prstima i šaci te (e) problemima s očima i lošijim vidom. Rezultati pokazuju da je više vremena provedenog u korištenju pametnog telefona povezano s više negativnih afekata i nižim zadovoljstvom životom. Problematično korištenje pametnog telefona pokazalo se povezanim s lošijim zdravljem, u vidu više bolova u različitim dijelovima tijela i više poteškoća sa spavanjem, smanjenom tjelesnom aktivnosti kao i više negativnog afekta, manje zadovoljstva životom i nižim školskim uspjehom. Općenito, nalazi rada ukazuju na štetne posljedice prekomjernog i problematičnog korištenja pametnog telefona na tjelesno zdravlje, fizičku aktivnosti, dobrobit i školski uspjeh djece osnovnoškolske dobi. Rezultati ukazuju na potrebu za edukacijom djece, roditelja te šire javnosti o negativnim aspektima korištenja pametnog telefona te pozivaju na preventivne aktivnosti s djecom osnovnoškolce dobi s ciljem poticanje dobrobiti, kvalitete života i pozitivnog razvoja.

Ključne riječi: djeca, tjelesno zdravlje, dobrobit, školski uspjeh, pametni telefon

Vozači starije životne dobi i njihovo sigurno sudjelovanje u cestovnom prometu

Ljiljana Mikuš¹ i Dino Posavec²

¹ Hrvatsko psihološko društvo, Sekcija za prometnu psihologiju

² Hrvatska strukovna udruga eksperata i sudskih vještaka

ljmikus@gmail.com

Sa starenjem dolazi do općenitog pada psihofizioloških sposobnosti potrebnih za vožnju i sigurno sudjelovanje u cestovnom prometu. Istraživanja pokazuju da su tjelesni i mentalni problemi starijih vozača povezani s povećanim rizikom od sudjelovanja u prometnim nesrećama. Problemi u vožnji kod starijih osoba nastaju najčešće zbog stresnih ili složenih prometnih situacija, posebice u raskrižjima s kružnim tokom prometa s više prometnih traka i dr., te u uvjetima smanjene vidljivosti, posebice noću, pojavom magle na cesti, kišnih padalina i sl. Mnogi vozači uzimaju lijekove koji mogu utjecati na vozačku sposobnost u bilo kojoj dobi, ali opasnost je izraženija kod starijih vozača. Neki vozači starije dobi neće se snaći s korištenjem novih tehnoloških rješenja u vozilima. U starijoj dobi učestalije su kognitivne smetnje, depresija, demencija, poteškoće s vidom i sluhom, sporije reakcije, otežano kretanje, općenito rigidnije i slabije prilagođeno ponašanje. Najizraženiji problemi starije populacije odnose se na procese pamćenja i učenja, što znatno može otežati prilagodbu na novonastalu prometnu situaciju.

Vožnja omogućuje starijim osobama da zadovolje svoju potrebu za kretanjem i neovisnošću. Starenje ne mora značiti da osoba mora odustati od vožnje, ali je važno unaprijed planirati i poduzeti aktivnosti s ciljem postizanja osobne sigurnosti i sigurnosti drugih u prometu. Za mnoge vozače starije dobi to će značiti redoviti liječnički pregled kao i prilagodba vožnje trenutnim zdravstvenim i psihofizičkim sposobnostima.

Industrija motornih vozila uvela je niz novih tehnoloških rješenja i naprednih sustava kako bi povećala sigurnost vožnje, a samim time i sigurnost vozača i putnika u vozilima. Međutim, 90 % starijih vozača ne koristi prilagodbe na vozilu namijenjene starijim vozačima i teško se prilagođava novim tehnološkim rješenjima. Ovo znači i potrebu za većim uključivanjem autoškola, ali i svih drugih odgojno-obrazovnih ustanova koje se bave prometnim obrazovanjem jer možemo očekivati da će se u skoroj budućnosti tradicionalne vozačke vještine promijeniti i da će za sigurno upravljanje vozilom bit potrebno stjecanje novih vozačkih vještina.

U SAD-u i nekim državama EU postoje posebne mjere i programi namijenjeni starijim vozačima i podržavaju ih kako bi bili sigurni u cestovnom prometu. U Republici Hrvatskoj trenutno ne postoji sustavan pristup u rješavanju problema prometnog obrazovanja starijih sudionika u cestovnom prometu. U ovom radu dajemo preporuke za vozače starije životne

GHP30

dobi kako bi postupali pravilno prema prometnim i sigurnosnim pravilima, prometnim znakovima, načinu provjere sposobnosti za vožnju i uloge članova obitelji sa svrhom zaštite sebe i drugih u cestovnom prometu.

Ključne riječi: starenje, sigurnost, promet, vozač

Djeca sustava: utjecaj kompleksne traume na razvoj djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi

Andrej Preglej

Hrvatski zavod za socijalni rad, područni ured Varaždin

andrepreglej00@gmail.com

Termin kompleksna trauma kod djece se odnosi na izloženost različitim oblicima kroničnog zlostavljanja od strane druge osobe (skrbnika), bilo da se radi o emocionalnom, fizičkom, spolnom, emocionalnom zanemarivanju ili svjedočenju obiteljskom nasilju. Simptomi kompleksne traume se mogu razvrstati u sedam, međusobno povezanih, kategorija: 1. privrženost; 2. biologija; 3. afekt/regulacija emocija; 4. disocijacija; 5. regulacija ponašanja; 6. kognicija i 7. koncept o sebi. Navedeni simptomi imaju neposredan učinak na dijete ali i utječu na njegov daljnji razvoj. Rezultati istraživanja pokazuju da iskustvo kompleksne traume, pogotovo ako je doživljena od druge osobe (zanemarivanje, zlostavljanje ili rat), može nadjačati gensku, konstitucionalnu, socijalnu ili psihološku rezilijentnost osobe te značajno povećati rizik od PTSP-a i poteškoća vezanih za isti. Stope PTSP dijagnoze kod zlostavljane ili zanemarivane djece su jednake stopama djece koja su doživjela traumu rata. Osnovni kriterij za izdvajanje djece iz primarne obitelji je ugrožavanje djetetovog normalnog psihofizičkog razvoja, a dosta često ili u većini slučajeva je prisutno bilo zanemarivanje ili zlostavljanje. Dakle, velika većina djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi su doživjela traumu, bilo u obliku koje je gore naveden ili tijekom izuzimanja iz primarne obitelji ili premještaja iz jedne udomiteljske obitelji u drugu. Predavanje će se dotaknuti koje su potrebe djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi na temelju dosadašnjih istraživanja te što im sustav nudi.

Ključne riječi: kompleksna trauma, PTSP, privrženost, udomiteljstvo

Izrada upitnika suočavanja sa stresom roditelja djece sportaša

Rebeka Prosoli¹, Margareta Jelić²,
Renata Barić¹, Benjamin Banai³,
Matea Karlović Vragolov¹

¹ Kineziološki fakultet, Sveučilište u Zagrebu

² Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

³ Banai analitika, Hrvatska

rebeka.prosoli@kif.unizg.hr; mjelic@ffzg.hr;
renata.baric@kif.unizg.hr; benjamin.banai@gmail.com

Roditelji sportaša imaju izuzetno važnu ulogu u sportskom iskustvu njihove djece. Međutim, prilikom sudjelovanja u sportu svog djeteta roditelji sportaša suočavaju se s brojim izvorima stresa. U literaturi se može pronaći nekolicina podjela načina suočavanja sa stresom, a neke od tih podjela korištene su i u istraživanjima suočavanja sa stresom sportaša i trenera. S druge strane, evidentan je izuzetno mali broj takvih istraživanja provedenih na uzorcima roditelja djece sportaša. Postojanje različitih podjela načina suočavanja uvelike otežava međusobnu usporedbu rezultata ranijih istraživanja. Zbog svega navedenog u sklopu ovog istraživanja konstruirana je nova skala suočavanja sa stresom roditelja djece sportaša temeljena na ranijim upitnicima suočavanja sa stresom te na rezultatima kvalitativnih istraživanja provedenih na roditeljima sportaša. Prva verzija upitnika sadržavala je 64 čestice. Primijenjena je na uzorku od 180 roditelja sportaša (48 m i 132 ž) prosječne dobi 44,52 godine. Sudionici su najprije u sklopu pitanja otvorenog tipa opisivali najizraženiji stresor s kojim su se susreli kao roditelji djeteta sportaša, nakon čega su ispunjavali upitnik suočavanja referirajući se na taj stresor. Upitnik suočavanja sa stresom roditelja djece sportaša zatim je analiziran koristeći eksploratornu faktorsku analizu. Završno faktorsko rješenje uključivalo je 9 čestica grupiranih oko 3 faktora, imalo je jednostavnu i teorijski interpretabilnu faktorsku strukturu te niske utvrđene korelacije među faktorima. Prvi faktor interpretiran je kao *Ventiliranje emocija*, drugi faktor interpretiran je kao *Izbjegavanje situacije i traženje distrakcije*, a treći je faktor interpretiran kao *Rješavanje problema*. Pouzdanosti dobivenih faktora iznosile su 0,87 za *Ventiliranje emocija*, 0,76 za *Izbjegavanje situacije i traženje distrakcije* te 0,74 za *Rješavanje problema*. Preporučuje se daljnja provjera metrijskih karakteristika upitnika na drugim uzorcima.

Ključne riječi: faktorska struktura, sport, sportaši, sport mladih

“Put do odgovornog roditeljstva” – fenomen maloljetničkih trudnoća u Međimurskoj županiji

Jelena Ptiček Perković,
Dijana Bačani

Obiteljski centar, PS Međimurska

jpperkovic@gmail.com

Maloljetničke trudnoće sociokulturološki su problem društva koji zahtjeva multidisciplinarn pristup radi postizanja optimalnog ishoda za majku i dijete. Međimurska županija vodeća je županija po broju maloljetničkih trudnoća u Republici Hrvatskoj. Stopa maloljetničkih trudnoća u Međimurju unatrag pet godina raste, među kojima najveći postotak čine djevojke romske nacionalne manjine. One odrastaju u uvjetima visoke stope siromaštva, u prisustvu nasilja i ovisnosti, uz nisku razinu obrazovanja, pri čemu je prepoznata potreba za sustavnom edukacijom o planiranju obitelji, prevenciji i odgovornom spolnom ponašanju. Stoga je 2018. godine osmišljen preventivni program za maloljetne trudnice i njihove partnere te roditelje djece do godine dana starosti, pod nazivom „Put do odgovornog roditeljstva“. Program se sastoji od pet radionica kojima se nastoji maloljetne trudnice i njihove partnere pripremiti na zahtjevnost roditeljske uloge. Psihoedukacija uključuje teme poput dječjih prava, obveza roditelja, pravnog okvira skrbništva za maloljetne roditelje i njihovu djecu, ali i važne informacije o planiranju obitelji, reproduktivnom zdravlju, potrebama djece i odraslih, komunikaciji i rješavanju sukoba te prepoznavanju nasilničkog ponašanja u obiteljskim i partnerskim odnosima.

Višegodišnje sustavno provođenje preventivnog programa ukazuje na potrebu evaluacije i validacije istog, uz mogućnost implementacije u sustav obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi.

Ključne riječi: maloljetnička trudnoća, rizici, prevencija

Psihosocijalni aspekti epidemije koronavirusa

Marko Raguž

Gimnazija A. G. Matoša Đakovo, Srednja ekonomska
škola "Braća Radić" Đakovo, Trgovačka i komercijalna
škola "Davor Milas" Osijek

mraguz55@gmail.com

Epidemija i pandemija uz koronavirus, SARS COV2, COVID19, cjepivo, vrlo često su spominjane riječi u medijskom prostoru ali i u neposrednoj komunikaciji među ljudima tijekom trajanja epidemije spomenutog virusa. Pojava virusa i epidemiološke mjere plijenile su veliku pozornost gotovo svih ljudi zahvaćenih njima. Primarno zdravstveni problem izazvao je čitav niz posljedica na psihičkom i društvenom planu. Potpuno razumljivo, javilo se veliko zanimanje društveno-humanističkih znanosti za istraživanja tih posljedica. Tako smo se i mi, u okviru izborne nastave iz psihologije šk. god. 2021./22., bavili psihosocijalnim aspektima epidemije koronavirusa.

Ciljevi našega istraživanja su vezani uz provjeru: je li u tom razdoblju epidemije došlo do društvene podijeljenosti po pitanju opravdanosti epidemioloških mjera, razlikuju li se podijeljene društvene grupacije u odnosu prema epidemiološkim mjerama po svom političkom određenju i kulturološkom statusu individualizma-kolektivizma i utjecaja epidemije na mentalno zdravlje.

U tu svrhu smo primijenili anketni upitnik na uzorku od 104 ispitanika sa šireg područja grada Đakova u dobi od 18 do 86 godina. Anketni upitnik se sastojao od: Lickertove skale za mjerenje socijalnog stava prema epidemiji koronavirusa i epidemiološkim mjerama, modificirane Eysenckove skale političkih stavova, skale individualizma-kolektivizma konstruirane po pitanjima zagovaranja individualnih odnosno kolektivnih prava i skale sa česticama koje ukazuju na probleme s mentalnim zdravljem.

Rezultati ovoga istraživanja su pokazali relativnu podijeljenost s obzirom na stav o epidemiji i epidemiološkim mjerama. Naime, uz ponderiranje procjena na skali moguće je govoriti o dvije društvene grupacije po pitanju stava o epidemiji i epidemiološkim mjerama. Jedna grupacija ima proepidemiološki stav, a druga antiepidemiološki stav. Ovim istraživanjem smo utvrdili značajne razlike među tim grupacijama po pitanju varijabli koje smo koristili. Isto tako, utvrdili smo značajan utjecaj epidemije i epidemioloških mjera na mentalno zdravlje.

Ključne riječi: epidemija, socijalni stav, političko određenje, individualizam-kolektivizam, mentalno zdravlje

Uloga psihe i psihologa u održivom zapošljavanju osoba s invaliditetom

Mia Rogić, Zdravko Tovilović

Centar za profesionalnu rehabilitaciju Rijeka

mia.rogic87@gmail.com

Zdravstvene teškoće postaju invaliditet kada osobu počnu ograničavati u svakodnevnom funkcioniranju, pa tako i u radu. Kažemo da je invaliditet sustav prepreka koje osobe zbog svojih zdravstvenih ograničenja ne mogu same savladati. U svemu tome ključna je adaptabilnost same osobe, ali i njenog okruženja. Što je okruženje manje osjetljivo na potrebe osobe s invaliditetom, ona se mora sama nositi s većim preprekama, a često se pri tom susreće sa zidovima. Raditi je osnovno ljudsko pravo, no to je pravo za osobe s invaliditetom često ugroženo, a nerijetko i nedostupno. Sustav zaštite i podrške pri zapošljavanju nužan je zaštitni faktor za njihovo psihosocijalno funkcioniranje, ali ne i jedini jer, na kraju, puno toga na svojim leđima moraju iznijeti oni sami. Koliko je psiha važna, a mentalno zdravlje zapravo odlučujući faktor u procesu zapošljavanja i radnoj prilagodbi osoba s invaliditetom ključna je tema ovog izlaganja. Kroz izlaganje približit će se i naša stručna uloga u tom procesu, i to kroz: informativni pregled gdje se to sve zapošljavaju psiholozi u službi zapošljavanja osoba s invaliditetom, kakve usluge postoje u cilju njihova održivog zaposlenja i koje sve uloge psiholozi u tome preuzimaju.

Ključne riječi: zapošljavanje, osobe s invaliditetom, uloga psihologa, mentalno zdravlje, adaptabilnost

Korištenje društvenih medija i digitalni stres kod mladih

Sanja Smojver-Ažić,
Tamara Martinac Dorčić, Sanja Bradić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Rijeci

smojver@ffri.hr

Dosadašnja istraživanja pokazuju nekonzistentne nalaze o povezanosti korištenja društvenih medija i dobrobiti mladih što upućuje na važnost ispitivanja mogućih medijatorskih i moderatorskih efekata. Jedan od čimbenika koji može objasniti ovaj odnos je digitalni stres koji se može definirati kao stres koji proizlazi iz česte uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije i dostupnosti velikog broja raznolikih sadržaja.

Cilj ovog istraživanja je ispitati odnos između demografskih karakteristika, učestalosti korištenja različitih platformi društvenih medija i digitalnog stresa.

U istraživanju je sudjelovalo 267 sudionika, studenata prijediplomskih, diplomskih i integriranih studija Sveučilišta u Rijeci (81.3% djevojke) u dobi od 18 od 28 godina ($M=21.06$, $SD=2.01$). Za potrebe istraživanja prilagođena je Skala digitalnog stresa koja ispituje osjećaj stresa zbog preopterećenosti informacijama, zabrinutost zbog odobravanja, stres zbog dostupnosti, strah od propuštanja te stres zbog *online* prisutnosti. Kreiran je i Upitnik korištenja društvenih medija u kojem su sudionici procjenjivali učestalost korištenja različitih medija za različite aktivnosti: pretraživanje, reagiranje, komunikaciju i kreiranje sadržaja. Čestice Upitnika korištenja društvenih medija pretežno su se grupirale prema vrsti platforme te su formirani faktori koji su većinom uključivali različite vrste aktivnosti na pojedinoj društvenoj mreži: *BeReal*, *Facebook*, *TikTok*, *YouTube/Discord* i *Instagram*. Zasebno su analizirane čestice vezane uz komunikaciju na *WhatsApp*, *Snapchatu* i *Viberu*.

Studenti najčešće koriste *Instagram* (pretraživanje, reagiranje i komunikaciju), *BeReal* najmanje (pretraživanje, reagiranje, kreiranje sadržaja i komunikaciju), dok se *WhatsApp* češće koristi za komunikaciju od *Snapchat* i *Viber*. Izraženost različitih komponenti digitalnog stresa je umjerena, pri čemu je kod studenata najizraženiji stres zbog *online* prisutnosti.

Rezultati nisu potvrdili značajnu povezanost između korištenja društvenih medija poput *Facebook* i *Youtube/Discord* i dimenzija digitalnog stresa. Korištenje *Instagrama* je nisko pozitivno povezano sa stresom zbog dostupnosti, preopterećenosti informacijama i online prisutnosti, dok je korištenje *TikTok* i *BeReal* medija nisko pozitivno povezano s gotovo svim dimenzijama digitalnog stresa. Dobivene su značajne povezanosti spola i dobi s korištenjem određenih medija i doživljaja stresa. Tako djevojke češće koriste *Instagram*, *Tik-Tok* i *BeReal*, mladići češće koriste *YouTube/Discord* dok korištenje *Facebooka* nije povezana sa spolom.

Mlađi studenti skloniji su koristiti sve navedene medije, s izuzetkom *Facebooka* čijem su korištenju skloniji stariji studenti. Mlađi studenti skloniji su doživjeti više razine digitalnog stresa od starijih.

Rezultati djelomično potvrđuju postavljene hipoteze o povezanosti korištenja društvenih medija i digitalnog stresa i upućuju na moguće različitu prirodu odnosa na različitim dobnim skupinama, te daju smjernice u analizi povezanosti upotrebe društvenih medija s različitim domenama mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: digitalni stres, društveni mediji, mladi

Što učitelji mogu činiti da bi umanjili stres, i učenicima, i sebi samima?

Tatjana Žižek

Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec

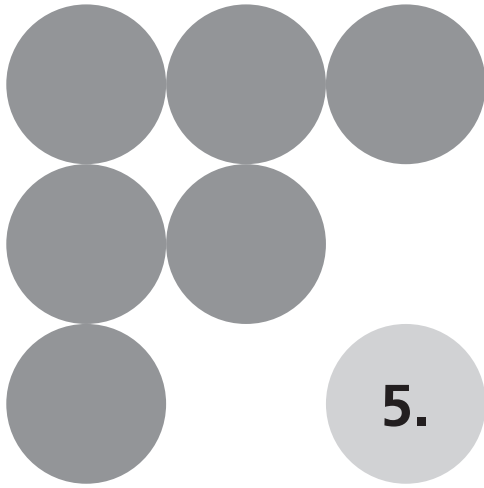
psihotanja@gmail.com

Sve je izraženiji negativan utjecaj stresa na učenike odnosno njihovo raspoloženje, ponašanje i akademski uspjeh. S druge strane, učitelji zapravo doživljavaju više stresa nego većina drugih radnika.

Što učitelji mogu činiti kako bi upravljali stresom i spriječili njegove nedostatke u školskom okruženju i kako im školski psiholozi mogu pomoći u tome? Podučavanje učitelja u korištenju učinkovitih alata i strategija za rješavanje njihovog stresa i stresa njihovih učenika važan je korak u tom procesu. Kroz konkretne praktične aktivnosti mogu naučiti kako poticati vlastitu dobrobit i održati povoljnu klimu u svojoj učionici npr. korištenjem tehnika opuštanja u učionici i izvan nje. Emocionalna regulacija je važna vještina za suočavanje sa stresom i postizanje primjerenog okruženja za učenje.

Neke od vježbi disanja i opuštanja, vježbi usredotočene svjesnosti i strategija za upravljanje vremenom stečene su u sklopu Erasmus+ projekta “No stress, no mess!- Kvalitetnije suočavanje učitelja sa stresom u razredu i poboljšanje razredne klime u radu s učenicima s većim teškoćama u razvoju“ u Centru za odgoj i obrazovanje Čakovec te će biti prikazane u kratkom interaktivnom usmenom izlaganju.

Ključne riječi: upravljanje stresom, škola, razredna klima

POSTER IZLAGANJA

Psihološka podrška osobama s hereditarnim angioedemom

Maja Batista, Renata Vrsalović

KBC Sestre milosrdnice, Klinika za pedijatriju, Zagreb

maja.batista@kbcsm.hr; renata.vrsalovic@kbcsm.hr

Hereditarni angioedem (HAE) rijetka je nasljedna bolest te se smatra da od HAE boluje 1:50 000 do 1:100 000 ljudi u svijetu, no točna prevalencija (učestalost) bolesti nije poznata. Ne postoji registar bolesti za Hrvatsku, no prema okvirnim procjenama u Hrvatskoj boluje oko 90 osoba od HAE. Bolest se očituje ponavljajućim „napadajima“ oticanja različitih dijelova tijela u trajanju od nekoliko sati do nekoliko dana. HAE može biti životno ugrožavajuće stanje zbog oticanja grla i posljedičnog gušenja. Teret same bolesti može nadilaziti same napadaje i odražavati se na svakodnevni život. Teret se odnosi na strah od nepredvidivih oticanja i smrti, neugodni osjećaji poput tuge, straha, srama, ljutnje zbog neizlječive bolesti i gubitka zdravlja, sram zbog svog tjelesnog izgleda, sprečavanje u ostvarenju ciljeva. Roditelji koji imaju dijete s HAE suočeni su sa strahom hoće li njihovo dijete biti zbrinuto ukoliko dobije napadaj, tužni su jer dijete nije zdravo, doživljavaju krivnju jer se „njihov gen“ prenio na dijete. Zbog svoje nepredvidive prirode, HAE može utjecati na kvalitetu života osobe i članova obitelji. Pacijenti s HAE izgube u prosjeku 20-100 dana socijalnih aktivnosti svake godine.

Osobama oboljelim od HAE kao i njihovim članovima obitelji se kroz rad udruge HAE Hrvatska pruža mogućnost psihološke podrške i savjetovanja, kako djeci, tako i njihovim roditeljima te odraslim osobama koje boluju ili su član obitelji osoba s HAE s ciljem poboljšanja kvalitete života. Na polugodišnjim susretima gdje se susreću oboljeli od HAE i njihove obitelji sa medicinskim osobljem (medicinske sestre, liječnici, psiholozi) se održalo nekoliko radionica psihološke podrške za djecu, njihove roditelje i odrasle osobe koje boluju od HAE. Primjerice, radionice „Suočavanje sa stresom u bolesti“ te „Briga o sebi“ - za odrasle osobe koje boluju od HAE i njihove članove obitelji, „Slika o sebi“ – radionica za djecu koja boluju ili imaju člana obitelji s HAE.

Teme obrađivane na radionicama su: psihosocijalni aspekti HAE, prilagodba na život s HAE, emocije i raspoloženja kod roditelja djece s HAE, reakcije roditelja na bolest djece, izbjegavanje kao sigurnosno ponašanje kod osoba s HAE, stres i emocije u djece i mladih s HAE, kako smanjiti simptome anksioznosti i depresivnosti te razvijanje vještina suočavanja sa stresom u bolesti. Osobe s HAE izvještavaju o zadovoljstvu i koristi od psihološke podrške te smatraju kako će im poboljšati kvalitetu života i njihovo psiho-socijalno funkcioniranje.

Ključne riječi: hereditarni angioedem, psihološka podrška, briga o sebi

Udomiteljstvo iz perspektive djece u institucionalnoj skrbi

Jelena Bupić

Centar za pružanje usluga u zajednici Maslina, Dubrovnik

bupic.jelena@gmail.com

Udomiteljstvo je oblik pružanja socijalne usluge smještaja djetetu ili odrasloj osobi koju pruža udomitelj sa svojom obitelji ili udomitelj koji živi sam. Korisnici ove socijalne usluge, osim odraslih, jesu i djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi koja su iz različitih razloga izdvojena iz vlastitih obitelji. Premda je udomiteljstvo najznačajnija socijalna usluga u procesu deinstitutionalizacije i prevencije institucionalizacije djece, još uvijek je potrebno uložiti velike napore u njezinom razvoju. Važno je istaknuti kako je rasprostranjenost ovog oblika skrbi još uvijek niska u RH i geografski neujednačena. Osim na povećanju broja udomitelja, potrebno je kontinuirano raditi na podizanju kvalitete ove socijalne usluge. S ciljem unapređenja kvalitete udomiteljstva djece u RH, kreirano je i ovo istraživanje. Specifičnije, cilj je bio upoznavanje stavova, mišljenja i znanja djece iz institucionalne skrbi o udomiteljstvu. Na ovaj način htjelo se dati glas djeci izvan vlastitih obitelji, s iskustvom smještaja u domu socijalne skrbi, a koja svojom perspektivom mogu značajno doprinijeti razvoju znanja i prakse u ovom području.

Istraživanje je kvalitativne naravi, a korištena tehnika je polustrukturirani intervju. Ukupno je sudjelovalo devet sudionika, korisnika institucionalne skrbi, u dobi od 13 do 19 godina. Tijekom provedbe istraživanja posebna je pažnja posvećena poštivanju svih etičkih načela koji se odnose na provođenje istraživanja s djecom, te su dobivene sve potrebne suglasnosti.

Teme koje su obrađene odnose se na različite aspekte udomiteljstva. Rezultati govore kako djeca opisuju udomiteljstvo naglašavajući brigu o djetetu kao najvažniji aspekt ovog oblika skrbi i uglavnom imaju pozitivne stavove. Kao najbitnije pozitivne aspekte izdvajaju životne uvjete, nove prilike koje se pružaju, obiteljsku strukturu i aktivnosti, dok se negativni odnose na nepoštivanje identiteta djeteta, osjećaj povjerenja i bliskosti s udomiteljima, odvojenost od bližnjih. Navode kako je prednost udomiteljstva nad institucionalnom skrbi veća fleksibilnosti te bolji stambeni uvjeti. Udomitelji bi trebali imati dobre komunikacijske vještine, i trebali bi "biti tu" za dijete, pružiti sigurnost i podršku, biti financijski stabilne i mentalno zdrave osobe. Generalni je stav kako je glavna motivacija za udomljavanje djeteta pomoć djetetu te nemogućnost imanja vlastite djece. Kao moguće poteškoće udomljene djece navode prilagodbu djeteta na novu obitelj i sredinu, razdvojenost od vlastite obitelji te nedostatak osjećaja bliskosti. Kao potencijalne poteškoće s kojima se mogu susresti udomitelji navode prilagodbu na dijete, nošenje s nepoželjnim ponašanjima djeteta te samoregulaciju emocija kao reakcija na djetetovo ponašanje.

Ovi podaci mogli bi biti od velike koristi za unapređenje kvalitetnog udomiteljstva, pogotovo u procesu pripreme djeteta za premještanje u udomiteljsku obitelj.

Ključne riječi: djeca, deinstitutionalizacija, udomiteljstvo

Prevalencija simptoma poremećaja iz spektra autizma kod adolescenata s rodnom disforijom

Ana Ercegović, Lucija Duvnjak,
Marina Grubić

Klinika za pedijatriju, Klinički bolnički centar Zagreb

anaercegovic1997@gmail.com

Rodna disforija je termin koji opisuje stanje emocionalne nelagode i uznemirenosti koja proizlazi iz nepodudarnosti između rodnog identiteta i biološkog spola osobe. Osobe koje se suočavaju s rodnom disforijom mogu osjećati snažno odbijanje prema vlastitom tijelu, tradicionalnim rodnim ulogama i stereotipnim ponašanjima koja se očekuju od osoba rođenih određenog roda. Iako je pitanje rodne disforije često vezano za spol i rodni identitet, sve veći je interes znanstvene zajednice za istraživanje o njezinoj mogućoj povezanosti s drugim neurobiološkim i psihosocijalnim faktorima. Sve veći broj istraživanja sugerira da postoje određena preklapanja između rodne disforije i poremećaja iz spektra autizma. Poremećaj iz spektra autizma (PAS) odnosi se na grupu razvojnih poremećaja koji se manifestiraju u ranoj dječjoj dobi, karakterizirani su perzistentnim nedostacima u socijalnoj komunikaciji i interakcijama u različitim situacijama, uključujući poteškoće u socijalnom reciprocitetu, neverbalnoj komunikaciji potrebnoj za socijalnu interakciju, te vještinama potrebnim za razvoj, održavanje i razumijevanje odnosa. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, procjenjuje se da je globalna prevalencija PAS-a u općoj populaciji 1-2%, dok su rezultati recentne studije provedene na 109 transrodnih osoba utvrdili su da je kod 28% sudionika zadovoljen kriterij koji upućuje na visoku izraženost simptoma PAS-a. Cilj ovog istraživanja je ispitati prevalenciju simptoma PAS-a kod adolescenata s rodnom disforijom. U istraživanje je uključeno 59 adolescenta (78% bioloških djevojaka) u dobi od 16 do 21 godine koji su u ambulantnom praćenju psihologa pri Klinici za pedijatriju KBC Zagreb. Podatak o spolu sudionika se bilježio u dvije kategorije (muško i žensko) sukladno biološkom spolu osobe. Korištena je online forma Upitnika kvocijenta autizma (AQ-Adult) koji predstavlja mjeru izraženosti simptoma PAS-a. Sastoji se od 50 tvrdnji koje opisuju 5 područja povezanih s autizmom, a koja ujedno čine i podljestvice upitnika: socijalne vještine, prebacivanje pažnje, usmjerenost na detalje, komunikacija i mašta. U ovom istraživanju 22% sudionika postiglo je rezultate koji upućuju na klinički značajne razine simptoma PAS-a. Dobiveni rezultati upućuju na visoku prevalenciju simptoma PAS-a kod adolescenata s rodnom disforijom, posebice u odnosu na prevalenciju u općoj populaciji. Također, podaci ukazuju na veću zastupljenost bioloških žena u ukupnom uzorku osoba s rodnom disforijom, kao i onih s izraženim simptomima PAS-a. Ovakvi nalazi u skladu su s ranijom literaturom koja upućuje na povećanu prevalenciju simptoma PAS-a kod osoba s rodnom disforijom. Međutim, etiologija ovih simptoma nije u potpunosti razjašnjena te rezultati upućuju na potrebu daljnjeg istraživanja etiologije rodne disforije i povezanosti sa simptomima spektra autizma.

Ključne riječi: rodna disforija, poremećaj iz spektra autizma, adolescenti

Prema ukljuživosti: Interindividualne razlike u jezičnom razvoju djece rane i predškolske dobi

Nives Erdeg, Željko Rački

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku,
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

zracki@foozos.hr

Cilj je ovoga istraživanja bio procijeniti raspon interindividualnih razlika djece rane i predškolske dobi u usvojenosti ishoda u jezično-komunikacijskom području u odnosu na odgojno-obrazovne ciljeve prema Nacionalnom kurikulumu ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja i kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatskog jezika za početne razrede osnovne škole. Posebna je pozornost poklonjena skupini djece iznadprosječnih sposobnosti te rasponu i razini njihovoga jezičnog razvoja. Sudionici opservirani u okviru ovoga istraživanja (N = 30) jesu djeca rane i predškolske dobi od 5 do 7 godina. Uz suglasnosti, opservirale su ih dvije odgojiteljice, neovisne procjenjivačice djece po usvojenosti ishoda. Za potrebe ovoga istraživanja izrađen je inventar odgojno-obrazovnih ishoda u jezično-komunikacijskom području sukladan kurikulumu Hrvatskoga jezika za osnovne škole (1. i 2. razred). To znači da su kurikulumom planirani ishodi korišteni kao pojedinačni indikatori u inventaru dječjega jezičnog razvoja. Obrada je podataka uključivala analizu pouzdanosti neovisnih procjena, raspon i frekvencije ishoda po dobi i spolu, kao i uporabu inventara ishoda za identifikaciju i opis za to područje darovite djece. Rezultati su interpretirani u skladu s razlikama u kognitivnom i spolnom razvoju te stjecanju jezičnih kompetencija u djece rane i predškolske dobi, s posebnim naglaskom na korist poznavanja razine kompetencija u identifikaciji i planiranju neposrednoga odgojno-obrazovnoga rada sa svom, a posebice s darovitom djecom.

Ključne riječi: obrazovanje, rani i predškolski odgoj i obrazovanje, razvoj jezika, darovitost

Procjena emocionalne inteligencije kod djece predškolske dobi

Jelena Flego¹, Tamara Mohorić², Vladimir Takšić²

¹ Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

² Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

jflego@hrstud.hr

Konstrukt emocionalne inteligencije već tridesetak godina poprima rastući značaj u području psihologije, a najviše zaslužni za njegovu promociju u znanstvenom svijetu su John Mayer i Peter Salovey, autori koji su se prvi počeli baviti njenim definiranjem, istraživanjima i modelom razvoja. Ovisno koji teorijski model čini podlogu za istraživanje, emocionalna inteligencija može se ispitivati kao sposobnost i kao osobina ličnosti. Kada se ispituje emocionalna inteligencija kao sposobnost koriste se testovi maksimalnog učinka (npr. MSCEIT, Salovey i sur., 2001), dok se za ispitivanje emocionalne inteligencije kao osobine ličnosti koriste testovi tipičnog ponašanja, najčešće u formi za samoprocjenu (npr. UEK-45, Takšić, 2002). Kad govorimo o mjerenju emocionalne inteligencije kod djece postoji vrlo malo testova maksimalnog učinka koji se mogu koristiti kod predškolske djece. Cilj ovog rada jest pregled dostupnih mjernih instrumenata za procjenu emocionalne inteligencije kod djece predškolske dobi te njihovih prednosti i nedostataka. Neki od njih su *The Sullivan Emotional Intelligent Scale for Children* (EISC, Sullivan, 1999), *ComputerBased Standardized Emotional Competence Inventory* (MeKKi, In-Albon i sur., 2021) i *EMOCINE* test (EMOtion in the CINema-scenes, Sastre i sur., 2019). Problem kod većine ovih testova je što su najčešće ili prejednostavni ili presloženi i ne mogu adekvatno razlikovati djecu prema stupnju razvijenosti emocionalne inteligencije te primjena većine njih predugo traje. Upitnici samoprocjene za ovu dob nisu primjenjivi s obzirom da djeca tek razvijaju svoje sposobnosti čitanja i pisanja i većina ih se ne nalazi na adekvatnoj razini razvoja da bi mogli samostalno ispunjavati takve upitnike. Postoje određeni upitnici procjene emocionalne inteligencije poput *Emotional Intelligence Rating Scale* (EIRS, Sullivan, 1999) i *Behavioral and Emotional Rating Scale* (BERS, Epstein i sur., 2002), no kod njih je potencijalni problem što roditelji, učitelji i/ili odgajatelji možda nisu sposobni prepoznati neke aspekte emocionalnog ponašanja i doživljavanja djece, te nekad nemaju uvid u iste. Zaključno, iako postoji određen broj mjernih instrumenata koji bi obuhvaćao djecu predškolske dobi, taj broj je još vrlo malen, a sami instrumenti trebali bi biti prilagođeniji tom uzrastu s obzirom na njihov razvojni stupanj, kao i informacijama koje su dostupne osobama koje procjenjuju emocionalnu inteligenciju djece.

Ključne riječi: emocionalna inteligencija, razvojna psihologija, predškolska dob, upitnici emocionalne inteligencije, testovi emocionalne inteligencije

Prema pravednosti: odnosi
izražavanja emocije
gađenja u moralnoj domeni
s učestalošću povreda
studentskih prava i obveza

Ana Galić, Željko Rački

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku,
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti,
Osijek

zracki@foozos.hr

Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati odnose emocije gađenja prema situacijama kršenja prava s učestalošću povreda prava i obveza u studentica. Povrede su prava i obveza sadržajno javno dostupne i određene pravnim aktom o stegovnoj odgovornosti studenata sveučilišta. Dobrovoljno su i anonimno sudjelovale studentice 3. i 4. godine petogodišnjega Učiteljskoga studija (N = 64). Korištena je hrvatska adaptacija Skale gađenja u trima domenama (subskala gađenja u moralnoj domeni; Ćubela-Adorić i Jakšić, 2020), za potrebe ovoga istraživanja sastavljen inventar lakših i teških povreda studentskih prava i obveza u skladu s postojećim pravnim aktom te skup pitanja o obilježjima uzorka (prosjeck ocjena, dob, materijalni status, završena srednja škola). Rezultati korelacijske i regresijske analize potvrđuju prediktivnu važnost te subskale i statistički značajnu negativnu povezanost emocije gađenja u moralnoj domeni s učestalošću ukupnoga sudjelovanja studenata u eksplicitno i pravnim aktom definiranim lakšim i teškim povredama prava i obveza (npr., varanje na ispitu, obmanjivanje, krivotvorenje potpisa i dokumenata, itd.), $r_s(64) = -.36, p = .003$. S obzirom da se radi o vrlo specifičnoj skupini sudionica—budućim učiteljicama sukcesivnih naraštaja djece u srednjom djetinjstvu—rezultati su interpretirani u skladu s utjecajem osobne sklonosti kršenju prava i obveza te kontinuiteta i stabilnosti u interindividualnim razlikama u razvoju ličnosti i njenom utjecaju na druge. Zaključno, ovim se istraživanjem ukazuje na važnost uloge emocije gađenja u predviđanju i oblikovanju moralnoga ponašanja, u kulturi, u komunikaciji usmjerenoj zaštiti prava i odgovornosti (npr., *Gadi mi se neznanje, nehumanost, neumjerenost*, itd.) te odgoja i obrazovanja za građanske vrijednosti i aktivno zauzimanje za pravednost i djelovanje u školi i zajednici.

Ključne riječi: emocije, gađenje, individualne razlike, obrazovanje, evolucijska psihologija

Djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi i njihov život izvan biološke obitelji

Hrvoje Gligora

Centar za pružanje usluga u zajednici
Ivana Brlić Mažuranić, Lovran

Hrvoje.Gligora@SOCSKRB.HR

Unatoč pokušajima deinstitutionalizacije skrbi djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi, primijećeno je znatno povećanje smještaja djece u dječje domove, odnedavno Centre za pružanje usluga u zajednici. Bit će prezentirano kako izgleda boravak djece u jednoj takvoj instituciji i na koje se sve načine psiholozi i druge pomažuće profesije angažiraju kako bi boravak u takvoj ustanovi učinili ljepšim i prihvatljivijim za djecu različite životne dobi. Očuvanje i osnaživanje mentalnog zdravlja i dobrobiti djece i mladih smještenih u ustanove i izdvojene iz biološke obitelji jedan su od najvećih izazova s kojima se susreću stručnjaci koji rade u ovakvim ustanovama. Na posteru će biti prikazane aktivnosti u organizaciji rada jedne takve ustanove s naglaskom na područja rada stručnih radnika, kao ilustracija za promišljanje i suradnju, s posebnim naglaskom na poslove psihologa kao neizostavnog dijela stručnih timova tih ustanova: kojim se sve poslovima psiholog u ovakvoj ustanovi bavi, koje metode rada koristi u radu s korisnicima, kakva je suradnja sa ostalim dionicima u sustavu socijalne skrbi i izvan njega, kako provodi psihološku podršku korisnicima usluga Centra, te provodi li se supervizija nad njegovim radom i koliku podršku kao stručni radnik dobiva kroz sustav u kojem radi, odnosno koliko se i same stručnjake osnažuje kako bi se adekvatno nosili sa izazovima rada s djecom bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

Ključne riječi: djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi, biološka obitelj, psiholozi u sustavu socijalne skrbi

Stilovi odgoja, emocionalne kompetencije i iskustva u bliskim vezama kod adolescenata

Anja Marinac Anđić,
Dario Vučenović, Katarina Jelić

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

dvucenovi@hrstud.hr

Adolescencija kao razdoblje prelaska iz djetinjstva u odraslu dob donosi brojne promjene na fizičkom i psihičkom planu pojedinca, zbog čega je pojedine konstrukte i hipoteze moguće ispitivati jedino u tom razvojnom periodu. Navedeno istraživanje bavilo se konstruktima emocionalnih kompetencija, privrženosti i stilova odgoja te je provedeno na uzorku od 101 učenika jedne srednje škole u Županji, od čega je 67,3 % bilo ženskog, a 32,7 % muškog spola. Dobni raspon kretao se od 16 do 19 godina ($M=16.93$; $SD=0.84$). Cilj je bio istražiti povezanosti spomenutih konstrukata i mogućnost predviđanja emocionalnih kompetencija učenika srednjih škola temeljem njihovog stila privrženosti i odgojnih postupaka roditelja. U istraživanju su korištena tri mjerna instrumenta: Upitnik roditeljskog ponašanja-za majku i oca (Kreseseš i sur., 2008), Upitnik emocionalne kompetentnosti (Takšić, 2000) i Skraćena modificirana inačica Inventara iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003). Uslijed malog broja sudionika i ostalih metodoloških ograničenja, hipoteze su tek djelomično potvrđene. Svega 36,6 % sudionika pokazalo je siguran obrazac privrženosti. Iako donekle kontradiktorno hipotezama, više rezultate na Upitniku emocionalne kompetentnosti (i njegovim subskalama) postizali su učenici nižih razreda srednje škole, što se tumači nedostatkom samokritičnosti prilikom donošenja samoprocjena koje uključuju emocionalno znanje, što je dobiveno i u ranijim istraživanjima. Na dimenziji Regulacije i upravljanja emocijama, uz dobne, utvrđene su i razlike s obzirom na spol ($F=4.38$, $p<0.05$), na način da su djevojke postizale više rezultate i to naročito u višim razredima, no bez značajne interakcije. U hijerarhijsku regresijsku analizu zbog slabih ili neznačajnih korelacija nisu uvrštene dimenzije iz Inventara iskustava u bliskim vezama, dok su varijable dobi, spola i roditeljskog ponašanja ukupno objasnile 14,3 % kriterijske varijable na varijancu rezultata u području emocionalnih kompetencija. Ukupan rezultat na tom upitniku, kao kriterijska varijabla značajno je objašnjen u iznosu 14,3 % pomoću seta prediktorskih varijabli, a rezultat na podljestvici regulacije i upravljanja emocijama u najvećem je postotku značajno objašnjen pomoću zadanog seta varijabli (16,7 %). Slaba prediktivna vrijednost stilova privrženosti na ispitivanom uzorku mogla je biti posljedica izostanka stvarnih partnerskih odnosa u ispitivanoj dobi, ali i nerazumijevanja pojedinih čestica ili nepažnja zbog grupnih uvjeta testiranja. Buduća istraživanja trebala bi longitudinalno zahvatiti navedene konstrukte te dodatno ispitati snagu i kvalitetu značajnih odnosa koje adolescenti razvijaju tijekom ovog osjetljivog razvojnog perioda, što ne uključuje samo roditelje i romantične partnere.

Ključne riječi: adolescencija, emocionalna kompetentnost, stilovi odgoja, privrženost

Percepcija dostupnosti socijalnih usluga na području kontinentalne Hrvatske

Sandra Matošina Borbaš

Obiteljski centar, Područna služba

Virovitičko-podravska

smborbas@gmail.com

Novootvoreni obiteljski centri kao jedan od ciljeva svog djelovanja imaju povećati dostupnost socijalnih usluga članovima lokalne zajednice. Ako socijalne usluge definiramo kao javne usluge koje pridonose kvaliteti života i uključenosti u zajednicu onim skupinama građana koje tradicionalno smatramo "ranjivima", vidimo da ih se definira puno šire nego je opisano u Zakonu o socijalnoj skrbi. Kao pružatelja socijalne usluge ovdje možemo vidjeti i ustanove socijalne skrbi, ali i druge institucije i nevladine udruge koje djeluju u lokalnoj zajednici. U okviru projekta Zajednice uključuju – inicijativa za univerzalno dostupne temeljne socijalne usluge u zajednici, 2021. godine provedeno je istraživanje koje je imalo za cilj ispitati percepciju dostupnosti socijalnih usluga, a kao ispitanici sudjelovali su zaposlenici jedinica lokalne samouprave ili zaposlenici (stručnjaci) zaposleni u institucijama koje pružaju socijalnu uslugu. Ovako dobivena informacija zapravo nam ništa ne govori o tome koliko krajnji korisnik zna postoji li neka socijalna usluga u lokalnoj zajednici i na koji način ju može iskoristiti. Stoga je prilagođeno postojeće istraživanje koje je kao ispitanike uključilo javnost. Anketa je napravljena u Google obrascu te je objavljena na društvenim mrežama i poslana putem e-maile kako bi se pokušala osigurati što veća heterogenost ispitanika te dobio odgovor na pitanje kako stanovnici Virovitičko-podravske županije i kontinentalne Hrvatske percipiraju dostupnost socijalnih usluga. Podatke dobivene našim istraživanjem usporedili smo s već spomenutim istraživanjem te ispitati razlike u percepciji dostupnosti socijalnih usluga. Navedeno istraživanje služiti će kao polazna točka u planiranju daljnjih aktivnosti u lokalnoj zajednici.

Ključne riječi: socijalne usluge, obiteljski centri, korisnici

Psihološke potrebe, zadovoljstvo životom i problematično igranje videoigara u doba koronavirusa

Marija Neralić¹, Marija Tičić²,
Zrinka Greblo Jurakić³

¹ Osnovna škola Plaški, Plaški

² My Mental Heart - obrt za savjetovanje i
poslovne usluge, Zagreb

³ Odsjek za psihologiju, Fakultet hrvatskih
studija Sveučilišta u Zagrebu

mneralic05@gmail.com; marija@
mymentalheart.com; zgreblo@hrstud.hr

Tijekom pandemije COVID-19 došlo je do promjene stava Svjetske zdravstvene organizacije o igranju videoigara, od negativnog stava do priznavanja pozitivnih učinaka i poticanja ostanjaka kod kuće promicanjem aktivnosti poput igranja videoigara. Jedna od najvažnijih teorija pri istraživanju igranja videoigara je *Teorija samodeterminacije* (Deci i Ryan, 1985) koja ističe važnost zadovoljenja psiholoških potreba za autonomijom, kompetencijom i povezanošću. U kontekstu okolnosti uzrokovanih pandemijom COVID-19, provedeno je istraživanje s ciljem utvrđivanja povezanosti razine zadovoljenja psiholoških potreba u stvarnom životu i tijekom igranja videoigara sa zadovoljstvom životom i problematičnim igranjem. Dodatni cilj bio je opisati karakteristike igrača videoigara za vrijeme pandemije. U *online* istraživanju sudjelovalo je 305 punoljetnih igrača videoigara (64,6 % muškaraca i 35,4 % žena), koji su u prosjeku bili stari 27 godina ($M=26,93$; $SD=7,20$). Sudionici su odgovorili na niz pitanja o navikama igranja za vrijeme pandemije te su ispunili Ljestvicu zadovoljstva životom (Diener i sur., 1985), Ljestvicu poremećaja igranja videoigara (Pontes i Griffiths, 2015) te Ljestvice zadovoljenja psiholoških potreba u stvarnom životu (Deci i Ryan, 2000; Gagné, 2003) i tijekom igranja videoigara (Ryan i sur., 2006). Sudionici istraživanja pretežno su bili studenti ili zaposleni, srednje stručne spreme, a najveći broj podjednako preferira *multiplayer* i *single-player* videoigre (41 %). Prosječna duljina igranja videoigara za vrijeme pandemije iznosila je 17 sati tjedno ($SD = 12,94$), a igrači su, u usporedbi s vremenom prije pandemije, provodili nešto više vremena u aktivnosti igranja videoigara. Polovica sudionika (49,5 %) navodi da im je igranje tijekom pandemije pomoglo da se osjećaju manje usamljeno. Pored navedenog, značajan broj sudionika bio je uključen u aktivnosti povezane s igranjem videoigara (npr. gledanje *streamova*). Sukladno očekivanju, zadovoljstvo životom značajno je pozitivno povezano sa zadovoljenjem psiholoških potreba za kompetencijom ($r=,44$), autonomijom ($r=,58$) i povezanošću ($r=,47$) u stvarnom životu. Također, utvrđene su značajne pozitivne korelacije između zadovoljstva životom i zadovoljenja temeljnih psiholoških potreba za vrijeme igranja videoigara (raspon korelacija: od $r=,13$ do $r=,29$). Zadovoljenje psiholoških potreba tijekom

igranja video igara samostalno objašnjava 10 % varijance zadovoljstva životom. Problematično igranje značajno je negativno povezano samo sa zadovoljenjem psiholoških potreba u stvarnom životu (raspon korelacija: od $r=-,31$ do $r=-,40$). Dobiveni rezultati potvrđuju hipotezu o pozitivnoj povezanosti zadovoljenja psiholoških potreba (u stvarnom životu i u videoigrama) sa zadovoljstvom životom te upućuju na to da niski stupanj zadovoljenja temeljnih psiholoških potreba u stvarnom životu može imati važnu ulogu u etiologiji problematičnog igranja videoigara.

Ključne riječi: problematično igranje, psihološke potrebe, COVID-19 pandemija, zadovoljstvo životom, videoigre

Humor na radnom mjestu i otpornost zdravstvenih djelatnika

Olivera Petrak, Petra Đurđević

Zdravstveno veleučilište u Zagrebu

olivera.petrak@zvu.hr

Svako radno mjesto ima svoje izazove, no u zdravstvu izazova je posebno mnogo zbog specifičnosti rada, što zahtijeva zadovoljavajuću mentalnu otpornost pojedinca. Otpornost predstavlja kognitivno-emocionalni sklop koji osobi omogućuje lakše suočavanje s poteškoćama i problemima u životu. Jedan od načina suočavanja sa životnim teškoćama jest humor. Humor ima pozitivan utjecaj na psihološko stanje osobe i međuljudske odnose. Međutim, nema mnogo istraživanja koja pokazuju jasnu povezanost humora i pozitivnih posljedica na radnom mjestu, odnosno povezanost humora i mentalne otpornosti pojedinca. Također, često u obzir nisu uzeti različiti čimbenici ili vrste humora, a to su pozitivan i negativan humor, utjecaj na predmet šale te poticaj (ili manjak poticaja) od strane nadređenih.

Stoga je svrha ovog istraživanja bila utvrditi stanje korištenja humora na radnom mjestu ispitanih zdravstvenih djelatnika i procijeniti njihovu otpornost. Osim toga, istražili smo odnos humora i otpornosti te ispitali međusobne korelacije različitih vrsta humora, podrške od strane kolega i nadređenih s otpornošću. Na poslijetku, ispitali smo postoje li značajne razlike u humoru i otpornosti s obzirom na spol, dob, razinu obrazovanja, duljinu radnog staža, zanimanju te sektoru rada.

U istraživanju je sudjelovalo 128 zdravstvenih djelatnika (fizioterapeuta, liječnika i medicinskih sestara), od čega je 111 ženskog, a 17 muškog spola. Uzorkovanje je provedeno tipom snježne grude. Ispitanici su pronađeni dijeljenjem *online* upitnika od strane istraživača na društvenim mrežama u grupama zdravstvenih djelatnika te prosljeđivanjem istog među kolegama. Prosječna dob ispitanika iznosi 33,4 godine s rasponom od 21 do 59 godina. Koristili smo Upitnik o humoru na radnom mjestu (HCQ, engl. *Humor Climate Questionnaire*) i Upitnik otpornosti (NMRQ, engl. *Abbreviated Version of the Nicholson McBride Resilience Questionnaire*).

Rezultati su pokazali kako zdravstveni djelatnici u Hrvatskoj na radnom mjestu koriste humor u velikoj mjeri. Najčešće korišten stil humora je pozitivan humor te na radnom mjestu postoji značajna podrška humoru od strane kolega i nadređenih. Ispitanici su pokazali visoku razinu mentalne otpornosti. Medicinske sestre statistički značajno češće navode da njihovi nadređeni vjeruju da humor ometa u izvršavanju zadataka. Korištenje humora i podrška nadređenih pokazali su se značajno izrazitijim u privatnom sektoru, a dobiveni su i viši rezultati mentalne otpornosti. Što je češća uporaba pozitivnog humora, to je veća mentalna otpornost pojedinca. Nisu pronađene statistički značajne razlike ni po humoru, ni u otpornosti s obzirom na spol, dob, razinu obrazovanja ni duljinu radnog staža.

Ključne riječi: humor, otpornost, zdravstveni djelatnici

Odnos strategija kognitivne emocionalne regulacije i psiholoških teškoća kod medicinskih sestara

Zrinka Pukljak¹, Lidija Gavić²

¹ Katedra za zdravstvenu psihologiju, Zdravstveno veleučilište, Zagreb

² Klinički bolnički centar, Osijek

zrinka.pukljak@zvu.hr

Kognitivna emocionalna regulacija je proces reguliranja i upravljanja vlastitim emocijama pomoću misaonih procesa i strategija koje mogu biti nesvjesne ili svjesne, adaptivne ili neadaptivne. Emocionalna regulacija danas se smatra središnjim konstruktom u razumijevanju uzroka i patogeneze svih psihičkih teškoća.

Istraživanja čimbenika mentalnoga zdravlja kod medicinskih sestara važna su jer psihološke teškoće, osim što utječu na osobno i profesionalno funkcioniranje medicinskih sestara, mogu znatno utjecati i na kvalitetu skrbi o pacijentima

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati izraženost simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa kod medicinskih sestara te ispitati povezanost simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa s kognitivnim strategijama emocionalne regulacije.

Podaci su u pisanom obliku prikupljeni u veljači 2023. korištenjem Skale depresije, anksioznosti i stresa (Lovibond i Lovibond, 1995.), Upitnika kognitivne emocionalne regulacije (Garnefski i Kraaij, 2006.) te procjenom zadovoljstva životom na skali od 0 do 10. Sudjelovalo je 82 medicinske sestre i tehničara KBC-a Osijek, u dobi od 21 do 65 godina, prosječnog staža 22,8 godina.

Najviše ekstremno visokih rezultata među sudionicima istraživanja dobiveno je na skali anksioznosti. Neadaptivne strategije (katastrofiranje, okrivljavanje drugih, samo okrivljavanje i ruminacija) značajno su pozitivno povezane sa simptomima sve tri vrste psiholoških teškoća. Korelacije su kreću od 0,3 do 0,6 i najviše su za okrivljavanje drugih i katastrofiranje. Sudionici su općenito zadovoljni svojim životom ($M=7,72$). Zadovoljstvo najviše korelira s adaptivnim strategijama usmjeravanja na pozitivno ($r=0,36$) i ponovne pozitivne procjene ($r=0,31$). Rezultati ovog istraživanja upućuju na značenje edukacije medicinskih sestara o vrstama i učinkovitosti pojedinih strategija kognitivne emocionalne regulacije, kao i o tehnikama njihovoga osvještavanja.

Ključne riječi: kognitivna emocionalna regulacija, depresija, anksioznost, stres medicinskih sestara

Kvaliteta života s limfedemom ruke i mentalno zdravlje žena oboljelih od raka dojke

Melita Rukavina¹, Iva Grgić²

¹ Zdravstveno veleučilište, Zagreb

² Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju, Krapinske Toplice

melita.rukavina@zvuh.hr; iva000grgic@gmail.com

Rak dojke još je uvijek najčešće zloćudno oboljenje kod žena; premda je smrtnost od njega manja zahvaljujući agresivnom načinu liječenja istog, ali i same prevencije. Sekundarni limfedem ruke najčešće je posljedica liječenja raka dojke, odnosno disekcije aksilarnih limfnih čvorova i zračenja, ali može nastati i godinama kasnije kao rezultat vanjskih faktora. Nažalost, žene se sve češće suočavaju s limfedemom koji je do prije nekoliko godina bio nepoznanica. Ovo stanje, uz bol i nelagodne senzacije, dovodi do ograničenja pokretljivosti ruke, a s obzirom da je limfedem ruke vidljiv i ne može se estetski korigirati poput dojke može dovesti do manjka samopouzdanja te povećane razine anksioznosti.

Pravilnom terapijom ovo stanje se može kontrolirati što uvelike olakšava život s limfedemom ruke. Edukacija pomaže u prilagodbi svakodnevnih aktivnosti svojim mogućnostima, dok sami terapijski postupci poput manualne limfne drenaže, kompresivnog bandažiranja i medicinske gimnastike mogu smanjiti obujam ruke ili pak održati stanje, no važno je s liječenjem krenuti što ranije.

Cilj istraživanja bio je procijeniti kakva je percepcija utjecaja limfedema ruke na aktivnosti svakodnevnog života, ali i kakvo je mentalno zdravlje žena koje su suočene s dijagnozom limfedema. U istraživanju koje je provedeno *online* koristili smo Upitnik za ispitivanje kvalitete života kod osoba s limfedemom ruke (Keeley i sur. 2010.) i Upitnik depresije, anksioznosti i stresa DASS (Lovibond i Lovibond, 1995; hrvatska adaptacija Jokić-Begić, Jakšić, Ivezić i Suranyi, 2012.) kojim se procjenjivalo mentalno zdravlje žena. U istraživanju je sudjelovalo 100 ispitanica koje su članice raznih udruga koje okupljaju žene oboljele od raka dojke, a pritom imaju limfedem ruke. Pokazalo se kako limfedem ima utjecaj na provođenje svakodnevnih aktivnosti, ali i aktivnosti slobodnog vremena. Kao aktivnosti slobodnog vremena koje su ispitanice navele kao otežane najčešće su: sportovi, vožnja bicikla, automobila, planinarenje, izlazak na sunce, ali i sama nepredvidljivost kako će u određenim uvjetima ruka reagirati.

Također, s obzirom na povišene rezultate na svim skalama DASS upitnika, rezultati pokazuju da limfedem može imati utjecaj na mentalno zdravlje žena, odnosno na stres, anksioznost i depresiju. Istraživanje ukazuje na važnost stručne psihološke potpore u

suočavanju i samoj prilagodbi žena na limfedem ruke. Pokazalo se kako veliki postotak ispitanica pati od jačeg oblika anksioznosti i depresije što se ne bi trebalo zanemariti. Ovim istraživanjem se željelo ukazati na sve poteškoće na koje nailaze žene s limfedemom kako bi se potaknula svijest o važnosti kompleksnog načina liječenja koje obuhvaća različite stručnjake.

Ključne riječi: limfedem, svakodnevne aktivnosti, mentalno zdravlje, rak dojke

Poznajemo li se dovoljno? Implementacijom PROMEHS-a do kompetencija odgajatelja i učitelja u području mentalnog zdravlja i dobrobiti

Sanja Tatalović Vorkapić¹,
Sanja Smojver-Ažić²

¹ Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci

² Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

sanjatv@uniri.hr;
sanja.smojver.azic@ffri.uniri.hr

Suvremene odgojno-obrazovne potrebe djece i mladih iziskuju kompleksniji i slojevitiji odgovor od pružanja samog akademskog znanja. U recentnom izvješću Europske mreže stručnjaka o socijalnoj dimenziji odgoja i obrazovanja (NESET), jasno je artikuliran opći konsenzus o tome da stjecanje samog činjeničnog znanja u školama nije dovoljno za razvoj djece i mladih u aktivne i odgovorne građane koji se mogu uspješno i kvalitetno suočavati sa socio-ekonomskim zahtjevima u njihovim životima, te ostvariti balans između zadovoljnog života i napretka u istome, kako za sebe tako i za druge i okolini u kojoj žive i djeluju. Prema tome, taj odgovor definitivno uključuje neposrednu i nedvosmislenu brigu o njihovom mentalnom zdravlju i dobrobiti u okviru odgojno-obrazovnog sustava. Ovo je potkrijepljeno velikim brojem istraživanja o mentalnom zdravlju djece i mladih danas, koja ukazuju na kontinuirani značajan porast različitih teškoća djece i mladih na području mentalnog zdravlja te značajno sniženu razinu psihološke dobrobiti i zadovoljstva, čemu je pandemija Korona virusa dodatno doprinijela. Stoga je ključno kontinuirano propitivanje odgojne uloge dječjeg vrtića i osnovne škole, te mogućnosti integracije životno važnih i neophodnih kompetencija djece koja su usko vezana uz iste kod odgajatelja i učitelja. No, kako bi sve navedeno bilo moguće i kvalitetno realizirano u okviru odgojno-obrazovnog rada u vrtićima i školama, temeljni je preduvjet kvalitetna kompetencijska kapacitiranost odgajatelja i učitelja, kao i njihovo mentalno zdravlje i visoka razina dobrobiti. U skladu s time, prikazat će se implementacija PROMEHS kurikula za mentalno zdravlje u okviru programa cjeloživotnog učenja pri Učiteljskom fakultetu u Rijeci, kao kvalitetnog odgovora na jačanje kompetencija odgajatelja i učitelja u području mentalnog zdravlja i dobrobiti. Kurikul je nastao kao rezultat trogodišnjeg europskog projekta koji je praktično i znanstveno evaluiran kao program koji značajno unapređuje mentalno zdravlje i dobrobiti djece i učenika, te odgajatelja i učitelja. Pritom je iznimno važno da ostale profesije, kao što su stručni suradnici psiholozi, budu upoznati s novim kompetencijama kojima će raspolagati/žu odgajatelji i učitelji kako bi bili efikasni u svojoj zajedničkoj suradnji na osnaživanju dobrobiti i mentalnog zdravlja u odgojno-obrazovnom kontekstu.

Ključne riječi: dobrobit, mentalno zdravlje, odgajatelji, PROMEHS kurikul, učitelji

Projekt "U tuđim cipelicama"

Dijana Telebar, Marina Kereša

Udruga savjetovališta "Uz tebe sam", Varaždin, Hrvatska

dpetek13@gmail.com; marina.s.keresa@gmail.com

U današnje vrijeme nerijetko se susrećemo s negativnim trendom porasta broja vršnjačkog nasilja te uočavamo nužnost uvođenja preventivnih programa u osnovne škole. Djecu je potrebno poučavati toleranciji različitosti od najranijih uzrasta. Pogotovo treba razvijati empatiju prema djeci s teškoćama u razvoju (djeca s TUR). Djeca s TUR jedna su od marginaliziranih skupina društva i zbog svojih primarnih teškoća izloženija su izrugivanju i izolaciji iz društva, što emocionalno na njima ostavlja dubok trag. Jedan od načina kako prevenirati nasilje i kako zaštititi djecu s TUR jest osvijestiti te educirati opću populaciju djece o potrebama i pravima djece s TUR, kao i o načinu kako se prema njima odnositi. Tako želimo potaknuti djecu da postanu svjesni svojih, ali i tuđih vrijednosti, da se s poštovanjem odnose prema osobama u nepovoljnom položaju te u konačnici postanu dio odgovornijeg i zdravijeg društva spremnog na prihvaćanje različitosti.

Udruga „Uz tebe sam“ provodi projekt „U tuđim cipelicama“ kojeg financira Zaklada za prevenciju kriminaliteta Sveti Mihael, a odnosi se na prevenciju vršnjačkog nasilja s naglaskom na prevenciju nasilja prema djeci s TUR. Posebna vrijednost ovog projekta jesu predavanja i iskustvene radionice u kojima djeca iskustveno uče kako se oduprijeti vršnjačkom pritisku koji potiče omalovažavanje drugih, kako zaštititi slabijeg te što učiniti ako i sami postanu žrtva vršnjačkog nasilja ili mu svjedoče. Predstaviti ćemo vam rezultate projekta na temelju prikupljenih uzoraka ulaznih i izlaznih anketa 277 učenika trećih i četvrtih razreda iz 6 osnovnih škola s područja Varaždinske županije.

Ključne riječi: vršnjačko nasilje, prevencija, djeca s teškoćama u razvoju

Fonemska verbalna fluentnost nakon traumatske ozljede mozga: Test kontroliranih asocijacija riječi

Dubravko Tršinski¹, Meri Tadinac²

¹ Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Krapinske Toplice, Hrvatska

² Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

trsinski1@gmail.com

Uvod i ciljevi: Testovi verbalne fluentnosti spadaju u preporučene sržne tehnike za ispitivanje kognitivnih funkcija nakon traumatske ozljede mozga. Postoje razne verzije i oblici ispitivanja fonemske verbalne fluentnosti, a glavna je prednost Bentonovog testa kontroliranih asocijacija riječi (COWA) iz baterije za ispitivanje afazije MAE (Multilingual Aphasia Examination) da postoji u dvije alternativne verzije. Također je prednost ovog testa da je u priručniku jasno određen način odabira podražajnih slova na koje se verbalna fluentnost ispituje. Stoga su ciljevi ovog istraživanja: 1. Prevesti i adaptirati test kontroliranih asocijacija riječi iz MAE baterije s posebnim dopuštenjem izdavača, Psychological Assessment Resources; 2. Ispitati međusobnu povezanost alternativnih verzija COWA, povezanost s demografskim varijablama te povezanost s drugim neuropsihološkim testovima kod skupine zdravih sudionika; 3. Ispitati konkurentnu i prediktivnu valjanost COWA kod skupine s traumatskom ozljedom mozga.

Materijal i metode: Primijenili smo COWA kod skupine zdravih sudionika ($N=60$) različitih po obrazovanju i spolu te skupine pacijenata ($N=60$) na završetku bolničke rehabilitacije nakon traumatske ozljede mozga. Rezultate COWA kod skupine osoba s traumatskom ozljedom mozga smo usporedili s procjenama na Mjeri funkcionalne neovisnosti (FIM) pri otpustu s rehabilitacije i Upitnikom uključenosti u zajednicu (CIQ) godinu dana nakon ozljede.

Rezultati i rasprava: Na dvjema verzijama COWA testa kod zdravih sudionika, nije nađena statistički značajna razlika između prosječnih rezultata ukupnog broja riječi kao ni razlika u varijancama. Dobili smo visoku povezanost između tih dviju alternativnih verzija testa te statistički značajne umjerene do niske korelacije s drugim neuropsihološkim testovima, od kojih je najviša korelacija s Peabody slikovnim testom rječnika (PPVT-III-HR). Također smo pronašli statistički značajnu povezanost rezultata na COWA s razinom obrazovanja, ali ne i sa spolom sudionika. Rezultati COWA testa skupine s traumatskom ozljedom mozga na završetku rehabilitacije su statistički značajno niži od komparabilne skupine bez traumatske ozljede mozga. COWA test je u skupini s traumatskom ozljedom mozga pokazao najvišu korelaciju sa česticama neovisnosti u komunikaciji i razumijevanju govora te s ukupnim rezultatom na kognitivnom dijelu FIM-a kod otpusta s rehabilitacije. Dobivena je i umjereno visoka pove-

zanost s rezultatima na Upitniku uključenosti u zajednicu. Regresijska analiza pokazuje da COWA ima doprinos u objašnjavanju varijance ovog participacijskog ishoda povrh i iznad demografskih faktora, pokazatelja težine ozljede te mjere funkcionalne neovisnosti. Rezultati su pokazali odličnu usporedivost hrvatskog prijevoda s podacima iz američke literature. Rezultati u skupini s traumatskom ozljedom mozga odgovaraju literaturi o povezanosti neuropsiholoških testova i funkcionalnih ishoda.

Ključne riječi: Test kontroliranih asocijacija riječi COWA, validacija, neuropsihologijska procjena, traumatska ozljeda mozga.

Simptomi ADHD-a i relacije s ocjenama kod učenika osnovnih škola

Doroteja Vlah¹, Snježana Sekušak-Galešev²,
Lea Masnjak Šušković³

¹ Centar za odgoj i obrazovanje, Velika Gorica

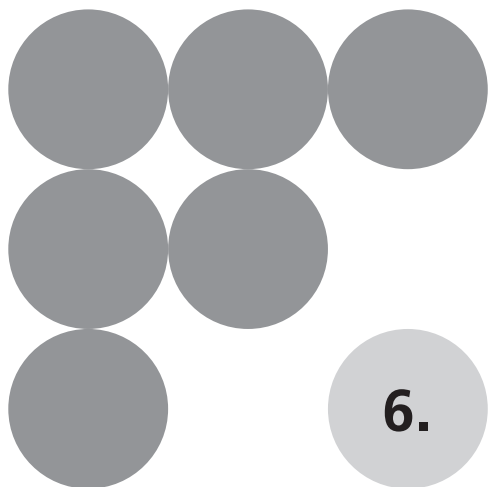
² Psihološki centar Sekušak-Galešev, Zagreb

³ Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb

sekusnje@gmail.com

Učitelji osnovnih škola sve se češće u svojem radu susreću s učenicima koji pokazuju teškoće poput poremećaja pažnje, impulzivnosti i hiperaktivnosti. Cilj ovog rada bio je analizirati u kojoj mjeri su prisutni simptomi ADHD-a kod učenika osnovnih škola (impulzivnost, hiperaktivnost, nepažnja, emocionalni problemi, antisocijalnost) procijenjeno od strane učitelja te analizirati relacije tih simptoma s ocjenama učenika. Istraživanje je provedeno na uzorku učitelja i razrednika koji su imali ulogu procjenjivača za učenike s mogućim simptomima ADHD-a. Razrednici i učitelji procijenili su ukupno 225 učenika osnovnih škola Grada Zagreba i okolice. U istraživanju je korišten Upitnik za učitelje u kojem se nalazi i Skala simptoma ponašanja učenika (prema Sekušak-Galešev, 2005). Rezultati istraživanja pokazali su da učitelji/razrednici veću pojavnost hiperaktivnosti i impulzivnosti kod učenika povezuju s višim akademskim uspjehom, dok veću pojavnost nepažnje povezuju s nižim akademskim uspjehom. Teškoće pažnje u znatnoj mjeri mogu utjecati na koncentraciju učenika i teško prilagođavanje na raspored rada te time u većoj mjeri narušavati akademski uspjeh učenika. Navedene teškoće otežavaju učenikovo funkcioniranje i stvaraju neugodno školsko iskustvo jer učenici postižu rezultate slabije od intelektualnog potencijala. Isto može utjecati na smanjeno samopoštovanje, nemoć i frustraciju. Dobiveni rezultati ukazuju nam na važnost pravovremenog prepoznavanja teškoća i mogućih simptoma ADHD-a kod učenika te ranoj dijagnostici čiji se utjecaj vidi kroz oblikovanje podrške u školskom sustavu, poboljšanje organizacijskih i socijalnih vještina te u konačnici kroz podizanje kvalitete obrazovanja učenika.

Ključne riječi: simptomi ADHD-a, akademski uspjeh, učenici

OKRUGLI STOLOVI

Gdje je nestalo dijete u dnevno-političkim zavrzlamama?

Voditeljica: Danijela Didić

Županijski sud u Splitu

danijela.didic@gmail.com

Sudionici: Dubravka Hrabar¹, Maja Kelam², Josip Lopžić³, Mia Roje Đapić⁴

¹Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu; ²Hrvatski zavod za socijalni rad, PU Kaštela; ³Hrvatsko psihološko društvo; ⁴Samostalna djelatnost

¹dubravka.hrabar@pravo.hr; ²maja.kelam@gmail.com; ³josiplotopic@psihologija.hr; ⁴miarojedapic@gmail.com

Termin otuđeno dijete (eng. *alienated child*) se koristi kako bi se opisalo psihološko stanje djeteta koje ulazi u savez s jednim roditeljem dok drugog odbija, uz navođenje često trivijalnih razloga. Kod djece se najčešće prepoznaje u situacijama razvoda braka ili razdvajanja roditelja. Krajem 2021. godine koncept otuđenja djeteta od roditelja izazvao je brojne polarizirane rasprave. Richard Gardner 1985. godine uvodi termin (eng. *Parental Alienation Syndrom* – PAS). Opisao ga je kroz osam ponašanja: ocrnjivanje jednog roditelja, fenomen djeteta „nezavisnog mislitelja“, apsurdni razlozi za odbacivanje roditelja, nedostatak ambivalencije prema roditeljima, nedostatak krivnje zbog ponašanja prema odbačenom roditelju, slaganje s jednim roditeljem, proširenje mržnje i prezentiranje posuđenog scenarija. Gardnerova teorija je kasnije naišla na kritike zbog definiranja dječjeg ponašanja kao „sindroma“ i nepostojanja valjanih znanstvenih istraživanja o tome. Drugi istraživači predlažu da se manje pažnje usmjeri na dijagnozu sindroma, a više na to kako je opisano „otuđeno dijete“, te na dinamiku situacije koja je pridonijela otuđenju. PAS nije prepoznat kao nološka cjelina u DSM-V. Međutim, u odjeljku „Druga stanja koja mogu biti predmetom kliničke pažnje“ razmatra ovu pojavu pod nazivom „Problemi vezani uz obiteljski odgoj“. U DSM-V se navodi da „ovu kategoriju treba rabiti kada je u fokusu kliničkog interesa odnos roditelj-dijete, ili kada kvaliteta tog odnosa utječe na tijek, prognozu ili tretman psihičkog poremećaja ili drugih zdravstvenih poremećaja“. Iako je zamišljen kao problem odnosa, a ne kao mentalni poremećaj, čini se da se PAS/PA (*Parental Alienation*) mogu opisati na način koji omogućuje njihovo otkrivanje kroz specifične pokazatelje u stvarnim slučajevima. Unatoč detaljnim analizama naš sustav teško prihvaća legitimitet manipulacije kao okvira koji će se uvažavati prilikom odluka o tome s kim će živjeti djeca nakon razvoda braka. Ni u Obiteljskom zakonu ne nalazi se termin manipulacije, već se nalaze sankcije za onemogućavanje održavanja osobnih odnosa s djetetom. Sve dok se u zakonski okvir ne stavi pojam „manipulacije“, koji je daleko širi i kompleksniji od jednostavnog onemogućavanja susreta, nailazit ćemo na poteškoće u dokazivanju takvih postupaka od strane jednog ili oba roditelja. Stoga je namjera organiziranja ovog okruglog stola odgovoriti na aktualna pitanja

vezana uz ovaj fenomen, upozoriti na opasnosti od korištenja fenomena u dnevno-političke svrhe, ukazati na razliku između opravdanog odbijanja kontakta s roditeljem i otuđenja s aspekta praktičara, analizirati fenomen psihičkog zlostavljanja s ciljem otuđenja od roditelja prezentacijom znanstvenih istraživanja iz područja psihologije, dati prikaz pravnog aspekta fenomena i važećih zakonskih propisa te tako olakšati praktični i forenzički pristup ovom fenomenu.

Ključne riječi: obiteljski zakon, manipulacija, emocionalno zlostavljanje, otuđenje djeteta

Tretmanski rad s istražnim zatvorenicima – promjene i potrebe

Voditeljica: Bernardica Franjić-Nadž¹

Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav
i probaciju, Odgojni zavod u Turopolju, Velika Gorica

bernardica.franjicnad@ozt.pravosudje.hr

Sudionice: Višnja Omrčen², Marta Cifrek-Kolarić³, Sanja Sladić⁴, Martina Antolković Hršak⁵, Iva Žegura⁶, Ksenija Bauer⁷

² Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Zatvor u Puli; ³ Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Zatvor u Zadru; ⁴ Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Zatvor u Zagrebu; ⁵ Hrvatski zavod za socijalni rad, Područni ured Novska; ⁶ Psihijatrijska bolnica Vrapče, Zagreb; ⁷ Ured pučke pravobraniteljice, Zagreb

² visnja.omrcen@zpu.pravosudje.hr; ³ marta.cifrekkolaric@zsd.pravosudje.hr; ⁴ sanja.sladic@zsg.pravosudje.hr;

⁵ martina.antolkovichrsak@socskrb.hr; ⁶ iva.zegura@gmail.com; ⁷ ksenija.bauer@ombudsman.hr

S obzirom na recentni porast broja istražnih zatvorenika, činjenicu da je zatvaranje povezano s visokim intenzitetom stresa te da provođenje mjere istražnog zatvora utječe i na članove obitelji istražnog zatvorenika, ali i uvažavajući presumpciju nevinosti i izazove za zaštitu ljudskih prava istražnih zatvorenika, razmotrit ćemo promjene u strukturi istražnih zatvorenika, izazove i mogućnosti tretmanskog odgovora na potrebe za psihološkom potporom, kako istražnim zatvorenicima, tako i članovima njihovih obitelji. U zatvorskom sustavu Republike Hrvatske zabilježen je kontinuirani porast broja istražnih zatvorenika. Značajne promjene u strukturi zatvorenika, od kojih neki, ovisno o kaznenom djelu za koje su optuženi, u istražnom zatvoru provedu i više godina, posljedično dovode do promjena i izazova s kojima se službenici zatvora svakodnevno suočavaju i sve se više ističe potreba za psihološkom podrškom istražnim zatvorenicima. Promjene u radu Odjela tretmana odnose se na sve učestalije pružanje psihosocijalne pomoći istražnim zatvorenicima, informiranje o njihovim pravima i obvezama, pružanje podrške u rješavanju zdravstvenih poteškoća, osiguravanje dostupnosti zakonskih i podzakonskih akata. Sukladno odobrenjima suca istrage, pruža se podrška u uspostavljanju i održavanju kontakata s obitelji. Podrška službenika tretmana osobito je važna tijekom procesa prilagodbe na zatvorske uvjete kod osoba koje su prvi put lišene slobode te se procjenjuje i potreba za utvrđivanjem individualnog plana prevencije suicida ukoliko je ranije dolazilo do samoozljeđivanja. Povremeno istražni zatvorenici traže savjetovanje vezano uz organizaciju života na slobodi nakon boravka u istražnom zatvoru. Osim perspektive psihologinja iz zatvorskog sustava, koje će dati pregled stanja i prakse u zatvorima u kojima rade, u ovom okruglom stolu će predstavnica Zavoda za socijalni rad, Martina Antolković Hršak prikazati ovu problematiku kroz prizmu utjecaja mjere istražnog zatvora na obitelj zatvorenika i zajednicu, predstavnica Sekcije za ljudska prava i psihologiju, Iva Žegura će se komentirati potrebu za psihološkom potporom istražnim zatvorenicima iz perspektive zaštite

mentalnog zdravlja i poštivanja ljudskih prava istražnih zatvorenika, dok će savjetnica Pučke pravobraniteljice, Ksenija Bauer, izložiti iskustva Ureda pučke pravobraniteljice na području zaštite prava istražnih zatvorenika te s time u vezi preporuke koje su dali zatvorskom sustavu, s naglaskom na rad odjela tretmana.

Ključne riječi: istražni zatvorenici, psihološka potpora, obitelj, ljudska prava

Promjene u razvojnoj psihopatologiji i neuropatologiji: mit ili stvarnost?

Voditeljica: Slavka Galić¹

¹Odjel društveno-humanističkih znanosti, Sveučilište u Slavanskom Brodu

slavka.galic@po.t-com.hr

Sudionice: Snježana Bilač², Ana Bogdanić³, Marina Grubić³, Marijana Sarilar⁴

²Specijalna bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama; ³KBC Zagreb;

⁴Neuropsihijatrijska bolnica Dr Ivan Barbot Popovača

²snjezana.bilac@gmail.com; ³abogdani@gmail.com; maringru@gmail.com; ⁴sarilarmarijana@gmail.com

U komunikaciji među stručnjacima s područja mentalnog zdravlja djece i mladih sve se češće može čuti da je u zadnjim desetljećima prisutna promjena u vrsti problema zbog kojih se roditelji, djeca i adolescenti obraćaju za pomoć. Osim toga, svi će stručnjaci koji se bave ovim područjem reći da je višestruko povećan broj klijenata, što je barem dijelom pripisivo smanjenju stigme oko traženja pomoći (a što je jako ohrabrujuće) no od mnogih stručnjaka a i iz rezultata različitih istraživanja mogu se dobiti podaci o većoj učestalosti različitih psiholoških problema u djece i adolescenata. Dobro je poznata činjenica da je učestalost nekih poremećaja poput onih iz spektra autizma višestruko povećana (čemu je možda dijelom doprinijelo i proširivanje kriterija za dijagnozu) no i druga odstupajuća ponašanja i doživljavanja, poput samoozljeđivanja i problema s rodnim identitetom, znatno su učestalija u zadnjih desetak godina. Promijenjena je i zastupljenost poremećaja prema spolu. Tako, na primjer, prema rezultatima nekih istraživanja, raste učestalost poremećaja hranjenja među adolescentima i poremećaja koji se manifestiraju kroz agresiju kod djevojaka.

Brojni stručnjaci upozoravaju na porast obilježja u njihovih klijenata koja su vezana uz probleme u strukturi ličnosti. Razlozi ovim promjenama nisu jasno utvrđeni i vjerojatno uključuju kompleksnu međuigru bioloških, psiholoških i socijalnih/okolinskih čimbenika. Među ovim čimbenicima svakako treba spomenuti promjene odgojnih stilova i utjecaj elektronskih medija koji, uz sve blagodati koje nude, imaju i negativne učinke na djecu, naročito u slučajevima ovisnosti o njima (što, prema nekim istraživanjima, može voditi i promjenama u mozgu a zacijelo ima utjecaja na razvoj identiteta, emocionalne samoregulacije i sustava vrijednosti). Neka istraživanja pokazuju negativan utjecaj socijalne izolacije i pandemije te prirodnih katastrofa na duševno zdravlje i djece i odraslih osoba. Treba spomenuti i prirodne katastrofe kojih je zadnjih godina popriličan broj. Kada govorimo o traumatskim događajima, međutim, treba spomenuti ne samo štetne posljedice nego i posttraumatski rast. Zaključno se može reći da su brojni čimbenici vjerojatno doprinijeli promjeni kliničkih slika poremećaja pa i njihovoj učestalosti za razjašnjavanje kojih su nužna opsežna i sustavna istraživanja.

Ključne riječi: odstupajuća doživljavanja i ponašanja u djece i adolescenata, učestalost poremećaja, biopsihosocijalni pristup

Sve naše godine: doprinos Sekcije za psihologiju seksualnosti i psihologiju roda profesiji i društvu od osnutka 2007. g. do danas

Voditelj: Hrvoje Gligora

Centar za socijalnu skrb, Rijeka

Hrvoje.Gligora@socskrb.hr

Sudionici: Jasminka Jelčić¹, Maja Mamula², Ivana Pikić Jugović³, Iva Žegura⁴

¹Meridijana - poslovno savjetovanje, istraživanje i razvoj, Zagreb; ²Ženska soba, Zagreb; ³Institut za društvena istraživanja, Zagreb; ⁴Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

¹jj@meridijana.hr; ²majam@zamir.net; ³jugovic@idi.hr; ⁴iva.zegura@bolnica-vrapce.hr

Ovaj okrugli stol dat će pregled aktivnosti Sekcije za psihologiju seksualnosti i roda od njezinog osnutka 2007. g. pa do danas koje su pridonijele razvoju profesije i društva. Bit će obrađene aktualne teme u području seksualnosti i roda oko kojih se često polariziraju stavovi. Također, predstaviti će se i smjer razvoja i djelovanje Sekcije za psihologiju seksualnosti i psihologiju roda.

Seksualna prava su univerzalna ljudska prava, zasnovana na slobodi, dostojanstvu i jednakosti svih ljudskih bića. Budući da je zdravlje osnovno ljudsko pravo, tako i seksualno zdravlje mora biti osnovno ljudsko pravo. Da bi se osiguralo da ljudska bića i društva razvijaju zdravu seksualnost, seksualna prava moraju biti prepoznata, promicana, poštivana i zaštićena svim sredstvima i u svim društvima. Seksualno zdravlje je rezultat okruženja koje prepoznaje, poštuje i primjenjuje seksualna prava.

Seksualnost jest središnji aspekt ljudskog bića tijekom cijelog života, obuhvaća spol, rodne identitete i uloge, seksualnu orijentaciju, eroticizam, užitak, intimnost i reprodukciju. Seksualnost se doživljava i izražava u mislima, fantazijama, željama, uvjerenjima, stavovima, vrijednostima, ponašanjima, praksama, ulogama i odnosima. Iako seksualnost može uključivati sve ove dimenzije, nisu sve uvijek doživljene ili izražene. Na seksualnost utječe interakcija bioloških, psiholoških, društvenih, ekonomskih, političkih, kulturnih, pravnih, povijesnih, vjerskih i duhovnih čimbenika. Seksualnost je izvor zadovoljstva i blagostanja te doprinosi sveukupnom ispunjenju i zadovoljstvu. Stoga je seksualno zdravlje stanje tjelesnog, emocionalnog, mentalnog i društvenog blagostanja u odnosu na seksualnost; to nije samo odsutnost bolesti, disfunkcije ili slabosti. Seksualno zdravlje zahtijeva pozitivan te uvažavajući pristup seksualnosti i seksualnim odnosima, kao i mogućnost imanja ugodnih i sigurnih seksualnih iskustava, bez prisile, diskriminacije i nasilja. Ono se ne može definirati, razumjeti ili učiniti operativnim bez širokog razumijevanje seksualnosti. Za postizanje i održavanje seksualnog zdravlja moraju biti poštovana, zaštićena i ispunjena seksualna prava svih osoba.

Ključne riječi: doprinos, rod, seksualnost, seksualno zdravlje, znanost

Tamna strana medalje: obilježja, posljedice i prevencija nasilja u sportu mladih u Hrvatskoj

Voditeljica: Zrinka Greblo Jurakić¹

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija,
Odsjek za psihologiju

zgreblo@hrstud.hr

Sudionici: Višnja Ljubičić², Maja Gabelica Šupljika³, Martina Jeričević⁴, Morana Paliković
Gruden⁵, Mario Baić⁶, Renata Barić⁶

¹Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju; ²Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova; ³Ured pravobraniteljice za djecu; ⁴Ministarstvo turizma i sporta ⁵Hrvatski olimpijski odbor;

⁶Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet

¹zgreblo@hrstud.hr; ²ravnopravnost@prs.hr; ³gabelica@dijete.hr; ⁴martina.jericovic@mints.hr; ⁵predsjednica@crokate.hr; ⁶dekanat@kif.unizg.hr; ⁶renata.baric@kif.unizg.hr

Rezultati velikog broja istraživanja pokazuju da je redovito bavljenje tjelesnom aktivnošću povezano s nizom neposrednih i dugoročnih pozitivnih učinaka koji se očituju na tjelesnom i psihosocijalnom planu djece i adolescenata. Međutim, odnos između sudjelovanja u organiziranim sportskim aktivnostima i dobiti mladih sportaša nije jednostavan, već u značajnoj mjeri ovisi o sustavu vrijednosti koji se promiče u određenom sportskom klubu, savezu ili sportskoj organizaciji, kao i o obilježjima šireg socijalnog okruženja. Sportske aktivnosti koje su vođene imperativnom pobjede u značajnoj mjeri odstupaju od načela koja doprinose realizaciji pozitivnih potencijala sporta. U okruženju u kojem se osobna dobrobit sportaša podređuje sportskom uspjehu, različiti oblici nasilnog ponašanja opravdavaju se snažnom željom za ostvarenjem što boljih sportskih rezultata te se nerijetko smatraju sastavnim dijelom sporta. Na okruglom stolu bit će predstavljeni rezultati istraživanja o činiteljima koji doprinose psihosocijalnoj dobrobiti sportaša, kao i rezultati istraživanja o činiteljima povezanim s negativnim psihosocijalnim učincima sudjelovanja u sportskim aktivnostima. Na okruglom stolu predstavnici relevantnih institucija govorit će o složenom odnosu nasilja i sporta te o metodama prevencije i suzbijanja nasilnog ponašanja u sportskim aktivnostima u kojima sudjeluju djeca i adolescenti.

Ključne riječi: sport, sportaši, djeca i adolescenti, nasilje, prevencija

Uloga i doprinos psihologije u odgojno-obrazovnim reformama

Voditeljica: Ivana Hanzec Marković

Sveučilište u Slavanskom Brodu, Odjel društveno-humanističkih znanosti, Slavonski Brod,

ihmarkovic@unisb.hr

Sudionici: ²Josip Burušić, ³Zrinka Ristić Dedić, ⁴Vesna Ivasović, ⁵Iskra Pejić.

² Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, ³ Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, ⁴ Psihološki centar Sever, Zagreb, ⁵ Prostor, obrt za savjetovanje i druge usluge i Zagrebačko psihološko društvo, Zagreb.

² josip.burusic@pilar.hr; ³ zrinka@idi.hr; ⁴ ivasovicvesna@gmail.com; ⁵ pejic.iskra@gmail.com

Mnoge spoznaje većine temeljnih grana psihologije (npr. razvojne, kognitivne i socijalne psihologije) mogu se primijeniti u radu u odgojno-obrazovnim ustanovama. No, osim primjene u neposrednom radu, važno je navedene spoznaje, kao i rezultate relevantnih znanstvenih istraživanja u području psihologije obrazovanja uzeti u obzir prilikom kreiranja programa odgojno-obrazovnih reformi nužnih za unaprjeđivanje kvalitete odgojno-obrazovnog sustava. U posljednjih nekoliko godina psiholozi su u većoj ili manjoj mjeri sudjelovali u kreiranju, provedbi i/ili evaluaciji eksperimentalnih reformskih programa u Republici Hrvatskoj, od Cjelovite kurikularne reforme, preko Škole za život, do Cjelodnevne škole, čija je eksperimentalna provedba započela ove školske godine.

Tema okruglog stola bit će uloga psihologa i psihologije u spomenutim odgojno-obrazovnim reformama i općenito, kakva bi ta uloga trebala biti i treba li je i kako povećati. Na okruglom stolu govorit će Josip Burušić, posebni savjetnik ministra znanosti i obrazovanja za cjelodnevnu školu, koja će zbog aktualnosti biti u fokusu rasprave. Zrinka Ristić Dedić će, uz osvrt na program cjelodnevne škole, podijeliti svoje iskustvo rada u Ekspertnoj skupini Cjelovite kurikularne reforme. Vesna Ivasović pružit će uvid u ulogu psihologa u odgojno-obrazovnim reformama iz pozicije više savjetnice za stručne suradnike psihologe u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama, učeničkim domovima i posebnim ustanovama, koju je obnašala pri Agenciji za odgoj i obrazovanje. Iskra Pejić dat će svoj doprinos temi iz perspektive školskog psihologa i člana Upravnog odbora Zagrebačkog psihološkog društva.

Ključne riječi: odgojno-obrazovne reforme, cjelodnevna škola, uloga psihologa

Kako podržavanje dječjih prava na participaciju može pomoći pozitivnom razvoju djece u školi?

Voditeljica: Aleksandra Huić¹

¹ Odsjek za psihologiju Filozofski fakultet Zagreb; Zagreb

ahuić@ffzg.hr

Sudionici: Davorka Osmak Franjić², Sanda Puljiz Vidović³, Mateja Pavlinovac⁴, Margareta Jelić¹

²Ured Pravobraniteljice za djecu, Zagreb; ³Centar za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice, Velika Gorica;

⁴Osnovna škola Vukovina, Velika Gorica

²davorka.osmakf@dijete.hr; ³sandapv1965@gmail.com; ⁴mateja.pavlinovac@skole.hr

Što su dječja prava na participaciju? Zbog čega je nemoguće osigurati najbolji interes djeteta u školi bez podržavanja ovih prava? U kakvom su odnosu podržavanje autonomije učenika i njihovih participativnih prava? Što kažu hrvatska istraživanja s učenicima i nastavnicima o stanju dječjih participativnih prava u školi? Kako izgledaju programi dječjih prava u školi? Koja su praktična iskustva provedbe participativnih aktivnosti i iz pozicije odraslih i iz pozicije djece? Cilj ovog okruglog stola je pružiti odgovore na ova, ali i brojna druga pitanja vezana uz dječju participaciju. O nalazima istraživanjima, iskustvima provedbe participativnih aktivnosti s djecom i mladima, izazovima školskog konteksta, kao i planovima za budućnost govorit će Davorka Osmak Franjić, savjetnica Pravobraniteljice za djecu, Sanda Puljiz Vidović, ravnateljica Centra za djecu, mlade i obitelj Velike Gorice; Mateja Pavlinovac, školska psihologinja u Osnovnoj školi Vukovina; Aleksandra Huić s Katedre za školsku psihologiju, Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu te djeca i mladi s iskustvom uključivanja u participativne aktivnosti. Publika će se imati priliku čuti i o više aktivnih projekata usmjerenih na poboljšanje participacije djece u školi, uključiti se u diskusiju o tome kako savladati prepreke i otpore koji se često javljaju na temu dječje participacije, ali i podijeliti vlastite primjere dobre prakse participativnih aktivnosti u svojoj školi/zajednici.

Ključne riječi: dječja prava, participativna prava, škola, najbolji interes djeteta

Može li mi umjetna inteligencija (AI) pomoći u odabiru boljeg kandidata? Uloga umjetne inteligencije u selekciji i upravljanju ljudskim potencijalima

Voditelj: Slobodan Jović

Selekcija d.o.o., Split

sjovicus@gmail.com

Sudionici: Hajdi Čenan², Mitja Ružojčić³, Anđelka Strajher⁴

²AIRT technologies d.o.o., Zagreb; ³Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu;

⁴Megatrend poslovna rješenja d.o.o., Zagreb

²hajdi@airt.ai; ³mruzojci@ffzg.hr; ⁴Andjelka.Strajher@megatrend.com

Tehnološki napredak i sve veći utjecaj umjetne inteligencije (AI) u svim sferama života, odražavaju se i u profesionalnom kontekstu. U skladu s digitalizacijom i promjenama koje mogu olakšati i automatizirati procese, mijenja se i tradicionalni selekcijski postupak. Algoritmi utemeljeni na umjetnoj inteligenciji postaju važan dio novih selekcijskih praksi, koje imaju za cilj ubrzati i olakšati administrativne korake, smanjiti vjerojatnost ljudske pogreške i obogatiti selekciju kandidata povećavajući preciznost i efikasnost.

No, implikacije vezane uz korištenje umjetne inteligencije u selekcijskom procesu su brojne i mnogostruke. Umjetna inteligencija može pomoći u povećanju efikasnosti i smanjenju troškova te automatizirati provjeru životopisa, rangiranje kandidata i početne procjene. Korištenjem objektivnih kriterija i analizom podataka, AI može minimizirati pogreške i pristranosti u postupcima procjene kandidata i upravljanja ljudskim potencijalima. AI sustavi kontinuirano uče i prilagođavaju se na temelju povratnih informacija, u čemu je i ključ povećanja njihove učinkovitosti s vremenom. Međutim, proces učenja je potrebno konstantno nadzirati, kako bi se spriječilo pogrešno učenje i potkrepljenje pristranih obrazaca.

Sudionici okruglog stola uključit će se u raspravu o potencijalnim problemima koji mogu izrasti iz pretjeranog oslanjanja na umjetnu inteligenciju. Bit će riječi o trenutnom statusu umjetne inteligencije u procesu selekcije kandidata i odjelima ljudskih resursa, s naglaskom na prednosti i nedostatke, primjere dobre prakse, ali i etička pitanja te rizike koje donosi njena sve naglašenija uloga.

Ključne riječi: umjetna inteligencija, ljudski resursi, selekcija

Popularizacija organizacijske psihologije na društvenim mrežama: mogući izazovi i zamke na tom putu

Voditelj: Slobodan Jović

Selekcija d.o.o., Split

sjovicus@gmail.com

Sudionici: Gordana Kuterovac Jagodić², Mario Zulić³, Sandro Kraljević⁴

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; ³Nepopularna psihologija, Zagreb;

⁴Mind Lab, Zagreb

²gkuterovac@ffzg.unizg.hr; ³mario.ep.zulic@gmail.com, ⁴sandro@mindlab.hr

U posljednje vrijeme teme organizacijske psihologije postaju sve zastupljenije na društvenim mrežama. S ubrzanim razvojem tehnologije omogućen je i dodatni kanal za širenje znanja i prezentiranje sadržaja široj publici. Spoznaje iz svih područja psihologije, putem raznih platformi i društvenih mreža postaju sve dostupnije, ali se i banaliziraju pa znanstveno neutemeljene teme i koncepti, koji se prezentiraju na popularan način, počinju dominirati nad znanstveno prihvaćenim činjenicama.

Uzimajući u obzir izazove i prilike koje sa sobom nosi popularizacija psihologije u suvremenom digitalnom okruženju, na okruglom stolu pričat ćemo o mogućim dobrim i lošim stranama, a svoje stavove i iskustva prenijet će nam psiholozi direktno uključeni u nastojanjima da se psihologija na ovaj način približi ljudima, prof.dr.sc. Gordana Kuterovac Jagodić, redovita profesorica na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i voditeljica Facebook stranice FFZG te dobitnica nagrade za društvenu afirmaciju psihologije od strane HPD-a, Sandro Kraljević, psiholog u privatnoj praksi i influencer, Mario Zulić, osnivač portala „Nepopularna psihologija“, a kao moderator u raspravi sudjelovat će Slobodan Jović, osnivač tvrtke Selekcija.hr i kreator sadržaja na poslovnoj mreži LinkedIn.

Sudionici okruglog stola razgovarat će o tome koliko treba biti oprezan u predstavljanju psihologijskih tema prema općoj populaciji, poslovnim ljudima, ali i mlađim generacijama kojima su kraći formati sadržaja puno prihvatljiviji. U nastojanjima da se udovolji prilagođenom formatu, sadržaji se često prezentiraju nedovoljno jasno, što uz ogromnu dostupnost neprovjerenih informacija prosječne primatelje informacija može dovesti u zabludu.

Ključne riječi: popularizacija psihologije, društvene mreže, izazovi i zamke popularizacije

Izazovi u psihologiji medicine rada

Voditeljica: Ida Juranić

Hrvatska psihološka komora, Stručni razred
medicine rada, Zagreb

ida.juranić@gmail.com

Sudionice: Roberta Krizmanić, Ingrid Cippico, Zdeslava Udovičić, Barica Urh

Hrvatska psihološka komora, Stručni razred medicine rada, Zagreb

ida.juranić@gmail.com

Sudionici okruglog stola, članovi stručnog razreda medicine rada, će kroz priče iz prakse slušateljima približiti svoju radnu svakodnevicu, pojasniti koje vještine i kompetencije stječe, na koje načine štite mentalno zdravlje te koje sve odgovornosti ima psiholog specijalnosti medicine rada. Članovi stručnog razreda progovoriti će o problemima s kojima se susreću u radu kao samostalni stručnjaci u području i kao članovi multidisciplinarnog tima. Također će govoriti o problemima zaposlenja psihologa u privatnim zdravstvenim ustanovama, otvoriti će pitanje statusa psihologa u medicini rada i u zdravstvu općenito te postaviti pitanje jesu li specijalisti psihologije medicine rada diskriminirani unutar struke.

Roberta Krizmanić će iz perspektive dugogodišnjeg zaposlenika Doma zdravlja, kliničkog psihologa i psihologa specijalnosti medicine rada komentirati navedenu problematiku. Ingrid Cippico će iznijeti svoja razmišljanja i komentare iz perspektive dugogodišnje aktivne članice Hrvatske psihološke komore te članice mnogobrojnih povjerenstava i radnih skupina koje su donijele mnoge ključne odluke i pravilnike u struci. Zdeslava Udovičić će svoje viđenje problema iznijeti kao dugogodišnja vlasnica privatnog psihologijskog centra, a Barica Urh će svoju perspektivu iznijeti kao nekadašnja zaposlenica Doma zdravlja i dugogodišnja predsjednica Stručnog razreda medicine rada, klinički psiholog, specijalist psihologije medicine rada i palijativne psihologije te vlasnica privatne psihološke prakse. Okrugli stol moderirati će Ida Juranić predsjednica Stručnog razreda medicine rada.

Ključne riječi: medicina rada, zdravstvo, posebni uvjeti rada, psihosocijalni rizici

30 Godišnjih konferencija hrvatskih psihologa – iskustva, razvoj, budućnost

Voditelj: Josip Lopižić¹

¹ Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb

hpd@psihologija.hr

Sudionici: Nelija Rudolfi¹, Damir Lučanin¹, Tena Erceg Milković², Natalija Marković³

¹Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb; ²Društvo psihologa Dubrovnik, Dubrovnik; ³ Hrvatski zavod za zapošljavanje, PS Rijeka

hpd@psihologija.hr

Godišnja konferencija hrvatskih psihologa u svojim 30 godina, od kada je pokrenuta (1993), još u okolnostima Domovinskog rata imala je svoj razvojni put. Najprije, kao dodatak psihološkom skupu Dani Ramira Bujasa (Zagreb, 1993) i psihološkom skupu Dani psihologije u Zadru (Božava, 1994) rasla je i razvijala se kao posebno mjesto susreta psihologa i psihologinja kako iz područja znanosti tako i iz područja psihološke prakse. Od Božave, Varaždina, Osijeka, Pule, Plitvica, Opatije, Zadra, Cavtata, Dubrovnika, Rovinja, Šibenika, Sv. Martina na Muri, Vodica, Splita, Bizovca, Poreča, Tuheljskih Toplica, Trogira pa do Zagreba, Konferencija je obišla većinu županija nastojeći povezati, kako kolegice i kolege iz cijele Hrvatske tako i studije psihologije koji su uvijek davali poseban ton i pridruživali se u ključnim sadržajima konferencijskog programa. Kroz pažljivi izbor pozvanih predavača, imali smo čast ugostiti najpoznatija imena kako hrvatske tako i europske te svjetske psihologije. U ovom času nemamo precizne brojčane podatke kojima bismo prikazali veličinu, brojnost, širinu znanstvenih i stručnih područja, kao i brojne, vrlo često originalne forme aktivnosti kroz koje su se prezentirali svi sadržaji. Uпорnim i posvećenim radom velikog broja kolegica i kolege, koji su doprinijeli slaganju kvalitetnih programa, organizaciji dodatnih sadržaja, a posebno društvenih programa koji se pamte, Konferencija je izrasla u najveći hrvatski psihološki skup pa usudujemo se reći i jedan od najvećih europskih nacionalnih skupova. Jednom riječju konferencija je postala – brand.

Danas, nakon 30 godina pozvani smo razgovarati o svojim iskustvima, prijedlozima za dalje i mogućim novim i modernim oblicima rada i sadržaja konferencije, što je i namjera ovog okruglog stola.

Ključne riječi: godišnja konferencija hrvatskih psihologa, nove konferencijske forme, budućnost psiholoških znanstvenih i stručnih skupova

Mentalno zdravlje znanstvenika

Voditeljica: Marijana Matijaš

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

mmatijas@unicath.hr

Sudionici: Melita Kovačević¹, Maja Tadić Vujčić², Dario Lečić³

¹Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska; ²Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska;

³Hrvatska zaklada za znanost, Zagreb, Hrvatska

¹melita.kovacevic@unizg.hr; ²maja.tadic@pilar.hr; ³dario@hrzz.hr

Recentna istraživanja pokazuju povećane teškoće mentalnog zdravlja znanstvenika i nastavnika u akademskom okruženju, što posljedično može imati negativne implikacije na njihovo zdravlje ali i radnu učinkovitost. Visoka prevalencija problema mentalnog zdravlja je osobito izražena kod doktoranada, koji su na samom početku svoje znanstvene karijere. Ova tema aktualizirana je posljednjih godina kroz rad i aktivnosti istraživačke skupine u okviru projekta Researcher Mental Health Observatory (ReMO) financiranog od strane COST akcija, a čiji je jedan od ciljeva podići osviještenost javnosti o ovom problemu. U okviru ovog okruglog stola raspravljat će se o trenutačnom stanju mentalnog zdravlja znanstvenika u Hrvatskoj i svijetu, te o promjenama koje su potrebne na individualnoj i institucionalnoj razini, ali i u okviru politika u visokom obrazovanju i znanosti.

U okruglom stolu sudjeluje koordinatorica hrvatskog dijela ReMO Cost akcije prof. dr. sc. Melita Kovačević koja će predstaviti Manifest o mentalnom zdravlju i dobrobiti istraživača (eng. Researcher Mental Health and Well-being Manifesto) te glavne aktivnosti i doprinose ReMO projekta. Dr. sc. Maja Tadić Vujčić govorit će o dobrobiti u poslovnom okruženju s naglaskom na STAIRCASE istraživanju. Riječ je o najvećem istraživanju među znanstvenicima u Europi o njihovoj subjektivnoj dobrobiti i mentalnom zdravlju koje se provodi s ciljem formuliranja preporuka temeljenih na dokazima. Dr. sc. Dario Lečić, kao predstavnik Hrvatske zaklade za znanost, govorit će o razvoju karijera mladih znanstvenika u Hrvatskoj, te će podijeliti svoje iskustvo sudjelovanja u programu ambasadora ReMO COST akcije.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, znanstvenici, radna učinkovitost, istraživanje, ReMO Cost akcija

Etički aspekti rada psihologa – iskustvo rada Etičkog odbora HPK

Voditeljica: Sandra Matošina Borbaš

Etički odbor Hrvatske psihološke komore

smborbas@gmail.com

Sudionici: Ingrid Cippico, Tončica Božić, Sanda Puljiz Vidović, Svetislav Joka

Etički odbor Hrvatske psihološke komore

ingrid.cippico@gmail.com , tonka_centarkr@net.hr , sandapv1965@gmail.com , jokasvetislav@gmail.com

Poštovanje Kodeksa etike psihološke djelatnosti nit je poveznica za sve psihologe, nevezano za sustav u kojem rade. Neke osnovne ideje, načela i vrijednosti sadržani su u Kodeksu etike psihološke djelatnosti i svi su ih se dužni pridržavati. Pritužbe na rad pojedinih članova kojima se bavi Etički odbor u okviru svoje djelatnosti pokazale su što je to što korisnici očekuju od psihologa, nevezano uz to jesu li ta očekivanja realna ili ne. Kako pristupiti tim očekivanjima na primjeren način, poštujući integritet stručnjaka, etičnost u postupanju i zahtjeve koje odgovorno obavljanje posla stavlja pred nas biti će jedna od tema rasprave na ovom okruglom stolu.

Članovi Etičkog odbora podijeliti će svoje iskustvo rada u Etičkom odboru, te najčešće etičke dileme s kojima se susreću u radu.

Ključne riječi: kodeks etike, etički odbor, etička dilema

Mentalnozdravstvena pismenost u istraživanju i praksi

Voditeljica: Ljiljana Muslić

Služba za promicanje zdravlja, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb

ljiljana.muslic@hzjz.hr

Sudionice: Eva Anđela Delale¹, Vesna Ivasović², Željka Rodić³, Anita Vulić Prtorić⁴

¹Institut za antropologiju, Zagreb; ²Psihološki centar Sever, Zagreb; ³Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru; ⁴Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru

¹andelale@gmail.com; ²ivasovicvesna@gmail.com; ³zeljka.rodic11@gmail.com; ⁴avulicp@gmail.com

Kada govorimo o zdravstvenoj pismenosti, mislimo na vrstu funkcionalne pismenosti koja znači više od same mogućnosti čitanja letaka i razumijevanja informacija. Zdravstvenu pismenost definiramo kao skup kognitivnih i socijalnih vještina koje određuju motivaciju i sposobnost pojedinca da dođe do informacija, razumije ih i koristi radi unaprjeđivanja i održavanja dobrog zdravlja. Poboljšavajući pristup zdravstvenim informacijama i unapređujući sposobnost njihovog učinkovitog korištenja, zdravstvena pismenost je ključna u osnaživanju pojedinaca da preuzmu kontrolu nad očuvanjem vlastitoga zdravlja. Što više znamo o tomu kako možemo očuvati svoje zdravlje, imamo za to razvijene vještine te smo svjesniji što i tko nam u tome može pomoći, bit ćemo u tome učinkovitiji.

Nedostatak znanja, neupućenost, stigma i diskriminacija često su razlozi zbog kojih se na probleme mentalnoga zdravlja gleda drugačije u usporedbi s problemima tjelesnoga zdravlja. Stigma i neznanje smanjuju šansu da će osoba potražiti pomoć, ali i da će joj potrebna pomoć pružiti pojedinci i/ili stručnjaci u zajednici. Istraživanja pokazuju da je zdravstvena pismenost odraslih u području mentalnog zdravlja, ili mentalnozdravstvena pismenost, značajan čimbenik u zaštiti mentalnog zdravlja, djelujući na uspješnost ranog prepoznavanja i intervencija te na prevenciju daljnjeg pogoršavanja poteškoća.

Mentalnozdravstvenu pismenost čini skup osnovnih znanja i vjerovanja pojedinca o mentalnom zdravlju i poremećajima koji pomažu njihovom prepoznavanju, tretmanu i prevenciji. Od prve definicije koncepta sredinom 90-tih u Australiji, koncept je danas postao čest interes istraživača u području očuvanja mentalnoga zdravlja i prevencije poremećaja. Početkom 2000-tih razvoj vještina pružanja prve pomoći i podrške osobama koje doživljavaju psihičke smetnje ili razvijaju poremećaj te spremnost na djelovanje postaju sastavni dio mentalnozdravstvene pismenosti, a posljednjih godina se shvaćanje mentalnozdravstvene pismenosti širi na znanja i sposobnosti koje doprinose očuvanju mentalnog zdravlja, odnosno razumijevanje kako postići i očuvati (održati) dobro mentalno zdravlje. Također, istraživanja

mentalnozdravstvene pismenosti pružaju mogućnost unaprjeđivanja politika i strategija u području mentalnoga zdravlja.

Na Okruglom stolu psiholozi koji su posljednjih godina provodili istraživanja i razvijali intervencije u području mentalnozdravstvene pismenosti iznijet će neka svoja iskustva i mišljenja vezano uz ovu važnu temu. Rasprava će se voditi o važnosti odabira ove istraživačke teme u Hrvatskoj, odabira i prilagodbe mjernih instrumenata te razlozima za odabir ovog koncepta kao djelotvornog načina pružanja podrške očuvanju mentalnog zdravlja populacije ili specifičnih skupina te prevencije ili ranog prepoznavanja razvoja poremećaja.

Ključne riječi: zdravstvena pismenost, mentalno zdravlje, istraživanja, intervencije

Uloga psihologa u multidisciplinarnom pristupu zdravstvenoj zaštiti stanovništva koju obavlja Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Voditeljica: Ljiljana Muslić¹

¹Služba za promicanje zdravlja,
Hrvatski zavod za javno zdravstvo,
Zagreb

ljiljana.muslic@hzjz.hr

Sudionici: Helena Koren², Petra Bekavac², Petra Čukelj³, Ivana Andrijašević³, Lara Ježić⁴, Karmen Sertić⁴, Lara Petković⁵, Andrea Grus⁶, Barbara Raguz Pečur¹

² Služba za medicinu rada i sporta, prevenciju invalidnosti i psihosocijalne rizike na radnom mjestu, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb; ³ Služba za epidemiologiju i prevenciju kroničnih nezaraznih bolesti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb; ⁴ Služba za suzbijanje zlouporabe droga, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb; ⁵ Služba za školsku medicinu, mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb; ⁶ Služba za medicinsku informatiku i biostatistiku, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb

²helena.koren@hzjz.hr; ²petra.bekavac@hzjz.hr; ³petra.cukelj@hzjz.hr; ³ivana.andrijasevic@hzjz.hr;

⁴lara.jezic@hzjz.hr; ⁴karmen.sertic@hzjz.hr; ⁵lara.petkovic@hzjz.hr; ⁶andrea.grus@hzjz.hr;

¹barbara.raguz@hzjz.hr

Prema zakonu o zdravstvenoj zaštiti Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ), kao državni zdravstveni zavod, zdravstvena je ustanova za obavljanje djelatnosti epidemiologije zaraznih bolesti te kroničnih nezaraznih bolesti, javnog zdravstva, promicanja zdravlja, zdravstvene ekologije, mikrobiologije, školske i adolescentne medicine, mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti, za obavljanje djelatnosti medicine rada, praćenja stanja i unaprjeđenje zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, kao i stručne i znanstvene djelatnosti na području toksikologije i antidopinga. Usto koordinira, stručno usmjerava i prati kvalitetu rada zavoda za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba. Također, koordinira rad ordinacija medicine rada na području Republike Hrvatske te obavlja niz poslova na području suzbijanja zlouporabe droga. U posljednjih deset godina značajno je porastao broj psihologa koji sudjeluju u radu nekih od navedenih djelatnosti Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo, na radnim mjestima zdravstvenih suradnika, stručnjaka za društvene znanosti. U svom radu usko surađuju s različitim zdravstvenim i nezdravstvenim strukama. Ovaj okrugli stol prilika je za razmjenu iskustava i pružanje informacije o tome na kojim poslovima rade psiholozi u pojedinim djelatnostima HZJZ-a, na koji način svojim kompetencijama doprinose zdravstvenoj zaštiti na razini državnog zdravstvenog zavoda, ali i promociji i prepoznatljivosti struke. Sudionice okruglog stola bit će psihologinje trenutačno zaposlene na različitim službama Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo kao zdravstvene suradnice.

Ključne riječi: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, zdravstvena zaštita, zdravstveni suradnici, uloga psihologa

Psihološke dobrobiti ostvarivanja djetetovog prava na sudjelovanje

Voditeljica: Sanda Puljiz Vidović

Centar za djecu, mlade i obitelj, Velika
Gorica

ravnateljica@centar-dmo-vg.hr

Sudionici: Arijana Mataga Tintor¹, Dia Dobrinčić², Elizabeta Stipetić³, Matija Dražetić⁴,
Marta Roginić⁵

¹Grad Velika Gorica; ²Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica; ³roditelj, Grad Velika Gorica;
⁴učenik, bivši predsjednik Dječjeg gradskog vijeća Velika Gorica; ⁵učenica, predsjednica Dječjeg gradskog
vijeća Velika Gorica

¹arijana.mataga.tintor@gorica.hr; ²dia.dobrinic.korenjak@centar-dmo-vg.hr; ³elizabeta.stipetic@gorica.hr;
⁴matija.drazetic@gmail.com; ⁵martaroginic919@gmail.com

Potreba djeteta da ga se čuje, sasluša i uvaži temeljna je potreba i utječe na njegovu sliku o sebi i svijetu koji ga okružuje. U Konvenciji o pravima djeteta ta je potreba definirana kao pravo djeteta na sudjelovanje. To znači pravo na slobodu izražavanja, slobodu udruživanja i sl., te pravo da djeca sudjeluju u donošenja odluka u pitanjima koja ih se tiču. Glas djece nužno je uvažiti, jer niti jedan odrasli ne zna kako je biti dijete u ovom trenutku.

U Centru za djecu, mlade i obitelj sastaje se i djeluje Dječje gradsko vijeće Velike Gorice koje se sastoji od 19 učenika - predstavnika osam osnovnih škola. Vijeće je osnovano zbog potrebe da se u proces stvaranja lokalnih politika za djecu čuje glas onih kojima su te politike namijenjene. Kroz dugogodišnji rad Vijeće je sudjelovalo u provođenju niza različitih aktivnosti s ciljem informiranja djece o njihovim pravima i načinima ostvarivanja tih prava. U radu Vijeća sudjeluje i pet mentora, bivših članova Vijeća.

Tijekom rada Dječjeg gradskog vijeća uočeno je da su njegovi članovi uglavnom učenici koji su izabrani od strane odraslih, najčešće od strane učitelja i stručnih suradnika. To znači da oni često nisu predstavljali glas svojih vršnjaka. Iz tog razloga je osmišljen nov način izbora članova u Dječje gradsko vijeće s ciljem jačanja participativnih prava djece, kao i senzibilizacije i edukacije svih aktera u lokalnoj zajednici.

Na okruglom stolu raspravljat će se o tome što je sadašnjim i bivšim članovima Dječjeg gradskog vijeća donijelo sudjelovanje u tom tijelu, jesu li im se otvorile nove i drugačije mogućnosti i perspektive i kako je to na njih utjecalo, a osvrnut će se i na nov način izbora u Vijeće.

Govorit će Elizabeta Stipetić, majka Nere Stipetić, bivše članice Dječjeg gradskog vijeća koja je sada mentorica. O sudjelovanju i vođenju Dječjeg vijeća govorit će Matija Dražetić, mentor i bivši predsjednik. Govorit će i Marta Roginić, novoizabrana predsjednica Dječjeg vijeća. O projektu Dječjeg vijeća govorit će Arijana Mataga Tintor, koja vodi Vijeće više od 20

godina i koja će se osvrnuti na to kako su se tijekom tog razdoblja mijenjala djeca i rad Dječjeg gradskog vijeća. Svoju perspektivu dat će i Dia Dobrinčić Korenjak koja organizira i vodi sjednice Vijeća i redovito komunicira sa svim članovima kao i s mentorima.

Prisutni će naglasak staviti na psihološku perspektivu i vlastite kao i opće dobrobiti proizašle iz dječje participacije.

Ključne riječi: pravo djeteta na sudjelovanje, Dječje gradsko vijeće Velika Gorica, psihološka dobrobit

Psihoonkologija u praksi

Voditeljica: Ljiljana Vukota

Udruga Sve za nju, Zagreb

ljiljana@svezanju.hr

Sudionice: Maja Erceg Tušek¹, Dea Ajduković², Ivona Poljak³, Ljiljana Šerman⁴, Ivana Kukec³, Irena Bezić⁵

¹Udruga Sve za nju, Zagreb, Hrvatska; ²Više od ideje, obrt za edukaciju i savjetovanje, Zagreb, Hrvatska;

³KBC Zagreb, Zagreb, Hrvatska; ⁴Medicinski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska; ⁵IDEMO DALJE, d.o.o., Zagreb, Hrvatska

¹maja@svezanju.hr; ²dea.ajdukovic@gmail.com; ³ipoljak2@yahoo.com; ⁴ljiljana.serman@gmail.com;

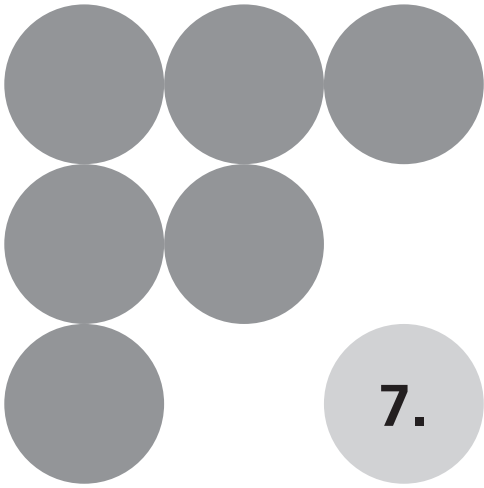
⁵idemodalje@post.htnet.hr

Centar za psihološku pomoć onkološkim bolesnicima udruge Sve za nju djeluje od 2010. Iz iskustava stručnjaka u Centru, stručne literature i istraživanja poznat je distres koji doživljavaju onkološki bolesnici. Prema definiciji u NCCN (Guidelines Version, 2.2018.), distres se opisuje kao multifaktorsko neugodno iskustvo psihološke (kognitivne, bihevioralne, emocionalne), socijalne, duhovne i tjelesne prirode koje može umanjiti ili ometati sposobnost efikasnog suočavanja s rakom, njegovim tjelesnim simptomima i liječenjem. Distres se proteže na kontinuumu od uobičajenih osjećaja ranjivosti, tuge i straha, do teškoća koje mogu onesposobiti kao što su anksioznost, panika, socijalna izolacija, egzistencijalna i duhovna kriza.

Distres treba prepoznati, pratiti, bilježiti i intervenirati odmah u svim fazama bolesti najranjivijih bolesnika tijekom različitih medicinskih postupaka. Psihička uznemirenost je normalna reakcija na dijagnozu, povrat bolesti i neuspješno liječenje. Smanjivanje distresa dobit će za bolesnika, obitelj/njegovatelje, ali i za medicinsko osoblje, jer pomaže unaprijediti efikasnosti postupaka s bolesnikom. Oko 1/3 onkoloških bolesnika treba pomoć radi izraženoga distresa, a zašto je ne dobivaju analizirat će sudionici.

Iz perspektive psihologa u organizaciji civilnog društva (Maja Erceg Tušek) bit će prikazano kako prepoznati bolesnike u visokom distresu, koliko je važno psihološko savjetovanje i psihoterapija u održavanju i unaprjeđenju kvalitete života bolesnika, gdje su specijalizirana savjetovaništa; kakve su psihološke reakcije stručnjaka u radu s bolesnicima (Dea Ajduković); koje su koristi savjetovanja kao pripreme za medicinske postupke iz perspektive onkologa (Domina Kekez); iskustva psihologa iz prakse zdravstvene ustanove (Ivona Poljak); iskustva i važnost genetskog savjetovanja (Ljiljana Šerman); važnost supervizije savjetovatelja koji rade s onkološkim bolesnicima (Irena Bezić).

Ključne riječi: psihoonkologija, savjetovanje, distres, onkološki bolesnici

RADIONICE

Ja kao stručnjak kroz asocijativna karte

Voditelji: Dragutin Miškić
i Matija Galešić

Ramiro d.o.o., Zagreb

matija.galesic@ramiro.hr

Ciljevi radionice su: razgovarati sa stručnjacima o asocijativnim kartama i njihovoj primjeni u različitim područjima psihologije; razgovarati sa stručnjacima o strahovima i željama struke vezano za rad s asocijativnim kartama, kao i ostalim projektivnim tehnikama; prikazati kako asocijativne karte možemo koristiti u kontekstu organizacijske psihologije; prikazati kako asocijativne karte koristimo kao alat za introspekciju kako bismo analizirali sebe kao stručnjaka, kao i želje za daljnjim razvojem; prikazati kako uz pomoć asocijativnih karata definirati korake kako bismo došli do željenog stanja.

Očekivani ishodi za polaznike su: polaznici će kroz interaktivnu radionicu steći iskustvo rada s asocijativnim kartama; polaznici će kroz interaktivnu radionicu definirati svoje vlastite profesionalne ciljeve uz pomoć asocijativnih karata; polaznici će kroz interaktivnu radionicu definirati konkretne korake ka ostvarenju definiranih profesionalnih ciljeva.

Planirane aktivnosti su: uvod u radionicu i predstavljanje voditelja kroz asocijativne karte; grupna vježba – rasprava o strahovima i željama vezanim za asocijativne karte, kao i ostale projektivne tehnike; individualna vježba – analiza sebe kao stručnjaka te aspiracija vezanih za vlastiti profesionalni razvoj; rad u paru – podjela iskustava i dojmova iz individualne vježbe, rasprava i zaključak.

Ključne riječi: asocijativna karte, projektivne tehnike, introspekcija

Psihoedukacija za održive promjene: integriranje Rogersovih pristupa u savjetodavni rad

Tatjana Gjurković

Ama Dablam Institut za relacijsku psihoterapiju i edukaciju,
Centar Proventus, Zagreb

tatjana.gjurkovic@gmail.com

Kroz svoj rad s korisnicima, psiholozi se često nalaze u ulozi da psihoeduciraju. Pri tome, očekuje se da, ponekad u samo jednom razgovoru imaju značajan utjecaj na drugu stranu u mjeri da osoba promijeni svoje ponašanje ili stav. Stoga su neke od tehnika koje pri tome psiholozi koriste razna objašnjenja, ilustracije, normalizacije, reflektiranje. I unatoč korištenju tih vještina, nerijetko izostaje učinak da druga strana zaista dođe do ciljane promjene. Stoga kroz ovu radionicu želim ponuditi zajedničko istraživanje nekih principa učenja o kojima je pisao Carl Rogers. Primjerice, Rogers je istaknuo da kada učenje uključuje promjenu u percepciji samog sebe, da je to ugrožavajuće te da ljudi općenito imaju tendenciju biti u otporu ka promjeni. No zatim navodi da ona učenja koja doživljavamo kao prijetnju lakše savladamo i integriramo u sigurnom okruženju. Kroz desetogodišnje iskustvo podučavanja drugih, u individualnom i u grupnom kontekstu, naučila sam kako stvoriti takvu atmosferu u kojoj je pojedinac spreman/a mijenjati percepciju sebe. Stoga kroz ovu radionicu želim ponuditi iskustvo kroz koje ćemo zajedno kao grupa imati priliku doživjeti Rogersove principe, razgovarati o njima te promišljati kako se isti mogu primjenjivati u različitim radnim kontekstima.

Ciljevi radionice su da će sudionici imati:

- jasnije razumijevanje nekih principa učenja Carla Rogersa i radikalnog stila učenja;
- moći prepoznati situacije kada bi ovi principi mogli biti posebno značajni;
- ideju kako ih integrirati u svoj individualni/grupni psihoedukativni rad te prepoznati situacije kada bi ovi principi mogli biti posebno značajni.

Ključne riječi: otpor prema promjeni, psihoedukacija, radikalni stil učenja

Tri, dva, jedan - kreće (priprema za) sportski team building psihologa!

Voditeljice: Maja Golec, Dijana Zver

Sekcija za psihologiju rada i organizacijsku
psihologiju

Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb, Hrvatska

maja.povijac@gmail.com;
dijana.zver@gmail.com

Mnoge tvrtke širom svijeta za svoje zaposlenike organiziraju *team building* s aktivnostima čiji je cilj razvoj i održavanje efikasne komunikacije, izgradnja tima te općenito poboljšavanje funkcioniranja grupe i pojedinca. Učenje se pri tom odvija kroz zabavu i, vrlo često, sportske aktivnosti. U zadnjih nekoliko godina u Hrvatskoj se intenzivno počelo govoriti o tome da i pomagači trebaju više brinuti sami o sebi pa se postavlja pitanje može li *team building* psihologa biti jedna od aktivnosti koja bi tome pripomogla? U cilju razrade ideje provedeno je anketno istraživanje o bavljenju sportom i interesu za sportsko okupljanje, odnosno *team building*, psihologa. U istraživanju su sudjelovala 92 radno aktivna sudionika starija od 25 godina od kojih 90 psihologa ($\bar{Z}=87\%$, $M=13\%$). Od svih ispitanika, 80% navelo je da se *barem ponekad* bavi sportom, a gotovo 50% navelo je da se sportom bavi nekoliko puta tjedno.

Poslodavci zaposlenih sudionika istraživanja u većini slučajeva (57%) ne potiču svoje zaposlenike na bavljenje sportom putem dodatnih pogodnosti, kao što je npr. korištenje kartice koja omogućava pristup različitim sportskim sadržajima na području cijele Hrvatske. Također, većina poslodavaca (63%) ne organizira sportske aktivnosti za svoje zaposlene niti ih potiče na sudjelovanje u drugim natjecanjima. Ocjenjujući školskim ocjenama, brigu o svom fizičkom zdravlju psiholozi ocjenjuju prosječnom ocjenom dobar, a brigu o mentalnom zdravlju ocjenom vrlo dobar. Od svih ispitanika, 54% zainteresirano je za *team building* psihologa, kod 25% sudionika njihova zainteresiranost ovisi o različitim faktorima, dok 21% nije zainteresirano za takav događaj. Preferirano mjesto održavanja *team buildinga* za najveći broj sudionika je Zagreb ili Zagrebačka županija. Radionica se provodi s ciljem daljnje razrade ideje organizacije *team buildinga* za psihologe, a planirane aktivnosti su *brainstorming* uz laganu fizičku aktivnost (prilagođenu svima). Očekuje se da će polaznici nakon radionice biti malo nasmijaniji, razgibaniji i umreženiji i dodatno promovirati ideju povezivanja mentalnog i fizičkog zdravlja.

Ključne riječi: team building, brainstorming, bavljenje sportom

Kompetencije psihologa u mozaiku kultura

Valentina Hršak

Hrvatski zavod za socijalni rad, Zagreb

hrsakvalentina4@gmail.com

Kulturna kompetencija (engl. *cultural competence*) predstavlja skup stajališta i ponašanja koji omogućuju uspješnu komunikaciju i međudjelovanje u dodiru s drukčijim svjetonazorima i kulturnim obilježjima. Promjene na globalnoj i nacionalnoj razini utječu na upoznavanje psihologa s korisnicima iz različitih kultura. Kako bismo korisnicima ponudili najbolju moguću pomoć i uslugu, neophodno je uvijek i iznova učiti te razvijati vlastitu kulturnu kompetenciju. Nastavno na navedeno, ciljevi ove radionice su: osvijestiti kulturne utjecaje, definirati značenje i prepoznati važnost kulturne kompetencije, raspraviti o izazovima u radu psihologa s korisnicima različitih kulturnih pozadina te educirati sudionike o vještinama koje potiču kulturnu kompetenciju. Očekuju se sljedeći ishodi: sudionici će osvijestiti načine na koje kultura oblikuje ponašanja, stavove, uvjerenja i vrijednosti pojedinca, razumjet će značenje i prepoznati važnost kulturne kompetencije, prepoznat će izazove u radu s korisnicima različitih kulturnih pozadina, kao i moguće odgovore stručnjaka na izazove, razmijenit će iskustva u radu s korisnicima iz različitih kultura te će se educirati o vještinama koje omogućuju jačanje kulturne kompetencije stručnjaka i responzivnosti na potrebe korisnika.

U uvodnom dijelu radionice planiranog trajanja od 8 minuta na interaktivan način će se predstaviti voditeljica i sudionici radionice nakon čega će slijediti upoznavanje sudionika sa sadržajem i ciljevima radionice. Potom slijedi iskustvena vježba (odabir i analiza fotografija) u trajanju od 20 minuta, tijekom koje će sudionici osvijestiti niz kulturnih razlika u običajima, vrijednostima, tradicijama, uvjerenjima i komunikaciji te će upoznati pojmove interkulturalizma i kulturne kompetencije. Nakon iskustvene vježbe slijedi grupni rad u trajanju od 25 minuta. Sudionicima će se podijeliti radni listovi s prikazima slučajeva rada s korisnicima različitih kultura, s kojima se psiholozi susreću na različitim radnim mjestima. Sudionici će biti podijeljeni u manje grupe (od 3 do 4 člana) te će svaka grupa imati zadatak diskutirati o prikazanom slučaju i odgovoriti na postavljena pitanja iz radnog lista. Potom će predstavnici manjih grupa svoje slučajeve i zaključke prezentirati grupi u cjelini. Tijekom grupnog rada sudionike će se potaknuti na promišljanje o vlastitim vještinama kulturne kompetencije, izazovima u radu s korisnicima različitih kulturnih pozadina i odgovorima na identificirane izazove. Sudionici će uz podršku i usmjeravanje voditeljice radionice zaključiti na koje načine mogu unaprijediti kulturnu kompetenciju i učinkovitije odgovarati na potrebe korisnika. U završnom dijelu radionice planiranog trajanja od 7 minuta izvest će se zaključci radionice te evaluacija.

Ključne riječi: kultura, interkulturalizam, kulturna kompetencija

Nove tehnologije u klasičnom procesu selekcije

Fanika Ivaković

Selekcija d.o.o., Split

fanika@selekcija.hr

Ova radionica osmišljena je kao uvodna radionica za edukaciju korištenja sustava Selekcija.hr i dobivanja certifikata za njegovu samostalnu primjenu.

Generacija koja se sve više uključuje na tržište rada uglavnom je vrlo dobro informatički pismena. Uz to moderne tehnologije i umjetna inteligencija polako, ali sigurno preuzimaju svoju ulogu u različitim aktivnostima. Zahvaljujući tome, lakše je online putem doći do kandidata, ali i zaprimiti ih u selekcijski postupak. Sama regrutacija odvija se sve češće putem društvenih mreža gdje su nove generacije najzastupljenije. Digitalizacija poslovnih procesa omogućuje jednostavniju objavu natječaja i dolaženje do kandidata putem društvenih mreža, online portala i slično. S obzirom da je zapošljavanje radnika financijski i organizacijski zahtjevan i dugotrajan proces, treba ga učiniti što jednostavnijim. Također, da bi se išlo u korak s tehnološkim razvojem i brzim promjenama na tržištu rada potrebna je digitalizacija procesa zapošljavanja. Online platforma poznata kao ATS (applicant tracking system) omogućuje brzu i potpunu digitalizaciju regrutacije i selekcije kandidata za posao. Cilj ove radionice je upoznati kolege iz HR-a i one koji to žele biti s regrutacijskim i selekcijskim procesom uz pomoć ATS platforme "Selekcija.hr" i umjetne inteligencije integrirane u nju. Polaznici će se upoznati s regrutacijskim procesom počevši od analize posla i pisanja natječaja, preko korištenja digitalnih psiholoških instrumenata do vođenja intervjua i konačnog odabira kandidata. Osim toga, sudionici će moći ove procese izvoditi uz pomoć platforme "Selekcija.hr". Stoga, svrha ove edukacije je približiti postupak profesionalne selekcije onima koji se s njim još nisu susreli, ali i razmijeniti ideje s onima koji su već upoznati s ovim procesom. Radom na praktičnim primjerima i vježbama polaznici će se upoznati s ovim postupkom od samog početka do kraja. Kroz analizu posla, životopisa i rezultata testiranja polaznici će naučiti kako se usmjeriti na bitne informacije, uvidjeti važnost povezivanja i sumiranja mnoštva informacija u konačnu odluku o odabiru kandidata. Očekivani ishod edukacije je razvoj vještina organizacije i provođenja procesa selekcije pomoću sustava "Selekcija.hr".

Ključne riječi: selekcijski proces, umjetna inteligencija, nove tehnologije

The Dementias: Neural Substrates, Neuropsychological Profiles, and Integrative Approaches to Treatment – Workshops

Elizabeth Ćurko-Kera

Neuroscience Institute, Hackensack University
Medical Center, Hackensack, NJ, USA

Elizabeth.Kera@HMHN.org

The dementias have become an increasingly complex class of disorders consisting of quite varied symptomatology, course, and outcome. In this workshop, we will explore the neural substrates which underlie the various cortical and subcortical dementias. We will explore the initial steps in the clinical decision tree of dementia classification. We will delve into the variability of subtypes within dementia categories, with a particular emphasis on subcortical and movement disorders. We will challenge ourselves with interactive “fact-finding” exercises. Lastly, we will review integrative approaches to treatment of dementia which focus on activities available within both clinical and non-clinical settings.

As Program Objectives, participants will be able to:

1. Identify underlying neural mechanisms that underlie cortical and subcortical dementias.
2. Recognize common symptoms in the clinical interview process that help in differential diagnosis.
3. Select from an array of standardized cognitive tests available to assist in neuropsychological assessment of dementia.
4. Identify some of the less common dementias using information gleaned from interview and testing, such as subtypes of atypical Parkinson’s disease.
5. Review types of integrative activities that can be added to clinical treatments to enhance care and quality of life in individuals with dementia.

Key Words: the dementias, neural substrates, neuropsychological profiles, integrative approaches to treatment

Napadaj panike ili neka teška bolest

Andreja Kostelić-Martić

Centar za kognitivno bihevioralnu terapiju, Zagreb

andrejakostelic@hotmail.com

Cilj radionice bit će približiti sudionicima temu o napadajima panike kroz prezentaciju knjige “Napadaj panike ili neka teška bolest. Kako prepoznati napadaj panike i kako si pomoći u okviru kognitivno-bihevioralne terapije”, 2.dopunjeno izdanje Medicinske naklade, objavljeno 2023. godine.

U prvom teorijskom dijelu bit će opisane karakteristike napadaja panike i svi predisponirajući, potencirajući čimbenici napadaja panike i precipitirajući čimbenici te čimbenici koji održavaju napadaje panike. Slijedi kratki prikaz različitih tehnika u okviru kognitivno-bihevioralne terapije kroz različite kliničke slučajeve. Važan dio predavanja bit će posvećen psychoeducaciji u savjetovanju osoba s napadajima panike. Što točno reći osobama s napadajima panike? Kako im na jednostavan, ali stručan način objasniti da napadaji panike nisu opasni i zašto, te kako si mogu pomoći?

U drugom praktičnom dijelu polaznicima edukacije bit će demonstrirane tehnike za opuštanje: tehnika abdominalnog disanja i skraćeni autogeni trening.

Ključne riječi: napadaj panike, KBT, tehnike opuštanja

Survival Guide for Early Career Researchers - Workshop

Dominika Kwasnicka

Nossal Institute for Global Health, Melbourne
School of Population and Global Health,
University of Melbourne, Australia

dom.kwasnicka@unimelb.edu.au

Navigating research careers is often highly challenging for early career researchers (ECRs) in the social sciences. The ability to thrive in research careers is complex and requires “soft” people and management skills and resilience that often cannot be formally taught through university coursework. This workshop demonstrates some of the specific skills described in a book *Survival Guide for Early Career Researchers* (Eds: Dominika Kwasnicka and Alden Yuanhong Lai; Springer, 2022). Written from a peer perspective, this book provides guidance and establishes emotional rapport on topical issues relevant for ECRs in academia and industry. The authors are ECRs who have been successful in navigating their careers, and they seek to connect with readers in a supportive and collegial manner.

Each chapter includes elements of story-telling and scientific thinking and is organized into three parts: (1) a personal story that is relevant to the topic; (2) key content on professional and personal effectiveness based on evidence in the psychological, sociological, and/or management sciences; and (3) action points and practical recommendations.

Survival Guide for Early Career Researchers summarizes relevant evidence-based research to offer advice in strategic but also supportive ways to ECRs. It is an essential go-to practical resource for PhD students, postdoctoral fellows, and junior faculty. This book will also benefit senior researchers who are serving as mentors or delivering professional development programs, administrators and educators in institutions of higher learning, and anyone with an interest in building a successful research career.

In this workshop, several skills will be picked and focused on, with these three key aims:

- to discuss career strategy and how to best set yourself up for a successful career;
- to define your career goals and aspirations and to specify how to best achieve them;
- to discuss imposter syndrome and how to best overcome it.

Key words: early career researchers, guidance, support, career development strategy

Radionica upravljanja vremenom

Voditelj: Dragutin Miškić

Suvoditelj: Matija Galešić

Ramiro d.o.o., Zagreb

matija.galesic@ramiro.hr

Ciljevi radionice su: razumjeti važnost upravljanja vremenom radi ostvarivanja ciljeva; pomoći polaznicima u razvoju vještina za prepoznavanje i postavljanje prioriteta u svojim aktivnostima kako bi bolje upravljali vremenom; analizirati trenutačne strategije upravljanja vremenom radi ostvarivanja ciljeva, definirati prostore za poboljšanje; razumjeti razliku između efektivnosti i efikasnosti; potaknuti polaznike da reflektiraju o svojim trenutačnim navikama i strategijama upravljanja vremenom te da prepoznaju potencijalna poboljšanja

Očekivani ishodi za polaznike su: polaznici će kroz interaktivnu radionicu dobiti uvid u strategije kojima se vode kod upravljanja svojim vremenom, polaznici će naučiti razmišljati o tome vode li ih njihove aktivnosti do ostvarenja ciljeva ili ne; polaznici će naučiti razliku između efektivnosti i efikasnosti; polaznici će biti sposobni kritički razmišljati o svojim trenutačnim navikama upravljanja vremenom i prepoznati gdje mogu poboljšati svoj pristup.

Planirane aktivnosti su: uvod u radionicu i predstavljanje sebe i svrhe radionice; interaktivna vježba upravljanja vlastitim vremenom; bodovanje rezultata; objašnjenje modela i koncepata efikasnosti i efektivnosti; analiza aktivnosti i strategija iz vježbe kroz matricu efektivnosti i efektnosti; rasprava s polaznicima te zaključak i zahvala.

Ključne riječi: time management, upravljanje vremenom, efektivnost, efikasnost

PoMoZi Da – prikaz programa mentalnozdravstvenog opismenjavanja učitelja i nastavnika

Voditeljice: Ljiljana Muslić¹,
Berta Bacinger Klobučarić²,
Mirna Jakšić³

¹ Služba za promicanje zdravlja, Hrvatski zavod
za javno zdravstvo, Zagreb

² Zavod za javno zdravstvo Međimurske
županije, Čakovec

³ OŠ Sesvetski Kraljevec, Zagreb

ljiljana.muslic@hzjz.hr

Edukativni program *PoMoZi Da* je program mentalnozdravstvenog opismenjavanja odgojno-obrazovnih djelatnika razvijen u sklopu Nacionalnog programa promicanja zdravlja *Živjeti zdravo* Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo u razdoblju od 2018. do 2020. godine., nakon čega započinje njegova nacionalna provedba po županijama. Opći ciljevi programa usmjereni su na promicanje mentalnog zdravlja djece i mladih u školama, poticanje ranog prepoznavanja problema mentalnog zdravlja kod djece i mladih te jačanja kompetencija i spremnosti odgojno-obrazovnih djelatnika na pružanje inicijalne podrške i pomoći u svakodnevnom radu s djecom i mladima. Ciljevi i sadržaj programa prate koncept mentalnozdravstvene pismenosti i rezultate istraživanja među odgojno-obrazovnim djelatnicima te primjere dobre prakse u svijetu. Program obuhvaća teme depresivnosti, anksioznosti, samoozljeđivanja, suicidalnosti, tugovanja te zlouporabe alkohola. U sklopu programa je posebno izrađen Priručnik *PoMoZi Da* za učitelje i nastavnike koji daje jasne smjernice i korake kako prepoznati te pristupiti učeniku kod kojeg se zamjećuju ili se sumnja na smetnje mentalnoga zdravlja. Edukativni program na osnovnoj razini pruža usvajanje znanja na platformi za učenje na daljinu, a njegova napredna razina uključuje trodnevne radionice na kojima polaznici vježbaju pružanje psihološke prve pomoći. Trenutno se radi na proširenju programa i materijalima vezano uz traumu i posljedice traumatskih događaja na mentalno zdravlje djece i mladih te pružanje psihološke prve pomoći utemeljene na znanjima o traumi.

U sklopu radionice uvodno ćemo prikazati razvoj, sadržaj i način provedbe edukativnog programa te njegov doprinos u zaštiti mentalnoga zdravlja i jačanju otpornosti učitelja, nastavnika i učenika u školskom okruženju. U drugom dijelu radionice ćemo s nekoliko primjera demonstrirati metode iskustvenog učenja pružanja psihološke prve pomoći koje se koriste tijekom radionica napredne razine.

Ključne riječi: mentalnozdravstvena pismenost, edukacija *PoMoZi Da*, psihološka prva pomoć, odgojno-obrazovni djelatnici

Prihvaćamo li promjene koje AI donosi psihologiji?

Voditeljica: Nelija Rudolfi

Admoneo interaktivne komunikacije, Filozofski
fakultet Split - Studij psihologije, Split

nelija@admoneo.hr

Činjenica je da je svakim danom utjecaj umjetne inteligencije na naše živote sve veći. Možda se pitate i tko je napisao ovaj tekst, umjetna inteligencija tj. računalo ili ipak čovjek? Upravo zbog toga neizbježno je educirati se o mogućnostima, sposobnostima i ograničenjima umjetne inteligencije. Psihologija je jedna od ključnih znanosti koja upravo daje odgovore na pitanja vezana uz mogućnosti, sposobnosti i ograničenja umjetne inteligencije. Psiholozi bi trebali biti najkvalificiraniji u pružanju takvih odgovora uz dobro poznavanje novih tehnologija i područja njihove primjene. Jedno istraživanje psihologa dr. Yochanana Bigmana pokazalo je da su ljudi manje ogorčeni rodnom diskriminacijom koju je uzrokovao algoritam (AI) za razliku od diskriminacije koju stvaraju ljudi. Sudionici istraživanja također su smatrali da tvrtke imaju manju pravnu odgovornost za algoritamsku diskriminaciju. Postoje brojne aplikacije koje pokušavaju zamijeniti kliničke psihologe i psihijatre u psihoterapiji. Može li uopće algoritam biti kvalitetan terapeut? Prikaz najnovijih rezultata istraživanja iz područja AI omogućiti će svakom sudioniku radionice kvalitetnu podlogu za suživot s novim tehnologijama.

Ključne riječi: AI, umjetna inteligencija, klinička psihologija, mediji, aplikacije, nove tehnologije

Kreativna radionica izrade igračaka od papira, plastike i vune za zatvorenike Zatvora u Zagrebu

Sanja Sladić

Zatvor u Zagrebu, Zagreb

sanja.sladic@zzg.pravosudje.hr

U Zatvoru u Zagrebu se tijekom mjeseca lipnja 2023. godine, a povodom obilježavanja Europske kampanje za prava djece čiji su roditelji u zatvoru, provode različite aktivnosti sa svrhom očuvanja povezanosti i privrženosti djece sa roditeljima zatvoreniciima, razvoju obiteljske povezanosti i roditeljskih kompetencija kao i pripremi na život na slobodi. Tako je i ove godine zatvoreniciima povećana mogućnost većeg telefonskog kontakta sa njihovom djecom te su imali pristup različitim sadržajima koji su vezani uz navedenu tematiku (knjige, letci i sl.). Također su zatvorenici samostalno izrađivali plakat koji simbolizira obitelj. Osim u izradi letaka, priča, stripova i sličnih sadržaja zatvorenici su sudjelovali i u izradi predmeta koji simboliziraju obitelj - igračaka od papira i vune („zijevalice“ i lutke od kartona) koje su koristili za igru s djetetom/djecom tijekom dječjih posjeta. Svaki dio igračke bilo je moguće napraviti od zatvoreniciima dostupnih materijala te su naučili kako izraditi igračke vlastitim rukama, papirrom i vunom, a izrađene predmete su imali mogućnost dati svojem djetetu prilikom posjeta. U kreativnoj radionici pokazat će se način izrade različitih predmeta - igračaka od kartona, kolaža, vune i plastičnih boca, a koje zatvorenici mogu sami izraditi.

Ključne riječi: zatvorenici, igračke, roditeljske kompetencije

Tri mudra majmuna - mala škola komunikacijskih vještina ili kako bolje razumjeti ljude oko nas

Voditelji: Dubravka Svilar Blažinić,
Omer Ćorić

Obiteljski centar, Zagreb

dsvilar@gmail.com

Komunikaciju možemo objasniti kao proces kroz koji uključene osobe zajednički izgrađuju značenje poruka koje razmjenjuju te pritom utječu jedni na druge na određeni način i u nekom opsegu. Značenje poruke izražava se na mnogo različitih načina: riječima, gestama, pogledom, položajem tijela, tonom glasa, izrazom lica itd. Proces stvaranja i razmjene značenja je stalan i složen, odvija se kroz neko vrijeme, a ne samo u određenom trenutku, dinamičan je i promjenjiv. Stoga se i komunikacija smatra dinamičnim, nikad završenim procesom. Ljudska se komunikacija odvija na pet razina: unutar jedne osobe (intrapersonalna razina); između dvije osobe (interpersonalna razina), između pojedinca i grupe, grupe i pojedinca te dvije ili više grupa. Partneri u komunikacijskom procesu uvijek su u nekom odnosu, odnosno pozicijama. Kada odnos teži ka simetričnosti, komunikacija se usmjerava na sadržaje oko kojih partneri imaju slično mišljenje, stavove. To je odnos između osoba koje imaju slične društvene pozicije. Komplementarnost postoji u odnosima u kojima partneri imaju različite hijerarhijske pozicije ili kompetencije. Kruta simetričnost ili komplementarnost dovode do problema u komunikaciji. Neučinkovita komunikacija može biti uzrok neslaganja među pojedincima, uzrok vrijeđanja, nedostatka povjerenja, odbijanja slušanja. Ovi interpersonalni problemi mogu dovesti do smanjene komunikacije, netočnih informacija i krive interpretacije informacija. Problemi se javljaju u situacijama u kojima je potrebno osvrnuti se na nečije ponašanje, dati negativnu povratnu informaciju ili ukazati na nečije nedostatke, zbog čega je važno poznavati komunikacijske vještine ne samo u svakodnevicu, već ih i primijeniti, prije svega u pomažućim profesijama. U ovoj radionici objasniti ćemo teorijsku podlogu i osnovna obilježja komunikacije, obrazložiti temeljne komunikacijske vještine, pokazati kako prepoznati i analizirati prepreke u komunikaciji te objasniti i demonstrirati tehnike djelotvorne komunikacije.

Ključne riječi: komunikacija, obilježja, vještine, djelotvorne tehnike

Psihologija trudnoće, poroda i postpartuma – interdisciplinarni pristup i cjelovita podrška majkama i obiteljima

Martina Trboglav Podvorac

Privatna psihološka praksa Corium

Centar za perinatalnu psihologiju i rano roditeljstvo, Zagreb

martina.trboglav.podvorac@gmail.com

Centar za perinatalnu psihologiju i rano roditeljstvo započeo je sa svojim djelovanjem prije nešto više od godinu dana. Misija Centra je donijeti cjelovitu podršku obiteljima u perinatalnom periodu, što uključuje začecje, trudnoću, porod, postpartum i rano roditeljstvo. S obzirom da unutar Centra djelujemo interdisciplinarno, suradnjom psihologinje i terapeutkinje te liječnice, terapeutkinje, porođajne edukatorice, doule i savjetnice za dojenje, na isti način se krenuo razvijati naš zajednički rad i pristup (budućim) majkama.

Izazovi s kojima se žene susreću u trudnoći i nakon poroda najčešće nisu samo vezani uz taj period, već su odraz prethodnih događanja, kako onih recentnijih (npr. prethodni traumatični porodi, gubitci, problemi sa začecem i sl.), tako i onih puno davnijih (povijest odrastanja u primarnoj obitelji i stilovi privrženosti, te općenito razni stresni životni događaji i traume). Unutar zdravstvenog sustava žene nažalost rijetko dobivaju skrb koja je trauma informirana i koja uključuje brigu o njihovom emocionalnom stanju i izgradnji psihološke otpornosti koja je izrazito važna u tom osjetljivom, a važnom životnom razdoblju. Dapače, često taj primarno medicinski pristup trudnoći i porodu može dodatno oduzeti snagu ženi, stavljajući ju u pasivni položaj.

Istovremeno, istraživanja su pokazala da se neuroplastičnost majke već u trudnoći povećava i da ona postaje senzibilnija na vanjske stresore, ali i na izranjanje unutarnjih neprorađenih iskustava. Sve to zajedno povećava vjerojatnost pojave osjećaja preplavljenosti i raznih drugih intenzivnih neugodnih emocija, ali i ozbiljnijih stanja poput anksiozno-depresivnih simptoma, psihosomatskih simptoma, paničnih napadaja, posttraumatske simptomatologije itd. Nažalost, mentalno zdravlje majki često biva zanemareno i relativizirano i od strane bliže okoline, što dodatno može dovesti do njihova povlačenja i osjećaja usamljenosti. Tu je i osjećaj krivnje, jer se žena ne osjeća onako kako se očekuje (trudnoća i majčinstvo se u društvu još uvijek gledaju kao „blažena, čarobna stanja“), kao i velika briga kako će sve to utjecati na bebu.

Kroz ovu radionicu donijet ćemo prikaz našeg dosadašnjeg iskustava rada sa ženama i njihovim partnerima, s namjerom da kroz konkretne slučajeve prikažemo kompleksnost okolnosti s kojima se (buduće) majke suočavaju, bez da imaju pravo razumijevanje što im se i zašto događa, kao i adekvatnu (stručnu) podršku. Upravo spajanje naših znanja – psiholoških i medicinskih (o fiziologiji trudnoće, porođaja i postpartuma) te donošenje cjelovite, edukativno-terapeutske te emotivno-praktične podrške, pokazao se ključnim za osnaživanje žena u njihovoj novoj ulozi, ali i jačanju povezanosti s bebom i kvalitete odnosa s partnerom.

Ključne riječi: trudnoća, porod, postpartum, psihološka podrška i edukacija, interdisciplinarni pristup

Jesmo li i dalje rizični u digitalnom svijetu?

Tena Velki

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku

tena.velki@gmail.com

Pojam privatnosti postao je sveprisutna tema, a odnosi se kako na internetsku, odnosno digitalno-komunikacijsku, tako i na privatnost u svakodnevnom životu. Zapravo sve je to ista privatnost jer danas više ne postoji jasna granica između virtualnoga (digitalnoga, internetskog) i stvarnoga (realnoga, životnoga, opipljivog) svijeta. Mogućnost jednostavne i praktične komunikacije te razmjene informacija temelj su današnjega virtualnog svijeta (i razvoja života na njemu), ali istovremeno i nerazdvojivi dio stvarnog svijeta, odnosno naše svakidašnjice.

Hrvatska, pa i susjedne države, nisu baš bogate države gledajući iz svjetske perspektive, a ni jezici kojim pričamo nisu baš svjetski poznati i stoga podaci o nama možda se mogu činiti ne previše zanimljivi i ne pod velikim rizikom za napad hakera. Također, mnogi su mišljenja kako su podaci o njima samima koji se na mnoge načine prikupljaju nebitni i bezazleni. Međutim, na osnovi prikupljenih osobnih podataka i preferencija te načina ponašanja, netko se može praviti da vas poznaje, može znati kad niste u svome domu ili mjestu stanovanja, može se čak pokušati predstavljati kao vi pred vama bliskoj osobi, prema vašemu nadređenome na poslu, prema teleoperateru ili čak prema službeniku u banci. Rizično ponašanje na internetu može dovesti do krađe identiteta, financijske štete, gubitka ugleda, problema u privatnome životu ili na radnome mjestu. To naravno vrijedi kako za privatne tako i za poslovne korisnike, razlika u šteti samo je u apsolutnim iznosima, ne i u relativnim.

Cilj je radionice osvijestiti polaznike o potencijalnim online rizicima s kojima se korisnici najčešće susreću te ih podučiti kako se zaštititi u digitalnom svijetu. Kroz primjere iz svakidašnjeg života, simulaciju online rizika te kratke vježbe za zaštitu privatnosti na internetu polaznici će dobiti kratki, ali sveobuhvatni pregled najčešćih oblika socijalnog inženjeringa.

Ključne riječi: rizično online ponašanje, korisnici, pecanje žrtve (engl. *phishing*), socijalni inženjering

Posvojena djeca i njihove obitelji – senzibilizacijska radionica

Minja Vukadinović¹,
Renata Milanković Belas²

¹DV Vrbik, Centar podrške roditeljstvu
Rastimo zajedno, Zagreb

²DV Tatjane Marinić, Centar podrške
roditeljstvu Rastimo zajedno, Zagreb

psiholog@vrtic-vrbik.hr

Program „Rastimo zajedno u novoj obitelji“ novi je član velike obitelji „Rastimo zajedno“ programa podrške roditeljstvu. Namijenjen je posvojiteljima i posvojenoj djeci pružajući podršku posvojiteljskim obiteljima, uzimajući u obzir da posvojenje sa sobom nosi izazove kao i svako roditeljstvo, ali i neke specifične izazove.

Radionica je namijenjena senzibilizaciji sudionika, povećavanju svjesnosti i znanja, olakšava razumijevanje te potiče na razmišljanje o tome što sve posvojenje nosi sa sobom. Na radionici se razmatraju razlike između biološkog i adoptivnog roditeljstva, povećava se znanje o procesu gubitka i tugovanja u situaciji posvojenja, te osvještava važnost djetetovih iskustava u životu prije dolaska u novu obitelj. Sudionike se senzibilizira za razumijevanje djetetovih razvojnih potreba i upoznaje sa specifičnim poteškoćama posvojenog djeteta, te roditeljeve uloge u odnosu na njih, kao i na promišljanje o ulogama drugih u životu djeteta. I u konačnici, potiče na promišljanje o položaju posvojenog djeteta unutar odgojno – obrazovnog sustava i ulogu zaposlenih u sustavu. Radionica je namijenjena provođenju s odgojiteljima, učiteljima, stručnim suradnicima i drugim roditeljima, kao i široj javnosti!

Ključne riječi: posvojiteljstvo, adoptivno roditeljstvo, gubitak, tugovanje

Mindfulness-puna svjesnost u promicanju zdravlja pojedinca i održive zajednice

Voditeljica: Magdalena Živković

Udruga Mindfulness Inicijativa Hrvatska-
eamba, Pleternica

magdalena.zivkovic@gmail.com

Voditeljica radionice je dugogodišnji praktičar mindfulnessa i certificirani učitelj mindfulnessa. Članica je udruge Mindfulness Inicijativa Hrvatska – eamba (<https://mindfulnessinicijativahrvatska.com/>) koja okuplja učitelje mindfulnessa u Hrvatskoj i u svim područjima rada s ljudima promiče uvođenje mindfulnessa kao sekularne i znanstveno potvrđene vještine.

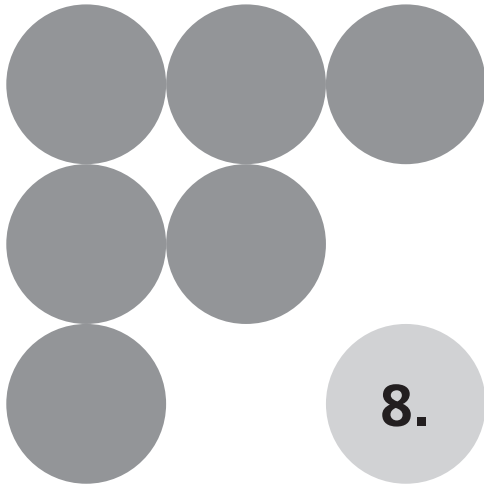
Mindfulness je vještina osvježavanja, prepoznavanja i suočavanja s onim što se SADA događa u meni i oko mene, baš tako kako jest. Stječem jasniji uvid u stanje ili situaciju, priznajem to, istražim i sabranije donosim odluku što dalje.

U prvom dijelu radionice će se prikazati program *Mindfulness za zdravlje*, razvijen u okviru Breathworks, UK (<https://www.breathworks-mindfulness.org.uk/>). Ovaj je program posebno fokusiran na rad s ograničenjima tijela i kroničnom boli. Naglasit će se utjecaj vježbanja mindfulnessa na razvijanje samosuosjećanja i psihološke otpornosti i prikazati neki rezultati znanstvenih istraživanja. Prikaz će se popratiti s kraćim demonstracijama vježbanja mindfulnessa usredotočenog na tjelesne teškoće.

U drugom dijelu radionice će se prikazati koncept društvenog mindfulnessa (social mindfulness) koji naglašava orijentaciju na odnose i društveni angažman. Pokazat ćemo kako se trening mindfulnessa odražava na komunikaciju, pa tako i na život u zajednici i socijalnu osjetljivost. Demonstrirat će se vježbanje mindfulnessa u grupi i kako samosuosjećajni uvid u vlastito iskustvo otvara vrata suosjećanju, olakšava razmjene ideja i iskustava i tako doprinosi zdravlju i održivosti zajednice.

Očekuje se da će sudionici nakon radionice imati jasan uvid u temeljne koncepte mindfulnessa kao mentalne vještine koja se uči i uvježbava, potencijalne benefite na osobnom nivou, posebno po pitanju zdravlja te potencijalne benefite grupnog vježbanja mindfulnessa kao socijalne vještine.

Ključne riječi: mindfulness, osobni, zdravlje, socijalni

**PREDSTAVLJANJE
PUBLIKACIJA,
PSIHOLOGIJSKIH
INSTRUMENATA**

Vježbe iz psihologije

Voditeljica: Neala Ambrosi-Randić

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet
i Hrvatska sveučilišna naklada

nambrosi@unipu.hr

Promotori: Majda Rijavec,
Dubravka Miljković, Anita Šikić

Sveučilište u Zagrebu

Priručnik *Vježbe iz psihologije* namijenjen je psiholozima koji rade u nastavi, u srednjim školama i visokom obrazovanju, kao i svima onima koji u sklopu programa cjeloživotnoga obrazovanja strukturiraju i provode radionice i predavanja. Knjiga sadrži 63 vježbe podijeljene u sljedeća poglavlja: Uvod, Metodologija, Stanja svijesti, Osjeti i percepcija, Mišljenje, Inteligencija, Pamćenje, Učenje, Emocije, Stres i zdravlje, Motivacija i Ličnost, a temelje se na suvremenim psihološkim spoznajama i vježbama koje je autorica u 25 godina rada kao psihologinja prikupila, upotrebljavala i razvijala za svoja predavanja.

Za svaku je vježbu jasno naveden cilj, konceptualni okvir, materijal, postupak, komentar i izvori, a posebna su vrijednost knjige pripremljeni prilozi koji su spremni za preuzimanje pomoću QR kodova te se tako izbjegava pripremanje dodatnih materijala. Ujednačavanje formata vježbi trebalo bi pridonijeti organiziranosti šarolikog materijala i aktivnosti koje vježbe uključuju, kao i preglednosti i lakoći njihova ponavljanja i izvođenja. No važno je istaknuti da je sadržaj priručnika vrlo fleksibilan i pogodan za preinake jer su vježbe koncipirane tako da ih je lako moguće prilagoditi za različite potrebe, što je i prikazano na nekoliko primjera pomoću Bloomove taksonomije znanja.

Vježbe koje su sadržane u ovoj knjizi uključuju različite vrste znanja: često se bave činjeničnim znanjem, odnosno usvajanjem temeljnih informacija u određenom području. Tu su i one koje se bave konceptualnim znanjem koje se odnosi na razumijevanje principa, pojmova i ideja te prepoznavanjem mogućnosti njihove primjene u različitim situacijama; neke zahtijevaju sposobnost rješavanja problema, a sadržane su i one koje se odnose na spoznaje o sebi u situaciji učenja te uključuju metakognitivno znanje.

Astrologija i znanstvene metode, Miris uspomena, Legoland i Sedam patuljaka samo su neki od naslova vježbi u kojima mogu uživati oni koji ih provode i oni koji sudjeluju u njihovoj realizaciji. Osnovna želja i misao vodilja autorice pri stvaranju ovoga priručnika jest pomoći nastavnicima pri uvođenju aktivnoga učenja u predavanja i kolegije koje izvode.

Ključne riječi: psihologija, vježbe, aktivnosti

Predstavljanje knjige: Mentally Fit in Handball

Voditeljica: Renata Barić

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu

renata.baric@kif.hr

Promotori: Lidija Bojić Čačić¹,
Katarina Ohnjec²

¹ Hrvatski rukometni savez

² Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Knjigu *'Mentally fit in handball'* izdala je Europska rukometna federacija (EHF) u rujnu 2023 kao priručnik za unaprjeđenje psiholoških vještina u rukometu. Objavljena je u digitalnom obliku i nalazi se na službenim stranicama EHF-a. Knjiga ima 163 stranice, sadrži 8 poglavlja sa više podpoglavlja, a sadržaj je namijenjen trenerima, sportašima, roditeljima, kineziolozima i psiholozima koji rade u području rukometa, ali i u sportu općenito. Autorica je knjigu izvorno napisala za rukometne trenere s ciljem integracije uvježbavanja psiholoških vještina u proces sportskog treninga u svakodnevnom radu sa sportašima, ali i s ciljem pomoći u prepoznavanju, razumijevanju i pronalaženju načina zadovoljenja potreba sportaša, djece, mladih i odraslih. Također, ovaj priručnik sadrži i važan dio koji se tiče samih trenera, njihova rukovođenja, njihovih potreba i njihove psihološke pripreme. Sadržaj donosi tehnike, praktične savjete i preporuke koje mogu pomoći svim sudionicima u rukometu u postizanju optimalnog mentalnog stanja neophodnog kako bi se što učinkovitije mogli iskoristiti njihovi potencijali na sportskom terenu. Svako poglavlje prvo prezentira teorijski koncept utemeljen na suvremenim istraživanjima što se povezuje s praktičnom primjenom. Na taj način ova knjiga može biti važno štivo sportašima, sportskim psiholozima i kineziolozima, trenerima ali i ostalima zainteresiranima za psihologiju izvrsnosti i optimalne izvedbe.

Dodatni doprinos ove knjige jest njezina specijaliziranost u području psihološke pripreme u rukometu, a knjiga je vrijedan doprinos literaturi iz područja psihologije sporta, a od osobite koristi može biti i stručnjacima, sportskim psiholozima koji tek ulaze u područje psihološke pripreme sportaša jer na jednostavan način prezentira i objašnjava taj proces iz perspektive autoričinog 20-godišnjeg praktičnog iskustva i rada u tom području. Kako je napisana na engleskom jeziku knjiga će naći široku primjenu na međunarodnoj sportskoj sceni.

Ključne riječi: psihologija sporta, psihološka priprema u rukometu, priručnik

Predstavljanje knjige
 “Malim koracima do
 cilja; vodič za bolje
 samorazumijevanje ili kako
 ostati normalan i sačuvati
 mentalno zdravlje” autora
 Siniše Brlasa, u izdanju
 Medicinske naklade,
 Zagreb 2023.

Voditelji: Siniša Brlas¹, Anđa Raič²

¹Odjel za prevenciju ovisnosti i mentalno zdravlje
 Zavoda za javno zdravstvo “Sveti Rok”
 Virovitičko-podravске županije, Virovitica

²Medicinska naklada Zagreb

sinisa.brlas@zzjzvpz.hr

Recenzenti: Gorka Vuletić¹,
 Josip Burušić²

¹Filozofski fakultet Osijek

²Institut primijenjenih društvenih znanosti
 “Ivo Pilar”, Zagreb

U poplavi takozvane self-help literature odnosno vodiča za samopomoć prosječnom čitatelju nije lako procijeniti što mu zaista može i pomoći, a osobito ako autori takvih djela nisu stručnjaci pomažućih zanimanja. Tržište je preplavljeno kvaziznanstvenom literaturom samoproglašanih „stručnjaka“ koja ponekad može nanijeti više štete nego koristi. Kao psihologu koji se već dulji niz godina bavi proaktivnom skrbi o mentalnom zdravlju autoru je stoga bilo važno stručna znanja i iskustva učiniti dostupnima što većem broju ljudi na način i u formi koji će većini biti razumljiv.

Razumjeti vlastito (i tuđe) doživljavanje i ponašanje važno je kako bismo znali prepoznati i odstupanja od uobičajenog, rekli bismo normalnog funkcioniranja, i u skladu s time poduzeti odgovarajuće korake kako bismo spriječili (ili ublažili) možebitne psihičke (mentalne) teškoće, pa i bolesti. Psihički procesi i ponašanje složene su odrednice koje pojedince čine takvima kakvi jesu, ali nisu uvijek lako dostupni opažanju i tumačenju, a osobito su teže dostupni samoopažanju. Ponekad su ovi procesi i teže razumljivi, čak i stručnjacima. Mnogi ljudi zato sebe i ne poznaju dovoljno dobro, ali i ne znaju kako bi „zavirili“ u taj svoj „unutarnji svijet“. Nedostaje prava psihoedukacija koja bi im u tome pomogla.

Autor je zato koncipirao ovu knjigu kao vodič kroz labirint, često teško ostvarivih i još češće s vlastitim mogućnostima neusklađenih nastojanja, želja i potreba. U takvim situacijama ljudi često pokleknju na preprekama, ne uspiju ostvariti ciljeve i postanu (ili ostanu) zarobljeni te frustrirani u tome neuspješnom nastojanju. Kao posljedica toga često bude narušeno i njihovo mentalno zdravlje. Ovaj je vodič ustvari usmjeren očuvanju mentalnog zdravlja, ali na način da i sam bude “samorazumljiv”.

Ključne riječi: vodič, samorazumijevanje, mentalno zdravlje

Predstavljanje novih psihodijagnostičkih sredstava za ispitivanje sposobnosti koncentracije odnosno usmjerene pažnje i inteligencije, Indeksa roditeljskog stresa, Ljestvice za procjenu različitih tipova demencije (d2-R, CFT 20-R, PSI-4-HR i DRS-2)

Organizator: Naklada Slap, Jastrebarsko

nslap@nakladaslap.com

Sudionici: Andreja Brajša-Žganec¹, Valentina Ružić², Krunoslav Neralić², Dora Lacković²; Bruno Škovrlj²

¹Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

²Naklada Slap, Jastrebarsko

Test pažnje, revidirani (d2-R) novo je izdanje Testa d2 za ispitivanje sposobnosti koncentracije odnosno usmjerene pažnje. Rezultati se prikazuju kao mjera brzine, točnosti i koncentracije, a moguće je pratiti tijek koncentracije ispitanika tijekom rješavanja testa. Primjenjuje se u organizacijskom, kliničkom i obrazovnom okruženju, kao dio neuropsiholoških baterija, te u istraživanjima. Ukupno vrijeme potrebno za rješavanje, s uputama i vježbom, manje je od 10 minuta, a moguća je papir-olovka i elektronička primjena testa. Hrvatska standardizacija provedena je na više od 1400 ispitanika u dobi od 9 do 60 godina.

Test opće inteligencije, revidirani, ljestvica 2 (CFT 20-R) je novi, poboljšani oblik Cattellova kulturno nepristranog testa (CTI) namijenjenog ispitivanju opće inteligencije djece i odraslih. Sastoji se od dva dijela s po 4 subtesta koji imaju ograničeno vrijeme rješavanja između 3 i 5 minuta i daju procjenu opće fluidne sposobnosti pojedinca. Test je moguće primijeniti u papir-olovka i elektroničkom obliku, a koristi se u organizacijskom, obrazovnom i kliničkom okruženju. Moguće je i produžiti vrijeme testiranja u prvom dijelu testa, što je pogodno za ispitanike s ispitnom anksioznošću, one koji nemaju iskustva s testiranjem, učenike s teškoćama te djecu osnovnoškolske dobi. Hrvatska standardizacija provedena je na više od 1400 ispitanika u dobi od 9 do 60 godina.

Indeks roditeljskog stresa – četvrto izdanje, hrvatski oblik (PSI-4-HR) je inventar namijenjen za procjenu količine roditeljskog stresa. Ispunjavaju ga roditelji djece do 12 godina. Sastoji se od Domene djeteta (šest podljestvica) i Domene roditelja (sedam podljestvica), koje zajedno čine Ljestvicu ukupnog stresa. PSI-4 sadrži i Ljestvicu životnog stresa, čije čestice pokrivaju pitanja obiteljskih okolnosti, kao što su rastava, preseljenje i gubitak posla. PSI-4

koristi se u postupku probira roditelja kojima je potrebna stručna pomoć, ali i u zdravstvenim ustanovama, za praćenje ishoda liječenja. Hrvatska standardizacija provedena je na uzorku od više od 500 roditelja djece u dobi do 12 godina.

Ljestvica za procjenu demencije-2 (DRS-2) namijenjena je utvrđivanju stupnja kognitivnog oštećenja u kliničkoj populaciji, s ciljem razlikovanja različitih tipova demencije. Sastoji se od pet podljestvica koje pružaju informacije o pojedinim sposobnostima: Pažnja, Inicijacija/Perseveracija, Konstruktivne sposobnosti, Konceptualizacija i Pamćenje. DRS-2 koristi se u kliničkom okruženju kako bi se dobila strukturirana, standardizirana, kvantitativna i višestruka procjena kognitivnog funkcioniranja osoba s neurološkim oštećenjima. Postoji i paralelna forma DRS-a-2, koja je razvijena kako bi se smanjili učinci uvježbavanja. Hrvatska standardizacija provedena je na uzorku od više od 200 zdravih odraslih osoba u dobi od 56 godina nadalje.

Ključne riječi: Naklada Slap, predstavljanje, psihodijagnostički mjerni instrumenti

Psihologija
međunarodnih vojnih
operacija
- priručnik za
zapovjednike

Voditelji: Ida Šintić Verem¹, Tomislav Filjak²

¹Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb

²Zagreb

sintic.ida@gmail.com; tomlslav_filjak@yahoo.com

Zapovjednici i drugi pripadnici Hrvatske vojske već dugi niz godina imaju iskustva u sudjelovanju u međunarodnim vojnim operacijama, misijama i drugim aktivnostima u međunarodnom okruženju u funkciji očuvanja mira (dalje u tekstu: MVO), kao i ratnim događanjima u Domovinskom ratu, u kojima se pokazalo da je psihička bojna spremnost, odnosno vrijednost ljudskog čimbenika od ključne važnosti. Uz njih su od samih početaka, kao psihološka potpora, i vojni psiholozi. Ovaj priručnik je nastao na temelju navedenih iskustava i već postojećih znanstvenih i stručnih spoznaja iz područja psihologije te je prvo, interno, izdanje objavljeno još 2003. godine u tadašnjem Odsjeku za vojnu psihologiju Uprave za ljudske resurse Ministarstva obrane RH. Nakon prvog internog izdanja ova publikacija je imala još dva interna izdanja koja su tiskana u različitim nakladama prema internim potrebama. Godine iskustva u praksi samo potvrđuju vrijednost sadržaja koji se nije puno mijenjao. U skladu s iskustvom i protokom vremena, samo su neka poglavlja doradivana.

Za priručnik su odabrane osnovne teme koje su u funkciji psihološke potpore zapovjednicima svake MVO, od uvodnog dijela općenito o MVO i psihološkim značajkama MVO, objašnjavanju ciklusa osjećaja i reakcija prije, tijekom i nakon MVO, kulturalnih razlika u međunarodnom okruženju, stresorima, reakcijama na stresore, ulozi zapovjednika u psihološkoj potpori nakon zadaća (osobito stresnih/traumatskih), o strategijama oporavka nakon stresnih/traumatskih događaja, o tehnikama samoreguliranja psihičkog stanja do posebnosti talačke situacije i zarobljenništva, kao i o osnovama komunikacije, pregovaranja i posredovanja u MVO te psihologiji mnoštva.

Nastojalo se da priručnik bude što informativniji, a s druge strane džepnog formata zbog praktičnosti. Priručnik je dostupan u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Izdavač je Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb, 2023.

Ključne riječi: vojna psihologija, međunarodne vojne operacije, priručnik

Predstavljanje sveučilišnog
udžbenika "Uspješno
starenje: teorijski pristupi,
metode istraživanja i
čimbenici doprinosa"

Voditeljica: Ivana Tucak Junaković

Odjel za psihologiju, Filozofski fakultet
u Zadru

Promotrica: Jasminka Despot Lučanin
(u mirovini)

itucak@unizd.hr

Urednica: Ivana Tucak Junaković
Izdavač: Sveučilište u Zadru
Godina izdanja: 2022.
Recenzentice: Jasminka Despot Lučanin
Slavka Galić
Mira Klarin

Kako se ljudski vijek produžio a starije su osobe sve aktivnije i društveno uključeniije, uspješno starenje i njemu srodni koncepti postaju jedna od najzastupljenijih tema u suvremenoj gerontologiji. U udžbeniku se objašnjava uloga različitih osobina, ponašanja i drugih čimbenika u kontekstu uspješnog starenja, pritom ne negirajući neizbježne negativne promjene i gubitke u procesu starenja. U knjizi se nastoji promovirati i rezultatima istraživanja potkrijepiti ideja da starenje nije samo propadanje i da gubitci u procesu starenja ne moraju biti tako veliki kao što se obično smatra, kao i spoznaje da vlastitim životnim stilom, stavovima i navikama sami možemo značajno utjecati na proces starenja.

Udžbenik je podijeljen u šest poglavlja koja je napisalo pet autorica, stručnjakinja u području. U uvodnom poglavlju autorice Ivane Tucak Junaković, ujedno i urednice udžbenika, pokušava se definirati sam koncept uspješnog starenja te objasniti sličnosti i razlike u odnosu na srodne koncepte. Također se opisuju i različiti metodološki pokušaji i izazovi u području ispitivanja uspješnog starenja. U drugom poglavlju, čije su autorice Marina Nekić i Ivana Tucak Junaković, opisuju se sociodemografske odrednice i utjecaj životnog stila, odnosno tjele vježbe, prehrane i zdravstvenih navika na proces starenja. U trećem poglavlju autorice Andree Vranić razmatraju se determinante uspješnog kognitivnog starenja i očuvanja kognitivnih funkcija i u starijoj dobi. Poglavlje također nudi pregled različitih intervencija koje mogu pomoći uspješnom kognitivnom starenju, čija je učinkovitost potkrijepljena rezultatima istraživanja. Četvrto poglavlje autorice Neale Ambrosi-Randić bavi se relevantnim i širokim područjem doprinosa emocija, osobina ličnosti, osobnih resursa i značajnih socijalnih odnosa uspješnom starenju. U petom poglavlju autorice Ivane Tucak Junaković razmatra se proces uspješne prilagodbe na umirovljenje kao dio procesa uspješnog starenja. Poglavlje također daje pregled istraživanja različitih kontekstualnih i osobnih čimbenika koji na tu prilagodbu utječu. Zadnje poglavlje autorice Ane Štambuk bavi se doprinosom duhovnosti (povezanom

s religioznošću ili nezavisno od nje) uspješnoj prilagodbi na promjene u procesu starenja, kao i lakšem prihvaćanju smrti.

Knjiga je namijenjena studentima psihologije i srodnih studija, istraživačima i stručnjacima u području psihologije starenja i gerontologije općenito te svima zainteresiranim za ovu temu kojima na jednom mjestu nudi recentna i empirijski utemeljena saznanja o uspješnom starenju.

Udžbenik će predstaviti prof. dr. sc. Jasminka Despot Lučanin, recenzentica i prof. dr. sc. Ivana Tucak Junaković, urednica.

Ključne riječi: uspješno starenje, teorijski pristupi, metode istraživanja, čimbenici doprinosa

Predstavljanje projekta
 “Obiteljski i individualni
 plan korištenja digitalnih
 medija – interaktivna
 savjetodavna mrežna
 stranica”

Voditeljice: Ana Žulec Ivanković¹;
 Matea Bodrožić Selak¹; Marina Merkaš¹;
 Vanesa Varga¹; Marina Kotrla Topić²;
 Katarina Perić Pavišić²

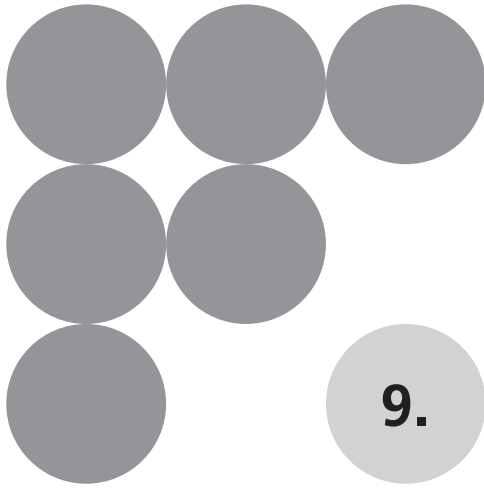
¹ Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

² Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 10000 Zagreb

azulec@unicath.hr

Cilj izlaganja je predstaviti interaktivnu savjetodavnu mrežnu stranicu namijenjenu djeci, roditeljima i obiteljima koja je nastala kao rezultat rada na projektu „Obiteljski i individualni plan korištenja digitalnih medija – interaktivna savjetodavna mrežna stranica“ financiranom od Agencije za elektroničke medije i izvedenom na Odjelu za psihologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta pod vodstvom doc. dr. sc. Vanese Varga. Motivirani nedostatkom diseminacije spoznaja iz literature o učincima korištenja medija na djecu i, na temelju znanstvenih spoznaja, izrađenih te lako dostupnih i besplatnih alata za pomoć djeci i roditeljima u suočavanju s izazovima brzo promjenjivog digitalnog svijeta u Hrvatskoj, izradili smo prvu savjetodavnu interaktivnu mrežnu stranicu na hrvatskom jeziku za djecu i roditelje. Primarni cilj izrađene mrežne stranice je edukacija i savjetovanje djece, roditelja i obitelji o zdravim navikama korištenja digitalnih uređaja (npr. pametnih telefona) i medija te poticanje medijske pismenosti. Stranica je osmišljena i izvedena kao zabavni i interaktivni alat koji se lako i jednostavno koristi. Sadržaj stranice primarno čine obiteljski i individualni plan korištenja medija – OLLIE. Izradom OLLIE-a, djeca, roditelji i obitelji mogu dobiti personalizirane savjete, smjernice i planove korištenja medija. Primarna svrha tih planova jest educiranje i savjetovanje obitelji, roditelja i djece o zdravom, svrhovitom i s drugim životnim aktivnostima uravnoteženom korištenju digitalnih uređaja i medija. Tijekom izlaganja će se predstaviti proces izrade stranice i planova, obiteljski plan korištenja medija, individualni plan korištenja medija za djecu te druge specifičnosti i usluge stranice. Na kraju izlaganja predstaviti će se mogućnost korištenja stranice u odgojno-obrazovnim ustanovama te praktičnom radu s djecom i roditeljima.

Ključne riječi: korištenje medija; digitalni uređaji; obiteljski plan; individualni plan; mrežna stranica

"TED TALK" I IZVAN OKVIRA

Wellbeing na radnom mjestu – samo buzzword ili realni benefit?

Doris Benčić

CloudSense d.o.o., Zagreb

Sekcija za psihologiju rada i organizacijsku psihologiju HPD, Zagreb

doris.bencic@gmail.com

Wellbeing u radnom okruženju možemo definirati kao dobrobit zaposlenika, odnosno kao brigu za njihovo mentalno i fizičko zdravlje. Wellbeing u ovom kontekstu podrazumijeva i prisustvo pozitivnih emocija, kvalitetnih odnosa, smislenog posla i postignuća na radnom mjestu. U posljednje vrijeme, velik broj organizacija iz različitih industrija promovira benefite koji su vezani za različite vrste wellbeinga – mentalno i fizičko zdravlje, uravnotežena prehrana, prevencija stresa. Promoviranje benefita dio je uspješnog employer brandinga i omogućuje privlačenje talenata, zadržavanje zaposlenika, povećanje zadovoljstva organizacijom i poslom, širenje organizacijske kulture.

Međutim, čini se kako je isticanje wellbeinga na radnom mjestu postalo obavezan dio svakog tima ljudskih potencijala i svakog selekcijskog postupka. Postavlja se pitanje je li riječ samo o pomodnoj frazi ili se radi o benefitima koji uistinu imaju pozitivan učinak na zadovoljstvo i sreću zaposlenika. Neki od benefita uključuju savjetovanje i psihoterapiju za zaposlenike, coaching menadžera, plaćene sportske aktivnosti, pretplate na aplikacije za mentalno zdravlje, meditaciju i mindfulness sesije te niz drugih.

Različita istraživanja potvrđuju pozitivan utjecaj wellbeing programa i benefita na angažiranost i zadovoljstvo zaposlenika. No, tek su najnovija istraživanja (Jones i sur., 2019; Song i Baicker, 2019) počela koristiti eksperimentalni pristup u ispitivanju korisnosti wellbeing programa. Rezultati ovih ispitivanja pokazuju da, iako postoji pozitivan utjecaj, efekt benefita nije jednoznačan ni dugoročan.

Učinkovost wellbeing benefita i programa na radnom mjestu zasigurno će se nastaviti ispitivati. Za sada možemo reći da svakako nije riječ samo o popularnom *buzzwordu*, no isto tako niti o univerzalnom rješenju za zadovoljstvo zaposlenika.

Ključne riječi: dobrobit, radno mjesto, benefit

"PoduzEtno", projekt razvoja poduzetničkih osobina i vještina kod djece te njegovanja kulturne baštine zavičaja

Mia Host, Mirela Tuhtan

OŠ "Drago Gervais" Brešca, Jurdani

miakovacevic.mail@gmail.com

Ako se pitate kakve veze ima poduzetništvo s radom školskog psihologa, pokazat ćemo vam što se događa kad školski psiholog u suradnji s knjižničarem izađe „izvan okvira“ zadanog rada. Potaknute bogatstvom kulturne i jezične baštine kraja u kojem naši učenici žive, ali i svjesne izazova modernog društva, željele smo učenicima omogućiti prostor za slobodno izražavanje vlastite kreativnosti, inovativnosti, proaktivnosti, a uz naglasak na suradnju, međusobno uvažavanje i pripadnost zajednici. Već treću godinu zaredom psihologinja i knjižničarka s učenicima četvrtih razreda OŠ „Drago Gervais“, Brešca, provode projekt *PoduzEtno*. Naziv projekta složena je koja upućuje na poduzetništvo i tradiciju. Sukladno kurikulumu međupredmetne teme Poduzetništvo za osnovne i srednje škole, svrha ovog projekta je razvijanje poduzetničkoga načina promišljanja i djelovanja u svakodnevnome životu i radu, stjecanje radnih navika i razvoj osobina poduzetne osobe. Cilj je učenike poučiti razvoju poduzetničke ideje od zamisli do realizacije, postavljanju ciljeva te planiranju i provedbi planiranih aktivnosti. Osim toga, cilj je potaknuti učenike da upoznaju tradiciju i specifičnosti karakteristične za kraj u kojem žive te kroz realizaciju poduzetničke ideje promoviraju kulturu i običaje svoga zavičaja. Na početnim radionicama učenike se upoznaje s pojmovima: poduzetništvo, izumi i inovacije. Učenici zatim predstavljaju djelatnosti poduzetnika iz svojeg okruženja i tako osvještavaju kako se u njihovom mjestu ljudi bave različitim djelatnostima te svojim proizvodima i uslugama doprinose kvaliteti života stanovnika i razvoju našega kraja.

Također, iznose sve ono po čemu je njihovo mjesto poznato i posebno, bilo da je riječ o građevinama, običajima, odjeći, hrani ili predmetima. Potičući timski rad i suradnju među učenicima veći dio aktivnosti odvija se u obliku grupnog rada, pri čemu učenici objedinjuju prikupljene informacije o posebnostima svog užeg zavičaja te odabiru jednu od navedenih stvari koju bi mogli razviti u poduzetničku ideju. Ideja se prezentira pred cijelim razredom, pri čemu dolazi do izražaja kreativnost i maštovitost učenika. Bira se najbolja ideja, ona koja se može realizirati u učionici, uzimajući u obzir dob učenika, financijske mogućnosti i vrijeme koje nam je na raspolaganju. U realizaciji odabrane ideje sudjeluju svi učenici.

Ponosni smo na dosadašnja ostvarenja naših učenika - originalne suvenire: *Pasjački čokoladni novčić*, *Pusnu bocu* i didaktičku igru *Parićaj zvončara*.

Ključne riječi: učenici, poduzetništvo, kreativnost, inovativnost, proaktivnost, suradnja

Ima li psihologija budućnost?

Ivan Jerković

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom Sadu, Novi sad, Srbija

ivan.jerkovic@ff.uns.ac.rs

Psihologija je disciplina s dugom prošalošću, a kratkom poviješću. U periodu od samo 150 godina ona je pretrpjela izmjene u svom programu istraživanja, metodama, društvenoj poziciji kao znanosti i formiranju profesije, vjerojatno više nego ijedna druga znanost i struka. Čini se da psihologija nije dostigla svoj konačni oblik, pa se postavlja pitanje u kojem pravcu se ona kreće? Mogu li se psihološke pojave razmatrati kao da počivaju na linearnoj kauzalnosti, proučava li psihologija konstrukte ili je neka druga ontologija predmet psihologije, je li subjektivnost za psihologiju neobjektivna, jesu li vjerojatnost i statistika prijelazno razdoblje psihologije dok se samoizvještavanje ne zamjeni skeniranjem mozga, tko će se u budućnosti profesionalno baviti psihičkim poteškoćama i poremećajima, muči li ljude koji pate nešto u njihovom tijelu ili nešto u njihovoj osobnosti, osobnoj i povijesnoj? I s koje strane mi kao psiholozi pristupamo toj patnji? Je li psihologija prirodna nauka kojoj će genetika, biokemija i sofisticirane metode snimanja moždane aktivnosti to konačno omogućiti? Tiče li se društvena nepravda psihologije, kako životni uvjeti utječu na mentalnu patnju i koja je uloga psihologa koji treba pomoći? Jesmo li došli do točke razvoja u kojoj se može reći da je sazrelo vrijeme da se redukcionizam, uspješno ostvaren kada je u pitanju fizika i kemija, sada dogodi i u psihologiji. Koje su posljedice ako to nije moguće, a mi se ponašamo kao da se to već dogodilo? Odgovore na ova pitanja nije moguće dati izolirano, za svako posebno, jer odgovor na jedno pitanje ima jasne implikacije na sljedeće odgovore. Na kraju, hoće li psihologija opstati kao polje istraživanja, kao znanstvena i profesionalna zajednica nije besmisleno pitanje jer su se takve stvari već događale u povijesti. Zato se trebamo zapitati što psiholozi očekuju od sebe kao praktičari, što javnost očekuje od nas ako smo pomagači, kome mi u stvari pomažemo, a što akademska zajednica smatra da je obećavajući pravac razvoja i kako je sve to povezano s društvenim ugledom, moći i novcem, nisu jednostavna pitanja, ali na njih se mora barem početi odgovarati.

Ključne riječi: povijest, budućnost, znanost, praksa, psihologija

Ja nisam problem, ja sam dijete!

Martina Nikolić, Sanja Crnjak

Centar za nestalu i zlostavljaju djeću, Osijek

martina.nikolic@cnzd.org

Našu djecu često nazivaju huliganima i divljacima. Često ih izbjegavaju i odrasli ali i vršnjaci. Često se događa da ih se okrivljava za stvari koje nisu napravili. Kroz ovaj TED talk želimo raditi na smanjenju stigmatizacije djece s problemima u ponašanju s kojima u Centru za nestalu i zlostavljaju djeću radimo gotovo jedno desetljeće. Smatramo da je važno istaknuti ovu temu i podijeliti svoje znanje i iskustvo s ostalim psiholozima.

Želimo istaknuti ključnu ulogu socijalne usluge poludnevnog boravka u podršci i unaprjeđenju kvalitete života djece s problemima u ponašanju ali i njihovih obitelji. Želimo ukazati na prednosti i vrijednost ove usluge te istaknuti primjere uspješnih praksi u Hrvatskoj.

Kroz istraživanje i rad na terenu, stekli smo razumijevanje potreba i izazova s kojima se susreću korisnici socijalne usluge poludnevnog boravka. Osim pružanja podrške u svakodnevnim aktivnostima, poludnevni boravak omogućuje inkluziju, socijalizaciju, participaciju, osnaživanje i razvoj korisnika. Ova usluga igra ključnu ulogu u stvaranju održive i inkluzivne zajednice.

Uz to, želim istaknuti važnost suradnje među različitim dionicima, uključujući stručnjake, institucije i zajednicu, kako bi se osigurala kontinuirana podrška i unaprijedila kvaliteta socijalne usluge poludnevnog boravka.

Kroz TED talk, želimo nadahnuti i informirati publiku o ovom važnom aspektu socijalne skrbi. Kroz primjere uspješnih praksi, statističke podatke i osobne priče, želimo pobuditi svijest o važnosti ulaganja u socijalnu uslugu poludnevnog boravka te potaknuti promjene i inovacije na tom polju.

Ključne riječi: djeca s problemima u ponašanju, socijalna usluga poludnevnog boravka, inkluzivna zajednica.

Kada onboarding, preboarding, reboarding, a kada offboarding?

Voditeljica: Tanja Prekodravac

SELECTIO, Zagreb

tanja.prekodravac@selectio.hr

Predavanje Sekcije za psihologiju rada i organizacijsku psihologiju u formatu TED talk-a dat će pregled značenja, važnosti i uloge četiri prakse u organizacijama: onboardinga, preboardinga, reboardinga i offboardinga, koje pokrivaju važne točke od trenutka zapošljavanja do trenutka odlaska zaposlenika iz organizacije.

Organizacija treba kroz proces onboardinga omogućiti novom zaposleniku lakše i brže upoznavanje s novom radnom sredinom, kulturom kompanije i zahtjevima radnog mjesta te prolazak obuke sa svrhom usvajanja potrebnih znanja i vještina za bržu i uspješniju integraciju. Preboarding uključuje skup radnji koje se vrše prije prvog radnog dana novog zaposlenika, a reboarding uključuje sve aktivnosti koje se provode kako bi se zaposlenika pripremio za uspjeh kada se ponovno pridružuje tvrtki u kojoj je ranije radio ili kada se radni uvjeti značajno promijene za vrijeme njegovog dužeg izbivanja, npr. nakon rodiljnog dopusta, bolovanja, sabbaticalleave-a i dr. Svaka od ovih praksi pruža zaposleniku važnu podršku koja omogućava bržu adaptaciju i integraciju te posljedično bržu samostalnost u radu i radnu učinkovitost. Dok offboarding podrazumijeva proces (skup radnji) koji se odnosi na raskid suradnje s zaposlenikom, neovisno o tome da li zaposlenik svojevrijedno odlazi iz kompanije, odlazi u mirovinu ili odlazi na zahtjev poslodavca.

Cilj interaktivnog predavanja je dati pregled navedenih praksi, njihovo značenje i ulogu te dati sugestije za primjenu.

Ključne riječi: onboarding, preboarding, reboarding, offboarding

Menopauza u business-u

Voditeljica: Tanja Prekodravac

SELECTIO, Zagreb

tanja.prekodravac@selectio.hr

Interaktivno predavanje Sekcije za psihologiju rada i organizacijsku psihologiju skrenut će pažnju na jedno područje wellbeing programa, a to je vrijeme menopauze u toku radnog staža žena, s ciljem da se otvoreno progovori o menopauzi tako što će se omogućiti njezino bolje razumijevanje među menadžmentom organizacije, kao i potaknuti stvaranje otvorenijeg radnog okruženje za zaposlenice koje prolaze kroz ovu promjenu.

Žene prolaze kroz menopauzu prosječno u dobi između 45 i 55 godina što znači nekoliko godina psihofizičke prilagodbe na novi hormonski status organizma za vrijeme kojih mogu doživjeti neugodne simptome u rasponu od valunga, nesanice, promjena raspoloženja do teškoća koncentracije i pamćenja. Simptomi menopauze su različito izraženi od osobe do osobe, ali mogu značajno promijeniti radnu učinkovitost žena. Neka istraživanja pokazuju da preko 50 % žena sa simptomima menopauze tvrdi da se oni negativno odražavaju na njihov posao i karijeru.

Cilj interaktivnog predavanja je potaknuti svjesnost o ovoj temi, i kod žena i kod menadžmenta organizacije, potaknuti razumijevanje ove teme te dati pregled što pojedine organizacije poduzimaju kako bi se minimizirao utjecaj simptoma menopauze na radnu učinkovitost zaposlenica u menopauzi.

Ključne riječi: menopauza, simptomi menopauze, radna učinkovitost, organizacijske politike

Zašto nam trebaju perinatalni psiholozi?

Martina Trboglav Podvorac

Privatna psihološka praksa Corium

Centar za perinatalnu psihologiju i rano roditeljstvo, Zagreb

martina.trboglav.podvorac@gmail.com

U Hrvatskoj jedna od tri žene svoj porod doživljava traumatičnim iskustvom, 25% majki bori se s postporođajnom depresijom, a čak tri od četiri žena osjeća potišteno nakon rođenja djeteta, proživljavajući tzv. baby blues. Iako još uvijek nemamo podatke, iz prakse znamo da i neki očevi prolaze kroz slična iskustva. Rano roditeljstvo je također prepuno izazova, pogotovo u današnje vrijeme kada su mnoge žene i obitelji same, bez kvalitetne podrške. Osjećaji preplavljenosti, usamljenosti, brige, krivnje, sukobi među partnerima – često su dio zajedničkih početaka. Uz to, mnogi se suočavaju s neplodnošću ili gubitkom djeteta, što je bol koja najčešće ostaje između četiri zida vlastita doma.

Svaku tu emociju osjeća i beba, koja je uronjena u svijet svojih roditelja, od samih početaka. Uz to, beba ima i vlastito iskustvo. Danas znanost potvrđuje ono što su neke davne kulture intuitivno osjećale i vjerovala – naša prenatalna iskustva te način kako dolazimo i kako smo dočekani u ovaj svijet, ostavljaju duboki utisak u naše tijelo i psihi, postajući temeljni životni skript.

Kako mi kao struka možemo i trebamo odgovoriti na te izazove? Koja znanja i vještine nam trebaju da bismo mogli pružiti potrebnu podršku obiteljima u njihovim počecima? Koja psihološka znanja nasušno nedostaju mnogim drugim stručnjacima koji skrbe o ženama u perinatalnom periodu, i koje su posljedice toga? Koliko je zdravstveni sustav uopće usmjeren na brigu o mentalnom zdravlju (budućih) majki i beba? Zašto je sve to problem ne samo za obitelji koje kreću u zajednički život, već za društvo u cjelini?

Područje perinatalne psihologije relativno je mlado i u svjetskim razmjerima, no zadnjih 50 godina je sve aktivnije i življe. Stručnjaci koji brinu o perinatalnom zdravlju majki i obitelji kroz svoj rad integriraju znanja somatske prenatalne i perinatalne psihologije, interpersonalne neurobiologije, epigenetike, embriologije, teorije privrženosti, polivagalne teorije i drugih suvremenih neuroznanstvenih istraživanja, uz duboko razumijevanje fizioloških procesa trudnoće, poroda i postpartuma. Tu su i znanja o obiteljskoj sistemskoj dinamici, partnerskim odnosima i utjecaju transgeneracijskog nasljeđa.

Jesmo li i mi u Hrvatskoj spremni prepoznati važnost ovog područja?

Ključne riječi: perinatalna psihologija, trudnoća, porod, postpartum, rano roditeljstvo

Što znamo o seksualnom užitku?!

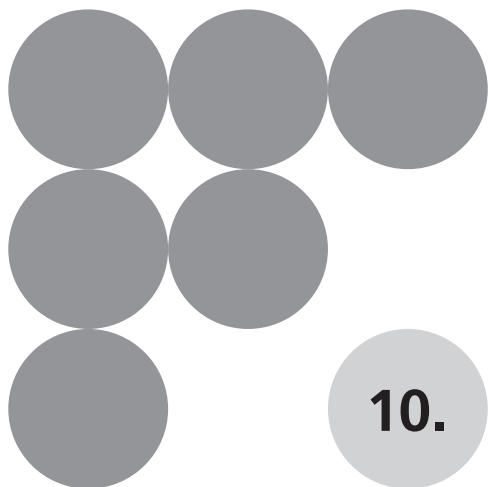
Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

iva.zegura@bolnica-vrapce.hr

Seksualni užitak važan je za razumijevanje seksualnosti, seksualnog funkcioniranja te općenito zdravlja i dobrobiti svih osoba, neovisno o njihovoj seksualnoj orijentaciji i/ili rodnom identitetu. Pregled dosadašnjih istraživanja i stručne literature ukazuje na nedostatak specifične i sveobuhvatne definicije seksualnog užitka. Ovo se odražava kako na samo razumijevanje na što se sve koncept seksualnog užitka odnosi, a što ima reperkusiju i na mjere kojima ga se ispituje u istraživanjima. Naravno, manjkavost u istraživanjima odražava se na edukaciju, a samim time utječe i na način te pristupu poteškoćama i problemima sa seksualnosti u kliničkoj praksi. Muškarci i žene razlikuju se u svom doživljavanju seksualnog užitka. Ove rodne razlike mogu se pripisati urođenom većem seksualnom nagonu kod muškaraca, što podržava i perspektiva evolucijske psihologije rodnih razlika u reproduktivnim strategijama. Istraživanja ukazuju na manje doživljavanje seksualnog užitka kod heteroseksualnih žena nego kod heteroseksualnih muškaraca premda se heteroseksualne žene ne razlikuju u svome kapacitetu za doživljavanje seksualnog užitka. S obzirom da istraživanja ne ukazuju na biološku osnovu postojanja rodnih razlika u doživljavanju seksualnog užitka, važno je osvijestiti i obratiti pažnju na ulogu rodne nejednakosti u društvu, istraživanjima i kliničkoj praksi. Ovo može pomoći otklanjanju ograničenja s kojim se suočavaju žene u postizanju seksualnog užitka, pomoći poticanju rodne ravnopravnosti te seksualnih prava.

Ključne riječi: biopsihosocijalna perspektiva, rod, istraživanja, seksualnost, seksualni užitak

**OSTALE AKTIVNOSTI
(STRUČNI DOMJENAK,
TRIBINA, KVIZ)**

TRIBINA

Profesionalna uloga psihologa u modelu rada osnovnih škola kao cjelodnevnih škola

Josip Burušić

Ministarstvo znanosti i obrazovanja
Republike Hrvatske

josip.burusic@mzo.hr

Kroz izlaganje i zajednički razgovor cilj je dodatno pružiti informacije psiholozima zaposlenim u osnovnim školama na radnom mjestu stručnih suradnika s novim mogućnostima i prilikama unapređenja profesionalnog rada u modelu rada osnovnih škola kao cjelodnevnih škola. U Cjelodnevnoj osnovnoj školi stručni suradnici imaju, uz postojeće redovite profesionalne aktivnosti, i više važnih profesionalnih uloga i radnih zadataka specifičnih za cjelodnevnu školu. Ponajprije se to očituje u aktivnostima planiranja, organiziranja, upravljanja, stručnog praćenja i vrednovanja aktivnosti Programa potpore i obogaćivanja (A2) (na razini škole, na razini predmetne i razredne nastave, na razini razreda te na razini razrednog odjela). Stručni suradnici psiholozi dodatno, suradnički s učiteljima i drugim stručnim suradnicima provode individualnu i potporu manjim skupinama učenika (npr. učenici s teškoćama u učenju, daroviti učenici) te su time kao i drugi stručni suradnici i izravno uključeni u neposrednu provedbu aktivnosti Programa A2.

Ključne riječi: školski psiholog, potpora učenicima, cjelodnevna škola

Digitalna džungla – kvizologija

Sanja Crnjak, Martina Nikolić

Centar za nestalu i zlostavljanu djecu, Osijek

sanja.crnjak@cnzd.org

Pandemija nam je pokazala koliko su digitalne vještine važne za rad i interakciju, ali i ukazala na nedostatak digitalnih vještina i potrebu za povećanjem digitalnog obrazovanja. Održiva zajednica ne može biti odvojena od svega što korištenje interneta čini sigurnim. Internet je postao ključna infrastruktura koja omogućava ljudima da se povežu, komuniciraju i razmjenjuju informacije. Međutim, sa tim napretkom dolaze i izazovi i rizici koji utječu na psihološko blagostanje pojedinaca i cjelokupnih zajednica, a osobito djece i mladih.

Održive zajednice oslanjaju se na razvoj sigurnog i poticajnog okruženja na internetu. To zahtijeva integrirani pristup koji uključuje različite dionike. Psiholozi imaju važnu ulogu u stvaranju svijesti o važnosti sigurnosti na internetu u održivim zajednicama. Psihološka istraživanja mogu pružiti uvid u razumijevanje ponašanja na internetu, motivaciju za rizične aktivnosti i faktore koji doprinose cyber kriminalu. Također, mogu razviti programe prevencije i intervencije koji promoviraju digitalnu pismenost, edukaciju o online sigurnosti i etičkom korištenju tehnologije. Psiholozi mogu pružiti podršku pojedincima koji su doživjeli negativne događaje na internetu poput elektroničkog nasilja. Kroz suradnju i angažman psihologa, možemo stvoriti digitalno okruženje koje podržava mentalno zdravlje, potiče pozitivne interakcije i promiče održive zajednice u digitalnom dobu.

Centar za sigurniji Internet Hrvatska stoga će na 30. Godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa organizirati kviz. Cilj je predstaviti rad Centra za sigurniji Internet na zanimljiv i interaktivan način. Sudionicima će se predstaviti najnovije rezultate istraživanja i iskustva iz prakse na nešto opušteniji način, kroz jedan oblik igre, za koju je dokazano da je puno uspješniji oblik usvajanja novih sadržaja od tradicionalnih načina. Namjera je povezati sudionike konferencije i dati im povod za razgovor o aktualnoj problematici te pružiti konkretne alate koji bi im mogli koristiti u svakodnevnom radu.

Kviz će biti organiziran na način da se prijavljuju grupe do 5 članova s imenom koje odaBERU i koji bi kroz više setova pitanja odgovarali na postavljena pitanja. Za sudionike koji ostvare najbolji rezultat su pripremljeni pokloni Centra za sigurniji Internet. Maksimalan broj grupa koji bi se mogao prijaviti ovisi o kapacitetu prostora. Sudionici bi odgovore predavali putem interaktivne platforme Mentimeter. Predviđeno trajanje kviza je 45 minuta.

Ključne riječi: sigurnost na internetu, CSI.hr, kviz, elektroničko nasilje, digitalna dobrobit

“PROŠEĆI SE ZNAMI PO KVARNERE 2024.” - najava 31. Godišnje konferencije hrvatskih psihologa u Opatiji

Hrvoje Gligora, Nada Kegalj

Društvo psihologa Primorsko-goranske
županije, Rijeka

hrvoje.gligora@socskrb.hr;
nadakegalj@yahoo.com

S obzirom da smo posljednjih nekoliko godina naučili živjeti u digitalnom i virtualnom svijetu, želja nam je, u ovom, postpandemijskom razdoblju, vratiti se igri, učenju i životu u realnom svijetu, učeći, družeći se i zabavljajući se. Iskoristimo digitalizaciju za povratak u stvarnost. Glavna svrha ove aktivnosti je da upravo kroz zabavu i igru, upoznamo psihologe s mjestom i razlogom zašto bi trebali posjetiti Godišnju konferenciju hrvatskih psihologa iduće godine u Opatiji. Cilj nam je motivirati ih i zabaviti.

U ovoj igri, psiholozi Društva psihologa Primorsko-goranske županije, upoznat će sudionike ljepotama svog kraja te zaintrigirati na dolazak na 31. Godišnju konferenciju psihologa na Kvarner.

Naučimo otključati potencijale igrom i tako jačati otpornost pojedinaca i društva.

Ključne riječi: “igrifikacija”, Opatija, Rijeka, Godišnja konferencija hrvatskih psihologa 2024.

Stručni domjenak Preventivni programi u školskom kontekstu

Aleksandra Huić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

ahuić@ffzg.hr

Jedna od uloga školskih psihologa je izrada školskog preventivnog plana i programa, a koji se donosi svake školske godine. Međutim, u sklopu svojeg redovitog obrazovanja školski psiholozi nisu dobili dubinska znanja o preventivnoj znanosti kao niti znanja o karakteristikama kvalitetnih preventivnih programa. Istovremeno, školski kontekst i efikasna prevencija u dječjoj i adolescentskoj dobi „idu ruku pod ruku“. Naime, istraživanja u preventivnoj znanosti često pokazuju kako implementacija univerzalnih preventivnih programa namijenjenih djeci i mladima upravo u školski sustav dovodi do najboljih rezultata. Ovaj domjenak sastojat će se iz više dijelova. Stručnjakinja iz područja preventivnih znanosti uvest će nas u prvi dio domjenka, a koji se odnosi na proširivanje postojećeg teorijskog i praktičnog znanja školskih psihologa o preventivnoj znanosti te karakteristikama kvalitetnih preventivnih programa. Drugi, najveći, dio domjenka bit će posvećen predstavljanju više preventivnih programa, namijenjenih implementaciji u osnovnim i srednjim školama i usmjerenih kako na učenike tako i nastavnike. Autori/ko-autori će predstaviti sljedeće programe: 1. *Alati za moderno doba* - program univerzalne prevencije ponašajnih ovisnosti i rizičnih ponašanja u virtualnom okruženju namijenjen učenicima 7. i 8. razreda osnovnih škola; 2. *Tko zapravo pobjeđuje?* - program prevencije kockanja kod mladih namijenjen učenicima 1. i 2. razreda srednje škole; 3. *Seksualno nasilje – edukacijski i preventivni programi* – namijenjeni učenicima osnovnih i srednjih škola; 4. *Programi poticanja školske integracije djece izbjeglica*, a koji su namijenjeni i domicilnoj djeci i djeci izbjeglicama u osnovnim školama; 5. *Hand in Hand* – program usmjeren na osnaživanje socio-emocionalnih kompetencija učitelja i njihove svijesti o različitosti kako bi ih se podržalo u radu s različitim učenicima te im se olakšalo nošenje sa svakodnevnim izazovima; 6. *PoMoZi Da* – edukativni program mentalno-zdravstvenog opismenjanja odgojno-obrazovnih djelatnika u području mentalnog zdravlja djece i mladih. U završnom dijelu voditeljica domjenka moderirat će diskusiju o izazovima implementacije programa u realnosti školskog okruženja te važnosti provođenja evaluacije učinkovitosti programa. Nadamo se da će ovaj domjenak pružiti platformu za osnaživanje školskih psihologa u kompetencijama potrebnima za efikasno planiranje preventivnih aktivnosti u školi.

Ključne riječi: prevencija, škola, implementacija, evaluacija

EuroPsy diploma u Hrvatskoj – što nam donosi ovaj europski profesionalni standard?

Christoph Steinebach¹, Ivanka Živčić-Bećirević²,
Gordana Kuterovac Jagodić²,
Zrinka Greblo Jurakić², Igor Kovač²,
Dubravka Svilar Blažinić², Josip Lopižić³

¹ European Federation of Psychologists' Associations - EFPA

² Hrvatski NAC odbor za EuroPsy

³ Hrvatsko psihološko društvo

josiplotizic@psihologija.hr

EuroPsy ili Europski psihologijski certifikat predstavlja profesionalni kvalifikacijski standard za obrazovanje, osposobljavanje te kompetencije psihologa. Psiholozi koji udovoljavaju tim standardima mogu zatražiti certifikat te se upisati u javni europski registar psihologa. Ovaj certifikat služi ujedno i kao profesionalna iskaznica koja omogućava priznavanje osposobljenosti psihologa za samostalan rad u europskim državama (u skladu s direktivom EU 2005/36/EC). U EuroPsy registru psihologa objavljuju se podaci o psiholozima na razini pojedine države koji posjeduju certifikat te kojima se može obratiti neka osoba ili organizacija koja želi koristiti usluge kvalificiranog psihologa. Na taj se način potiče mobilnost psihologa te se omogućava dostupnost psiholoških usluga visoke kvalitete za klijente u cijeloj Europi. EuroPsy certifikat odnedavno je dostupan i hrvatskim psiholozima.

Na planiranoj raspravi predstaviti će se Hrvatski nacionalni odbor te će zajedno s uvažanim gostom Christophom Steinebachom, predsjednikom EFPA-e, prezentirati osnovnu racionalu EuroPsy certifikata ali i odgovarati na pitanja prisutnih o svim pojedinostima vezanima za ovaj europski profesionalni standard psihologa.

Ključne riječi: EuroPsy diploma, EuroPsy standard obrazovanja, EuroPsy diploma u Hrvatskoj

Psihologija menadžmenta i vodstva: kako su iskovane svjetske medalje hrvatske nogometne reprezentacije (Iva Olivari i Tomislav Pacak)

Dijana Zver, Maja Golec

Sekcija za psihologiju rada i organizacijsku psihologiju HPD-a

dijana.zver@gmail.com;
maja.povijac@gmail.com

Psihologija menadžmenta i vodstva tema je kojom se već niz desetljeća u inozemstvu i nešto kraće u Hrvatskoj bave organizacijski psiholozi. Sekcija za psihologiju rada i organizacijsku psihologiju odlučila je dublje razraditi ovu temu poznatim primjerom iz svijeta sporta-nogometa.

Točnije, dopročelnica Sekcije Dijana Zver i članica Sekcije Maja Golec, zajedno s niže navedenim kolegama suorganizatorima, pozvale su Ivu Olivari i Tomislava Pacaka iz Hrvatskog nogometnog saveza da prikažu menadžerski i timski put naše nogometne reprezentacije do povijesnih uspjeha.

Suorganizatori ovog predavanja se i sami u svom radu bave psihologijom menadžmenta, vodstva, liderstva i sl.: Slobodan Jović (Selekcija.hr), Sandro Kraljević (Mind Lab), Hrvojka Kutle (Spirala izvrsnosti), Nataša Margetić Lukić (Poslovna inteligencija), Marino Miloš (Mislite), Dubravka Mirković (Gentis), Vanja Prvulović (Sinapsa) i Alan Žepić (LQ).

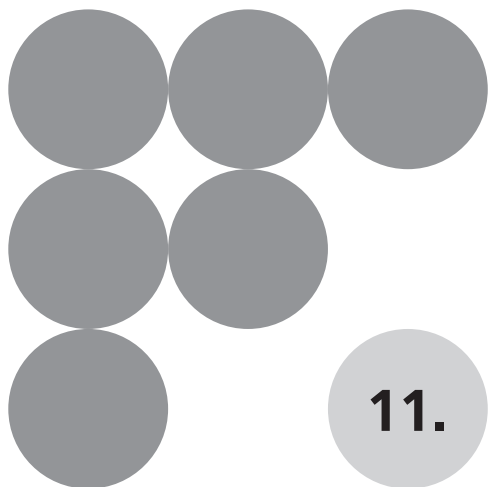
Kao neposredni sudionici nezaboravnih pohoda hrvatske nogometne reprezentacije do srebrne odnosno brončane medalje na svjetskim prvenstvima u Rusiji 2018. i Katru 2022. godine, Iva Olivari i Tomislav Pacak govore o najvećim uspjesima hrvatskog sporta kroz prizmu menadžmenta, vodstva i psihološke pripreme, navodeći primjere menadžerskih vještina i odluka izbornika Zlatka Dalića i kapetana Luke Modrića koje su bile ključne za ostvarivanje takvih uspjeha.

Team managerica i glasnogovornik Vatrenih govorit će o stvaranju sjajne momčadske atmosfere te pojedinačnoj i timskoj pripremi za najveće nogometno natjecanje na svijetu.

Kako se izbornik i igrači suočavaju s pritiskom spoznaje da ih gledaju stotine milijuna ljudi, a cijela nacija očekuje i živi za vašu pobjedu? Kako momčad proživljava teške trenutke na terenu i izvan njega? Kakav je osjećaj biti u svlačionici nakon pobjede u polufinalu Svjetskog prvenstva, a kakav nakon poraza u finalu? Kakva je psihološka priprema ekipe kojoj se cijeli svijet divio zbog izuzetnog karaktera koji je pokazivala uporno se vraćaju iz početnog zaostatka u ključnim utakmicama?

Saznajte odgovore na gornja pitanja kroz predavanje.

Ključne riječi: psihologija menadžmenta, nogomet, reprezentacija

SASTANCI STRUČNIH SEKCIJA

Sastanak Sekcije psihologa u socijalnoj skrbi

Voditeljica: Martina Antolković Hršak

Hrvatski zavod za socijalni rad, PU Novska

martina.antolkovichrsak@socskrb.hr

U okviru 30. konferencije hrvatskih psihologa održali bismo prvi sastanak Sekcije psihologa u socijalnoj skrbi koja je nakon vremena mirovanja, ponovno obnovila rad.

Cilj je pozvati kolege na uključivanje u rad sekcije, dolaske na sastanke, stručno usavršavanje i razmjenu iskustava. Osim navedenog prisutni će upoznati čelništvo sekcije te će se planirati rad za 2024. godinu. Kolege će se upoznati s nadolazećim 17. tjednom psihologije u Hrvatskoj te pozvati na planiranje aktivnosti u svojoj lokalnoj zajednici. Na kraju, ostavlja se vrijeme za raspravu i pitanja.

Dnevni red:

1. Obnova rada Sekcije i predavljanje čelništva
2. Planiranje rada Sekcije za 2024. godinu
3. 17. tjedan psihologije
4. Rasprava
5. Predviđeno je trajanje od 50 minuta.

Ključne riječi: psiholozi u socijalnoj skrbi, sekcija HPD-a, plan rada, Tjedan psihologije

Sastanak Sekcije HPD-a za psihologiju sporta i tjelesnog vježbanja

Voditeljica: Renata Barić

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu

renata.baric@kif.hr

Cilj sastanka Sekcije za psihologiju sporta i tjelesnog vježbanja HPD-a je izvijestiti sudionike sastanka o radu Sekcije, te promovirati buduće aktivnosti i rad Sekcije općenito. Na taj način moguće je potaknuti suradnju između naše Sekcije i nekih drugih sekcija i stručnjaka te stvoriti preduvjete za uključivanje novih članova zainteresiranih za ovo primijenjeno područje psihologije.

U okviru sastanka održat će se i stručno, teorijsko praktično predavanje kolegice Nine Senečić, savjetodavne terapeutkinje tjelesno orijentirane psihoterapije. Na temu povezanosti tijela i karaktera, u okviru kojeg će se ukratko prezentirati osnove integrativne tjelesno orijentirane psihoterapije uz praktičan prikaz nekih osnovnih vježbi. Predavanje je otvoreno za sve sudionike konferencije.

Činjenica jest da su tijelo i um nedjeljiva cjelina i da su sva naša iskustva pohranjena u tijelu. Kao bebe i djeca strukturiramo se u odnosu na određena tjelesno emocionalna iskustva koja smo doživjeli. Naš karakter ima svoju tjelesnu strukturu i posturalnu organizaciju, upravo kao što i naša tjelesna strukturiranost uvelike odražava naša emocionalna iskustva i način na koji se branimo. Na ovom predavanju popraćenom iskustvenim vježbama sudionici će moći dobiti uvid u nekoliko osnovnih tipova karaktera i njihovu posturalnu organizaciju. Takvo razumijevanje tijela i odnosa tijela i uma može biti korisno za rad u području psihološke pripreme sportaša, ali i u terapijske svrhe općenito.

Nakon sastanka sudionici će imati priliku za raspravu, razmjenu iskustva i postavljanje pitanja, a članovi sekcije - sportski psiholozi koji se bave psihološkom pripremom sportaša raspravljat će o primjeni spoznaja i smjernica ovog terapijskog pristupa u radu sa sportašima, ali u radu na sebi i svojoj dodatnoj edukaciji.

Ključne riječi: aktivnosti sekcije, sport, tjelesno orijentirana psihoterapija

Sastanak sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva

Voditeljica: Andreja Brajša-Žganec

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

Andreja.brajsa.zganec@pilar.hr

Na ovogodišnjoj konferenciji održat će se redoviti sastanak članova Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva. Raspravljat će se o vrlo aktualnim temama vezanim za današnju suvremenu obitelj, partnerske odnose i brak u kontekstu poboljšavanja kvalitete života članova obitelji, kvalitete partnerskih odnosa i zadovoljstva životom. Izazovi koji se postavljaju pred psihologe u području kvalitete života obitelji, braka i partnerstva iz dana u dan sve su veći, raznolikiji i stalno drugačiji, stoga kao struka moramo jedni drugima pomagati u cilju postizanja najviših standarda. Pozivaju se kolegice i kolege, članice i članovi Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva Hrvatskog psihološkog društva te ostali zainteresirani sudionici konferencije na sastanak ove stručne Sekcije.

Ključne riječi: sastanak, sekcija HPD-a, psihologija obitelji, braka i partnerstva

Sastanak Sekcije za psihologiju starenja Hrvatskog psihološkog društva

Voditeljica: Jasminka Despot Lučanin

U mirovini, Zagreb

jasminka.despot@gmail.com

Cilj sastanka Sekcije za psihologiju starenja HPD-a je izvijestiti sudionike sastanka o aktivnostima članova sekcije tijekom prethodnog razdoblja te planirati predstojeće aktivnosti sekcije i potaknuti nove oblike suradnje među članovima.

Posebno mjesto u planiranom sastanku imat će kratko izlaganje kolegice Jasne Čurin o prijedlogu osnivanja nove Sekcije umirovljenih psihologa HPD-a. Poznato je da umirovljenje predstavlja promjenu u životu osobe jer zahtjeva razne prilagodbe, da je starijih osoba sve više u općoj populaciji, da se produžava životni vijek te da će novi umirovljenici biti višeg obrazovnog i socijalnog statusa, što će pak proizvoditi nove potrebe vezane uz kvalitetu njihovog života. Na osnovi tih polaznih činjenica nastala je ideja o osnivanju nove, zasebne Sekcije umirovljenih psihologa. Cilj je izlaganja prijedloga razgovarati o ideji pa su pozvani svi koje tema zanima na razmjenu mišljenja. Kolegica Čurin je gotovo cijeli radni vijek provela u području cjeloživotnog obrazovanja starijih osoba, gdje je svakodnevno svjedočila bogatstvu profesionalnog i životnog iskustva koje starije osobe posjeduju, a društvo nedovoljno prepoznaje. Ali, istovremeno i njihovoj potrebi da kontinuirano usvajaju nova znanja.

Ideja je okupljanje umirovljenih kolegica i kolega koji bi kroz organizaciju i sudjelovanje u raznim aktivnostima, temeljem životnih i profesionalnih iskustava koja posjeduju, mogli inicirati i organizirati inovativne i kvalitetne programe namijenjene aktivnom starenju. Programi bi bili npr. u funkciji jačanja kognitivnih kapaciteta, socijalizacije, samoaktualizacije i psihofizičkog zdravlja općenito. Karakter sekcije bio bi ponešto drugačiji od ostalih, jer uključuje različita područja psihologije, a prioritetno je okrenut aktivnostima u zajednici. U radu sekcije mogli bi sudjelovati i mlađe kolegice i kolege, dapače, jer međugeneracijskim programima učimo jedni od drugima i jedni od drugih, kao i kolegice i kolege koji su nakon umirovljenja još uvijek radno aktivni i aktivni kroz druge stručne sekcije. Kroz rad sekcije osobno bi pridonijeli rušenju predrasuda o starijim osobama na koje društvo još uvijek gleda više utopistički, nego li izazovno, te pojačali „vidljivost“ osoba starije dobi kao društvenog kapitala, a ne tereta. Zaključno, aktivnosti koje bi članovi nove sekcije mogli inicirati bile bi usmjerene na podizanje kvalitete života i mentalnog zdravlja pojedinaca i „društva koje stari“.

Pozivamo sve kolegice i kolege koji sudjeluju u konferenciji, neovisno o članstvu u bilo kojoj sekciji, da se pridruže raspravi o ovom zanimljivom prijedlogu.

Ključne riječi: aktivnosti sekcije, umirovljeni psiholozi i psihologinje, prijedlog nove sekcije HPD-a

Sastanak sekcije za penološku psihologiju

Voditeljica: Bernardica Franjić-Nadž

Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odgojni zavod u Turopolju, Velika Gorica

bernardica.franjicnad@ozt.pravosudje.hr

Na ovogodišnjoj konferenciji će se održati redoviti sastanak Sekcije za penološku psihologiju Hrvatskog psihološkog društva. Na sastanku planiramo prikazati aktivnosti Sekcije za penološku psihologiju tijekom 2023. godine, temeljem kojih ćemo strukturirati prijedloge prema Upravi za zatvorski sustav i probaciju te definirati osnove plana aktivnosti za 2024. godinu. Svi članovi će imati priliku dati prijedloge za rad Sekcije u sljedećoj godini, kao i prijedloge za vlastitu aktivnost tijekom godine i posebno u 17. Tjednu psihologije. Ovaj sastanak je također prilika da se s radom Sekcije upoznaju kolegice i kolege koji ne rade u zatvorskom sustavu i probaciji a zanima ih područje penološke psihologije te na sudjelovanje pozivamo ostale zainteresirane sudionike konferencije. Dnevni red sastanka: 1. Osvrt na aktivnosti Sekcije za penološku psihologiju provedene tijekom 2023. godine 2. Prijedlozi prema Upravi za zatvorski sustav i probaciju 3. Okvirni plan za 2024. godinu i prijedlog nositelja aktivnosti 4. Razno.

Ključne riječi: stručna sekcija HPD-a, penološka psihologija, ostvareno, plan

Sastanak Sekcije za razvojnu psihologiju rane i predškolske dobi HPDa

Uvjeti rada psihologa zaposlenih u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Voditeljice: Kamea Jaman¹, Eleonora Glavina²

¹ DV Trešnjevka, Zagreb

² DV Cipelica, Čakovec

kamea.jaman@gmail.com

Sekcija za razvojnu psihologiju rane i predškolske dobi HPD-a i stručni razred za predškolsku psihologiju HPK na ovom će sastanku razmotriti temu uvjeta rada stručnih suradnika psihologa u predškolskim ustanovama.

Predškolski institucionalni odgoj u Hrvatskoj formalno je dio ukupnog odgojno obrazovnog sustava, ipak Ministarstvo znanosti i obrazovanja u fokusu rijetko ima predškolski odgoj i obrazovanje osim u situacijama kada se donose novi propisi koji se odnose na predškolski odgoj. Takvi propisi donose se rijetko (Državni pedagoški standardi (2008), a još se rjeđe primjenjuje u svim njegovim dijelovima. Takav stav, uz nezadovoljavajuću razinu kriterija odabira ravnatelja dječjih vrtića (kada je u pitanju osnivač lokalna samouprava) odraz je kulture cjelokupnog društva i vrijednosti koje su mu važne te položaja predškolskog odgoja u Hrvatskoj općenito.

U našem društvu prepoznatljiv je stav kako se u vrtiću „samo igraju“, rijetko se rad sa djecom predškolske dobi drži ozbiljnim i odgovornim poslom iako je znanost složna u razumijevanju važnosti upravo prvih godina djetetova života, a time i važnosti kvalitete predškolskih odgojno-obrazovnih ustanova u kojima dijete provodi sve više vremena. Takav stav odraz je kulture našeg društva te ljestvice vrijednosti koje su našem društvu zajedničke. Kultura društva te kultura njegovih manjih dijelova neposredno utječu i na kvalitetu odgojno obrazovnih ustanova koje se bave institucionalnim odgojem i obrazovanjem njenih najmlađih članova.

Stručnog suradnika psihologa danas zapošljava veliki dio predškolskih ustanova, a njegov je rad u predškolskoj zajednici prepoznat je u većini ustanova kroz aktivnosti prevencije i rane intervencije, programima za potencijalno darovitu djecu, programima osnaživanja roditelja u roditeljskim ulogama, projektima vrednovanja procesa koji se odvijaju unutar ustanove, programima za socio-emocionalno učenje djece i drugim aktivnostima. Ipak, postoje razlike među ustanovama u razumijevanju što i kako radi psiholog u vrtiću, koji su njegovi radni

zadaci, uloga u odnosu na druge stručne djelatnike u vrtiću, rad s djecom, zašto za svoj rad treba psihodijagnostička sredstva, zašto treba kontinuirano stručno usavršavanje?

Nažalost ponegdje nejasnoće i predrasude kao i toksičnost odnosa unutar ustanove otvaraju prostor neprepoznavanja doprinosa psihologa i njegove uloge u kulturi ustanove u kojoj radi. Otkrivanje uzroka problema koji postoje i njihovo prevladavanje predstavlja korak u osiguravanju boljih uvjeta rada psihologa.

Kako su psiholozi predškolskih odgojno obrazovnih ustanova zadovoljni svojom pozicijom u svojim ustanovama i svojom radnom ulogom te u kakvim uvjetima rade pokušali smo naći odgovore putem ankete koju smo podijelili među njima a rezultate ćemo prezentirati na sastanku.

Ključne riječi: uvjeti rada predškolskih psihologa, zajedničko djelovanje, mogućnosti unaprjeđenja

Sekcija za ekološku psihologiju – može li pomoći promicanju ovog područja u obrazovanju i zajednici?

Voditelj: Josip Lopižić

Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb, Hrvatska

josiplotizic@psihologija.hr

Ekološka psihologija se najčešće definira kao grana teorijske i primijenjene psihologije s ciljem istraživanja odnosa pojedinca i okoliša. Dakle, istraživanja proučavaju interakciju čovjeka i prirode koja ga okružuje s ciljem odgovora na pitanja kako nas priroda i okoliš oblikuje te koje su posljedice na ponašanje pojedinaca i skupina (bilo pozitivne bilo negativne). Krajnji cilj ovih istraživanja trebao bi biti usmjeren na dobrobit pojedinca i zajednice.

Sekcija za ekološku psihologiju Hrvatskog psihološkog društva trenutačno je u „stanju mirovanja“, premda je nekoliko godina bila vrlo aktivna. Cilj ovog konferencijskog susreta je raspraviti potrebu za aktiviranjem rada sekcije, potaknuti psihologe i psihologinje na jačanje i promicanje ove grane psihologije koja, kako u zajednici, tako i u našem obrazovanju nije dovoljno kvalitetno zastupljena.

Ključne riječi: ekološka psihologija, sekcija HPD-a, sastanak

Sastanak stručne sekcije za zdravstvenu psihologiju s interaktivnim predavanjem naslova “Nove smjernice u obrazovanju zdravstvenih djelatnika u području boli”

Voditelji: Damir Lučanin,
Morana Radman,
Olivera Petrak

Zdravstveno Veleučilište, Zagreb

dlucanin@gmail.com

Cilj sastanka Sekcije za zdravstvenu psihologiju HPD-a je izvijestiti sudionike sastanka o aktivnostima članova sekcije tijekom prethodnog razdoblja, planirati predstojeće aktivnosti Sekcije i potaknuti nove oblike suradnje među članovima. Stručna usmjerenost ovoga sastanka odnosi se na nove smjernice u obrazovanju zdravstvenih djelatnika.

Posebno mjesto u planiranom sastanku imat će predavanje i razgovor o temi od interesa za zdravstvene psihologe. Kolegice Morana Radman i Olivera Petrak izložit će temu „Nove smjernice u obrazovanju zdravstvenih djelatnika na području boli“ i sudjelovati u raspravi koja se planira nakon izlaganja. Ove smjernice naglašavaju važnost interdisciplinarnog obrazovanja, a koje treba obuhvatiti različite aspekte boli uključujući tjelesne, emocionalne i socijalne komponente. Također, promoviraju sinhroniziranu upotrebu suvremenih metoda analgezije i komunikacijskih vještina kako bi se bolje razumjele potrebe pacijenata i pružila personalizirana skrb. Ove smjernice postavljaju temelj za podizanje kvalitete skrbi o boli i poboljšanje ishoda pacijenata. Ono što se u posljednje vrijeme iskristaliziralo kao jedan od prioriteta u zdravstvu, a ujedno je i prediktor uspješne zdravstvene skrbi, je stupanj zdravstvene pismenosti pacijenata. Različita istraživanja diljem Europe daju prilično poražavajuće rezultate u ovom segmentu, stoga je u suvremenom obrazovanju budućih zdravstvenih djelatnika potrebno uzeti u obzir sve navedene smjernice i konstrukte.

U predstojećem periodu članice i članove Sekcije za zdravstvenu psihologiju očekuje nekoliko aktivnosti i izazova oko čega je poželjno započeti proces planiranja i dogovaranja kako bi se te aktivnosti uspješno realizirale. Radi diseminacije informacija čim većim broju prisutnih kolegica i kolega iz različitih regija Hrvatske i stručnih područja profesionalnog rada psihologa, poželjno je organizirati sastanak u vrijeme GKHP.

Ključne riječi: razmjena iskustava, bol, smjernice u obrazovanju zdravstvenih djelatnika, podizanje kvalitete skrbi o boli, sekcija HPD-a

Sekcija za profesionalno usmjeravanje – aktivirajmo rad stručne sekcije u najstarijem području psihologijske prakse u Hrvatskoj

Voditelji: Natalija Marković¹,
Josip Lopižić²

¹ Hrvatski zavod za zapošljavanje, PS Rijeka,

² Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb

josiplotizic@gmail.com

Profesionalno usmjeravanja najstarije je područje psihologijske prakse u Hrvatskoj i datira od vremena 19. lipnja 1931.g. kada je odlukom Izvršnog odbora Komore za trgovinu, obrt i industriju u Zagrebu utemeljena Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja. Glavna joj je zadaća bila savjetovanje mladih pri izboru obrtničkih ili trgovačkih zanimanja kao i pri izboru stručne škole, a na osnovi liječničkog pregleda tjelesne razvijenosti i zdravlja te psihologijskog testiranja sposobnosti i sklonosti. Osnutak Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja može se smatrati početkom razvoja primijenjene psihologije u Hrvatskoj. U svojoj povijesti ova institucija prolazi različite promjene, od društvenih i sadržajnih do političkih. No, jedno je sigurno, Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja predstavljala je u vremenu svojeg nastanka i djelovanja jedinstvenu ustanovu u tadašnjoj državi i ukazivala na slijeđenje veza naših psihologa s europskim kolegama.

Kakva je pozicija ovog područja psihologijske prakse danas i što se može očekivati u skladu s brzim i brojnim promjenama u zajednici, kakva je pozicija psihologa kao stručnjaka u području profesionalnog usmjeravanja, je li profesionalno usmjeravanje još uvijek temeljni sadržaj kolegica i kolega zaposlenih u ovom području prakse, je li nam još uvijek potrebna Sekcija za profesionalno usmjeravanje HPD-a? – neka su od pitanja koja želimo raspraviti na ovom sastanku.

Ključne riječi: profesionalno usmjeravanje, izbor zvanja, psihologijsko savjetovanja pri izboru zvanja, sekcija HPD-a

Sastanak Sekcije za vojnu psihologiju

Voditeljica: Ida Šintić Verem

MORH, Zagreb, Republika Hrvatska,

sintic.ida@gmail.com

Prema Pravilniku o osnivanju i načinu rada stručnih sekcija Hrvatskog psihološkog društva, Sekcija za vojnu psihologiju kontinuirano održava sastanke Sekcije sa stručnim predavanjima odnosno u okviru seminara, konferencija i sličnih strukovnih događanja. Cilj ovoga sastanka je iskoristiti priliku kada je na okupu veći broj vojnih psihologa, kao i drugih psihologa te ostalih zainteresiranih sudionika Konferencije, održati sastanak o trenutno aktualnim temama vezano za rad Sekcije te se dogovoriti oko aktivnosti koje nam uskoro slijede. Teme dnevnog reda ovoga sastanka se odnose na planiranje aktivnosti početkom 2024. godine, kao i aktivnost koju smo započeli, a odnosi se na obilježavanje 35 godina Hrvatske vojne psihologije (dalje: HVP). U planu je prvo podsjetiti da se tradicionalno u veljači održava 17. Tjedan psihologije u organizaciji Hrvatskog psihološkog društva te potaknuti što veći broj članova Sekcije da se uključe u tu aktivnost. Pod drugim točkom će se ustanoviti što smo učinili po pitanju obilježavanja 35. obljetnice HVP i što ćemo dalje poduzeti. Treće, dogovoriti ćemo se za termin i teme održavanja sljedećeg sastanka Sekcije s predavanjima. Sudionici sastanka imat će priliku dati prijedloge za rad Sekcije u 2024. godini, kao i prijedloge za vlastitu aktivnost. Pozivamo sve kolegice i kolege, članice i članove Sekcije te ostale zainteresirane sudionike Konferencije na sastanak stručne Sekcije za vojnu psihologiju HPD-a.

Ključne riječi: stručna sekcija HPD-a, vojna psihologija, Tjedan psihologije

Sekcija psihologa u medicini rada - odabir novog čelništva Sekcije

Voditelj: Zoran Tučkar

Hrvatsko psihološko društvo

zokithewho@gmail.com

U području medicine rada sve je više izazova nego ikad, a kao najveće teme nameću se: globalizacija i njene posljedice i relativizacija kriterija za psihološku radnu sposobnost.

1. Broj osoba koji ne govore hrvatski i koji dolaze na testiranje na medicinu rada je sve veći. Jasnog odgovora na nivou struke nema, unatoč naporima pojedinaca da se nešto napravi. Pitanje ovlaštenog prevoditelja koji bi kvalitetno i nepristrano preveo razgovor između psihologa i klijenta nije popularno postavljati da se poslodavci/naručitelji posla ne uvrijede i ne odu nekom drugom.
2. Noviji pravilnici (npr.: Pravilnik o noćnom radu, Pravilnik o strojovođama) ne propisuje nikakve egzaktno kriterije vezano za psihologa. Aktualni pravilnik za držanje i nošenje oružja je izbacio periodske preglede, a psihološka struka se, za razliku od liječničke, nije oglasila niti priopćenjem (unatoč naporima pojedinaca da se nešto napravi).

U samoj Sekciji postoji velika potreba za razgovorom i izmjenom iskustava, kao i želja da se čuju rezultati novijih istraživanja iz naše oblasti. Postojanje sekcije bi usporilo opću pasivizaciju psihologa i osnažilo psihologe da se drže pravila struke. Pretpostavka je da je profesionalni stres psihologa zbog trenda sve lošijeg akceptiranja nepopularnih odluka kod klijenata i poslodavaca sve veći, a o stresu bi psiholozi, kao struka, trebali podučavati druge. Također, postavljanje granica je velika tema za raspravu: kako psiholozi u svom poslu postavljaju granice i kako uče druge da postavljaju granice.

Ključne riječi: medicina rada, stručna sekcija HPD-a, novi pravilnici

Sastanak Sekcije za psihologiju rada i organizacijsku psihologiju Hrvatskog psihološkog društva

Voditeljica: Dijana Zver

Sekcija za psihologiju rada i organizacijsku psihologiju

Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb

dijana.zver@gmail.com

Na 30. Godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa održat ćemo godišnji sastanak Sekcije za psihologiju rada i organizacijsku psihologiju Hrvatskog psihološkog društva. Cilj godišnjeg sastanka je okupiti sve aktualne i buduće članove naše Sekcije-sudionike konferencije s ciljem upoznavanja, povezivanja i razmjene ideja. Pozivamo i sve zainteresirane kolegice i kolege koje trenutno ne rade u području organizacijske psihologije, ali imaju ranije iskustvo ili ih ovo područje jednostavno zanima, da nam se pridruže u što većem broju.

Godišnji sastanak bit će koncipiran na način da se svi sudionici međusobno upoznaju i podijele iskustva rada u području organizacijske psihologije; izazove, fokus i područje rada, promjene u trendovima, ulogu psihologa u organizaciji. Želja nam je čuti kako se organizacijski psiholozi pozicioniraju u svojim radnim sredinama, kako surađuju s drugim strukama, za koje su radne procese iz područja ljudskih potencijala najviše vezani.

Članovi čelništva Sekcije predstaviti će osnovne podatke o Sekciji (broj članova, područja rada članova, kanale komunikacije s članovima i sl.), kao i rad Sekcije u 2023. godini.

U planu je predstaviti online edukacije koje smo organizirali ove godine, posjećenost ovih edukacija, predavače koji su se odazvali kao i ideje za naredni period.

Sastanak će biti prilika i da sudionici upoznaju nove članice čelništva Sekcije koje su se temeljem natječaja Sekcije ove godine pridružile njezinom čelništvu.

Sudionici sastanka imat će priliku dati prijedloge za rad Sekcije u 2024. godini kao i za vlastitu aktivnost.

Ključne riječi: HR, organizacijska psihologija, sekcija HPD-a

Sastanak Sekcije za ljudska prava i psihologiju

Voditelji: Iva Žegura¹, Marlena Plavšić²,
Barbara Kalebić Maglica³, Josip Lopžić⁴

¹ Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

² Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula

³ Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka

⁴ Opća bolnica u Dubrovniku, Dubrovnik

¹iva.zegura@bolnica-vrapce.hr; ²marlena.plavsic@unipu.hr;
³barbarakm@ffri.uniri.hr; ⁴josip.lopicic@gmail.com

Proteklo je malo više od godinu dana kako se reaktivirala Sekcija za ljudska prava i psihologiju te je novo čelništvo najavilo kao glavnu aktivnost Sekcije u 2023. g. objavljivanje Zbornika radova Psihologija u zaštiti i promociji ljudskih prava. Cilj ovoga sastanka jeste okupiti članstvo i sve zainteresirane kolegice i kolege za temu ljudskih prava u psihologiji kako bismo se umrežili, proširili članstvo i razmijenili informacije o domaćim i inozemnim aktivnostima koje se odnose na psihologiju u zaštiti i promociji ljudskih prava u protekloj godini te planirati aktivnosti Sekcije u 2024. g.

Ključne riječi: aktivnost, ljudska prava, psihologija, umrežavanje, sekcija HPD-a

Sastanak Sekcije za kliničku psihologiju sa stručnim predavanjem: "Prikaz Savjetovališta za promicanje mentalnog zdravlja u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo"

Voditeljice: Iva Žegura¹,
Barbara Raguz Pečur²,
Ljiljana Muslić²

¹Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

²Služba za promicanje zdravlja, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb

¹iva.zegura@gmail.com; ²barbara.raguz@hzjz.hr;

²ljiljana.muslic@hzjz.hr

Sastanak Sekcije za kliničku psihologiju uključivat će stručno predavanje „Prikaz Savjetovališta za promicanje mentalnog zdravlja u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo“. Nakon stručnog predavanja članstvo će biti pozvano predložiti planove za nastavak rada Sekcije za kliničku psihologiju u 2024. g.

Promicanje mentalnog zdravlja podrazumijeva procese jačanja zaštitnih čimbenika kako pojedinaca tako i zajednica, a koji doprinose očuvanju dobrog mentalnog zdravlja i promiču osobno osnaživanje i razvoj. Sukladno navedenom konceptu, krajem 2014. godine pokrenut je rad Savjetovališta za promicanje mentalnog zdravlja pri Službi za promicanje zdravlja Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Savjetovalište za promicanje mentalnog zdravlja sastavni je dio aktivnosti promicanja mentalnoga zdravlja u sklopu Nacionalnog programa „Živjeti zdravo“ i djelatnosti promicanja zdravlja Referentnog centra Ministarstva zdravstva za promicanje zdravlja. Usluge Savjetovališta temelje se na anonimnom i besplatnom pružanju individualne podrške i poticanju korisnika na ulaganje i unapređenje sposobnosti nošenja s mislima i osjećajima, na unapređenje sposobnosti upravljanja životnim događajima i promjenama, na razvijanje emocionalne otpornosti, sposobnosti nošenja sa stresnim i neugodnim životnim okolnostima te na promjene štetnih navika. Savjetovalište ima potencijal pružanja informacija o dostupnim oblicima stručne pomoći te pomoći u snalaženju i usmjeravanju na različite oblike dostupnih usluga za zaštitu mentalnog zdravlja, doprinoseći pritom njihovoj dostupnosti i poticanju podržavajuće okoline. Cilj je prezentacije prikazati model rada Savjetovališta te pregled sociodemografskih obilježja i potreba korisnika koji se javljaju u Savjetovališta.

Ključne riječi: promicanje mentalnog zdravlja, psihološko savjetovalište, anonimnost, sekcija HPD-a

KAZALO AUTORA

- Ajduković, Dea, 219
Ambrosi-Randić, Neala, 115, 116, 240, 246
Andrijašević, Ivana, 216
Anić, Petra, 112
Antolković Hršak, Martina, 202, 268
Antolković Hršak, Martina, 202, 268
Antunović, Daniel, 138
Bacinger Klojučarić, Berta, 139, 231
Bačani, Dijana, 171
Badurina-Sertić, Đulijana, 65, 71, 73, 136
Baić, Mario, 205
Bajić, Marija, 109
Bajs Pribisalić, Marina, 108
Banai, Benjamin, 170
Barat, Nikola, 139
Barić, Renata, 170, 205, 210, 241, 269
Bašić, Fani, 140
Batista, Maja, 178
Bauer, Ksenija, 135, 202, 203
Begić Alić, Matea, 92, 98
Bekavac, Petra, 216
Benčić, Doris, 250
Bezić, Irena, 219
Bilać, Snježana, 141, 204
Blažević, Martina, 82, 87
Bodrožić Selak, Matea, 142, 166, 248
Bogdanić, Ana, 204
Bogović, Anamarija, 33
Bojić Čačić, Lidija, 241
Boršić, Luka, 15
Bošković, Gordana, 83, 85, 143
Božić, Tončica, 213
Brajša-Žganec, Andreja, 30, 74, 78, 243, 270
Brekalo, Maja, 83, 85, 90
Brkljačić, Tihana, 74, 78
Brlas, Siniša, 2, 56, 58, 242
Brnić, Petra, 147
Bupić, Jelena, 179
Burazer, Mario, 153
Burušić, Josip, 40, 206, 242, 260
Cepanec, Maja, 91, 94
Čifrek-Kolarić, Marta, 65, 67, 202
Cikojević, Lolita, 109
Cippico, Ingrid, 35, 210, 213
Costa, Ana, 146
Crnjak, Sanja, 253, 261
Čavar-Lovrić, Davorka, 144
Čukelj, Petra, 216
Čurin, Jasna, 145, 271
Čenan, Hajdi, 208
Čorić, Zrinka, 106, 234
Čorić, Omer, 234
Čosić Pilepić, Ana, 146
Ćurko-Kera, Elizabeth, 46, 227
Delale, Eva Andela, 74, 76, 81, 214
Despot Lučanin, Jasminka, 2, 5, 24, 74, 76, 81, 111, 114, 246, 247, 271
Didić, Danijela, 200
Diković, Marina, 128
Dobrinčić, Dia, 217
Dodig Hundrić, Dora, 61
Dražetić, Matija, 217
Dubravac, Jozo, 148
Duvnjak, Lucija, 180
Džida, Marija, 74, 78
Đurđević, Petra, 189
Erceg Milković, Tena, 150, 211
Erceg Tušek, Maja, 219
Ercegović, Ana, 180
Erdeg, Nives, 181
Faria, Luisa, 146
Ferić-Živaljić, Stela, 102
Filipović, Franjo, 152, 153
Filjak, Tomislav, 35, 110, 245
Filjak, Suzana, 35, 110
Flego, Jelena, 182
Folnegović, Ivana, 159
Fontana, Tihana, 147
Franjić-Nadž, Bernardica, 64, 65, 66, 70, 73, 136, 202, 272
Gabelica Šupljika, Maja, 129, 205
Gačal, Hana, 74, 80
Galešić, Matija, 222, 230
Galić, Slavka, 2, 34, 204, 246
Galić, Zvonimir, 44
Galić, Ana, 183
Gavić, Lidija, 190
Gjurković, Tatjana, 223

- Glavak Tkalić, Renata, 56, 57, 59, 63
 Glavina, Eleonora, 273
 Glavina Jelaš, Ivana, 152, 153
 Gligora, Hrvoje, 184, 220, 262
 Golec, Maja, 224, 265
 Greblo Jurakić, Zrinka, 2, 187, 205, 264
 Grgić, Iva, 191
 Grubić, Marina, 180, 204
 Grus, Andrea, 216
 Gulin, Marina, 154
 Hanzec Marković, Ivana, 2, 74, 78, 81, 206
 Holjevac, Željko, 30
 Host, Mia, 251
 Hrabar, Dubravka, 200
 Hršak, Valentina, 225
 Huić, Aleksandra, 2, 207, 263
 Ivaković, Fanika, 226
 Ivanović, Danijela, 65, 71
 Ivasović, Vesna, 206, 214
 Ivšac Pavliša, Jasmina, 92, 97
 Jagmić, Neda, 155
 Jakšić, Mirna, 231
 Jaman, Kamea, 273
 Jelčić, Jasminka, 220
 Jelić, Margareta, 170, 207
 Jelić, Katarina, 185
 Jeričević, Martina, 205
 Jerković, Vesna, 144
 Jerković, Ivan, 252
 Ježić, Lara, 216
 Joka, Svetislav, 213
 Jokić, Boris, 120, 123, 191
 Jović, Slobodan, 2, 208, 209, 265
 Juranić, Ida, 210
 Juras, Ana, 157
 Jurić, Antonija, 74, 76
 Jurić Vukelić, Dunja, 74, 75
 Jurin, Anamarija, 91, 94
 Kalebić Maglica, Barbara, 111, 112, 281
 Kaliterna Lipovčan, Ljiljana, 74, 78
 Karin, Jakov, 103
 Karlović Vragolov, Matea, 170
 Kegalj, Nada, 262
 Kelam, Maja, 200
 Kereša, Marina, 194
 Klapčić, Bojan, 158
 Kljaić, Stipe, 17
 Knezović, Zvonimir, 35
 Koren, Helena, 216
 Kosantek, Josip, 153
 Kostelić-Martić, Andreja, 228
 Kostović Srzentić, Mirna, 159
 Košćec Bjelajac, Adrijana, 74, 76, 81
 Kotrla Topić, Marina, 142, 166, 248
 Kovač, Igor, 264
 Kovačević, Melita, 212
 Kovačić, Marina, 107, 108
 Kovačić Tomac, Marcela, 108
 Kraljević, Sandro, 209, 265
 Kramar Mihalić, Valerija, 162
 Krizmanić, Roberta, 210
 Kukec, Ivana, 219
 Kuprešak, Sebastijan, 108
 Kušević, Zorana, 74, 75
 Kuterovac Jagodić, Gordana, 21, 121, 123, 209, 264
 Kwasnicka, Dominika, 48, 229
 Lacković, Dora, 243
 Laklija, Maja, 65, 67
 Lebedina, Marija, 28
 Lečić, Dario, 212
 Limov, Stanka, 103
 Livajić Pezer, Višnja, 104
 Lončarić, Barbara, 139
 Lopizić, Josip, 2, 42, 200, 211, 264, 275, 277, 282
 Lovrić, Barbara, 82, 88, 144
 Lovrinčević, Zrinka, 160
 Lučanin, Damir, 39, 81, 114, 211, 276
 Lukačin, Lorelaj, 161
 Ljubičić, Višnja, 205
 Ljubotina, Damir, 21
 Maglica, Toni, 74, 80
 Majjić, Ana, 161
 Majnarić, Lara, 162
 Malada, Anamarija, 107
 Malina, Silvija, 74, 76
 Mamula, Maja, 131, 220
 Marić, Ana, 92, 98
 Marinac Anđić, Anja, 185
 Markotić, Marija, 163
 Marković, Natalija, 211, 277
 Marotti, Bojan, 11
 Martić, Bojana, 65, 71
 Martinčević, Marina, 111, 113
 Masnjak Kalčik, Mia, 164, 165
 Masnjak Šušković, Lea, 197
 Mataga Tintor, Arijana, 217
 Matec Mamuzić, Ines, 152
 Matešić, Krunoslav, 2, 8

- Matijaš, Marijana, 2, 82, 83, 85, 90, 212
Matošina Borbaš, Sandra, 186, 213
Merkaš, Marina, 142, 166, 248
Mihetec, Sanja, 150
Mihić, Josipa, 74, 80
Mikuš, Ljiljana, 2, 42, 167
Milanković Belas, Renata, 237
Miljković, Dubravka, 240
Mišetić, Tomislav, 57, 62
Miškić, Dragutin, 222, 230
Mohorić, Tamara, 146, 182
Mršić Runtas, Ivona, 91, 93
Munivrana, Mišo, 31
Nakić Radoš, Sandra, 50, 82, 83, 85, 90
Nekić, Marina, 115, 116, 246
Neralić, Marija, 187
Neralić, Krunoslav, 243
Nikolić, Martina, 253, 261
Novak, Miranda, 52, 74, 80
Ohnjec, Katarina, 241
Olujčić Tomazin, Marina, 91, 96
Omrčen, Višnja, 202
Osmak Franjić, Davorka, 129, 207
Pačić-Turk, Ljiljana, 26
Paliković Gruden, Morana, 205
Parmač Kovačić, Maja, 29
Pavlinovac, Mateja, 207
Payerl-Pal, Marina, 139
Pejić, Iskra, 206
Perić Pavišić, Katarina, 142, 166, 248
Per-Kožnjak, Jasna, 37
Petković, Lara, 216
Petrak, Olivera, 189, 276
Petričević, Nikola, 139
Petrić, Amalija, 35, 100, 139
Pikić Jugović, Ivana, 220
Plavšić, Marlena, 2, 127, 128, 130, 281
Poljak, Ivona, 219
Popčević, Klara, 92, 97
Posavec, Dino, 167
Posedel-Frančić, Adriana, 112
Preglej, Andrej, 169
Prekodravac, Tanja, 254, 255
Previšić, Vlatko, 13
Proroković, Ana, 22
Prosoli, Rebeka, 170
Prskalo, Iva, 64, 65, 69
Prvulović, Vanja, 147, 265
Ptiček Perković, Jelena, 171
Pukljak, Zrinka, 190
Puljiz Vidović, Sanda, 2, 207, 213, 217
Rački, Željko, 181, 183
Radica, Sanja, 100
Radić, Jelena, 144
Radman, Morana, 276
Raguž, Marko, 172
Raguž Pečur, Barbara, 216, 282
Raič, Anđa, 242
Rako, Teo, 109
Razum, Josip, 56, 59, 60, 153, 242
Rihtar, Stanko, 30
Rijavec, Majda, 240
Ristić Dedić, Zrinka, 120, 206
Ristić Dedić, Zrinka, 120, 206
Rodić, Željka, 214
Rogić, Mia, 173
Roginić, Marta, 217
Roje Đapić, Mia, 200
Roviš, Darko, 74, 80
Ručević, Silvija, 25
Rudolfi, Nelija, 2, 42, 211, 232
Rukavina, Jelena, 144
Rukavina, Melita, 191
Ružić, Valentina, 41, 243
Ružojčić, Mitja, 208
Sarilar, Marijana, 204
Sartorius, Norman, 20
Sedinić, Dijana, 106
Sedlar, Marija Klara, 118
Sekušak-Galešev, Snježana, 197
Selak, Ivana, 107
Sergo Kozumplik, Natali, 163
Sertić, Karmen, 216
Skuhala Karasman, Ivana, 14
Sladić, Sanja, 202, 233
Smojver Ažić, Sanja, 174, 193
Sošić Antunović, Ivana, 150
Steinebach, Christoph, 264
Stipčević, Elizabeta, 102
Stipetić, Elizabeta, 217
Stošić, Jasmina, 98
Strajher, Anđelka, 208
Sučić, Ines, 56, 59
Sudić, Mislav, 161
Supek, Olga, 18
Sušan, Zoran, 23
Svilar Blažinić, Dubravka, 2, 234, 264
Šerman, Ljiljana, 219
Šikić, Anita, 240
Šimanović, Marina, 91, 95

- Šimić, Zoran, 65, 66, 70
Šimić, Krešimir, 152
Šimleša, Sanja, 91, 93, 94, 160
Simon, Jana, 118, 120
Šintić Verem, Ida, 35, 99, 100, 245, 278
Škovrlj, Bruno, 57, 63, 243
Štefanec, Antonia, 41
Štefulj, Jasminka, 82, 83, 85
Šutić, Lucija, 74, 80
Tadić Vujčić, Maja, 212
Tadinac, Meri, 141, 195
Takšić, Vladimir, 146, 182, 185
Tatalović Vorkapić, Sanja, 193
Telebar, Dijana, 194
Tičić, Marija, 187
Tovilović, Zdravko, 173
Trboglav Podvorac, Martina, 235, 256
Tršinski, Dubravko, 195
Tucak Junaković, Ivana, 2, 111, 115, 116, 246, 247
Tučkar, Zoran, 285
Tuhtan, Mirela, 251
Udovičić, Zdeslava, 210
Urh, Barica, 210
Uvodić-Đurić, Diana, 139
Varga, Vanesa, 142, 166, 248
Velki, Tena, 2, 117, 121, 122, 236
Vlah, Doroteja, 197
Vovko, Elizabeta, 152, 153
Vračić, Ivan, 105
Vranić, Andrea, 111, 113, 246
Vrbat, Ivana, 126
Vrdoljak, Gabrijela, 74, 80
Vrsalović, Renata, 178
Vučenović, Dario, 185
Vukadinović, Minja, 237
Vukota, Ljiljana, 219
Vuk-Pavlović, Stanimir, 16
Vuletić, Gorka, 242
Vulić Prtorić, Anita, 214
Wertag, Anja, 56, 59
Zećirević, Mirjana, 32
Zovko, Matea, 91, 96
Zulić, Mario, 209
Zupan, Bojana, 19
Zver, Dijana, 224, 265
Žegura, Iva, 125, 126, 132, 133, 202, 220, 257, 281, 282
Žitković Bunčić, Sandra, 157
Živčić-Bećirević, Ivanka, 264
Živković, Magdalena, 238
Žižek, Tatjana, 176
Žulec Ivanković, Ana, 142, 166, 248
Žutić, Maja, 82, 83, 85.90